

**Historiae morborum observationibus auctae et clarissimorum virorum
consultationibus atque epistolis illustratae / [Francesco Roncalli Parolino].**

Contributors

Roncalli Parolino, Francesco, active 18th century.

Publication/Creation

Brixiae : J.B. Bossini, 1741.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cfsp3bwp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

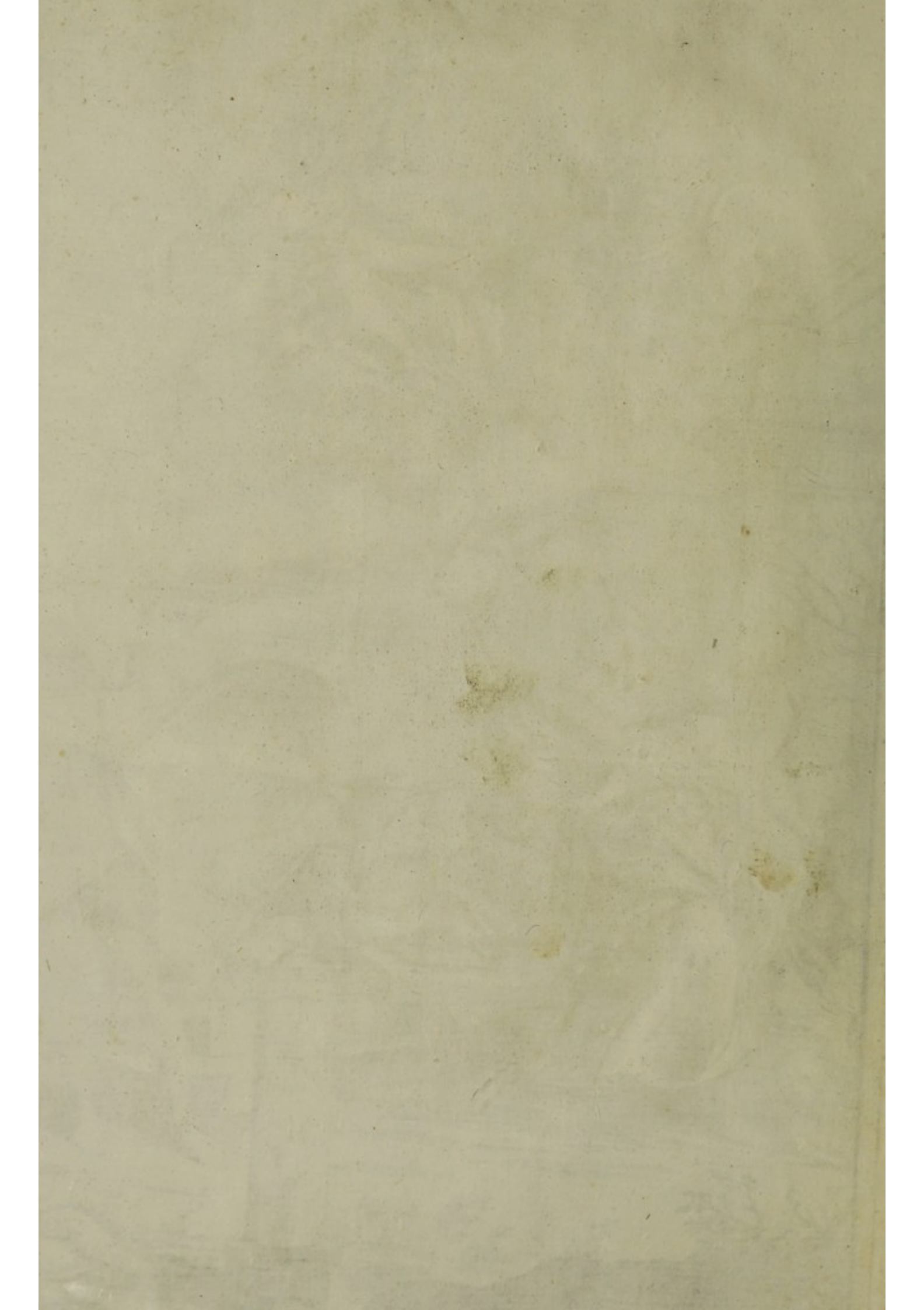
N. d'inventario 5967

100

HISTORIÆ
MORBORUM

МОРБОРУМ
HISTORIAE

47422

HISTORIÆ MORBORUM

OBSERVATIONIBUS AUCTÆ

ET CLARISSIMORUM VIRO-
RUM CONSULTATIONIBUS
ATQUE EPISTOLIS ILLUSTRATÆ

AUCTORE
FRANCISCO RONCALLI
PAROLINO

*Academia Bononiensis Socio, & Nobilis Brixiani
Medicorum Collegii Priore.*

BRIXIÆ CIDICCCXLI.

Excudebat JOANNES BAPTISTA BOSSINI

SUPERIORUM PERMISSU.

MORBORUM
HISTORIA

OBSEKVATIONIBUS AUCTA

ET CLARISSIMORUM VIRORUM CONSULTATIONIBUS
ATQUE EPISTOLIS ILLUSTRATA

AUCTORE

FRANCISCO RONCALLI
PAROLINO

SERENISSIMO
FRIDERICO
CHRISTIANO

REGIO POLONIARUM, ET ELECTORALI
SAXONIÆ PRINCIPI

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

Agni Tui nominis auspiciis
ornatas en , Princeps Excelsæ,
Historias Morborum in lucem
edo . Verebar equidem primo,
nec fas esse ducebam ejusmodi
patrocinium exoptare, quod immane quantum

superat conditionem meritumque exoptantis. Verum animum fecerunt mihi præclara exempla , quæ hoc in genere habemus ; scilicet Augustissimi Principes , qui res medicas typis vulgatas comiter ac blande exceperunt , nec quicquam pristinæ suæ dignitatis amittere putarunt , si ad fovendos ingeniorum fœtus in publico judicio descenderent . Notum est , præcipue Tibi , qui veteres novasque historias probe tenes , qualis Macedonum Rex fuerit erga Aristogenem Thasium , qualis erga Vallisnerium præceptorem nostrum Carolus VI. Romanorum Imperator ; ille ipse , qui cum , dum viveret , arctissimo necessitudinis vinculo conjunctus eras . His fretus exemplis animum cepi , spectans potissimum ad illam humanitatem , facilitatem , prudentiam , doctrinam , ceterasque dotes egregias , quæ Tuam majestatem dignitatemque ubique comitantur . Profecto statim atque Te per Brixianam urbem transeuntem , & præsentem præsentem mihi primum aspicere contigit , post Venetiis ad Regiæ Manus osculum accedere licuit ; cum insuper in mentem venirent ea , quæ de Te prædicantur , mira admodum , & qua ætate es , pene incredibilia , cogitavi qui fieri posset , ut mihi tantum Meccœnatem pararem , & tantum lucis ac

splen-

splendōris meis lucubrationibus affunderem .
In primis autem mihi incitamento fuit Tuus
in literas amor , & in omnibus disciplinis li-
beralibus comparandis ardor ingens , quo fit,
ut spretis voluptatibus , & otio , improba-
firene , in id sedulo incumbas , ut inter com-
moda regiæ domus , inter illecebras , & opes,
nihil Te seducat , nihil retardet ab ea bo-
narum artium cultura , quæ Te jam nunc spe-
ctatum facit , atque hinc aliis exemplo ef-
se possis . Addo , quod alii per longos labo-
res , & vigilias , per belli , pacisque difficul-
tates , per cultioris orbis itinera vix faciunt ,
ut simul & vitam sapienter instituant , & pa-
cis bellicque artes optime calleant , tum etiam
docti , & literati fiant , id Tibi tam mature,
nec labore ita multo contigit , ut a natura
ipsa inditum Tibi videatur & sapere , & sci-
re , quæ sciri possunt , & disceptare de iis ,
quæ sæpe vel ipsos artium magistros torque-
re solent . Ad quæ quo magis animum ad-
verto , eo magis in spem venio fore , ut æquo
animo bonamque in partem accipias meum
desiderium , nimis audax quidem , at non
injustum nec intempestivum , sacrandi magni-
tudini Tuæ hos , qualescunque sint , labores
meos . Accedit , quod , cum dignitas artis
medicæ ea sit , quæ inter omnes scientias

primum locum obtinet, si eam excipiamus, quæ agit de Deo ac Religione, rationi consonum est, ut illi tales patronos exquirant, quos Deus in altiore gradu constituit, adeoque inter alios principatum habent. Quod me consecutum esse nullus relinquitur dubitandi locus, si, ut taceam cetera, modo confideremus admirationem illam, ad quam Venetos, inclytam eorum urbem ingressus, rapuisti. Quem autem non traheret singularis largitas in alienis laboribus rependendis, humanitas in obsequiis excipiendis, & quod rarum, insignis moderatio in tanta ditionis, & potestatis amplitudine? Quod si licet disciplinæ, quam profiteor, aliquid etiam adblandiri, hæc quodammodo jus habet libere ad Principes accedendi, eosque in præsidium, & subsidium vocandi; quippe quæ subditorum incolumitati consulens, eodem tempore & Dynastarum potentiæ, & regnorum firmitati provideat. Hisce de causis spes, quam de Te auspice concepi, magis magisque confirmatur. Neque vero hic, quod plerique omnes faciunt in edendis & dicandis voluminibus, mihi quoque tentare animus fert; nimirum gestas res Tuorum majorum, partamque gloriam recinere. Victorias, triumphos, cetera Familiæ monumenta celebrare fastorum est, non epi-
stolæ:

stolæ : est gravium scriptorum ; non mei ,
tanto oneri citra controversiam imparis . Nec
fane Tuorum Proavorum merita indigent præ-
cone tam tenui , jam in publicis actis plene
descripta , & apud omnes , a quorum urbibus
sol non tam averfus equos jungit , crebris
fermonibus usurpata . Jam in ore est universis
gentibus , Te Principes illos Viros , & Mo-
narchas non solum coæquare , sed tot , ac
tanta præstiturum , ut in Te uno posteri-
tas admirabunda conquiescat . Obstupescet
nempe virtutem , potentiam , auctoritatem ,
& gloriam , non modo bellicis rebus par-
tam , sed etiam pacis tempore semper auctam
integramque servatam : contra quam non-
nulli regnantium facere visi sunt , victores
bello , pace victi , & subjugati . Admirabitur ,
& nunquam memorare desistet curam , &
cautionem , ne populorum subjectorum animi
labefactentur a vitiis , ne bonæ artes ac scien-
tiæ collabantur ac pereant , uno verbo ne
omnia parabilia ornamenta in amplissima di-
tione deficient ; quemadmodum & de Augu-
sto II. Avo Tuo memoriæ proditum , qui
præter alia decora majora , quibus subditas
regiones exornavit , singulari quoque Mur-
rhæ magisterio celeberrimas reddidit . Sic
(quod olim de Trajano ferebatur) Te di-

cent populi a Deo missum, quia liberalium artium restitutorem. Te Augusti Patris vestigia subsequenter prædicabunt, capti morum integritate, & Christianæ Religionis zelo. Quid plura? Te exemplar ac typum bene regnantium ostendent, & sibi in hac parte præsertim invideri gaudebunt. Sed quid ego & Generis, & Proavorum, & eorum, quæ ipse non feceris, mentionem faciam, cum ne ea quidem, quæ laudanda quotidie facis, Tua existimes; omnia D. O. M. accepta referens, & omne bonum desursum esse cognoscens? Nec ignoro parum grata esse Tibi, quæ nunc carptim de Te scribo, propterea quod ut digna laude perpetras, ita laudari detrectas. At quæso nunc patere, vimque Tibi ipse facito; non enim alio mea consilia spectant, quam ut mihi ad Tuos pedes provoluto annuere digneris, æqui bonique faciens hoc, quod offero, munusculum, atque adeo particulam ejus inexhaustæ humanitatis, quam ad Te accedentes experiuntur, imperitiens. Te diu superstitem, & incolumem Tibi, & orbi D. O. M. fervet.

Brixia 10. Augusti 1741.

Rosalb. Carlo : pinct.

Felicità Sartori del.

Car. Orsolini Sculp. V.

FRIDERICUS CHRISTIANUS
Regius Poloniarum et Electoralis
Saxoniae Princeps.

JOHN PRINCE
OF THE PRINCE OF WALES
AND MONMOUTH

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padoa .

A Vendo veduto per la Fede di Revisione , ed Approvazione del P. F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitore di Venezia nel Libro intitolato : *Historia Morborum Observationibus aucta &c. Auctore Francisco Roncalli Parolino* , non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e parimente per Attestato del Segretario nostro ; niente contro Principi , e buoni costumi ; concedemo licenza a *Giam-Battista Boffino Stampatore in Brescia* , che possi esser stampato , osservando gl'ordini in materia di Stampe , e presentando le folite copie alle Pubbliche Librarie di Venezia , e di Padoa .

Dat. li 25. Febbrajo 1740.

(*Gio: Emo Proc. Rif.*

(

(*Pietro Grimani Cav. Proc. Rif.*

Agostino Bianchi Segret.

Registr. in Libro a fogl. 73.

Veneror itaque inventa sapientiæ, inventoresque adire, tanquam multorum hæreditatem juvat. Mihi ista acquisita, mihi laborata sunt. Sed agamus bonum patrem familiæ; faciamus ampliora, quæ accepimus &c. Sed etiam si omnia ab aliis inventa sunt; hoc semper novum erit, usus, & inventorum ab aliis scientia, & dispositio. Corporis remedia inventa sunt ab aliis; quomodo autem admoveantur, aut quando, nostri operis est quærere. *Seneca Epistola 64.*

Ratiocinationem lando, modo ex iis, quæ sensus comprehendunt, aut experimenta ostendunt, nascatur. *Hippocrates Lib. de prisca Med.*

Nemo nostrum satis esse potest ad artem simul & constituendam, & absolvendam: sed satis superque videri debet, si quæ multorum annorum spatio Priores invenerint, Posteriores accipientes, atque his addentes aliquid, illam aliquando compleant, atque perficiant. *Galenus Com. Aphor. I. Sec. I.*

Si excipias enim paucos illos observatores, qui casus, & Historias medicas diligenter, fideliter, & ad vivum prout ab ipsa rei natura procedebant, describendo, Medicinæ pomeria summopere ampliarunt; ea, quæ reliqui adiecere, falsam theoriam, & hujusmodi ineptias spectantia, turbarunt potius, impediveruntque illius progressus. *Baglivus Præceps Med. lib. I.*

Cæcutiente igitur in hisce arduis ratione, observationes utcumque fuerint delineandæ, nullisque speculationum fucis adulteratæ lectoribus proponendæ. *Idem Baglivus.*

Hinc videmus, eam demum Theoriam, quæ ex praxi, atque experientia desumpta, & quæ Historiis morborum explicandis accommodari potest, ipsamque experientiam postea reddit rationalem, recte dici medicam, & esse optimam. *Fridericus Hoffmannus Tom. I. cap. I.*

FRANCISCUS BONIFAZIO ROGELLI TAROLLI
ACADEMIAE BONONIENSIS SOCIUS ET NOBILIS
BRIXIANI MEDICORUM COLLEGII PRIOR

PRÆFATIO.

UT ab orbis usque primordiis humanam corporis fabricam varium morborum genus impetiit, ita ab omni etiam ævo homines contra ire, seseque ab iis tueri curarunt. Et quamvis cura hæc adversus hostiles impetus comparata, processu temporis facta ars, suos identidem habuerit manes, attamen crescentibus in dies adminiculis, atque subsidiis, ad longe majorem potioreque statum, ac perfectionem evecta esse dignoscitur. Huic porro incremento latior adhuc patebit via, si viri, juxta Oldenburgium, *undequaque eruditi utiles scientias, & artes, Medicam in primis, non meris speculationibus, sed probata observationum, & experimentorum fide promovere satagant.* Neminem enim latet, quemadmodum eloquentiam perhibent ab observationibus alieni sermonis paulatim coaluisse, ita facultatem de qua agimus, similiter perfici ab animadvertendis alienis casibus, & incertis naturæ humanæ vicissitudinibus: hoc tamen intercedente discrimine, quod hujus germanæ artis institutiones sola praxi firmantur, & statuuntur, unica fere magistra, certaue viam hanc incuntibus duce.

Theoriarum varietas, subtilissimæ hypotheses e cerebro natæ, sectarum quæstionumque cultus, & multitudo, tantum abest, ut ulli ad progressum momento fuerint, quin potius medicam rem oppresserint, ac retardarint, inopem quodammodo ipsa copia faciente. Empirice quippe in Jonia ab Ephesinæ Dianæ templo ejusdemque exiguis tabulis desumpta, qualitates elementares, Galenicæ pathologiæ, acida, atomi, ætiologica cogitata, enchireses media pyrosi peractæ, fluidorum, & solidorum momenta mechanico, & geometrico calculo commensurata, simplicium antiquitus promissæ vires, ipsa etiam Anatomie, aut solitaria non sufficiunt, aut simul juncta claudicant, neque subsistunt, nisi praxis accedat, ac fulciat, quæ morbos inter Ægrosque versando comparatur. Quamobrem
cum

cum scientiæ quidem omnes in pretio esse debeant, sed eo magis, quo quæque utilior homini, eumque servare potest, plurimi practicam medicinam faciendam esse, nemo inficiabitur. Hinc si Medici titulum jure obtinere contendimus, in alta hac rerum nocte, non cavillantes in lascivientis phantasiæ deliquiis expatiari, aut tempus terere debemus; sed improbo observationum labore naturam subsequentes, raro fallacem, humanæ sospitati operam dare. Ars quippe medendi tunc tantummodo ad apicem pervenisse dici poterit, quando similis facta erit naturæ.

Hinc igitur, tamquam abs limine, ductis auspiciis, recta eundum est ad expendendam peculiarem cujuscumque regionis constitutionem, vernaculos, & populares morbos; qua ratione scimus artis principem divinum senem facem nobis præferre voluisse; magno ipso testante Lancisio, quando ait: *Medicos, qui artem facturi sunt, multarum rerum cognitione instruire oportet, priusquam ad curandos cives, vel advenas accedant.*

Verum utut facturum medicinam, quæ diximus, probe teneat, non ideo praxi censendum undequaque consultum. Illud enim semper desiderari visum est, ut longo, incredibili experimentorum criterio peculiare Historiæ constarent, ubi quæ ab exteris etiam nationibus adhibita sunt ad restaurandam hominum salutem, in usum sub hoc coelo versa, quæ noxia, quæ utilia fuerint, ad vivens, nutansque automa restituendum, unusquisque scire posset.

Quod vero hæc omnia præstari non possunt, nisi per exempla, ideo nos, præmissa una, vel pluribus de eodem morbo Historiis, peculiare viginti annorum observationes, interdum generatim sumptas, addidimus, pluribus experimentis comprobavimus, remedia non omisimus, auctoritate graviorum Scriptorum fulsimus, & quandoque adnotationibus in imo paginarum adscriptis, & pro re nata clarissimorum viventium Virorum consultationibus, & epistolis totum opus in certa quædam genera digerendum, & illustrandum curavimus; sperantes (nisi nos philautia decipit) fore, ut in illis morbis, de
qui-

quibus sermo factus est , aliquid lucis in Ægrorum curatione affulgere possit .

Neque tamen a sola praxi , ab assiduo observationum prope Ægrorum lectulos tædio effecta , ita rapti & obcæcati sumus, quin fateamur , incorruptæ candidæque fidei , & doctrinæ Scriptorum , & præcipuarum Academicarum consulenda sæpe , ut in re difficili , oracula ; & a præcipue notæ magistris , tum præsertim a clarissimorum Virorum congressibus aliquid responsi petendum esse . Lycea enim, Cætus , Academicæ in toto orbe semper fuerunt maxima scientiarum omnium fundamenta , quæ & in urbe Brixia a Medicis , & multigenæ eruditionis Viris jacta olim fuere , ut testatur Opus Octavii Rossi publicas per omne ævum Academiæ memorantis , & dialogus VII. Aloysii Mundellæ Medici olim Brixiani præstantissimi , ubi loquitur *de Callimachi adibus , hortulo amanissimo conjunctis , quo conferri consueverunt diversa excellentissimorum Virorum ingenia ; ejusdemque epistola medicinalis Academicis suis missa .*

Quem quidem morem utilissimum non ita pridem a *Cenomanis Arcadibus in coloniam deductis* promotum vidimus , & in præsentiarum etiam redivivum & excultum gratulamur , studio Nobilis Viri Comitæ Joannis Mariæ Mazzuchelli , qui laudabili exemplo Brixiana excitavit ingenia ; & permisit , ut apud se statutis diebus fierent academici congressus ad fovendum , promovendumque literarum omnium , interdum etiam rerum physico-medicarum , incrementum .

Cumque populorum , & urbium gloria semper ea fuerit , ut aut in bello , aut in bonis artibus , scientiisque egregios sese præstarent , quis neget , Brixianam gentem caram utilemque Patriæ in re militari , aliquid etiam in literaria nomen decusque gessisse ? Nemo sane , qui modo legerit *Specimen Variæ Literaturæ* illustrium Brixie Virorum , ab Eminentissimo Cardinali Quirino typis commissum , summo omnium plausu , Brixianorum præcipue , tanto Principi , supra quam dici potest , omni ex parte debentium . Quis denique nescit Planerium , Sachet-

chettum , Brisianum , Martinenghum , Paternum , Ulmum , Ochi , Beteram , Frascatum , Calzaveliam , Cafali , Æmilium , Vellam , Mazinum , ut ceteros taceam , de Brixiana patria urbe , & de Medicina publicis scriptis optime meruisse? Quamobrem licet eorum promerita a me coæquari minime posse sciam , multoque minus *thesaurum potius , quam librum* conficere valeam , ut Plinius de Domitio Pisone dixit ; attamen cum turpitudini vertatur , nisi quod ab otio , & vitio proficiscitur , sperans , fore ut non ad opus tantum , sed ad animum , & voluntatem attendatur , observationibus meis viam saltem monstrare curavi , ut præsentēs & posteri tyrones de sua patria benemereri sciant .

Supereſt , ut aliquid peculiarius dicam de methodo , quam secuti sumus . Data opera , gravium scriptorum exemplo , tam in Historiis , quam in Observationibus fere semper reticimus Ægrorum nomina , ne quis propria infortunia celare amans , frontem contraheret , sed eo magis , quia id nihil ad illustrandam praxim conspirat . Medicum enim non de nomine Ægroti , sed de nomine morbi , deque ejus causis , & genesi sollicitum esse par est .

Insuper animadvertendum etiam , deesse Historiarum , & Epistolarum datarum diem ; quod fateor non bene factum , si infectum reddi posset . Medendi quippe methodus sumitur a diverso planetarum aspectu , atque ab immutata temporum constitutione . Sed cum tunc factæ fuerint , non eo consilio , ut cudèrentur , & dein confarcinatæ , & ad memoriæ causam tantum scriptæ , & identidem adversariis auctæ in museoli nostri angulo relictæ fuerint , chronicum characterem amiserunt , quem pro arbitrio in præsens addere piaculum esset .

Postremo addere libet , me neque Veterum , neque Recentiorum in verba jurasse ita , ut religioni duxerim fidem , alibi datam , alibi mutare . Utrisque sua laus danda est , neutris dedenda aliena salus . Hæc de ordine , & methodo operis nostri . Cetera obvia tibi , candide Lector , fient , a quo hæc legi eo animo optamus , quo nos produximus . Vale .

INDEX

I N D E X

C A P I T U M.

HISTORIA I.

Apoplexia cum oris tortura in hemiplexiam desinens. Pag. 1

OBSERVATIONES.

IN APOPLEXIAM.

- I. Cause ante agonem apoplecticum cognoscendæ, & Corpus præservandum est. 4
- II. Apoplexia a flatibus. 6
- III. Cerebrum in sinistra parte læsum, quando dexteri artus siderati sunt, & contra. Ibidem.

HISTORIA II.

Epilepsia in muliere 25. annorum ex meracioris vini abusu. 7

HISTORIA III.

Epilepsia a nimia ingluvie in adolescente, cum respirandi difficultate. 10

CONSULTATIO.

Francisci Nicolini super relatam Epilepsiam Historiam ad Auctorem data. 14

OBSERVATIONES.

IN EPILEPSIAM.

- I. Morbi eventus. 19
- II. Indicationes in epilepsia sumendæ. 19
- III. Aeris & Cæli vicissitudines examinandæ. 20
- IV. Ubi de tribus præcipuis in epilepsia remediis. 21
- V. Sectio Cædaveris hydrope, desipientia, epilepticis insultibus, antequam denascerentur, laborantis. 22

HISTORIA IV.

Capitis inflammatio post lentam febrem in adolescente. 23

EPISTOLA AUCTORIS.

In qua rejicitur usus chinæ chinæ pro tollendo Morbo in hac Historia relato. 24

EPISTOLA ALTERA.

Rationes ab Auctore redduntur, propter quas china china dannata fuit, oxymel laudatum. 24

OBSERVATIONES.

IN CAPITIS INFLAMMATIONEM.

- I. Animadversiones circa usum chinæ chinæ. 26
- II. Ager cuncta, quæ scit, circa morbi causas, Medico narrare debet. Ibidem.

HISTORIA V.

Raucedo in gutture, cutis impetigo, ventriculi debilitas, imorum viscerum æstus. 27

HISTORIA VI.

Salsa cutis impetigo, corporis plenitudo, perniones erysipelatosi. 31

OBSERVATIONES.

IN IMPETIGINEM, ALIOSQUE CUTIS MORBOS.

- I. Cutis morbi non semper curandi. 33
- II. Ubi de Erysipellate non tangendo. 34

HISTORIA VII.

Scirrhus in lingua, & alter infra Mandibulam post hæmorrhoidum suppressionem. 36

OBSERVATIONES.

IN SCIRRHOS, ET SCROPHULAS.

- I. Scirrhorum suppuratio lethalis duabus Historiis comprobata. 40
- II. Arcanum ad curandas scrophulas. 42

HISTORIA VIII.

Ulcus auris ab ictu externo cum doloribus
suppuratoriis, & auditus læsione. 43

OBSERVATIO.

IN ULCUS AURIS.

I. *Remedium a Galeno laudatum.* 46

HISTORIA IX.

Myopia, seu visus debilitas in dextero
potissimum oculo, ob nimios in stu-
dendo labores. 46

OBSERVATIO.

IN MYOPIAM.

I. *Collyria ex mineralibus laudantur.* 48

HISTORIA X.

Ophthalmia recurrens, frontis, & tempo-
rum inflammatio, Gallica lues origi-
naria, & confirmata. 48

HISTORIA XI.

Herpes in capite, Lues Gallica in toto
post uvulæ & tonsillarum inflamma-
tionem. 50

HISTORIA XII.

Herbipoli Brixiam Auctori transmissa.

Lues Gallica, ulcus vesicæ, carunculæ in
urethra. 53

AUCTORIS RESPONSUM. 55

E P I S T O L A.

Georgii Corradi Sigler propositam ab
Auctore Methodum confirmans. 58

OBSERVATIONES.

IN NOVAM METHODUM CURANDI &c. 58

I. *Quando laudanda.* 59
II. *Quando suspecta.* *Ibidem.*

HISTORIA XIII.

Lues Gallica, Melancholia cum doloribus
in obeso. 61

HISTORIA XIV.

Lues venerea, cum febris continua. An
Mercurialia adhibenda sint. 64
Morbi eventus. 66

OBSERVATIONES.

IN LUEM VENEREAM.

I. *Ubi de ejusdem essentia, & subjecto, de-
que cautelis necessariis in adhibendo Mer-
curio.* 67
II. *Mercurius princeps remediorum.* 70
III. *Auctoris Methodus.* *Ibidem.*
IV. *Inunctio Mercurialis.* 71
V. *In Gonorrhæam.* 73
VI. *Guajacum interdum Mercurio acti-
vius.* 72
VII. *De re mediis, præter Guajacum, Salsape-
rillam, & Mercurium, Veneream luem
curantibus.* *Ibidem.*
VIII. *Cetera ad curandam luem Veneream
specificæ.* 75
IX. *Scriptores præcipui methodum curandæ
luis docentes.* 76
X. *Seventibus doloribus, caute narcotica ad-
hibenda sunt.* *Ibidem.*
XI. *Post Mercurii usum, quæ agenda sint.* *Ibid.*

HISTORIA XV.

Melancholia, atrabiles scorbuticæ affe-
ctiones in Nob. Moniali. 77

CONSULTATIO.

Antonii Alpago in eandem Historiam. 77

CONSULTATIO.

Alexandri Macoppe. 79

CONSULTATIO.

Grassini Cantarini. 80

HISTORIA XVI.

Melancholia, ventriculi morbofa affectio
cum pustulis supra linguam. 82

HISTORIA XVII.

Menstruorum imminutio, gestationes la-
boriosæ, affectio Hypochondriaca. 85
HI-

HISTORIA XVIII.

Passio Hysterica spasmodica hypochondriaca in muliere. 88

CONSULTATIO.

Alexandri Macoppe in eandem Historiam. 90

HISTORIA XIX.

Hysterica spasmodica convulsiva affectio. 92

AUCTORIS RESPONSUM. 94

HISTORIA XX.

Affectio hypochondriaca, manus, & cruris tremor, sputa sanguine tincta. 96

OBSERVATIONES.

IN HYSTERICAM PASSIONEM.

- I. In qua agitur de tribus affectionis Hysterica gradibus. 99
- II. Hysterica Affectio tam gravidarum, quam puerperarum: Obiter de quodam conceptu in tuba Fallopiana. 101
- III. Ubi agitur de causis, & remediis Hysterica affectionis secundum Antiquos. 103
- IV. In remedia chalybeata. 104
- V. In Bezoar Jo-vis. 104
- VI. Specifica. Ibidem.
- VII. Sydenham corticem Peruvianum proponit. 105

HISTORIA XXI.

Affectio Hypochondriaca, vomitus, borborygmi, cruditates, oelophagi contractio. 106

CONSULTATIO.

Alexandri Macoppe in eandem Historiam. 109

OBSERVATIO.

IN MORBI EVENTUM. 111

HISTORIA XXII.

Asthma in Juvene triginta annorum. 111

HISTORIA XXIII.

Asthma post vulnus humeri cum febre continua, & sputis cruentis. 115

HISTORIA XXIV.

Asthma sputum sanguinis, affectio hypochondriaca. 116

HISTORIA XXV.

Asthma, cachexia, hydrops incipiens. 119

OBSERVATIONES.

IN ASTHMATICOS. 121

- I. Externa remedia quando adhibenda. Ibidem.
- II. Purgantia & vomitoria interdum adhibenda. Ibidem.
- III. Aer medicatus in Asthmaticis aliisque pectoris morbis admodum utilis. 122
- IV. Vitra pro aeris medicati suffitibus. 123
- V. In Asthmate sympathico pectoralia parum utilia. 123
- VI. Remedia asthmaticum affectum curantia. 124

HISTORIA XXVI.

Febris Hectica in muliere. 124

CONSULTATIO.

Joannis Mariae Fracassini in eandem Historiam. 127

CONSULTATIO.

Stephani Piccoli. 128

HISTORIA XXVII.

Sputum sanguinis, tabes incipiens in Sen. 131

HISTORIA XXVIII.

Hæmophthisis, respirandi difficultas: Macies cum lenta febre. Damnantur aquæ minerales. 133

HISTORIA XXIX.

Tussis, sputum sanguinis, macies. 134

HISTORIA XXX.

Sputum sanguinis in Viro, olim podagra, & plagis in cruribus laborante. 137

OBSERVATIONES.

IN PHTHISIM &c. 138

- I. *In qua agitur de consolidatis crurum plagis iterum promovendis, & aperiendis.* *ibid.*
 II. *Ubi Methodus nostra producitur.* 139
 III. *De Phthiſeos contagio, & propagatione.* 140
 IV. *De aliquibus Phthiſeos remediis.* 141

HISTORIA XXXI.

Tumor in Mamma. 143

EPISTOLA.

Joannis Baptiſtæ Paſtorini ad Auctorem data. 144

AUCTORIS RESPONSUM. 145

OBSERVATIO.

IN TUMORES MAMMARUM. 147

HISTORIA XXXII.

Cancer in Utero. 148

OBSERVATIONES.

IN TUMORES CANCEROSOS. 149

- I. *Ubi de admirabili Tumoris Scirrhoſo-carcinomatofi amputatione.* 149
 II. *De ſigno futuri Cancris.* 150
 III. *Utrum alkalia fixa cancrum, abſque ferro, curare valeant.* 151
 IV. *Nonnulla ad cancrum remedia.* 151

HISTORIA XXXIII.

Lumbago. 152

OBSERVATIONES.

IN LUMBAGINEM. 153

- I. *Lumbaginis nomen quomodo intelligi debeat.* *Ibidem.*
 II. *In Lumbagine miſſio ſanguinis per ſedales venas, interdum ſuſpecta.* 159

HISTORIA XXXIV.

Iſchiadicus dolor in obſa. 159

HISTORIA XXXV.

Claudicatio ob iſchiadicam affectionem. 161

OBSERVATIO.

IN ISCHIADICQS AFFECTUS. 163

HISTORIA XXXVI.

Morbola endemica conſtitutio, quæ Brixiæ an. 1730. graſſata eſt. 164

OBSERVATIO.

IN ENDEMICAS CONSTITUTIONES. 166

HISTORIA XXXVII.

Spaſmodica Ventriculi affectio cum vomitu, tuſſi, & hypochondriacis affectionibus. 167

CONSULTATIO.

Alexandri Macoppe in eandem. 168

OBSERVATIONES.

- I. *Morbi eventus.* 170
 II. *Seſſio Cada-veris.* 171
 III. *Anatome Therapoeam illuſtrat, & Morbi rationes redduntur.* 172
 IV. *Cafus duo haud diſſimiles recenſentur.* 172

HISTORIA XXXVIII.

Fluor albus cum vomitu, & pyaliſmo in nob. muliere. 173

OBSERVATIONES.

IN ALBUM FLUOREM MULIERUM. 176

- I. *Ubi præcipue de adſtringentibus caute adminiſtrandis.* 176
 II. *Specifica ſuſpecta.* *Ibidem.*

HISTORIA XXXIX.

Nephriticus dolor cum calculorum exitu. 177

OBSERVATIO.

IN MORBI EVENTUM. 189

HISTORIA XL.

Febris, dolor in coxa, liene, hepate, ſingultus, urina nigra cum arenulis, ventris tumor. 181

EPI-

EPISTOLA.

Aloysii Garbelli ad Auctorem in eandem
Hiltoriam. *Ibidem.*

EPISTOLA ALTERA.

Aloysii Garbelli ad Joannem Baptistam
Mazinum. 182

OBSERVATIONES.

IN NEPHRITIDEM.

I. *Signa diagnostica calculosæ affectionis.*
187

II. *Vinum calculos producit.* *Ibidem.*

II. *Diuretica vitanda sunt.* 188

IV. *Arcanum STEPHENS ad dissolven-*
dum calculum. 189

V. *Calculus solvitur a Mercurio dul-*
ci. *Ibidem.*

HISTORIA XLI.

Urinæ Profluvium. 190

OBSERVATIO.

IN URINE PROFLUVIUM. 192

HISTORIA XLII.

Ulcus Vesicæ in Veneto Mercatore .
193

OBSERVATIONES.

IN ULCERA VESICÆ.

I. *Diuretica vitanda sunt.* 197

II. *Caute liquores medicati in Vesicam adi-*
gendi. 197

HISTORIA XLIII.

Femoris Fractura. 198

CONSULTATIO.

Joannis Baptistæ Morgagni in eandem
Hiltoriam. 203

OBSERVATIONES.

IN MORBI EVENTUM. 207

I. *Femur tandem solidatum.* *Ibidem.*

II. *Ratio claudiginis in Egro.* *Ibidem.*

HISTORIA XLIV.

Tensio in Abdomine , & musculis inter-
costalibus sinistri lateris. 208

OBSERVATIO.

Mercurius concretiones solvit. 211

HISTORIA XLV.

Fistula in scroto , & Perinæo. 211

HISTORIA XLVI.

Hæmorrhoides dolorificæ cum subsequen-
ti fistula in ano. 214

OBSERVATIONES.

IN ANI FISTULAS. 217

I. *Fistule absque ferro difficulter curari pos-*
sunt. *Ibidem.*

II. *Callus ei fieri potest , ante sectionem cor-*
rodendus. 217

III. *Sectio Fistule adaperata tenenda est .*
218

IV. *Methodus altera pro curandis ani Fi-*
stulis. *Ibidem.*

V. *Cannule Magnitudo , & proportio .*
219

VI. *Ani Fistule utrum curari debeant .*
Ibidem.

HISTORIA XLVII.

Dexteri pedis distorsio cum subsequenti
debilitate. 220

HISTORIA XLVIII.

Tumor Ulcerosus. 221

OBSERVATIONES.

IN TUMORES ULCEROSOS. *Ibidem.*

I. *Quando adsunt signa canceri paucis reme-*
diis agendum. 221

II. *Signa certa indolis non tangende.* 222

HISTORIA XLIX.

Affectus Pruriginosus. *Ibidem.*
OB-

INDEX CAPITUM.

OBSERVATIO.

IN AFFECTUS PRURIGINOSOS.

- I. Cucurbitulis, non vene sectione utendum
est. 224

HISTORIA L.

- Ozæna. 224

OBSERVATIONES.

IN OZÆNAS. 225

- I. Ozæna à lue Gallica. *Ibidem.*
II. Arcanum Hieronymi Mercurialis pro curan-
dis Ozænis. *Ibidem.*
III. Nonnulla remedia. *Ibidem.*

I N D E X EPISTOLARUM

Quæ Operi accedunt.

I.

Philippi Garbelli querentis tarditatem Auctoris in scribendo, simul cujusdam papilionis repente capti descriptionem instituentis. Pag. 229

I I.

Auctor eidem scribendi causas profert, & rationes, cur ferotina sit editio operis de Aquis Brixianis reddit. 231

I I I.

Philippi Garbelli, qua præcedentem accepisse, significat, & admonet, non nisi sero, & omnibus prius recte perpenſis ad vulgandum sua esse veniendum. 232

I V.

Auctoris ad eundem, ubi fufe agitur de læſa videndi vi, deque contumacis morbi cauſis, indicationibus, & remediis. Poſt quæ humaniter multa alia ſuadentur ad ſalutem ſervandam ſpectantia. 233

V.

Auctoris ad Antonium Leprotum, editum jam pridem de aquis Brixianis opus dono mittentis. 238

V I.

Leprotti gratias de munere agentis, & ſcribendi methodum, nec non phyſico-medicas animadverſiones probantis. 239

V I I.

Eidem Leprotto ſuam Auctor in Bononiensis Inſtituti cooptationem notam facit: ſocietatem cum tanto viro ſibi ipſi gratulatur, & dono exhibet exemplar Medico-phyſicarum diſſertationum tunc primum in lucem prodeuntium. 239

V I I I.

Pauli Valcarenghi veram medendi rationem inquirentis, plura ſecundum tutiorem methodum ratiocinantis, & Auctorem excitantis ad communicandas ſuas circa hepatis morbos obſervationes. 242

I X.

Auctoris ad eundem, ubi factæ de hepatis morbis obſervationes recensentur, & multis experimentis comprobantur. 242

X.

Carolo Franciſco Cogroſſio Auctor nuper editas diſſertationes exhibet, & tractatum de febris non curandis ſibi commodari petit. 246

X I.

Idem Cogroſſius Patris, Filiique jacturam ſignificat, conſilium ſcribendi de uſu purgantium in aere Brixiano laudat, & ad ſecundam diſſertationem quod attinet in nebulones ſe invulnerabiles jaſtantes invehitur, aſtologis nihil concedit. Mox quæ inſerta ſunt in opusculis P. Calogera circa quædam ridicula præſtigia iterat. Hæret incertus, quodnam judicium ſerendum ſit de inſixis, & abſconditis in corpore animato acubus. Tandem tractatum de febris non curandis nondum cuſum dicit, & P. S. addit modicum activitatis Valliſnerium Egagropilis tribuiſſe. 246

X I I.

Andreæ Paſta Auctor voluntatem videndi vulgatas ejus epistolâs notam facit, ſervatam in iſſdem methodum probat, & plurimis fufe rationibus oſtendit, in demortuis poſſe languinis concreciones tam in venis, quam arteriis abundare; & peculiariter profert ſigna ſciendi, num polypi in vaſis majoribus ante, vel poſt mortem concreverint. Simul dono mittitur Opusculum phyſico-medicas diſſertationes continens. 250

X I I I.

Paſta humaniter reſpondet, ſibi gratas fuiſſe Auctoris literas: ſuas jam prælo commiſſas animadverſiones reſumit circa majorem vel minorem languinis poſt mortem in venis, aut arteriis exiſtentiam, & concreſcentium polyporum tempus. Pluribus ratiociniis dubia, & quæſtiones, partim addendo, partim obſtando ſolvit, & ambas propoſitiones in meliori lumine collocat. 256

X I V.

Cum Joanne Baptiſta Morgagno antiqua officiorum neceſſitudo inſtauratur; cauſaque ſuſtinetur cur, & quomodo in tertia opusculi Auctoris diſſertatione de adactis in corpore animato acubus mentio facta fuerit. 265

XV.

X V.

Ejusdem responsio humanissimis sensibus referta : ubi raram, & nunquam a se visam fatetur extraneorum hujusmodi corporum in corpore coacervacionem. 267

X V I.

Ad Philippum de Violanti grati animi testimonium, quod Auctorem, annuente Primario Institute Illustissimo, & Excellentissimo Comite de Vvackerbar ad Regiæ manus osculum promoverit. De adnexis, & dono missis Dissertationibus sermo. Ad nova inventa in re medica producenda stimulus additur. Item alia de miris exterarum regionum ingeniis, de commercio literarum in publicum bonum instituendo. 267

X V I I.

Joannis Baptistæ Mazini agentis de constitutione sanguinis Brixianorum, deque mechanicis legibus, quibus nitrosa effluvia agunt in corpus animatum. Ubi insuper nonnulla leguntur de transpiratione; de aquis

ab aquilonari plaga provenientiibus; de Patavinorum temperamentis ad phlebothomias magis dispositis, de china china quomodo adhibenda, deque exequendis, ut medica praxis minus claudicat. 269

X V I I I.

Auctoris ad Joannem Mariam Finonum Medicum Brixianum, ubi difficillimus casus diuturnæ febris describitur, symptomata morbum concomitantia explicantur, ejusdem causæ disquiruntur, scholarum methodi circa febris originem confutantur, solaque bilis, & primarum viarum crispatura, & corrugatio pro causa primaria contumacis morbi statuitur, integre excluso in vasis majoribus vitio. Deinde hortatur ut in Academico Physico-medicorum cætu, qui statutis diebus apud nobilem Virum Aloysium Garbellum fit, arduus casus examini subijciatur. 270

X I X.

Auctoris ad Gasparum Cucchi exemplar dissertationum adjicientis, simul querentis de tacito ejus Brixiam adventu; mox de improvise inde discessu. 276

HISTORIA I.

APOPLEXIA CUM ORIS TORTURA
IN HEMIPLEXIAM DESINENS.

1. **I**mpotentia ad motum dexteri brachii in egregia Muliere temperamenti calidi, proindeque cruris, & pedis de repente oborta, una cum oris tortura, atque ad loquendum hebetudine, mox paucis horæ quadrantibus adeo adaucta, ut omnino expers locutionis evaserit (1), sunt indubia apoplectici insultus testimonia; qui tamen postremo, cum dextera tantum partis syderationem attulerit, ad hemiplexiam inclinare videtur. Cum autem pluries jam secta vena, & specificis in usum positis medicaminibus, exarata symptomata aliquatenus mitescere visa sint, sic reliquum in præsens est, ut ad examen revocatis diri adeo affectus causis, curativa, quoad fieri potest, purgatio instituat. Quamobrem sicuti organicarum partium, & musculorum contractio, & motus fit per perennem æqualem sanguinis per arterias, & venas, laticis nervi per respondentes tubos influxum; sic, cum videamus locutionis, brachii, crurisque motum præpediri, quinimo sufflamini, conjecturam ducere possumus, in inservientibus vasorum, & oscillantium utriculorum ordinibus morbosam causam hæere. Etsi vero ad stagnantem, aut comprimentem lympham, atque lentescentem sanguinem referri possit, vel potius ad acrem synoviam nervosas appendices corrugantem, & præcipue septimæ conjugationis non minus, quam eas, quæ inter quintam, sextam, & lumbares vertebrae excurrunt, idque satis constare posse videatur; nihilominus, cum alacris Ægra nec senex, nec plethorici habitus, nec multum obesa sit, sectaque vena, missus sanguis vividus, & floridus apparuerit; sic signanter posterior liquidorum dyscrasia culpanda venit in casu nostro, ubi fervida, & æstuosa viscerum, & præcipue hepatis, constitutio, aucto bilis proventu (2), morbi seminium fovet, & alit, ventriculi ataxia, irrequieti salium cuspides, & acida cruditarum congeries sanguinem, & spiritus animales inficit, uterino & hysterico forsan fermento morbosas causas confirmante. Quibus

A

bus

(1) Juxta illud Hippocratis lib. 6. Aphorif. *tem: Hippocrates lib. de Glandulis. Si crassa, Et muti sunt, & stertunt.* pituitosa, & atra efficit, diuturnam: Galenus in.

(2) Bilis, si summe acris, efficit apoplexiam for- Commentario.

bus sane positis, nil mirum est, si laticum commeatus hoc vel illo loco aboleatur, aut saltem intercipiatur, ex secundo, & pedetentim suscepta heterogeneitate, atque ab acidi embammatis ad stagnandum promptitudine; in quo motus privatio, aut debilitas consistit. Nil enim est facilius, quam ut fibrosi canalium parietes, & villi vel ab intra, vel ab extra fluentibus acido-acribus fluidis vellicentur, pungantur, corrugentur, & vitiose veluti modificentur, ut subinde vasorum, & nervearum appendicum constrictio, & coalitus oboriatur. Et licet media cordis systole, urgentibus auricularum, & ventriculorum muscularibus laceris, impulsus cruor, atque ex medullari substantia per corporum striatorum processus, & obviam oblongatam spinam euntes spiritus animales (spiritus enim animales admittendos censemus, quod semel dixisse satis sit) obstacula, canalium corrugationes, & quælibet impedimenta removeere deberent; attamen ob naturalem successive enatam fibrarum rigiditatem, proindeque amissam ad oscillandum aptitudinem, ob spirituum animalium parvitatem, aut vappescientiam, & fermentorum omnium inertiam, nec non ob antehac fatiscentem solidorum vim, perit cum fluidis æquilibrium; ideoque & de repente oborta apoplexia est, & subinde ex pedetentim coagmentatis causis hemiplexia enata.

Quæ cum ita probabiliter sint, eo collimare deberent artis tentamina, ut in internis visceribus sympepsis promoveatur, salina spicula hebetentur, fibrarum corrugatio, & rigiditas laxetur, clausæ viæ referentur, uterinæ compagi prospiciatur, promotoque hinc spirituum, præcipue animalium, circuitu, oris & artuum motus reviviscat.

Ad remedia vero quod attinet, quæ ex ærario Chirurgico depromi possunt, circa sanguinis missionem jam satis superque actum est (quando nova non ferat occasio, quam Deus avertat) scilicet ob evacuationem tantum. Etenim pro illius motu conciliando, potissimum si adhuc aliqua linguæ hæitatione trepidet, poterit, docentibus Zacuto Lusitano, & Aretæo (1), bis in occipite secari cucurbitula, ut perbelle notat Clarissimus Morgagnus in *Adversariis Anatomicis* VI., aut venis sedalibus affigi hirudines ad mentem Magni Hippocratis (2) (3). Præmissis vero frictionibus artuum affectorum cum linteis calida effumatione croci, baccarum lauri,

(1) De curatione Acutorum.

(2) Libro de coacis: Syderatis, si hamorrhoides accedant, utile est.

(3) Lancisius *Tractatu* de subitaneis mortibus in Hemiplexia sanguinem extrahit ex parte paralytica laborante.

lauri , & succini imbutis , laudabilis erit unctio (1) ad vertebraſque uſque perveniens , ſcilicet ad laborantium nervorum originem , ex æquali portione olei rutacei , de capparibus , felis ſecundum Foreſtum , aut ligni Heraclei ſecundum Ruſlandum , & pinguedinis humanæ , aut ſaltem muris montani (2) , vel denique baſſami peruviani cum vitello ovi diſſoluti , aut unguenti ſaponis a Cratone deſcripti , addito ſpiritu formicarum , aut lumbricorum terreſtrium , vitatis ſemper ſtimulis fortioribus in partibus laboranti regioni proximis , ne ſpiritus , tubis corrugatis & clauſis , in exploſivum orgaſmum excitentur ; alvo præterea ſemper clyſteribus , & ſuppoſitoriis ſubducta .

Et quia in arduis morbis , & curationi reſiſtantibus majora ſemper tentanda ſunt ; idcirco licet temporis conſtitutio integre non arrideat , attamen fomentationes (3) (4) , balnea calentia , ſemihoraria , per integram , ſi lubet ; habito ſemper reſpectu ad cubiculi temperiem , ad exhibendi methodum , ad vires , ad eventuum viciffitudines , prout dirigenti experientiſſimo Clinico videbitur .

Ulterius eodem momento animales ſpiritus errhiniſ ex aceto ſquill. (5) ex ſucco rutæ ſylveſtris , barbæ hircinæ , & caſtoreo ſternutamentis (6) excitandi ſunt , affabre partes affectas iterum comprimendo (7) docente Celſo , fricando (8) , urticando , conſtringendo , moxque relaxando , itaut inverſis hiſce , & oppoſitis preſſionum motibus , thermalibus , ſi lubet , & ubi datur commoditas , adjuvantibus Divæ Helenæ lutis , interno obſtante oſſium aggere , interjecta caro , & vaſorum omnium congeries diſverſimode agitetur , acidæ cruditates præterfluant , humectata fibra relaxetur , feriantes anastoſes reſurgant , remotiſque obſtaculis , animales ſpiritus ad ſenſus , & motus munia revertantur . Cumque ſecundum mentem Hippocratis (9) , qui trociſcos alhandal , & diagridium præſcribat ventriſſuis medicaminibus jam

A 2

expia-

(1) Nares quoque , & futura coronalis poſſunt tangi ſummo digito in quinta eſſentia roſiſmarini intincto .

(2) Hanc Lanciſius pag. 96. mille laudibus extollit .

(3) ʒ. Urticæ ma. m. iii. Camomill. m. i. ſem. cum. ʒ. i. fal. ʒ. iii. piſt. omn. probe in mortario , & decoqu. in urinae humanæ pintis ii. &c. quo decocto balneetur mane , & vespere pars affecta .

(4) Joſeph del Papa in ſuis Conſiliis Medicis pag. 94. laudat vinum meracum calidum , ad-

ditis baccis lauri , juniperi , foliis roſiſmarini , ſalviae , & ſeminibus ſinapis recentibus ; vinacea , oleumque nucis myſtlica .

(5) Ut Platerus docet .

(6) Hippocrates tractatu de Morbis .

(7) Lumine ab Hippocratis experimentis ducto , dicentis : *Frixione , ſi vehemens ſit , duraverit corpus ; ſi levi , molliori : ſi multa , minus : ſi modica , implevi .*

(8) De Remediis Med. 27.

(9) Tractatu de Morbis .

expiatæ primæ viæ sint, idcirco non incongruum erit ad aquam stibinam confugere, nimirum ad decoctionem falsaparillæ, ivæ ar-
 teticæ, avenæ, saffrafras, florum anthos, calendulæ, fabinæ,
 si utero laboraret (1), majoranæ, & paralyfis, additis in par-
 va dosi (2), & in petia ligatis antimonio crudo, & lapide pu-
 mice. Cumque prima indicatio in eo præsertim posita sit, ut fi-
 brarum & uteri omne genus proclivius oscillet, seque innato elat-
 terio vindicet ab interjectis hinc inde morbosus impedimentis;
 præmitti poterunt summo mane, ante descriptæ decoctionis hau-
 stum, pilulæ ex pulvere viperino, bezoar, & calybe præpa-
 rato, atque ope elyxir *proprietas* Paracelsi in bolarem for-
 mam redactæ, in quarum usu persistere debet per dies trigin-
 ta; & quoties purgantibus intestinalis tubus mundandus erit, po-
 terunt seligi pilulæ de succino, aut de hiera (3), aut pulvis cor-
 nacchini a Lancisio quam maxime laudatus, aut hermodatilatæ;
 cochleatim interdum, & ad præservationem capiendo tincturam
 auri absque menstruo corrosivo paratam, oleum succini in aqua
 florum tilia, aut mixturam antipoplecticam Langii, præcipue
 ex aqua peoniae cerasfarum nigrarum, spiritu sanguinis humani, &
 syrupo de canella, aut, ut docet Hippocrates (4), aquam mul-
 sam.

Utatur Ægra victu tenui, carnibusque aucupio conquistis. Quan-
 do poterit, amet matutinas deambulationes, quas Hippocrates (5)
 vocat attenuantes; quia motu corpus calefit, & humiditas at-
 tenuatur, & purgatur partim per spiritus ac flatum, partim vero
 emungitur, & excreatur; Denique interdum bibat, ut præcipue
 Pompejus Saccus suadet, muriam brassicæ capitatae cum cornu
 cervi.

OBSERVATIONES

IN APOPLEXIAM.

I.

2. **A**Ut ob sanguinem in omnibus arteriis quiescentem, ut opi-
 nantur Fernelius atque Hippocrates; aut quia *corpus quiescat*, &
torpeat, dum sanguis non movetur, ut olim senserat Gale-
 nus;

(1) Tinctura granorum sambuci, aqua ma-
 tricariæ, daucus in hoc casu summopere lau-
 dantur.

(2) Ne obviam eatur Celsi documento, qui

ait, *sudorem esse vitandum*.

(3) Has n. 21. Trallius laudat.

(4) Libro secundo de *Morbis*.

(5) Libro de *Dista* n. 27.

nus ; vel demum propter certe haud dissimiles causas miseros Patientes semifyderatos infelicitur cadere , verisimile non est , licet Fracassatus ex anatomicis experimentis ab effuso , & coagulato hac illac sanguine idipsum confirmaverit . Enimvero , cum in quotidiana praxi multoties stupens observaverim , absque ne minima quidem pulsus mutatione , apoplecticam ægritudinem ad ultimum usque diem produci , ambigere , meumque assensum in re tanti momenti penitus cohibere coactus sum , ratus , visas in cadaveribus (1) sanguinis concretiones in cerebro , atque etiam in præcordiis , certis quibusdam accidentalibus , & mechanicis secutis post mortem effectibus , esse tribuendas . Quomodo enim possunt lentescere liquida , & in internis canalium majoris usus parietibus quiescere , absque eo quod pulsuum vibrationes ne hilum quidem immutentur ? Quomodo tota , aut pars oblongatæ spinæ comprimi potest sine obstructione , sine tumore , quemadmodum accidit in omnibus , quasi dixerim , syderatis , in quibus circa occiput , circa colli vertebrae , circa paralyticas partes nulla coloris mutatio se prodit , nulla macies , nullus dolor , nullum latentis inimici vestigium ?

Antequam propterea Practici de Attonito iudicium ferant ; non pecudum more , lentescentem sanguinem semper tantummodo decantent , sed & meditentur , quærant , observatasque ab expertis Anatomicis cadaverum sectiones perscrutando videant , num , non intra universas arterias , ut magno placuit Hippocrati , sed superius tantummodo infra meninges (2) aut cerebri anfractus (3) cruor , reliquo incolumi existente , extravasatus lateat ; an vero *potissima mortis causa in thorace delitescat* (4) ; num vero sit calculosa gypsea concretio (5) . Videant , an generato abscessu inter meningum intercapedines , enormi interdum præeunte cephalalgia , (6) *cerebri meditullium oneretur , & spiritus animales comprimantur* ; num vero cerebrum aqua clara , & perspicua cum Marcello Donato , aut crassa pituita cum Horstio (7) refertum sit . Quærant , an solemnes evacuationes suppressæ , an opiatorum usus & ebrieta-

tes

(1) Vide Epistolam nostram ad clarissimum Virum Andream Pasta .

(2) Ut perbelle notat Fridericus Hoffmannus in sectione I. casu 15. *Quando ex violento humorum impulsu subtilissima præmaxime meningis vasa rumpuntur , sicque extravasatus cruor basin cerebri occupat .*

(3) Vvepferus in denato ab apoplexia reperit in laceris ventriculis duas libras sanguinis ex-

travasati . In *Historiis Apoplecticorum* pag. 4.

(4) Ut clarissimus Vir Paulus Valcarenghi in nuper editis binis Observationibus nitidissime ostendit .

(5) Vvepferus loco citato .

(6) Casus a Vvillifio observatus in *Pathol. cerebri* cap. 2.

(7) Observatione Anatomica .

tes præcefferint ; anque virulenta fiphylis (1), vel scorbuticum miasma fluidorum mixtiones perturbaverit . An denique , lustrato per sedulum Chirurgum externo ambitu , hydatis , steatoma , scirrhus , vel morbosus alter tumor emineat , qui pari ratione de eadem interna causa admoneat . Et quoniam post hæc & multa alia , quæ , utpote nota , tædet recensere , de difficillimo morbo curationem vix admittente agitur , sedulo videant Practici , ne tot tormentis frustra ægros crucient , imo potius incumbant monitis Medici Veronensis Clarissimi Rotarii docentis , apoplecticos insultus non clanculum , & inopinato homines aggredi , sed suos habere prodromos (2) , plurimaque attonito morbo præire signa (3) , quibus fatale clasticum denunciatur . Illis propterea non per hypotheticas theorias , & involutarum quæstionum ambages , sed prope lectulum , pensitatis lectisque hac præcipue in re operibus Lancisii (4) & Vvepferi (5) , curatio præservativa , quæ antecedentes causas averruncet , instituenda est .

I I .

3. **V**Elim insuper animadvertant practicæ Medicinæ Tyrones , alteram etiam esse posse , imo interdum esse attoniti morbi causam , etsi a paucis descripta hæc ipsa sit , & a paucioribus credita . A flatibus namque aliquo in viscere adeo adactis , & tumetibus , ut induatur solidi natura , imo suscipiatur elastica pneumatica vis , aut compressis sanguiferis tubis , aut quomodolibet vitiose modificatis nerveis appendicibus tollitur , vel perturbatur irradians spirituum animalium commercium , & ecce stases , cum sensus , & motus abolitione . Qua de re vigilant , ne infelix Æger cum artis dedecore pereat .

I I I .

4. **C**onsiderandum illud maxime est , quod in denatis propter Hemiplexiam observant Anatomici ; in dexterorum scilicet artuum syderatione sinistram cerebri substantiam , contra vero dexteram in syderatione sinistrorum laborare . Hoc posito , topica præcipue remedia adhibenda esse , terebrationesque opposito lateri esse admovendas , nemo , ut puto , jure negabit .

HIS.

(1) Gummeam enim duritiem Apoplexiæ causam in ossæ Bregmatis vidit D. Gottlob Schoberrus , referente Vvepfero pag. 508. in *Historiis Apoplecticorum* .

(2) Vide Christianum Joannem Langium in Tractatu de *Apoplexia* pag. 52.

(3) Scribuntur ab Hippocrate , libro de *Cacis* , causæ , & signa syderationis , nempe *torpores* , & *sensus stupiditates præter morem fientes* .

(4) De Subitaneis mortibus .

(5) In *Historiis Apoplecticorum* .

HISTORIA II.

EPILEPSIA IN MULIERE 25. ANNORUM
EX MERACIORIS VINI ABUSU.

5. **S**uffocativus stertor cum respirandi difficultate, animalium functionum læsio cum deperditione sensus, & motus; spumosa quoque lymphæ, quæ semel atque iterum ex ore erupit, fonticum & epilecticum morbum in N. N. 25. circiter annorum complexionis calidæ, & humidæ, habitusque plethorici, designant. Quia tamen præcesserunt sedentaria quies, corporis plenitudo, & vinosæ ingurgitationes, conjectandum est, non idiopathicam esse ægritudinem, sed sympathicam, hoc est, a ventriculo, ubi labefactato primæ coctionis magisterio, sensim infarctis & distentis chylolymphicorum canalium ordinibus, acidarum cruditarum massa in sanguinem devoluta est, quæ circulationis lege ad animæ lararium, ad glandulas cerebri corticales, atque ad gulæ basim delata, ibique fermentans, rarefascens, majoremque occupans locum, spirituum animalium irradiationem, & motum intercipit: & ecce gutturis intumescencia, ortophnoica respiratio, artuum lapsus, & quod rei caput est, morbi que diagnosim confirmat, nulla in nobili Ægra tantæ ærumnæ post paroxysmum recordatio. Et quamvis, post enarratas causas, etiam de uterino fermento dubitari queat, utpote quod, mediis rubris, & albis venis, aut nervosis furculis hysterica miasmata ad capitis arcem mittere potest, ac diffundere, nihilo tamen minus, cum nulla adsit hæreditaria labes, catamenia fluent, morbus sit in principio, atque ex cognita origine dependeat, fausto Apolline tolli posse credendum est; dummodo tamen Patiens ipsa velit, obediat, seque ad oblata paratam exhibeat. Triplici itaque tempore Medica ars opem ferre potest. 1. ad præservationem, 2. actu paroxysmi, 3. veris tempore, & methodica curatione, quæ morbum radicitus tollat.

Ad præservationem in primis quod attinet, nullum utilius medicamen excogitari, nullumque inveniri merito atque optimo jure mihi posse videtur, quam ut Ægra a vino penitus abstineat (1)

nec

(1) Legantur super hac re Consultationes V. C. Joseph del Papa olim Ducis Hetruriæ Archiatri. Ait enim: *Commendo in primo luogo il già intrapreso rimedio della totale astinenza del vino.*

(1) nec viros *mero* (2) provocet (3). Etenim, cum ab atro & lentefcente sanguine jugulares præcipue venæ sensim sine sensu, quandoque ictu oculi, & confestim infarciantur, atque glandularum, & fibrarum ordo, & pellicea hinc inde interstitia mucosis aciditatibus imprægnentur, certe quoties tartareum, acidum, & quodcumque narcoticum, si mavis, vini gas circum-euntes humores inficiet, ejusdemque inflammabilis spiritus succum nervorum, bilisque principia in orgasmum excitabit, fiet proculdubio, ut, impedito in jugularibus, & cava sanguinis reditu, fatales strangulationes contingant, atque de majori herculei (4) morbi gradu, hoc est, de paralyfi, aut apoplexia jure sit dubitandum. Hæc propterea funestissima pericula ut evitentur, neve, quæ Aretæus (5) minatur, eveniant, aquæ potu dominans acidum solvendum est, sanguinis æstus temperandus, simulque lentor, atque visciditas attenuanda.

Tenui insuper victu, facilis scilicet distributionis, Ægra utatur oportet; & quandoque ani lubricitas servanda est mediis pilulis ammoniacalibus. Quod si recidivæ metus, *convulsio* scilicet, ut cum Galeno loquar, *non perpetua* (6) formidetur in proxima coeli mutatione, aut opposito planetarum majorum aspectu, aut demum Lelape turbines minitante (quo tempore humanum genus majoribus agitationibus premitur, præsertim in morbo, qui lunaris dicitur) optimum erit, vitato semper aere pluvio, & nebuloso, non ita pridem ventriculum superius exonerare media 3. i. 6. vini, aut oxymelis scillitici, in jure dissoluti, aut 3. ii. infusionis croci metallorum, aut hercule Bo-vii (7), superbibendo haustum tepidiusculum juris hordeacei.

Eodem vero paroxysmi momento, suppositoriis carminativis inferius emissarium aperiendum est, & tumultuantes spiritus coercendi, lentis in utraque coxa frictionibus, quinimo cucurbitulis, si lubet, humorum descensus promovendus. Neque nimis hæsitare oportet circa sanguinis missionem (8), præcipue ex cephalica, proindeque ex saphena pedis pro circumstantiarum varie-

(1) Id apèrte docent Paulus de Re Med. 23. Aetius Sermones 2. cap. 13.

(2) Ut ait Seneca Epistola XCV. *Quia feminam exuerunt, damnata sunt morbis virilibus*, ut videre est in nuperrima Hippocratis Editione, studio, & cura doctissimi Viri Joannis Baptistæ Païtoni, qui eandem Præfatione ornavit.

(3) Interest animadvertere, Hippocratem Lib. 2. & 3. de Morbis, & plurimis aliis locis,

ebrios esse ob ebrietatē morituros, minitatum esse.

(4) Sic Epilepsiam vocat Hippocrates in Epid.

(5) Ait enim: *Quandoque unica accessione hominem rapuit.*

(6) Tertio de Locis affectis.

(7) A Villisio describitur Sectione II. pag. 39.

(8) Joannes Langius Tomo 3. pag. 54. *Omnis*, Inquit, *fluxus sanguinis profusus est.*

(1) remove , & discutere , atque stagnantium ichorum motum fuscitare , itaut in axim felicius coeuntibus arteriis , & in majorem elaterem vindicatis oscillationum momentis , massæ sanguineæ circuitus aut felicius reciprocet , aut excretoria incernicula occurrant , per quæ morbosa recrementa secedere possint .

Veris autem tempore curationis cardo , qui morbum radicitus evellat , videtur consistere in tollenda vasorum plenitudine , in roborandis stomachalibus rugis , capiteque firmando . In hunc autem finem confirmatis , quæ diximus circa sanguinis missionem , extorsoriis subinde medicaminibus fæcales saburræ eliminandæ sunt , si verum est quod diarrhæa paralyfim solvat , & intestinalis tubus mundandus pluries est sale Anglico amaro ; mox eodem die , & subinde bibita aqua tetutiana ad duas libras , si lubet , pro vice . Quibus peractis , syrupo cachectico Ferneliano decoctione agarici actuato , alternis vicibus per epicrasim vasorum infarctus solvendi sunt , lentorque attenuandus ; sumendo nempe intercalaribus diebus tincturam martis tartaream , aut stibium diaphoreticum in decoctione cichorei , hepaticæ , capillorum veneris , & marrubii . Quando de imminuto pinguedinose glutine , atque referatis glandularum , fibrarumque obstructionibus , deque restituta solidorum vi , & circumeuntibus fluidis constabit , firmandus erit partium tonus opportunis cephalicis , & specificis , inter quæ (levi prius facto corporis motu , quem Galenus laudabat , & gestato etiam crysolito) summopere laudanda veniunt conserva ex floribus rutæ caprarix , cinnabaris nativa , rorismarini decoctum (2), pulvis guttætæ , ungula Alcis , rasura eboris , radix peoniæ (3) , sal volatile viperarum , & cranii humani , & flores paralyfis . Æqua rationis lance , attentoque animo perpendet adstans Professor , an aqua hederæ terrestris , vel paronychiæ (4) cum foliis rutæ , aut minerales ex valle Solis , ardente sirio , utiles esse possint , & quidem præcipue si morbus a jecoris fervore , ut Prisci credebant , penderet ; & utrum in cura coacta ad mentem Lancisii (5) frontis venas , aut jugulares secare intersit .

B

HISTO-

(1) Signa sectionem venæ indicantia describit Magnus Hippocrates Lib. de Med. n. 7.

(2) Decoctum proponitur a Lindano , lento igne factum B. M. cum essentia castorei in usum positum , jejuno ventriculo .

(3) Peoniæ radicē semper vinum alterandum est .

(4) Utramque summopere laudat Joseph del Papa in suis Consultationibus pag. 78. 79.

(5) Tractatu de Subitaneis moribus pag. 89.

HISTORIA III.

EPILEPSIA A NIMIA INGLUVIE IN ADOLESCENTE CUM RESPIRANDI DIFFICULTATE.

6. **N**obilis Adolescens annorum sexdecim, constitutionis calidæ, & humidæ, habitus ultra ætatem carnosus, ex fanis Parentibus genitus, vix exacto lactationis curriculo in magnam cecidit abdominis intumescuntiam, una cum vermium tumultu & exitu, curatusque fuit anthelminticis, laxantibus, & clysteribus, donec cum vitæ periculo, quintum annum agens, virulentam variolarum eruptionem passus est. Præcipua tamen ipsarum quantitas circa oculos, genas, orisque labia adeo in substratis carnosus interstitiis hæsit, & læsit, ut corrosis veluti & corrugatis fibris, importuna cicatrix emerferit: ex qua proinde, aliquibus procatharticis causis instantibus, in promptu erant totius faciei, & præcipue oculorum rubor & inflammatio, itaut tribus ab hinc annis spuria ophtalmia in dextero laboraverit, & tertiana febris correptus fuerit, ope deinde corticis peruviani feliciter soluta. Post hæc, cum adstantes Medici observassent, vix ex somno expergefacto, utrumque oculum veluti accensum, & sanguine sparsim turgidum micare, assiduæ potum aquæ Ægro consulere autumarunt. Interea semper tamen famelicus, & vorax, & quasi dixerim, si sine cibo, lugens, aucta semper in dies vasorum plenitudine, iterum & febris, & dolore capitis cum enormi vomitu vexatus, tandem mense Majo proxime elapso, post septem paroxysmos secta vena feliciter convalescere visus est.

Verum dum primis Julii diebus, postque cœnam, quarta noctis hora, somnum capere intendit, violentissima respirandi difficultate (1) corripitur, cum tali stertore, strangulatu, & clamore, ut in remotis usque magnæ domus cubiculis adstantes domestici excitati, & acciti, ac de Sacramentis potius, quam de medicina solliciti, conclamatum jam esse de Ægro, crederent & lugerent. Contortis etenim oculis, pallidus, atque adhuc stertens, & suffocatus, proindeque alto sopore decumbens non respondere, non auxilium petere, minusque agonem suum narrare poterat. Tandem, sed lento gradu, ex suffocati-

VO

(1) Ut ait Galenus 4. de Locis affectis. *In comitialibus maxima adest ad apnoeam dispositio.*

vo paroxysmo, ope spiritus melissæ, aliorumque specificorum, excitatus, & reviviscere, & proximos noscere cœpit; cumque ex magna acerborum ficorum ingurgitatione morbus & promotus & auctus fuerit, sic purgantibus, clysteribus, & sanguinem attenuantibus, interjectis aliquot specificis præservativis, curationis opus tentatum est. At renuens Æger, atque ab urbe discendens, Medicæ artis subsidia detrectavit, pristinaque voracitati ambas malas addixit.

Octava itaque præsentis Septembris, quartaque noctis hora, rediit iterum suffocativus stertor, erecta tantum cervice ut in ortophnoicis, respirationem permittens, & per horæ quadrantem perdurans, cum aliquo filosæ, & albæ ad colorem purpureum vergentis materiæ (1) per os exitu, una cum tumefacto gutture, & successivo lethargico sopore futuri paroxysmi prænuncio; quod itidem accidit hora decima, cum catarrhalis insuper amurcæ, & porraceæ bilis vomitu. Quare appposito clystere, vena secta fuit cum exitu accensi sanguinis. Nihilotamen minus prope meridiem tertius, & tertia hora noctis quartus paroxysmus iterum in promptu fuit, cum subsequenti per noctem corporis subsultu, dentium stridore, pulsu tardo & inæquali. Cumque in statu etiam naturali in bilem pronus sit, foetidus halitus ab ore quandoque expiret, filamentosa materies dormiendo effluat, & per nares graveolens expurgetur, opinari facile possumus, ex ventriculo ad caput, & contra, primaria pertinacis morbi semina impetere.

Quibus quidem symptomatis, suffocativum orgasmum concomitantibus, accedit solemne phænomenon: videlicet morbus inopinato, aut in somno semper evenit, eoque vix elapso, laxata aliquatenus solidorum compage, & restituta respiratione de actis Æger rationem reddere nequit, juxta illud Sennerti: *Atque inde post paroxysmum Æger nihil eorum, quæ circa se gesta sunt, recordatur*. Ideoque cum Carus (2) (3) & Lypothymia non tam facile cedant, aut redeant; Tetanus facultates principes non lædat; syncopa vero, una cum membris algidis, sudoreque frigido, procedat; probabilis propterea adest conjectura, quod licet non adsit pulsus robustus, & frequens, attamen recurrens usque in præsens per quinque vices, insultus ad comitia-

B. 2

(1) De sanguinis missione 19.

(2) Quem Græci soporem, veterum Latini, paralysem imaginationis Galenus de Symptomatis, dicebant.

(3) Profundissimum somnum conjunctum habet, ita ut si pungantur, nihil respondeant, nec expergescant.

mitialem , & fonticam indolem *in juvenibus facilem* , quam *astralem* Paracelsus vocabat , inclinet . Quoniam autem in varias abeunt opiniones clarissimi etiam in practica Medicina Viri circa hujus morbi originem , idcirco cum Tachenio , Villifio , Sylvio , & Paracello a dominanti acido non minus in sanguine , quam in tota liquidorum massa , diræ affectus semina in motum poni , & augeri , eam repetendam puto , ut perbelle in casu nostro memorat doctissimus Ettmullerus illis verbis : *quia adest summa voracitas testis copiosi acidi* . His positis , cum , quotidie semper magis faginato ventriculo , proindeque distentis chylolympthicorum , & meseraicorum canalium ordinibus , auctaque nutritione , cum glandularum , & utriculorum omnium infarctu , & tubere , perierit pedetentim organorum cum fluidis æquilibrans proportio , & intumuerit in dies fibra , amissa semper magis solidorum vi , ad gulæ præsertim basim , & annexas appendices morbosum fieri debuit impedimentum : quippe tunc vel major inibi sanguinis in jugularibus , & carotidibus quantitas angustiae vasorum non aptabilis , concrevit , vel pulmonum motus in inspiratione & expiratione inducias non patiens in compressis , tumefactis , aliove modo modificatis tracheæ oscillis , exequi non potuit ; vel denique impedito ab enarratis causis spirituum animalium influxu , ab explosivo ipsorum elaterio strangulatoria convulsio contingere debuit . Sicuti propterea , magno docente Hippocrate , hic morbus ante pubertatem curationem admittit , tanto magis in casu nostro , si adolescens ad oblata pronus erit , & junctas dabit Medico manus ; quia morbus hæreditarius non est , sumus in initio , causa patet , acidum scilicet dominans , plethora , & vasorum omnium plenitudo ; nec comitiales , docente Galeno (1) , *statim perfectissime invadunt* . Ob id Medicæ artis molimina eo dirigenda sunt , ut intestinalis saburra medicaminibus eliminetur , meseraicorum infarctus aperiatur , sanguinis , & lymphæ lentor attenuetur , acidum corrigatur , & specificis atque præservativis remediis , diræ affectionis seminium adeo aboliatur , ut humorum circuitus , & elastica solidorum vis reformetur , & vigeat .

Extra itaque paroxysmos omnia paulatim agenda sunt ob tennellam adhuc ætatem , omissis setaceis , vesicantibus , & fonticulis . Sic iterum secandam esse venam (2) opportunum ducere

(1) De Locis affectis 7.

(2) Si fiant Epilepsiæ , paraplexiæ &c. ve.

nam confestim ab initio secare oportet . Hippocrates .

rem, ex saphena etiam cum Galeno (1), immixtis frequenter clysteribus ad alvum subducendam, frictionibus quandoque & pediluvii sanguinis circuitum ad inferiora promovendo.

Ad fontem vero pharmaceuticum quod attinet, sicuti vigente stertore, aquis theriacalibus, spiritu melissæ, & volatilibus salibus ex succino, & urina paratis, præsertim opus tentatum fuit, ita subinde purgantibus & tartareis, ventriculi rugæ, & intestinalis tubus mundanda sunt. Et licet in postremo morbi limine mollia tactuque cedentia viderentur naturalia viscera, attamen magna apparuit flavæ & porraceæ bilis quantitas; propterea oxymellite Benedicti Quercetani humorum attenuatio, & exitus promoveatur oportet (demptis tamen guajaco, & rasuris) additisque herbis aliquot hepaticis, & cephalicis, ex quorum sane replicato usu, & corpus detumescere, & vultus pallor abire, functiones animales reviviscere, & urinarium lotium ulterius separari visa sunt. Insuper per aliquot vices matutina ejusdem potatio laudem merebitur: tum transitus faciendus erit ad pilulas melanogogas Lancellotti, ad cochias cum helleboro, aut de nitro Alexandri; vitatis semper mercurialibus, quæ adultæ magis ætati conveniunt, & utpote nervoso generi infensa, & ptyalissimum quandoque producentia, neque per partem affectam evacuare tutum. Stibium diaphoreticum, & aqua stibio confecta, satis tamen diluta, magni esse poterunt emolumenti ad motum lymphis, ad robur solidis conciliandum.

Dum hæc fiunt, aromaticis volatilibus, spirituum animalium circuitus promovendus est liquore cornucervi succinato: adhibitis præcipue, quæ specificè ad præservationem conveniunt, nervosum systema respiciunt, & capiti prosunt; ut sunt anagallis, flores tiliæ, radix peoniæ, & valerianæ sylvestris, lilium convallium, & similia: item pulvis ex catellis in furno exsiccatis quotidie sumatur, ungula Alcis etiam in annulo gestata, & tot alia, quæ eruditissimo Professore innotescere facile possunt.

Victus ratio sit admodum tenuis; cumque post bibitam per biennium aquam morbus invaluerit, fortasse quia ejus usu stomachi fibræ flaccescunt (quod certe primum morbi semen est) acidum non hebetatur, & voracitas fortasse augetur; idcirco vinum, in pauca tamen quantitate, semper aqua dilutum efficacius erit pro instaurandis fermentis, ut facilius oscillent, & humores in orbem moveantur.

CON-

(1) De sanguinis missione 19.

CONSULTATIO

VIRI CLARISSIMI

FRANCISCI NICOLINI

Super modo relatam Spasmi cardiaci sive Epilepsiæ
Historiam ad Auctorem data .

7. **O**Mnia ad morbi historiam ejusque Ethilogiam, atque Therapejam spectantia, pro egregio Adolescente plenissime exarata sunt, recteque adeo, Vir Cl. constituta, ut quid addere quisquam valeat, prorsus ignorem. Quia tamen in rebus problematicis, iisque proinde morbis, quorum causa, utpote interna, summe obscura est, tenebrisque undique circumfusa, si quid occurrat, quod rationi, Autopsia, & causarum agendi modo favere vel minimum possit, ingenui animi est in medium asferre, patere Vir Cl., ut quæ hac super re animadvertere potui, tibi paucis exhibeam.

Observo igitur, Nobilissimum Adolescentem in omnibus paroxysmis, quibus afficitur, alto adeo sopore immergi, ut non solum sentientis, intelligentisque animæ edat nullum plane tunc actum, verum etiam ut neque ipsius paroxysmi postea recordetur, deque eo ne leviter quidem deinceps meminerit. Hujusmodi idcirco paroxysmum non verum somnum, ut voluit Arist., sed metaphoricum potius appellandum puto; eclypsis est enim, in qua functiones omnes interiores abolentur, ut passim in forti Apoplexia, semper vero in astra-li comitialique morbo contingit, dicente Galeno (1), in eo consistere Epilepsiam, ut sensus omnes, & intellectus perdantur. Sic Isbrandus Diemerbroecchius vocat Epilepsiam sensuum, mentisque interceptionem (2). Hoc tamen genus Apoplexia Epilepsiam in hoc casu præferre videtur, ob oculorum scilicet contorsionem, dentium stridorem, manuum, brachiorum, & dorsi inordinatam commotionem, quippe quæ convulsiva cum sint, veram Epilepsia differentiam constituunt.

Alia tamen fuere accidentia, difficultas nempe spirandi cum suffocationis metu, stertor, strangulatus, imo & gulæ tumor; quæ licet familiaria sint Epilepsia symptomata ex convulsione pendentia, gulæ tamen tumor, & ululatus neque semper, neque ut plurimum in Epilepsia contingunt, sicuti neque vomitus, qui viridescentis materiæ fuit. Horum itaque ratio, & origo ab inferioribus facile peten-

(1) De Natura hum. pag. 59.

(2) Histor. XV.

petenda videtur, e ventriculo scilicet, pulmone, & corde spasmodica contractione affectis. Ex sanguine quippe per pulmones lentius ad sinistrum cordis thalamum progrediente suffocatio oritur, quemadmodum etiam pulsus profundi, inaequales, & duri; eodemque tempore violenta aeris expressio tum a vesicis pulmonaribus in strictam Laryngem impetu facto, tamquam per fistulam expirationem sonoram, boatum, & ululatum pariebat, sevientem tunc eo magis suffocatione ab otiantem sanguine, ob aeris, & elateris defectum. Tali angustia sanguinis per cavam, & jugulares in subclavias descensum impediri manifestum est, unde oritur gula tumor, tum alienatio, motusque convulsivi in oculis, brachiis, & dorso cum stridore dentium. Hac cum ita se habeant, manifestum puto, comitiales morbum effectum jam esse & productum, ob symptomata, quae recte cardiaca convulsiva dici merentur: hoc est Epilepsia per consensum ab affectis partibus hisce interioribus, praecipue ventriculo, ubi prima efficiens, & materialis causa latet. Morbi ergo initium, tamquam immediato stimulo deberi acido-acri in ventriculo congesto, docet virescentis, & viscidae materiae vomitio in secundo paroxysmo per dispepsiam genita a variis, & multis ingestis, fructibus praesertim fugacibus, & immodicis astivis potionibus, laxiori existente ventriculo, & ad elasticas contractiones minus tunc apto. Hinc factum esse, & deinceps fieri posse arbitror, ut stagma hoc acidum ad turgescientiam cum bile evectum circa plenilunium praecipue (quo tempore corpora omnia sublunaria passibilia a subtilis materia impetu, & pondere majori Lunaris globi commoventur, agitantur, & attolluntur magis) cum productione morbi creverit, & imposteorum satis curari haud possit.

Audiamus Fridericum Offmannum (1) inter ceteros: acida ingesta (inquit) & diutius retenta, ipsa mora pejora fiunt, & commixtione cum biliosis succis valde corrosivam, & virulentam naturam induunt; ita ut nerveas ventriculi, & intestinorum partes exquisitissimae, & tenerrimae sensationis, quae cum toto nervorum genere consentiunt, arrodendo gravissima symptomata suscitent.

Sed pressius Prosper Martianus (2) rem tetigit, & descripsit cum ait: Idque adeo hujus humoris (acidi nempe) proprium est, ut raro caput per consensum a ventriculo dolens invenias, quin actuosa in eo consistant, & qui epilepticis motibus sunt subiecti, a symptomate corripuntur cum acida in ventriculo peccantis

id

(1) Pathol. part. III. cap. 3.

(2) Not. in Hippocratem pag. 382.

id enim vomitiones subsequutæ palam faciunt : hucusque ille . *Quæ omnia ante omnes novit Hip. Lib. de vet. med. ubi specimen daturus symptomatum in Nobilissimo Adolescente primo ingruentium ab eadem causa, hæc habet : Quos acuta, acris, ac æruginosa bilis (sic vocabant antiqui bilem vel porraceam, vel æruginosam quando acido in fluorem posito plus, minusque sal acre & lixivum ad acredinem, & turgescientiam jungeretur) affligit, qualis mox rabies, & morsus viscerum, ac pectoris & desperatio .*

Quapropter ubi primum in stomacho a turgescente, & exaltata viscida, & acido-acri-materia membranaceum corpus irritari cæpit, & conceptam irritationem latius diffundit, exagitati spiritus intra furculos vagi parvis fibras eorum validius inflant, ac successive explosione quadam in fibras tendineas, tunicam interiorem bronchiorum, & vesicularum tum pulmonis, tum laryngis componentes, irruendo, illam earum partium crispaturam, & spasmodicam diathesim effecerunt, qua aer exprimitur per angustiores factum laryngis hiatus, unde fit ululatus; cumque parcius inspiratione admittitur, sanguis stagnat, aut lentius per pulmones excurrit, unde orthopnoica respiratio efficitur, fereque suffocatio. Hæc eadem causa est, cur constrictis cordis lacertis, illius dexter ventriculus, utpote angustior, venientem sanguinem a cava, & jugularibus minus admittat, sicque turgidis factis subclaviis, cum ultro procedere nequeat, gutturi inflationem efficit, hinc compressio major, fereque suffocatio, & strangulatus .

Ex hoc phenomeno valde malo, & periculi pleno, alter velut illius effectus, comitialis scilicet morbus, emergit. Ex impedito enim sanguinis a cerebro celeri reditu, ab eoque in jugularibus stagnante stationes, & inæqualitates in vasis cerebri fiunt, illudque evenit, quod scribit Hippocrates (1): Sacer morbus fit (inquit) cum obstructions multis modis circa venas contingunt, & sanguinis motus prohibetur, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius, qua sane inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. Nimirum secundum doctrinam Hippocratis, autopsiæ & rerum seriei maxime consonam, sanguis copiosus intra dura matris sinus aggeritur, a stagnante in jugularibus vasa plurima, & inæqualiter dilatantur; hinc nervosa fibra comprimuntur, hinc spastica contractio nervosa hujus membrana. Contingit propterea, ut constrictis, aut valide compressis nervis, qui ad sensoria

(1) Hippocrates Lib. de Flatibus num. 21.

soria abeunt ; somnus ille metaphoricus , sive sensuum omnium tum internorum , tum externorum actus intercipientur , aliquibus ex nervis , qui ad motus organa distribuuntur , immunibus a constrictionis compressionisque inaequalitate existentibus ; in quos deinde veluti explosi spiritus , eas artuum , & muscutorum , quibus inseruntur , contractiles distensiones , succussiones , & agitationes pariunt , quæ in Nob. Aegro visæ fuerunt . Hinc concepta in origine sua spasmodica diathesi , fortasse major spirandi difficultas , suspiriosa , & cum stertore majori , aponia , & salivæ effluxus oriuntur . Hæc symptomatum syndrome maxime fatalis censenda esset , nec vitam protrahere posset Nobilissimus Adolescens , si spes non affulgeret , causam , quæ morbum producit , declinandi . Stasis enim sanguinis & aeris interceptio in pulmonibus ; item extravasatio sanguinis in cerebro , vel saltem valida compressio , & constrictio , motus quoscumque destruens , eodem ipso paroxysmi momento , Aegrum abriperent , quod ne contingat , in primis Aegro cordi maxime insideant regulæ , quibus seipsum constantissime dirigat , foveat , & tueatur .

Propterea quovis die & anni tempore , solo sit prandio contentus , & parca cæna , cum aqua comuni citrata , nec inter prandium , & cænam sint comestiones ullæ , vel potus maxime astivi dulco-acidi , vel quovis modo concinnati , & refrigerati . Nec in deliciis sint herbaria , & fructus præsertim horarii , & fugaces , non tubera terre , non acida , non dulcia manifeste , non aromatica , non salsa , aut fumo indurata , non obsonia , aut bellaria , vulgo paste di Monache , cujuscumque generis , non glutinosa , & viscida , qualis caro anguillarum , & omnium in luto viventium , non lac , nec lacticia , non spiritiosa quævis . Erit ergo cibus ex carne vitulina , agnina , pullorum , & avium in aere viventium , relicto capite . Edulia sint eodem ex jure , vel butyro , atque esse poterunt oryza , hordeum , farrum , vermiculi Apulienses , panis optime maceratus in jure , ova concussa , panis triticeus tritus ; ova tamen non multum laudo nec sorbilia , nec elixa , vel in sartagine cocta . Non tam a jejuniis , quam a carnis abstinentia omnino liberandus est . Panem comedet non similaceum , omni pastu , sed quandoque ex tota farina præsertim in prandio , cum corpus ab officio suo vacaverit .

Hæc cautela , symptomatum recursus impediri facile poterunt . Utatur ante cibum vectura , equitatione , ambulatione , & lusu parvæ pilæ , sed omnia citra laborem , animi agritudines , & so-

num pomeridianum , nisi propemodum consuetum , a quo tamen torpidus non resurgat .

Transcundum modo ad indicationes , quibus utitur Medicus ad opera idonea peragenda , ad morbi causam tollendam , ipsiusque effectus , & symptomata praevenienda . Cum igitur sancitum sit , causam proximam in stomacho progigni , & latere , quæ ultra sanguinem cacochymum acrem lento-viscidum parit , alia longe a paroxysmo , alia prope , alia in ipso paroxysmo , si contigerit , agenda sunt .

Extra , & longe a paroxysmo purgatum video Nob. Ægrum , iterumque purgandum censeo , vere venturo , & fortasse altero , hunc in modum : ʒ. radic. enula campana ʒ. ʒ. radic. tamarisc. m. ʒ. fol. cichor. melissæ , pimpinella , veronica , verbe. absynt. fumaria aa. parum f. decoct. ad ʒ. v. add. chrystallorum tartari ʒ. i. m. bibat calidum singulo mane ad dies xx. singulo autem quinto die ut in prima , & ultima affunde senna electa ʒ. ii. epithymi pug. ʒ. chalyb. ʒ. ii. pil. de Hiera cum agarico ʒ. ʒ. m. f. inf. per noctem , tum mane expressio calida bibatur : sequenti autem tempore laudo , ut ante somnum sumat conditum ad magnitudinem parvæ nucis , videlicet : ʒ. conserv. ros. damasc. sine acido parata ʒ. iii. conserva absynt. pont. meliss. aa. ʒ. i. extract. calam. aromat. ʒ. i. mitrid. ʒ. ii. spec. diarod. Abbatis ʒ. ii. m. & cum syrupo corticum auran-
tiorum fiat conditum .

Adveniente plenilunio , quarto ante ipsum die , mane institua-
tur vomitus singulo mense cum ʒ. ʒ. rad. hypecacuannæ pul. super-
bibendo jus copiosum passulatum , ut congesta in ventriculo acida
materiæ fiat revulsio , & evacuatio immediata , sicque ventriculus
elutrietur , & succussione quadam tum plicæ ipsius tum proxima in-
testina emundantur . Remedium erat ab Arnaldo Villanova , & pluri-
mis aliis in epilepsia per consensum a stomacho commendatissimum ,
quodque ratio , & experientia comprobavit , id autem ad plures
menses eodem tempore repetendum dixi , ut tum miasma , si quod
reproductum fuerit , exterminetur , tum ut characteres spasmodici ,
epileptici a præteritis paroxysmis impressi deleantur .

Suborto paroxysmo , si forte contingat ; nec salia volatilia , nec
sulphura mineralium fixa , nec spirituosæ quævis ad spiritus , &
elaterium suscitandum , non nimis laudanda veniunt , dum præ-
sente stimulo & ex convulsione in pectore , cerebrum a sanguinis in-
farctu liberari non potest , unde major obstructio , & compressio ,
eademque ratione deteriora omnia evadent . Laudanda potius sup-
positoria ex sapone gallico , oleo colocyntidis juncta , & sanguinis
missio

missio eodem turgentis gula momento ex cephalica sinistra, tum frictions circa ventrem, & extremas partes, & eorum perunctiones calide ex adipe humano cum oleo nucis muscate, lavendula, & ruta ad quintuplum. Ventriculum tandem, ac caput roborabit decoctio theiformis hunc in modum concinnata, mane sumenda calida exactis purgationibus. 4. radice valeriana sylvestris 3. ii. fol. melissa m. s. florum tilia pug. s. fol. paralytis pug. i. cort. citr. 3. i. m. sorbeat calidam. Epilepticos curare, ait Arnaldus, succum paralytis ad 3. i. cum modico saccari, & usu probatum, si per mensem singulo mane sumatur, & mihi per experientiam probatum est, usu decoctionis florum, aut herba paralytis, multos convalescere.

OBSERVATIONES

IN EPILEPSIAM.

I.

8. SUPradictis remediis, & præsertim usu vomitorii ex radice hyepecacuanna, a Clar. Nicolino propositi, & ante plenilunium per aliquot menses exhibiti, Æger Nobilis integre restitutus est.

II.

2. MIRabitur quis fortasse, me nonnulla in præmissis consultationibus scripsisse remedia, quæ, ut specifica, videntur passim a Practicis adhiberi in Epilepsia idiopathica essentiali, non vero in sympathica, cujusmodi sunt morbi modo relati, utpote a ventriculo præcipue pendentes. Sed dubitandi occasio nulla erit, quando perpendat, artis conatus in id eniti debere, ut stamina futuri morbi tollantur, & partium præservationi, quibus incumbere videtur materia morbifica, provideatur. Difficultas siquidem in eo præsertim posita esse videtur, ut dum causa præsentis ægritudinis tollitur, ad reliqua etiam omnia attendatur. Qualiscumque propterea fuerit prædictorum comitialium causa, sive nempe a voracitate, & nimio infarcti ventriculi onere pendens, sive a sulphurea, & tartarea meracioris vini computatione, illud semper debet esse ante Medici Professoris oculos: I. Ut exsicceatur aquosa illa pituita, quæ per nervosum genus transfusa illud humectat. II. Ut frigidus, & crassus humor attenuetur, ne in bronchiis, atque gula stertorem & spumam

efficiendo, stagnare possit. III. Advertat, ne salina spicula circumstantes villos, & fibras divellendo, una deinde cum crasso humore, strangulationem cum tubere producant. IV. Ut superioribus phasibus instantibus provideatur. Postremo curet, ut nativa in affectis partibus præcipue capitis, laryngis, & pectoris debilitas, quæ data causarum actione, morbose apparatus decubitus in sinu suo admittunt, erigatur, vivificetur, majorique polleat elasticitate. Hæc enim auxilia a præfata remedium supellectile pendentia si negligantur, morbus brevi recidivam minitabitur, & idiopathicus fiet.

III.

10. **U**Lterius cum ratio scribendi ea potissimum fuerit, ut clare constaret, quæ sub hoc præsertim cœlo, vitanda, quæque ad curationes recte instituendas, seligenda sint; & cum hujusmodi morbus, ut diximus, portentosus, & terribilis appellatus, dependeat præsertim a constellationibus superioribus, atque ab instante, aut lapsa certa quadam cœli mutatione, sic quisque videt, summopere in hac regione examinandam esse aeris naturam, nec non adversas, & interdum vel dominantes, vel luctantes boreæ, austrique potentias, a quibus astrales hujusce morbi violentiæ excitantur. Instante propterea autumno, vitentur in hac regione aquilonares ventosi incursus, domicilia, ambulacra, ipsaque cubicula ab illis distent, & per totam præcipue hyemem in aprico, si possunt, degant Brixiani cives. Animadvertant præterea in adverso ad meridiem plano per amplissima spatia protenso, australia quidem flamina violenter animatam machinam corrugare, sed non raro, aut a palustribus locis, aut ab oryzarum saturatione, aut a nebulosa uligine enormiter conspurcari, ideoque a torpido crassoque aere, ob symbolicum genium, nervus succus par efficitur; a ponderoso ambiente, aqueis viscidis, hamatis, animatis, sulphureis particulis referto, internæ lymphæ augentur, assimilantur, comprimuntur, atque urgentur; unde oritur ictus, comitialisque agon. Nam tunc vel in gulæ freto promiscuus, ex opposita parte liquidorum motus intercipitur; vel vim faciente superiorum planetarum potentia, insiti ætheres moveri debent; vel denique, postquam sanguinis crassamentum, ejusdemque plano-ovalia constitutiva corpora, & præcipue albi ichores, ad ultimum ex supradictis, & aliis adventitiis causis compress-

sionis

sionis gradum pervenerint (quæ pedetentim absque sensibili morbo fiunt) necessario juxta mechanicas leges efficitur , ut elasticitates in quibuscumque compressis sanguineæ massæ particulis resurgant , & ex improvise instar pulveris pyrii cum fermentatione , rarecant , extendantur , & cum spuma , stertore , ululatu , convulsionibusque herculeum morbum producant . Ob hanc certe , vel haud dissimilem causam , prout urbis positio evincit , oppidaque & vici , quibus Brixianus ager abundat , suadere videntur , satis apparet , quæ meditanda sint , quæque exequenda , quin ulla ab Auctoribus lux coruscare nobis hac in parte possit . Si enim a frigido borea fibrosi canalium ordines corrugati sunt , laxantibus , & emollientibus utamur oportet . Sin vero a crasso australi aere excrementorum apparatus in hæmate redundat , diluentia , attenuantia , nativumque claterium fibris reddentia , & epilepticum insultum curantia adhibeantur , necesse est .

I V.

Ubi de tribus præcipuis in Epilepsia remediis .

11. **P**rimum est , quod proponit Hippocrates , cum ait : *Aerem mutare commodum est in morbis , si potissimum ab exaratis superiori loco causis morbus proveniat .* Necesse enim primo est , *cælum illud pessimum derelinquere , quod Ægrum fecit* (1) , & in dies renovat . Deinde aerem seligere *subtilem , athereum , elasticum* , particulis plerumque siccis refertum , ut auctoritati Lancisianæ (2) innixus , non ita pridem in editis dissertationibus (3) locutus sum .

Alterum est , hæmorrhoides aperire , aut fonticulum in infernis cruribus infigere ; cum jam ab emissario , scilicet ulcere prope talum sponte nato , ipsam Epilepsiam originariam , & ab utero matris contractam , sanatam viderim .

Postremum denique comitialis morbi remedium proponitur ab Ernesto Friderico Heimreich (4) . Est autem sericum bombycum opere factum , & per os sumtum . Putat enim Vir eximius , maximam hujuscemodi serico ad comitalem morbum depellendum inesse vim , ob copiam salis alkalici , tum fixi , tum volatilis , quo illud abundat . Id porro ostendere nititur experimen-

(1) Cornelius Celsus .

(2) De Noxiis paludum effluviis pag. 44.

(3) Brixiae Typis Marci Vendrameni .

(4) In Annalibus Physico-Medicis Uratislavienlibus ad annum 1718. Classe IV. articulo X. pag. 698.

rimentis in Regia Academia Parisiensi a Joseph Pitton peractis ; nam *comparatione analysium salis ammoniaci, serici, & cornucervi instituta*, majorem copiam salis volatilis ex serico, quam ex cornucervi separavit ; propter quod facultatem cephalicam nervinam, & antepilecticam in serico reperiri contendit.

V.

Sectio Cadaveris Hydrope, Desipientia, Epilepticis insultibus, antequam denasceretur, laborantis.

12. **D**ie 18. Martii 1741. dum Patavii aderam, accidit casus, ut a Sapientissimo Joanne Baptista Morgagnio in Xenodochii atrio, numerosa nobiscum circumstante Tyronum non solum, sed etiam doctorum Hominum corona, examinatae cultro fuerint supradicti cadaveris supremæ internæ partes, ob Medicinam, atque Praxim in simili morbo illustrandam. Secto propterea cranio, futurisque visis translucidis, nihil in cerebri substantia repertum fuit, quod vera, & realis morborum, mortisque causa dici reipsa mereretur. Etenim tantillum dumtaxat prominebant corpora striata sinistra, & aliqua aderat membranarum flacciditas, quodque magis existimandum fuit, flavæ latebant in medullari cerebri substantia ichorositates. Verum ab hac, licet modice vitiata, solidorum textura, & fluidorum crassi potuisse tamen morbum in motum poni, ultimumque produci fatum, Vir Clarissimus summa cum eruditione, & doctrina explicavit.

HISTORIA IV.

CAPITIS INFLAMMATIO POST LENTAM
FEBRIM IN ADOLESCENTE.

13. **L**enta erratica febris decem & septem ab hinc diebus enata in egregio Adolescente temperamenti calidi sanguinei, sicuti universalem liquidorum dyscrasiam indicabat, ita nil mirum, si decima ex spreto morbo ejusdemque causis, nullisque institutis secundum artis dogmata opportunis emissariis, ex coacervato in sanguinis massa excrementitio lentore, extremæ arteriarum cum venis inosculationes infarctæ fuerint; ex præpedita spirituum irradiatione frigus, atque cum acuta febre ad capitis arcem, ubi præcedentes dolores aliquam villorum divulsionem produxerant, inflammatoria metastasis ortum duxerit. Hanc glandularum trachealium, & colli tendinum durties, nec non violenti pulsantium capitis, & aurium arteriarum motus comitabantur cum timore, ne forte ex importuna miscella, mutatis specificis gravitatibus, & internarum molium faciebus, violari possent vasorum parietes, & valvularum sufflaminia, atque ob jam visas sanguinis a naribus stillas, transitus ad suppurationem eveniret. Hisce igitur positis, cum in acutis de improvviso consilium capiendum sit, & remota remedia, & quidem mutato persæpe morbi aspectu, & symptomatibus, sero perveniant, quæ adhibita sunt, non nisi laudari possunt. Si ergo sola inflammatio, nondum facta suppuratione, perduraret, adhuc in chirurgico fonte immixtis quotidie enematibus, tertia sanguinis missio liceret ex saphena (1) pedis. Sin vero ex cranii foraminibus, ex ore, nare, atque auribus cœpta esset aliqua expurgatio cum levamine, hæc ulterius magis esset promovenda (2), allicienda focillationibus, orisque ablutionibus ope lactis, aut decoctionis passularum, caricarum pinguium, dactylorum, addito melle rosato simplici; ceteris vitatis super caput remediis, quæ aut perspirationem impediunt, aut illud opprimant. Matutinus insuper potus feri lactis destillati, super-

(1) Ut capitis dolorem sedes, sanguinem de venis detrahito. Hippocrates lib. de Locis; & Lib. 3. de Morbis. Cum cerebrum ab inflammatione tumuerit, inter cetera medicamenta, sanguinem detrahete oportet.

(2) Juxta illud Hippocratis: His sanguis sua sponte manans opitulatur. Et lib. 2. de Morbis Mulierum subdit: Si per naves, aut aures aqua, & mucus erumpat, a morbo liberatur.

peraddito succino præparato , & febrilem æstum temperare , & laboranti capiti succurrere poterit . Decrescente morbo (quippe ut ipse Galenus ait : *ob capitis dolorem vehementem nemo unquam mortuus est*) & extincta feбри , aquam falsaperillæ pro subigendo acido laudarem .

EPISTOLA AUCTORIS

*In qua reiicitur usus chinae china pro tollendo morbo
in hac Historia relato .*

14. **G**Ratulor summopere , meritissimum Adolescentem ab inflammatorio capitis morbo jam elapsam ad salutem properare . Quia tamen imminuta sanguinis quantitate , natura scilicet & arte opem ferentibus , hoc contigisse conjectandum est , sic post criticos sudores , superstita adhuc feбри , pariter timendum , ne in ductibus chylolymphicis , & in penitissimis viscerum meandris latitans fermentaceus lentor , vel periodice in massam sanguinis eructatus , vel tenui rivo in ipsam reptans , hanc febrim aut producat , aut confirmet . Cumque morbus lente incæperit , & autumnalis temporis constitutio jam instet , quodammodo suspectus mihi est corticis peruviani usus ; quippe qui palliative tantum potest febrim suffocare , & inducias producere , at nunquam , nisi mea me opinio fallat , neque antiquas , neque recentiores causas averruncare , multoque minus eas perfecte tollere . Tutius consilium mihi videretur , bis aut ter oxymel. B. Quercetani alternis diebus exhibere , & Bagliviano (1) more , succis depuratis sonchi , cichoreæ , & borraginis ima viscera aperire , itaut pedetentim per excretorios tramites seducta morbosorum ichorum amurca , & solidorum stases dissolvantur , & solidorum vires reviviscant .

EPISTOLA ALTERA

*Rationes ab Auctore redduntur , propter quas china
china damnata fuit , oxymel laudatum .*

15. **Æ**Quum est , Bondone doctissime , ut eorum , quæ elapsa hebdomada tibi scriptitavi circa morbum , quo torquetur N. N. , rationem reddam ; & eo præsertim , quia ab
epi-

epistola tua nudiustertius accepta , ipsum nondum ad perfectam valetudinem rediisse , invitus intelligo .

Neque vero , quod ipse pro suspecto habuerim usum corticis peruviani , id velim opineris contigisse , quasi exigua in me esset tui nominis existimatio , aut putarem admirabile alexicon , ubi in absconditos viscerum recessus compenetraverit non domito vitalis fluvii tumultu , noxia symptomata producere posse . Quandoquidem & te sapere scio , & ceteros omnes antecedere sapientia potes , si morbi causas , gradus , metastases , crises , Ægrotantis vero querimonias , jectigationes , uno verbo , circumstantiarum omnium syndromen præsens observasti .

Ad febrifugum vero quod attinet , ecquis audebit illud damnare , si Laurentius Heisterus ultra duas chinæ chinæ [℞]. Ægroto exhibuit , eundemque sphacelo (1) laborantem sanavit; sique vix potest somnari casus febrientis sanguinis , in quo ab Auctoribus quandoque propinatum non fuerit? Fateor quoque , inter quotidiana artis experimenta quasi semper observasse , raro contingere , ut Ægri nostræ fidei concrediti aliquid damni ab usu chinæ chinæ receperint , etsi non semper febris hinc domita fuerit . Accedit , aromaticam ejusdem vim potuisse etiam fatiscentes ventriculi fibras erigere , & , si qua extabat circa chyli officinam , impuriorem lentorum congeriem , fermentationes in sanguine producturam , a specifico remedii contextu corrigi atque dissolvi .

Verum quia , instante jam autumno , agebatur de temperamento sicco , atque picrocholo (quod non inepte Hippocrates inter coelestia signa cum leone , inter planetas cum marte , inter anni tempora cum æstate , inter elementa cum igne , inter sapes cum acutis , inter sonitus cum tubis , symboleitatem habere perbelle demonstrat) , & lenta residua febris post acutum morbum , non ex accidentali meseraicorum infarctu , sed ex irrequietis principiis in sanguinis sinu existentibus provenit , accedente quoque naturalium viscerum calore , verendum erat ne , ob copiosos sudores , pollentibus particulis salinis , & sulphureis , in arefacta fibra coerciti lentores , etiam systema nervosum comprimendo , ebullitiones in massa sanguinis excitarent , ideoque aperitiva ecroprotica essent indicata . Ob id , humectato

D

dilu-

(1) Rara sane res est , quam , observante laborantium , ope peruviani corticis per os sumti , liberatorum . De quo tamen , antequam alibi victoria canatur , repetita ulterius praxis consulenda est .

diluentibus succis corpore, oxymel B. Quercetani proposueram, non tam ad intestinorum facilitatem cum exitu materiæ peccantis promovendam, sed, quod rei caput est, quodque si te latet, latere non debet, ad domandam eodem momento, & eodem remedio virulentam Gallicam affectionem, qua olim pollutus fuit, & quæ nondum penitus extirpata, latentes causas augebat in morbosæ ægritudinis productione.

Quoniam vero his non obstantibus, Patiens jam salutis proximus a nobis censetur, superfluum puto, remedia proponere, majora sperando ab ætate, victus regimine, & aeris ripariæ Salodiensis salubritate. Quando necessarium tibi videbitur, falsaperilla serum lactis alterare poteris. Interim vides, quænam fuerint argumenta, quibus innixa stetit mea tunc temporis opinio. Reliquum est, ut credas, me nunquam omissurum ea, quæ tua causa facere potero. Vale.

OBSERVATIONES IN CAPITIS INFLAMMATIONEM.

I.

Animadversiones circa usum china china.

16. **I**N Ægris, in quibus febris primarius morbus non est, caute chinam chinam administrandam opinor, tam in principio, quam in progressu. Utroque enim tempore licet primario, ut diximus, insons sit, attamen secundo interdum noxia; quia potest naturam a salubri excretionum, & coctionum molimine divertere. Igitur in inflammationibus, aut cephalalgis inflammationibus proximis, in vulneribus, ceterisque tumoribus, quos Chirurgi *nascentes* dicunt, semper chinæ chinæ usum Ægris noxium depræhendi. Tunc enim per illas determinatas partes, & non aliter, pertinaces humores natura separat & expellit.

II.

*Æger cuncta, quæ scit circa morbi causas,
Medico narrare debet.*

17. **V**Eh illi Ægro, qui morbi causam, tanto magis si morbus Gallicus est, adstanti Medico tacet. Mihi credat,
de

de proprio ludere corio. Quis enim negaverit, appellentia in supradicto casu ad caput liquida a Gallico acido contagio non fuisse coagulata? ideoque non inutilia solum, sed etiam noxia esse remedia, quæ antecedentem exoticam causam non respiciunt. Profecto qui cerneret casum cujusdam juvenis 22. annorum vel circa (dum hæc scribo, hujus cura mihi simulque D. Angelo Rinaldino demandata est), in cujus utraque pupilla post Gallicam gonorrhæam, & ophtalmicam inflammationem, frustra adhibitis purgantibus, cephalicis, decoctis, collyriis, mercurialibus, gelatinosus viscidiusculus humor congelatus est, nubis, & pseudo cataractæ instar, sed ut melius dicam, puriformis materia (*Hypopyon* dicunt) visum omni modo impediens, non tam esset alienus ab habenda fide, diram etiam symptomatum morbosorum vicissitudinem, quæ evenit, & quæ remediis reluctata est, ab exotica causa non medicata pependisse.

HISTORIA V.

RAUCEDO IN GUTTURE, CUTIS IMPETIGO,
VENTRICULI DEBILITAS, IMORUM
VISCERUM ÆSTUS.

18. **I**llustrissimus, & Excellentissimus N. N. (ortus a Patre, cui ex falso sanguine pustulæ & exanthemata ad extimam cutim efflorescebant, mox podagram efficiendo, hæmorrhoidum fluxu, feliciter solvebantur, & a Matre defluxionibus ad laryngem, ad gulæ basim obnoxia) quadragenario minor, temperamenti calidi, sanguinei, fibræ mollis, & delicatæ, ante pueritiæ terminum variolis critice non suppurantibus obrutus, in perniciosam incidit ægritudinem, a qua tamen bene elapsus, ubi ad duodecimum annum pervenisset, ob quartanam febrim per annum integrum cedere nescientem, chinam chinam sumere debuit. Deinde paulo post pubertatem, superata sponteque cedente febricula trium dierum, pristina incolumitati restitutus est. Interim tamen conqueri quandoque debuit de vigiliis, deque minus prospera ventriculi fermentatione, adeo ut a Professoribus non minoris famæ, qui tamen antiquo Galenico more procedunt, & agunt, sancitum fuerit,

fuerit , ex oppositis qualitatibus , frigiditate nempe stomachi , & hepatis calore , inceptorum incommodorum stamina esse deducenda . Post hæc , nuperis hisce annis duo morbosa symptomata enata sunt , quæ nostris meditaminibus ansam præbent . Unum est quoddam lichen , seu summa cutis asperitas cum pruritu , latine *imperigo* , vulgo *volatica* , quæ utrinque efflorescit , & nunc subtus dexteram mammam , & interne supra coxas conspicitur . Alterum , & quidem majoris momenti (post erraticos , & interdum sævientes dolores infra occiput in postica parte supra colli vertebrae , moxque ad claviculas , & secundum directionem deltoidei musculi descendentes) est uvulæ laryngis , & lateralium glandularum intumescencia , una cum quadam rubedine , inæqualitate , & asperitate , ita ut pertinaciter raucedine , quæ olim sanguinis per nares hæmorrhagia solvebatur , se laborantem persentiat ; eique vox imminuta , & præpedita nunc magis , nunc minus , sed semper ultra modum , sit . Quoniam vero sanguinis missiones , nucerinæ aquæ , chalybeata , decoctiones , absynthii tincturæ , gargarismata , totque alia medicata libamina incassum cesserunt , jure ac merito ad alia atque alia peragenda excitamur .

In hoc itaque rerum statu quis in practica Medicina erit tam rudis , tam imperitus , qui aut falsuginosæ cuti linimentum , aut interni gutturis raucitati gargarismata admovere velit , missaque causa , effectum curare ? In toto potius , ut ajunt , in visceribus , in sanguine quærenda , & determinanda est morbi radix . Quamvis siquidem abdominalia viscera tactui mollia , & in statu perfecte naturali reperta sint , negari tamen non potest , quin ob minus elasticas rugosæ ventriculi tunicæ fibras , gastricumque succum aut nimis inertem , aut minus elaboratum , chylosis magisterium ægre efficiatur , Nob. Ægro id signanter persentiente ; neque placenta nutritura bene a duodeni ichoribus subigatur , in id conspirantibus circumstantium fibrarum laxitate , probabiliter universali temperamento consimili , & fortasse debiliori etiam partium organicarum tono . Quare impuræ massulæ per meseraicorum ora in purpureum fluentum devolutæ , sanguificationi , & nutritioni ineptæ , sed tamen circumeuntes , non recta a capite , ut a Priscis creditum fuerat , peculiari via nunquam visa , in guttur destillant , aut depluunt , sed ratione circuitus , atque motus particularum excrementosum apparatus efformantium , partim cutim ,
& mi-

& miliares excretorias glandulas impetunt , humidoque subtili evanescente & resoluta , sales sui juris facti , cutim corroden- do , & vellicando exasperant , partim internam gulæ regionem invadunt , & cartilagine omnes *thyroides* , *circoides* , & *aryta- noides* laryngi , five glottidi famulantes , vitiant , utpote cete- ris laxiores , forsanique ab ortu debiles ; unde vocis modulatio aliquatenus intercipitur , & præpeditur . His omnibus si acce- dat , ut ait Cicero , *elatis verbis intensa oratio* , quæ partem irritet , aut accidentalis interdum cutis , vel alvi densitas , vel errores in victus regimine , vel animi pathemata , aut conten- tio in rebus gerendis , vel colendo studio , quod spiritus ani- males absumat , orbatis imorum viscerum fermentis , in con- fesso est , languescere debere solidorum fibras , atque hinc san- guinis circulum tardius perfici , sero , & lymphis in cute , in gutture interim quiescentibus . Quia tamen in florida est æta- te constitutus (1) , æqualis viget pulsuum rythmus , optima partium proportio , multaque facienda supersint , elucet spes curationis (2) ; quæ quidem non tentanda est , ut communiter fit , extorforiis pharmacis , sed pedetentim , & suaviter , obser- vato Rediano documento : *Saltem ne noceas* .

Missis propterea indicationum ambagibus , missaque fontium cantilena , duplici methodo suscipiendum opus crediderim . Pri- ma curam eradicativam respiciat , stomachum scilicet roboran- do , bilem corrigendo , atque salia temperando . At stomachum roborare citra calorem quis poterit ? Ipse tamen videns ea , quæ nutriunt , vi solis , aut ignis parari , ipsumque febrile incen- dium viam esse plerumque ad salutem , nosque tamdiu vive- re , & ab extremo fato distare , quamdiu innato calore tepe- mus , non adeo frigida amo , ut vulgus facit canitque , reme- dia , neque a calidis alienus sum . Cautiorem itaque viam in- eunti , seligenda sunt temperata , nempe lignum *assafras* , cor- tices *aurantiorum* , radix *tormentillæ* , *zedoariæ* , *calamus a- romaticus* , fol. *hepaticæ* , *marrubii albi* , *melissæ* , *lauri cum granis* , flores *rorismarini* , *bellidis majoris* , *salviæ* , *cinamo- mum* , factaque ipsorum infusione in aqua communi , cum la- cte caprino omnia B. M. destillanda sunt , addita prius carne viperina , quippe quæ refrigerans remedium a Galeno habita est , camque *palmarium* in cutis morbis , & fibrarum paresi alexi-

(1) In florida ætate vaucedines, & gravedines non adeo difficilem coctionem admittunt. Hippo- crates 2. Aphorismorum 4.

(2) De pruritu, scabie, impetigine. Hippo- crates Lib. de Affec. Sunt autem talia turpido cutis magis, quam morbi .

alexicacon ipse puto. Quo sane destillato, aut in usualem potum converso, aut matutino tepidiusculo hauſtu sorbillato, aut denique tamquam *theè*, *coupè*, aut *succolata* vehiculo, pedetentim sanguini communicato, optatus effectus poterit produci.

Altera methodus, quamvis eradicativa non sit, magnam tamen afferre poterit utilitatem. Itaque cum videamus, in uno vel altero ægro, quæcumquæ sint remedia in usu posita, aut vitio viscerum fermentantium, aut imperfectæ miscellæ, aut errore circuitus, adhuc excrementitias exundare lymphas, quæ in debilioribus partibus, morbos producendo, decumbunt; cumque insuper a priori arduum sit hoc præpedire, neque temperamenta violentis curationibus torquenda sint, experientia duce, & arte docente, superfluæ humiditates ad loca illa alliciantur oportet, per quæ utiliter natura consuetas instituit evacuationes, a quibus fortasse imminutis morbus originem trahit. Hinc laxitas alvi, hæmorrhoidum, & urinæ procuranda est bis in mense (parce enim aut nihil agendo, morbus perseverat) sumendo pilulas melanogogas Lancellotti, quarum insitum magisterium corallorum, & matris perlarum cum fantalis poterit actu moderatæ expurgationis tunicas ventriculi roborare, latentque aloeticus sapor hæmorrhoidalem effluxum fortasse, ut Germanis solemne est, promovere: quod ut felicius contingat, & injectionibus emollientibus, & semicupiis, & fomentationibus, elutriata scilicet in subiecto lasano bullienti aqua, mollieties, laxitas, ruptio, adaptio internarum, aut externarum sedalium venarum pertentanda est, applicita, si lubet, semel in mense solitaria hirudine, moxque vitatis adstringentibus pulvisculis, & sola vinctura premente, impedito ichorum hæmorrhoidalium exitu, ut iterum, sed semper in parva dosi effluere possint. Si enim olim, ut diximus, sanguinis, per nares exitu, raucedo evanescebat, cur novo hoc per mariscas emissario, eadem utilitas speranda non erit?

Denique quia morbi radix in sero sanguinis est, ejusdemque exitus debet produci per loca convenientia, aptaque & consuetata illius transitui, non extra rationem erit, interdum diuresim promovere, tum quia hoc fieri potest absque ne minima quidem Nob. Patientis noxa; tum quia impetigines pruriginosæ ostendunt salis in sero dominium, quod quidem cum & in lotio resideat, facillimum est coniicere, analoga liquidâ, mediis scilicet amplioribus tubis emulgentibus, separari per idem
cribrum

cribrum facillima posse . Hoc autem poterit efficere terebinthina Veneta , millepedes , aqua ononidis , petroselini , saxifragiæ , ocul. c. pp. & futura æstate aquæ minerales secundum Friderici Hoffmanni documentum (1) cum lacte mixtæ ad curationem , & si morbus , ut ipse auguror , jam domitus erit , ad præservationem .

Gargarismatibus cujuscumque generis semper addatur aliquid , quod corroboret . Amygdalarum , & trachealium glandularum exuberans laxitas cum patens sit , ideo consiliandus est partis vigor , & pristinæ elasticitati restituendus . Inter cetera optima erit conserva cynorrhodii cum tinctura laccæ . Saccharum enim incidit , resolvit , reliqua vim addunt .

Vina meraca , & præcipue exotica , aut solus aquæ potus , noxia erunt . Sed modus in rebus , virtus in medio stat , vinumque aqua dilutum laudatur . Natura amat , quod innocens , & cui afflueta est , resitante , ut refert Magnus Auctor , ad fundum ventriculi fermento , quod homogeneitatem cum futuris esculentis habet . Læte vivat , quia morbus de illis est , qui facile curationem admittunt .

HISTORIA VI.

SALSA CUTIS IMPETIGO , CORPORIS PLE- NITUDO , PERNIONES ERYSHIPILATOSI.

19. **S**alsa impetigo in sinistra subaxillari regione , mox in perinæo , tandem , & crudelius in infimo dextero crure , præcipue supra malleolum externum desæviens , licet tempore hyemis ad erysipilatosi pernionis naturam accedere videatur , nihilominus , cum , adventante etiam æstate , in imo loco perduret , & in superioribus recrudescat , coniiciendum est , ab universali sanguinis , & liquidorum omnium dyscrasia provenire ; ideoque non satis consultum puto , si peculiare balsamicum unguen cutaneo morbo aptetur , sed ulterius examinandum est , num procatharticæ causæ , & errores in victus regimine ; num chyli officina , & hæmatosis vitiata ; num fervida abdominalium viscerum constitutio , & salium aucta in sanguine congeries antiqua symptomata producant . Quandoquidem
secun-

(1) Lac cum mineralibus aquis sumtum proponit : *Diff. XI. pag. 137. in opusc. Phys. Med.*

secundum prædictarum causarum, simulque effectuum energiam, & præpollentiam, quæ erudito Adstanti constabunt, & morbi sedes cognoscitur, & futuræ indicationes firmantur pro therapeja recte instituenda. Quia vero temperamenti calidi est & humido-sanguinei, atque postremis hisce annis, licet in florenti ætate, aliquatenus obesus factus, & quasi dixerim, universalis incipiente plenitudine laborans, idcirco concrecentes sebaceos ichores in partium utriculis cespitare, excretorias separationes præpediri, & humorum circuitum retardari, coniiciendum arbitror. Quare stasi albi crassamenti & lentioris sanguinis in lymphaticis tubis, & venis producta, fermentationes morbosæ suscitantur, acidum producitur, salinæ particulæ caput exerunt, quæ, mediis arteriarum extremitatibus, & lymphaticorum productionibus, ad sinistrum præfatum emunctorium, atque ad miliares glandulas deductæ, contractiles cutis villos dilacerant, corrodunt, & ita convellunt, ut, impedito in tenuissimis venulis sanguinis transitu, emergat partis affectæ rubor, vel circumstantis regionis, ut in pede, cum corrosione, intumescencia. Ob id ita dividenda erit methodica curatio, ut primo dissolvatur universalis liquidorum lentor. Secundo ut salium cuspides hebetentur, & per convenientes tramites morbofi ichores secedant.

Sublata propterea aliquo lenienti medicamine primarum viarum amurca, & si lubet, humectatis deterfisque chylosorum canalium ordinibus, cichoraceo aliquo proxime nascituro, laudarem summopere per aliquot dies usum feri lactis depurati, præmisso cochleari tincturæ martis tartareæ Lemery, ad lentores omnes dissolvendos aptissimæ. Proposita pariter a Veronensibus Medicis antimonialis aqua optatum ferre poterit juvamen, si stibium erit in parva dosi, & summe dilutum. Verum præcipua curationis spes, iudicio nostro, sita est in aquarum mineralium potu, qui proxima æstate institui debet, non Patavinas, non Nucerinas seligendo, sed illas, quæ ex vena montana originem trahunt, videlicet S. Mauriti, aut vallis de Sole. Propterea nimirum quia, cum corpora ad plenitudinem vergunt, spirituoso chalybeatum requiritur medicatricis aquæ gas. Post hæc, si superessent adhuc salini domini recrementa, ad Balneum confugiendum erit.

OBSER-

O B S E R V A T I O N E S

IN IMPETIGINEM , ALIOSQUE CUTIS MORBOS .

I.

20. **C**Achinnos tenere non possum , quoties anxios video Chirurgos in locupletandis officinis , inque præscribendis mille schedulis , & linimentis , ut pruriginosas aliasve ad cutim impetigines externis unguinibus curent , eventu nunquam eorum votis respondente , & quod pejus est (si nimirum applicita remedia , præter cosmeticam , etiam adstringentem , & stypticam naturam sapiunt) cum majori ægrotantis periculo (1) , utpote percussis , & ad centrales partes coactis ichoribus illis , quos critico levamine ad cutim , universale corporis emunctorium , admirabilis in effectibus suis natura moliebatur . Itaque ne bile perciti excandescant , neve Arti id vitio injuste vertatur , ad solam consiliandam Mulieribus vultus venustatem , atque ad tollendas ab insolatione ephelides linimenta , aliaque id genus remedia hisce in morbis permittantur . Hæc igitur res Medico comittenda unice est , qui secundum Friderici Hoffmanni documenta *natura ductum secutus* , iis potissimum utatur remediis , quæ integram sanguinis , ac humorum massam depurandi , ad exitum disponendi , & per alvum cutimque e corpore proscribendi , virtute pollent . Ea tamen lege , ut si extima falsedo , vel tenuis , vel modica fuerit , sano interne existente corpore , aut ob illam despumationem melius se habente , caute agatur , quinimo cautissime , quo magis falsuginosa efflorescentia antiquior erit . Quod si recens fuerit , pruriginosa , Gallica , scorbutica , verminosa , exedens , ut ignis facer , & in partibus nobilioribus insculpta , lituris fuscis , & luridis , vulgo *macule hepaticæ* , conspicua , & ad pforam , ad zonam (2) , ad herpetem , ad elephantiasim accedens , cum præter damna , quæ infert , effectus quidam sit , qui naturam causæ nancisci potest , ob acquisitum ex fermentatione in cutaneis glandulis virulentum acidissimum acorem , sanguinis massam inefficientem , primo , ope methodicæ curationis , de medio tolli debet , remediis illis internis (3) universalibus , aut in quolibet

E
cutis

(1) Vide Galenum lib. 5. de simpl. Facultate, & Hildanum cent. I. observat. 82., qui notat casus erysipilatum a quibusdam inunctionibus in gangrænam transmutatorum .

(2) De qua Scribonius, Apulejus, Marcellus, & Henricus Smetius miscell. med. lib. 10.

(3) Aretæus mille laudibus extollit helleborum album .

cutis affectu specificis e dulcificantium familia (1), quorum farago ad nauseam usque descripta & repetita, penes auctores habetur.

Secundo inficias non ibo cum Hippocrate (2), qualitates supra recensitas, quæ mixtæ non nocebant, ubi secretæ fuerint in extimis cutis glandulis, & *in se ipsis steterint*, hominem lædere posse, ideoque in secretoriis miliaribus incerniculis, atque præcipue in membrana cutis pinguedinosa, cum Galeno, Thoma Vvillis, aliisque doctis neotericis Viris, sensim innovari, & salino indefinenter alimento nutricari deleterium illud, quod cutim cum pruritu foedat, & universalem massam inficit. Advertat propterea Medicus, & cuncta prospiciat; sique videt, naturam intus bene agere, & solum in cute ægrotare, eosque pati morbos, quos per sedulam praxim observavimus multoties, ope externorum unguinum, fugatos, tunc sinat balnea, linimenta, mercurialia, sulphurea, tabacum, & pulverem pyrium in usum poni, pro ut reluctans morbi pertinacia postulat (3).

II.

Ubi de Erysipelate non tangendo.

21. **Q**Uoniam de cutis morbis sermo est, declamare debeo contra decumanum errorem non quorundam tyronum, sed multorum etiam, qui sanum se credunt habere sinciput, quique in omni cubiculo nuptam tesseram adimplent purgandi, syrupandi, sanguinem mittendi, & si Erysipelas est, repellendi, exsiccandi, adstringendi. Proh enormem usum aliquid agendi! An ne Medici decus positum in eo est, ut semper scribat? Quæso in posterum, ne Medici in hujusmodi morbo, aut in agendo, aut permittendo, ut Iatræptæ, indiscriminatim agant, sint nimis præcipites; cum repetita praxis me docuerit, non quidem tantummodo in crumenæ ruinam projecta esse medicamina, verum etiam ipsis non fugata, & abire jussa, sed accita, promota, & adaucta, cum Ægri periculo, morbosâ symptomata. Quæso, quicumque estis, qui Medicinam facitis, si vobis me audire grave non sit (quamvis Hippocrates (4)

tot,

(1) Avicennas, & Arabes aqua anguriæ utebantur.

(2) De veteri Medicina.

(3) De cutis morbis videantur Theses patho-

logicæ clarissimi Friderici Hoffmanni nuper Venetiis editæ.

(4) Lib. 5. & 6. Aphorismorum, & lib. de natura Mulierum.

tot , ac tanta paret) parcite remediis ; proiicite decoctiones salviæ , camomillæ , althææ , facculos , saponēs , stercora , cretam , tutiam , olea , lixiviam , myrrham , olibanum , raphanum sylvestrem , totque alia ; & mihi credite , non aliud in eorundem omnium usu , aut nomenclatura , tandem obtineri , nisi Ægroti damnum , & singularis memoriæ laudem . Enimvero five a *sincera flava bile* productum secundum Antiquos erysipelas sit , five *ex sale vitriolato consumpto* , aut *sulphure extra ordinatam temperiem evecto* , aut *serosore succi chylosi liquore coagulato* , secundum medii ævi Scriptores , five denique ex subtiliori sanguine derivetur (1) , id unum certissimum est , a centralibus partibus ad ambitum , qualiscumque sit , a naturæ crassi desciscientem humorem , illis determinatis diebus , expelli , qui secundum fermentationis , & separationis gradum necessarii sunt , ut opus salubriter absolvatur , sublimato scilicet ad cutim subtili ichore , tum coacervata & interdum exeunte per majus emissarium crassiori amurca . Proh ! quot in maximo vitæ discrimine positi sunt per adstringentia cuti applicita . Videantur super hac re Sennertus (2) , Amatus Lusitanus (3) , Hochstetterus (4) , qui memorant apoplexias , phthises , hydropes , & morbos etiam organicos , aliaque horrenda symptomata , vitio solidorum , ex adhibitis linimentis exsiccantibus unice derivata .

At surget fortasse aliquis omniscius Tyro , schedulas a tergo scribendi cacoethe laborans : nonne potest amurca illa cathartico expelli ? Respondeo , enixe ab illo quærens , quando , & quomodo id contigerit ? In principio enim , vel abest in intestinis , vel , si adest vitiosa materies , hoc certum est , cruda non esse movenda . In fine , morbus jam domitus est . Ad modum quod attinet , & vomitus , & tormina , & convulsiones a purgantibus etiam lenientibus excitatas pluries vidi . Vidi fæcalem quidem saburram in imis intestinis existentem eductam , sed in pejus ruente Ægro , ob coarctatas scilicet a stimulo , & superaddito motu porositates illas , per quas natura ad intestinalem tubum noxios humores demittit . Vidi

E 2

peri-

(1) Non negamus tamen , dari posse erysipelas , quod veteres , Galenus scilicet *ad Glauconem* , & Hippocrates sexto *Epidemiorum* , dicebant *phlegmonosum* , a sanguine bilioso , eoque abundante pendens . Tunc non inficior , in juvenibus meraciori potui deditis venam esse tun-

dendam ; quia morbus lathalis evadere potest , si ab extra ad intra retrocedat humor , ut ait idem Hippocrates VI. *Aphorismorum* .

(2) Pag. 176.

(3) Centuria secunda .

(4) Decad. VIII.

peristalticum motum præpeditum, mota ea, quæ non nocebant, enormem flatuum productionem effectam. Vidi abolitas ad ambitum despumationes, spirituum animalium consumptiones, stomachi languores, & anorexias confirmatas; & post tot, quæ vidi, adhuc videre opto Medicum, qui me doceat de natura, de viribus, quas suscipit medicamen, ubi in viscera adactum est. Paucis Erysipelas, ut plurimum, tangendum non est. Medicus solo diætæ, aeris, & stragulorum regimine, cunctando in reliquis, & nihil agendo, vincit.

HISTORIA VII.

SCIRRHUS IN LINGUA, ET ALTER INFRA MANDIBULAM, POST HÆMORRHOIDUM SUPPRESSIONEM.

22. **E**Gregius Sacerdos sexaginta amplius annos natus, constitutionis calidæ, & siccæ, ex sanis Parentibus genitus, in primo adolescentiæ flore maligna febre correptus fuit. Proindeque sequentibus annis erraticæ in promptu fuerunt febres, quæ purgantia, & venæ sectionem multoties postularunt, & præcipue, quia semel ipsis conjunctus fuit dolor in dextero humero, cum aliquo sanguinis sputo. Quibus omnibus feliciter superatis, viginti & ultra ab hinc annis ad moderandum in abdominis visceribus æstus, solvendamque acidam melancholici subdominii sobolem, consulto ad Darfenses acidulas in valle Camunorum Brixiani districtus scaturientes se contulit. His epotis, & transactis, hæmorrhoidalia vasa coeperunt sanguinem fundere cum aliquo levamine; atque hinc, evacuatione sensim sine sensu iterata, sanam alioquin vitam transegit; sed anno 1735. sensim imminuta, tandem æstate nuper elapsa conquestus est de anguloso dentis mucrone, qui linguam in sinistro latere feriebat. Ob id, post duos menses, propriis manibus ipsum extrahere decrevit; sed nihilominus lingua ab aliis dentibus irritata, & compressa, actu loquendi, & deglutiendi, aut ineptitudinem in exequendis, aut dolorem ex labore, & attritione persentiebat.

Accita propterea Chirurgi ope, tribus ab hinc mensibus, & reperta in sinistro linguæ latere duritie, ablutiones oris ex
aqua

aqua hordei , & spiritu cochleariæ , cum melle rosato præscriptæ fuere , dentiumque acutæ summitates versus internam concamerationem proclives , quæ morbi causæ credebantur , lima penitus abrasæ sunt , simulque exhibita fuit cassia , atque varia gargarismata ex dulcificantium familia .

In hoc rerum statu , cum præter linguæ reluctantem remediis duritiem , præterito Januario , ab extra , infra sinistram mandibulam , & muscoli mastoidei confinia , eminere , & protuberare inciperet exiguus tumor , Bergomates Medicos consulere opportunum duxit . Inibi vero ex linguæ foveola , in quam dentes arietabant , ex durissima aliquatenus albicanti prominentia , ubi ipsi deerant , exque tot relatis ab Ægro dentium cum lingua confricationibus , pressionibus , & luctis , sancitum est , callum in musculofo-carneo linguæ latere succrevisse , ac proinde gargarismate ex decocto guaiaci , & falsaperillæ exsiccandum esse , & radicitus extrahendum proximum dentem , qui angulosus lateribus linguam vellicabat .

Verum omnibus frustra executioni mandatis , Brixiam venit , nostram opinionem petiit , optans , ut qualiscumque ea sit , in medium proferatur , majora accedant monita , & , clarissimo aliquo Viro auspice , remedia instituantur .

Non igitur ex accidentali , aut perenni dentium licet inæqualium & angulorum contactu , neque ex sensim compacto callo , origo aut perseverantia morbi expiscanda est ; sed potius autumandum , interno tumore ad scirrhi naturam accedente , ab epiglottide scilicet , & a foramine cœco , & a basi ad apicem per sinistram longitudinem usque ad medianam lineam , hujusce Patientis linguam laborare .

Quandoquidem , cum aliqui menses excurrant , ex quo durities se prodidit , & cognita fuit , neque ad ullam unquam suppurationem inclinaverit ; cumque Medico tactui respondeat , veluti ligneum & gypseum , semper æquale obstaculum , extimo etiam reticulari , & papillari involucro communicatum , non cedens , non vi elastica resiliens , sed alioquin flexilem , & mollem linguæ productionem dirigens atque indurans , absque aucta nimis membranarum , musculosam substantiam cingentium , mole , coniiciendum est , ex acida , austera non quantitate , sed deleteria , & virulenta qualitate , concurrentibus illis concausis , quas graphice exaravit Magnus Mazinus , nervosas , fungosas , capitatas , pyramidales præcipue albas papillas , & utri-

utriculorum omnium fibrillas , & productiones secundum finistram linguæ longitudinem , neque frænuli radicibus parcendo , fuisse invasas , corrugatas , labefactatas , adeout , amissa flexibilitate , & mollitudine , difficilis orta sit masticatio , manforum glutitio , & locutio , quæ ex gossypio , aut plumaceolo in ore gestato , ubi dentes defunt , & ad linguam premendam facilius aliquatenus redditur .

Scirrhusæ pariter indolis esse , suspicandum est , exiguum , castaneæ magnitudinem æquantem tumorem , qui subtus finistram maxillam exporrigitur durus , inæqualis , & linguæ ligamentis connexus , & præter miliares , & lenticulares , quas afficit , in maxillaribus , in sublinguali oblonga sinistra glandula , forsan intime implantatus est , adeout durum corpus simul constituere videatur .

Neque vero ulterius immorabor in describendis contumacis morbi causis . In pichrocholo enim habitu , in atrabilari (1) , quasi dixerim , temperie , & dominante melancholico sulphuris æstu , nil mirum , si commissis in victus regimine erroribus , suffocatis prudenti consilio animi pathematibus , imminutis postremis hisce annis per hæmorrhoidalia vasa expurgationibus , ex quo , referente Hippocrate (2) , *Eudemus in Larissa* interiit , & occasione præteriti autumnalis aucupii , offensis noxiorum ventorum incurfibus , in exsiccatō , & lentescēte (3) corpore infensa salia , & particulæ surrexerint , quæ salivali , & lymphatico menstruo nuptæ , dum per linguæ glandulas reptabant , atque ab hæmatis , & circulationis orbe ad excretorios salivæ ductus deportabantur , pedetentim in glandulosis acinis concretæ , & auctæ , scirrhusi tumoris stamina , & incrementum produxerunt .

Quoniam tamen hætenus nullus sævit lancinans dolor , qui exulcerationem proximam (4) esse indicet ; nullusque livor , aut atræ varices affectam ambiunt partem , eo collimare deberent Medico-chirurgicæ artis conatus , ut majores hi gradus , si fieri potest , vitentur , viscerum calorem temperando , salium cuspidēs , & sulphura hebetando , tumorem emolliendo , & resolvendo .

Ob id facta fuit sanguinis extractio ab hæmorrhoidibus , & ad executionem eorum , quæ natura præteritis annis utiliter indica-

(1) Hippocrates agens de bile ait : *Et hæc patet in universis morbi hominibus ex his fuisse.*

(2) 5. Epidemiorum .

(3) Quo tempore , sunt Hippocratis verba , cineres , & adustiones juvenilis caloris prædominari solent.

(4) Ut Hippocrates de *Tumoribus* , admonet.

indicabat, & efficiebat (1), vitatis activioribus remediis fermentationem in morbo producere pollentibus, exequendo solum indicationem emolliendi, & resolvendi, qua methodo Galenus scirrhum in Circilii filio sanavit. Ideo nec displiceret usus emplastri ex flore cassiæ, & hirudinum nido, aut ex spermate ceti, magnesia, radice althææ, malvarum, parietariæ, & seminibus lini ad mollitiem coctis. Sed utrum iisdem secundum mentem Clarissimi Mangetti interdum immiscendus sit suffitus ex aceto, & vini spiritu supra candentem lapidem molarem, trepidanter dubitamus, cum resolvendi limites excedat. Quare erit satius instare aut cerato de ranis (2), aut ammoniaco, & sagapeno, aut emplastro Barbette saponato cum camphora, & oleo hyosciami malaxato. Interne vero opus tentare ablutionibus ex decoctione passularum, liquiritiæ, falsaperillæ, vincæpervincæ, aut lacte humano, vel asinino in mortario plumbeo agitato, & linteo madefacto applicito; quæ etiam utilissima esse poterunt ad moderandam cutaneam phloghosim, quæ in tonsillis, uvula, & imis faucibus quandoque conspicua est. Ad præservationem insuper eorum, quæ contingere possunt, addantur oculi cancri, saturnina, plumbum ustum, unguentum album camphoratum, oleum e cochleis destillatum, unguentum de ranis viridibus Aquapendente, succus semper vivi majoris, & minoris, lactucæ, folani, plantaginis, & similia secundum exigentiam diverso modo præparata.

Pharmaceuticis subinde remediis, lenienti scilicet, sed miti, expiatis primis viis, coepit sumere serum lactis depuratum, atque alteratum tantillo falsaperillæ, donec adventantibus specificis vegetabilibus, præcipue epicerasticis, & hepaticis, decoctiones, aquæ destillatæ ex catellis tenerrimis, & nuper natis, aut ex sanguine anseris, & anatis recenter jugulatorum, syrupi denique in usum ponentur, ad sanguinis crasim temperandam.

Demum cum morbi causa neque a lentore repetenda sit (etenim corpus ad macritudinem, & colliquationem cum frequenti expuitione inclinatur), neque ex subtilitate (quandoquidem de quiete, & de tumore agitur) neque ex acrimonia, aut

(1) In morbis ab hæmorrhoidum suppressione productis non extra rationem esset sessio supra *Tabaci placentam*. Ait enim Ramazzinus de morbis Artificum cap. XVII, mihi que narravit, vasa hæmorrhoidalia multum sanguinis profudif-

se, cum super placentas illas federet.

(2) Nonnulli commendant *cataplasma militi in lacte cocti*; sed timendum, ne lac mollitiem suppuratoriam inducat.

aut tetano (etenim abest dolor) ; statuendum , nostras versari debere illationes , & hypotheses circa causam , quæ cognitu difficillima est , quæque medicamenta spernit , si mitiora ; exasperatur , si validiora : unde probabiliter opinari possumus , virulentam eam esse , veneficam , activissimam , & præcipue in albis ductibus , & glandularum ordinibus radicatam , ejusque peculiare menstruum esse salivam , si cum ipsa humor exit ; atque adeo illius peculiare cribrum esse glandulas sublinguales , præcipue si cum ipsis fermentescit , atque ad excretoriam ex-
puitionem , sed non perfectam , perducitur .

Addenda itaque erunt in curatione alexipharmaca , & calidum , ut nonnullis placet , innatum , nisi perennantia , saltem reficientia , ut effoetis spiritibus succurratur , & solidorum nifus non fatiscat .

OBSERVATIONES

IN SCIRRHOS , ET SCROPHULAS .

I.

23. **S**cirrhus , quem Avicennas (1) *sephiros* vocavit , ille dicitur , qui *permanens in membro durissimus , & sine dolore est* (2) , & *in tali statu omnibus reluctans remediis perseverat* . Sed velim animadverterent Medicinæ candidati , scirrhum aut esse viam ad cancerum (3) , aut de illo participare : quod sane patet , si priscis Scriptoribus fidem habeamus , atque a nostra praxi lucem ducamus . Humor enim melancholicus , exustus , atrabilaris utrique fatale suppetit alimentum ; uterque difficulter admittit curationem ; nullumque aliud intercedit discrimen , nisi indolentia , & difficilis suppuratio in primo , lancinans , erraticus , transitorius dolor , & facilior suppuratio in secundo , Ægro adhuc vitam suam protrahente , quod in Scirrho non contingit . Non enim ita pridem duo habuimus funebres Historias , quas ad illustrandam praxim submitto , ne in posterum Chirurghi hac in re Galeno (4) credant , sed tumores

(1) Tractatu II. cap. 12.

(2) Secundum accidentia , & mixtionem fucorum interdum alicujus sensus , & doloris est particeps . Gabriel Fallopius cap. XXX. de Scirrho pag. 768.

(3) Ut ait Fridericus Hoffmannus cap. VI. de omnis generis ulceribus : *quum omnis cancer*

in principio verus fuerit Scirrhus .

(4) Etenim cap. 10. ad *Glauconem* profitetur , se cancerum sanasse , odioque se dicit a Medicis persecutum , quia sola purgatione *Carcinomata* , & *Elephantiasim* curabat . Sed quisque credat , quod potest , ac velit .

mores scirrhusos cautius tractent ; quippe si res ita peragatur, Ægri , referente Celso (1) , multoties ad ultimam senectutem perveniunt .

Una est supradicti Religiosi , qui , cum in exequenda metho-
do , a me una cum docto Viro Hyacintho Mompiano præscripta ,
videret aliquod utique solamen recipere , non tamen pristinam il-
lico incolumitatem , ut illi erat in votis , obtinens , se cuidam
empirico , salutem de certo spondenti , exhibuit . Ope itaque mer-
curialis unguinis pertentata curatione , bisque aut ter delibuta
affecta totius colli , & sinistrae maxillæ regione , violentissime
commotis adustæ & efferæ bilis principiis , e vestigio violenta
fermentatio enata est , cum rubore , & successiva inflammatione ,
adeo ut brevi , læsis jam partibus ad sphacelum properantibus ,
e vivis sublatus fuerit .

Altera est Historia morbi , cujus causa paucis ab hinc die-
bus e vita migravit Nob. Comes N. N. annorum 70. tempe-
ramenti calidi , & ficci , in quo subtus sinistram aurem , &
supra deltoidei musculi fines , uno ab hinc anno , tumida mo-
les surrexerat , quæ in suæ productionis principio benignæ
credita indolis , dissolutionem & resolutionem admittere posse
videbatur ; verum incassum pertentatis omnibus , ad majora ,
suadente Chirurgo , transitum fecit , nempe ad illa , quæ , ob
insitum spiritum , & elaterem , stagnantia corpora , & hærentes
particulas , *ut si essent in lapide* , loco movere possent . Sed ab
eorum omnium usu pejora symptomata enata sunt , nempe do-
lores , accensiones , rubedines , febres , tracta in consensum cla-
vicularum , & homoplatarum regione , invalescente in dies to-
tius corporis macie , & alvi stypticitate , adeo ut in tanta cru-
ciatum , & periculi ruina accitus , laudare debuerim propositum
consilium , abstinendi scilicet super partem affectam a quocum-
que remedio , eo quia inæqualis tumor scirrhusæ indolis nobis
visus est . Interim tamen , non omissa corporis humectatione
usu aquæ lactis , & emulsionum , blandeque alvo subducta , &
propinatis opportunis specificis dulcificantibus , quibus meli-
uscule se se habens per multos menses e lecto surgere potuit ,
tumore eandem semper faciem præferente ; sed rorida humidi-
tate jam consumpta , exsiccato fibrarum ordine , & invalescen-
te febris , ex improvise extima cutis accensa , rubens , & sup-
puratorium orgasmum nata , proximam rupturam minitata est .

F

In

(1) De re Medica 28.

In hoc rerum statu, cum adstans Chirurgus D. Jovita Cassetti tumoris sectionem, licet indicatam, formidaret, quia jam in vulgus fama scirrhusi tumoris minime secandi invaluerat, iterum consultatio facta fuit cum ordinario Professore D. Joseph Fogario, statutumque est, quod licet antiqua & pertinax morbi radix ferro tangenda non esset, attamen ob sanguineam metastasim, novumque inflammatorium productum, attenta insuper patienti fluctuatione, & mollitie, proximoque urgente vitæ periculo ex suffocationis metu, tumorem esse secandum, admonitis prius adstantibus de ancipiti exitu, in mediumque proposita ratione illa, quod sola sectio, utpote suffocationem imminuentem impediens, subitaneo saltem periculo occurrere poterat. Secto itaque tumore, pus quoddam album, neque in modica quantitate, effluxit. Verum sensim adhuc ingravescente morbo diem obiit supremum.

Ex quibus omnibus arguendum est, vulgare illud: *noli me tangere*, non solum de perfectis canceris dici debere, sed etiam de tumoribus scirrhusis, qui cum ad suppurationem perveniunt, mors præforibus est. Ergo iterum iterumque monebo (quod Chirurgiæ Candidatis velim maneat alta mente repositum) tangendos non esse (1).

II.

Arcanum ad curandas Scrophulas.

24. **P**Rædictis scirrhusis circa collum tumoribus lubet aliquid addere de scrophulis, tum quia tumores sunt, qui cognitionem habent, tum quia, referente Gabriele Fallopio, utrique morbo idem aptari potest remedium, nempe pyrites multoties ignita, & in aceto posita, additis inde suffumigatione, & aceto; item spongia marina usta, radix scrophulariæ, filipendulæ (2): sed hæc obvia.

In Operibus Fulvii Gherli olim mihi amicitia conjuncti, curatas ab ipso scrophulas legi, sed non sine mœrore altum tunc vidi, data opera, de remedio silentium. Clarissimus tamen Vallisnerius literis a me excitatus, arcani notitiam a Gherli obtinuit, eamque pro sua humanitate mihi communicavit. Quia

vero

(1) Si Ægrorum gemitus aut Parentum querimonie urgeant, ab usu laminæ plumbeæ mercurio oblitæ, aut emplastri Hildani, aut Sacchari Saturni, aut, ferociente dolore, ab usu lactis, ex propinqua mamma calide instillati, aut denique ab adstringentibus pulveribus, si

hæmorrhagiæ contingant, discedendum non est.

(2) Hieron. Mercurialis in Consult. Med. ad curationem scrophularum laudat summopere Emplastrum ex lentibus, & aceto acerrimo, vel argentum sublimatum, succo plantaginis castigatum.

vero nescius an in postremis operibus illud publici juris fecerit , nefas ducere , agyrtarum , & circumforaneorum more , illud cum Medicinæ , & proximi detrimento reticere (debent enim arti Hippocraticæ addicti prælo committere ea , quæ utilia inveniunt , & salubria) ecce formulam .

Felli bovino in sua cysti integro addantur tria cochlearia falis communis , & olei nucum : cysti deinde , aliquo temporis intervallo , aut Soli , aut levissimo calori exposta . Stuppæ ichore illo humectatæ , bis in die scrophulosis (1) tumoribus applicantur .

In Nobili Juvene triginta annorum , adstante Sapiente Viro Francisco Guadaneo , expertus Chirurgus , Brixiani Xenodochii lithotomus , Antonius Tonolinus , non minus curiose , quam libenter novum hoc , ut agebat , remedium a me præscriptum , executioni mandavit . Mirum dictu : spatium quindécim , vel viginti dierum durissimæ inæquales protuberantiæ subtus maxillas , quæ aliis remediis non cesserant , e voto solutæ sunt . Verum (quod silentio prætereundum non est) cum annosa nunquam extirpata siphylis eodem tempore decoctum alexipharmacum specificum postulasset , adhuc hæreo incertus , cuiusnam perfecte , & in toto , & in parte obtenta salus tribuenda sit .

HISTORIA VIII.

ULCUS AURIS AB ICTU EXTERNO CUM DOLORIBUS SUPPURATORIIS , ET AUDITUS LÆSIONE .

25. **F**ueritne sanguinis lentor in tortuosis meatus auditorii anfractibus sensim quiescens , proindeque acerrimam indolem , & suppuratoriam diathesim constituens ; num vero violenta , olim facta , & mihi memorata ab ipso Nob. Patiente ex ictu externo contusio (2) , quæ , dilaceratis aut compressis nervosis , vel sanguiferis auris sinistræ ductibus , alicujus fluidi extravasationem produxerit ; id unum certissimum in præsens est , internum probabiliter callosum ulcus præcipuas artis

F 2

nostræ

(1) Praxis docebit , num vera sint , quæ asseveranter affirmat Hippocrates , Lib. de Coacis prædictionibus : Struma post annum quadragesimum

secundum usque ad sexagesimum tertium non sunt .

(2) Ut notat Dolæus in Encyclopædia Chirurgica rationali Lib. 10.

nostræ requirere meditationes , & remedia . Etenim exitus per vices puri sanguinis , dolores suppuratorii per tempora sævientes , ichorosi denique puris perpetuo extillantis excretio , indubia sunt ulceris testimonia ; atque hujuscemodi ulcus non solum in meatu auditorio latitare , verum etiam ipsius labyrinthi , & cochleæ processus impetere , suadent tum auditus læsio , tum purulenti ichoris in palatum descensus , quoties in opposito latere somnum capere intendat . Quod licet dari possit citra fistulosum cuniculum , quia naturale foramen patet , attamen cum exile admodum sit , vixque aeri pervium , quoties sæculenti laticis transitus facillime promovetur , coniiciendum est , a præterfluente pure internos parietes abrasos fuisse , ideoque & ipsum esse ulcerosum . His addamus , quod cum difficile sit super affectam aurem semper quiescere , quando in adversa parte inclinato morbofo ductu , pus mechanica lege descendere cogitur , non solum tussim multoties jam expertam parturiet , verum etiam corrosis uvula , aut trachæ , vel œsophagi summitatibus , vel ultro secundum corporis inclinationem , aut reptans , aut descendens pejora symptomata in motum ponet .

Curatio propterea , quoad fieri potest , ultro procrastinanda non est . Ideoque cum ab antiquo organicæ partis vitio labes aliqua universalibus fluidis addita esse possit , & contra perfectus ipsorum status ad partis salutem collimet , prima indicatio in eo erit sita , ut fluida ad meliorem suarum particularum peristasis reducantur , meatus , totaque interna auris concameratio detergatur , itaut , consumpto etiam callo , si oportet , laudabilioribus inde sarcoticis optata cicatrix contingat , & producat . Proximo itaque vere ad æstatem inclinante , alvo leviter lenientibus excitata , & adhibitis per hebdomadam cichoraceis , sequenti vulnerario decocto , interpolatis quandoque purgantibus , per triginta dies utendum est : ʒ. rad. chin. ʒ. ii. lentisc. e Chio , visc. quercini āa. ʒ. ʒ. inf. per noctem in aq. com. qm̄. sat. mane add. hederæ terrestris , veronicæ , tormentillæ , bistortæ , flor. hypericonis , rad. aristol. ro. āa. pug. i. bull. ad rem. ʒ. xii. pro duabus vicibus , & sic deinceps . Ulterius ut liquida , quæ sub perennis fluxionis nomine , ad caput auremque confluunt , non minus supradicto decocto dulcescant , verum etiam alio deriventur , & influant , aliquot doliolis aqua calida repletis , alterutrinque positis , suaviter , prout peculiaris idiosyncrasia feret , sudores omni mane promovendi sunt

sunt per quadrantem , per dimidiam , per horam si lubet , habito semper respectu ad vires , ad tempus , ad concomitantium circumstantiarum varietatem , prout assidenti Clinico videbitur.

Dum hæc executioni mandantur , manus non vulgaris auri affectæ admovenda , & candela cerea , aut specillo plumbeo , vel argenteo tortuosi ductus ulcerosa inæqualitas tentanda , observanda , & adamussim considerata est . Lineæ quoque turundæ ad necessitatem modulatæ intromittendæ sunt , & ad aliquod tempus relinquendæ , ut receptæ impressiones ad latera nobis pateant , & doceant , aut figura , aut colore , scilicet puris vel sanguinis , vel naturalis ceruminis , vel omnium hoc , vel illo loco receptorum . Post hæc , ulcerosus sinus suaviter ad injectiones disponatur vel lacte , vel aqua hordei , in qua postea solvendum erit mel rosatum , deinde unguentum ægyptiacum , postremo præcipitatum , aut ol. vitrioli , in parva tamen quantitate , secundum partis tolerantiam , & calli resistantiam . Ut autem injectiones , in quibus curationis cardo consistit , quia ferrum & ignis non conveniunt , e voto respondeant , siphonis cannula ita accomodanda est , ut medicamentosus ejaculatus liquor versus prementem manum non revertatur , sed abscondita auri penetralia ingrediatur ; quod facillime obtinebitur gossypio laterali summitati cannulæ circumligato , externumque meatus auditorii foramen affabre obstruente , ut coercitus liquor circumquaque , ut ita dicam , violenter diffusus , labyrinthum ipsum totamque cuniculosam auri tendentiam subeat , & medeatur . Ubi autem constabit de deterso ulcere , aliquatenus vivificatis affectæ cavitatis lateribus , & nativo calore in motum posito , ope lactis virginalis , aut linimenti ex scoria ferri , & aceto fervefacto , quo Galenus uti solebat , balsamicæ inde immittendæ erunt injectiones aut vini odoriferi ex sarcocolla alterati , aut balsami Arcei , vel de copaya , aut salviæ fucci , aliquot guttis spiritus terebynthinæ irrorati , aut adhibendum suffumigium ex mastich , myrra , & thure paratum .

OBSER-

26. **Q**uid in supradicto Ægro contigerit , ob summam distantiam nescio ; sed id unum animadverto , non alia sane , ut diximus , via ulcus auris curari posse , quam per injectiones , quarum modus , & instrumentum egregie describitur ab Aquapendente , ut videri potest in Bibliotheca Chirurgica Mangetti pag. 149.

Addere etiam non tædet iis , quæ diximus , remedium a Galeno probatum in curandis aurium ulceribus , trociscos scilicet Andronii in aceto dissolutos , qui sequenti modo conficiuntur . ʒ. Balauftiorum , atramenti futorii āa. ʒ. i. Excipiantur omn. melicrato , & fiant trocisci . Vide Joannem Vigier.

HISTORIA IX.

MYOPIA , SEU VISUS DEBILITAS IN DEXTERO POTISSIMUM OCULO OB NIMIOS
IN STUDENDO LABORES .

27. **V**isus debilitas in dextero præcipue oculo tribus ab hinc annis enata in Religioso Adolescente Ordinis Prædicatorum , licet ab aliqua liquorum oculos alluentium dyscrasia , vel visciditate pendere posset , attamen , si utramque pupillam , tunicam corneam , liquores , & mechanicam structuram nullis adumbratam maculis , aut caligine intuemur ; si optimam totius temperamenti constructionem , ad calidum quidem , & humidum vergentis ad examen revocamus ; si denique argumenta sumimus a prospera perenni valetudine , qua hætenus gavissus est , atque a Brixiani aeris qualitatibus , non adeo frequenter oculorum morbos producentibus , in eam devenire sententiam cogimur , ut credamus , præcipue a commissis in studendo laboribus , nimiaque animi , nervorumque optictorum contentione in mathematicis figuris , & machinulis delineandis , quibus summopere delectatus est , oculorum texturam pedetentim labefactatam fuisse . Quapropter juxta infallibile illud principium , quod , remota causa , tollitur effectus , non
alio

alio fane modo curatio dirigi debere videtur , quam ut in posterum a studiis penitus abstineat .

Verum cum etiam Parens suus interdum ophtalmiis corripetur ; cumque hyemis tempore Religiosi Patientis oculi vix expergefacti sanguine tumeant , objecta ad duos aut tres passus distantia visu non cernat , & quoties licito litat mero , illico vis videndi obnubiletur , ne aut , pulcherrimis licet ab extra apparentibus oculis , guttæ serenæ exordia fiant , aut in solidis tunicis inertia , vel crispatura invaleſcat , aut denique in liquoribus viscidiusculæ stases , præcipue inter corneam , & crystallinum , cum Galeno (1) , concreſcant , utique suadet methodica ratio , ut superflui a naturæ usibus humores ad infima emissaria pellantur ; ut sanguinis massa corrigatur , cicuretur ; utque specifico aliquo remedio (2) nobilissimæ partis tonus ad naturalem statum reducatur .

In hunc autem finem cum instans jam canicula curationem præsentem prohibeat , hoc interim spatium superesset cogitandum , num acidularum potus , num balnea optati esse possent juvaminis , quod Mantuanis Medicis , quos versus Æger iter facit , judicandum , & exequendum delegatur .

Incæpto vero Septembri , facta sanguinis missione , & , post fumtum lumen a peculiaribus ipsius qualitatibus , eadem , quatenus opus sit , repetita (ait enim Hippocrates , magnus ille non honoris , aut gloriæ , sed veritatis (3) amator : *lippitudinem* (4) *solvit venæ sectio*) per epicrasim promovendus erit viscidiorum excrementorum exitus , pilulis de succino Cratonis per intervalla sumtis , & interposito syrupo ex euphragia , & rosis albis ; humectatis vicissim oculis collyrio ex saccharo Saturni , vitriolo albo , & aqua plantaginis , in qua pluries thus accensum extinctum fuerit , aut ex felle , melle , & succo fœniculi , aut ex aqua marina , & origano , ut partis vigor conservetur . Utatur vino albo (5) , & dormiat cruribus retractis ; *ne ita facile in caput ferantur vapores* (6) .

OBSER-

(1) De *Usu partium* .

(2) Julius Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicinalibus laudat viperinam .

(3) Sic de illo loquitur Bartholomæus Sylvanus Lib. de *Atta bile* .

(4) Secundo Epidemiorum , sectione 6 .

(5) Vide Bibliothecam Chirurgicam Mangetti Lib. XIII. pag. 255 .

(6) Mangettus ibidem .

OBSERVATIO
IN MYOPIAM.

28. **E**T si multa jam prostant pro curanda visus debilitate remedia ; quia tamen, teste Macrobio (1) & Plinio (2): in fodinis æris, & nitri *operarii non lippiunt*, patet quomodo collyria ex hisce mineralibus parata, in oculorum morbis utilia esse possint.

HISTORIA X.

OPHTALMIA RECURRENS, FRONTIS ET
TEMPORUM INFLAMMATIO, GALLICA
LUES ORIGINARIA, ET CONFIRMATA.

29. **I**llustrissimus Vir quadraginta circiter annorum, temperamenti calidi & sicci, & ad iram proni, ortus ex Matre sana, sed ex Patre, qui ob Gallicam luem e vita migravit, ubi ad decimumseptimum suæ ætatis annum pervenisset, enormi variolarum eruptione coopertus atque obrutus, talem veluti debilitatem & vitium in oculorum tunicis, membranis, palpebris & circumstantibus etiam musculis contraxit; ut frequenter torqueri, & eorundem ophtalmica inflammatione laborare coactus fuerit. Hisce post triennium accessit Gallica lues, quam Gualterus Harris Medicus Londinensis *venenum* appellat (3), decoctis quidem curata alexipharmacis, sed iterum contracta, & ad multos annos revirescens in humilioribus semper tantummodo locis, cum fluxu scilicet seminalis per urethram ichoris, & bubone in inguinibus.

Quia vero aucta ætate, aut semel, aut bis in anno, semperque ad plures menses perseverans, in promptu erat ophtalmia, cum oculorum accensione, interdum quoque cum visus læsione, & tensorum palpebrarum immobilitate, turgentibus frontis, & temporum musculis, varia vario tempore administrata fuere artis præsidia, ex omni Medicæ facultatis promptuario petita; cathartica scilicet, caputque purgantia, setacea, vesicantia, pediluvia, quæ tamen ob pedum dolorem omissa

(1) Lib. 7. cap. ultimo.

(2) Lib. 31. Hist. Nat. cap. 10.

(3) Dissert. de *Lue Venerea*, ejusque origine, natura, & curatione.

omissa fuere , pluresque venæ sectiones , quæ aliquod afferre levamen videbantur .

Verum anno 1728. resæviente iterum morbo , panaceam , Clarissimi Vallisnerii documento , fumfit mercurialem , & postremis hisce annis in usum positæ fuerunt aquæ Hirmentenses acidulæ minerales , dulcificantia , pilulæ mercuriales purgantes , collyria , cucurbitulæ , sed omnia absque ullo juvamine . Etenim etiam citra manifestas causas in rerum non naturalium abusu dira affectio rediit .

His igitur stantibus , cum arduum propemodum sit tollere vitium & læsionem illam , quam in oculorum regione , & præcipue in solidorum inservientium coordinationibus reliquit energetica variolarum activitas , reliquum sane est , ut , cum videamus tamen Patientem ad plures interdum menses bene se habere , nostri conatus dirigantur ad compescendum sanguinis æstum , ad dissolvenda salia , & impura sulphura , atque ad imas laxandas partes . Sic enim morbosa liquida caput impetere desinent ; sicque lex orbis eadem in altum urgebit , vel saltem nocendi aptitudine orbata erunt .

Quia vero præsentium lator erit ipse Patiens , ideo ulterius non divertam in referendis actis , in examine causarum , locique affecti . Addo dumtaxat , igneam temperiem , fervidam viscerum abdominalium constitutionem , & irrequieti spiritus dominium aliqua remedia respuisse , multa , & præcipue collyria non admisisse .

Ob id in præsentī favorabili temporis constitutione non salivationem mercurialem cum Christophoro Jacobo Treuu (1) propono , sed potationem , & balneationem aquarum Lucæ laudavi , & Nob. Ægrum patrio inibi aliquo Professori , quem sapientissimum auguror , lubens remisi , ut decernat , exequatur , & raptim scribenti parcat .

G HISTO-

(1) Curavit Fæminam robustioris habitus , & succi plenam cephalalgia , atque amaurosi laborantem . Ait enim : Resolventibus , & attenuantibus una cum antispasmodicis aliquandiu admini-

stratis , posteaque viis primariis probe expurgatis , tandem salivationem largam sola inunctione mercuriali provocavi , qua rite absoluta , cephalalgia evanuit visusque integer rediit .

HISTORIA XI.

HERPES IN CAPITE, LUES GALLICA IN
TOTO POST UVULÆ ET TONSILLA-
RUM INFLAMMATIONEM.

30. **V**Ir quadragenario minor, picrocholæ temperiei ad
adustam vergentis, in ipso juventutis exordio ex fe-
bri quartana feliciter clapsus, anno 1732. ab impuro scorto
virulentam gonorrhæam contraxit, cum successivo ulcere circa
penis glandem, quæ quidem opportunis remediis mitescere vi-
sa sunt. Verum novis pariterque pollutis illecebris excitato, &
capto, iterum feminale colliquamentum per urethram fluere
coepit cum aliquo ardore, & dolore, quæ actu mejendi exa-
cerbabantur; tantaque, & dira fuit virulenti hujusce contagii
activitas in urethræ parietibus, prostaticis, capsulisque semina-
libus insculpta, ut, spreta omnium medicaminum, etiam spe-
cificorum, administratione, in circumstantibus liquidis labem,
in propinquis glandularum, & utriculorum folliculis vitium
produxerit; unde Gallicus bubo ad radicem penis in ingui-
nibus enatus est, cum quodam corniculo a basi sursum graci-
lescente, quod suppurationem minitari videbatur. Neglecta
interim, aut ob adstantis Chirurgi socordiam, aut ob ipsius
Patientis negligentiam, sectione, sensim sine sensu evanuit
tumor, latensque muriaticum contagium (quod a magno Pa-
tavinae Universitatis lumine Alexandro Macoppe *corrosi-
vum partium solidarum, coagulativum fluidarum* dicitur) in
sanguinem absorptum, totam œconomiam animale[m] labefacta-
vit; unde Chirurgicæ artis Professores, quando de hernia su-
spicio absit, faciliores esse deberent in hisce tumoribus secan-
dis, etiam si nondum ad perfectam concoctionem pervenerint.
Quamobrem, adaperto emissario, morbosa recrementa exeunt;
ipso clauso, universalis massa inficitur; & in praxi peiores non
occurrunt hujusce morbi effectus, quam illi, qui retroacto
buboni succedunt. Hinc Ægro melius, licet sero, postmodum
resipiscenti, ardente sirio, sectio instituta fuit in inguine,
cum abundanti expurgatione, quæ tamen cessit, continuo,
& replicato usu decoctionis etiam stibiatae ex guajaco
& similibus. Verum autumn[o] 1736. novis urgentibus virescen-
tis

tis Gallicæ luis symptomatibus cum uvulæ, & tonsillarum inflammatione, curationem Brixia instituit, usu mercurialis panaceæ, quæ producto ptyalismo & gingivarum exulceratione, cum abundanti exitu spumosæ, & filamentosæ lymphæ, absolutum penitus esse curationis opus, promittere videbatur. Nihilotamenminus post paucos menses, hyeme scilicet præterita, crustaceus & ulcerosus herpes capitis peripheriam operire cœpit, nunc fronti, nunc sincipiti magis aut minus molestus, tandemque in occipite, in præsentiarum radicans cum multiformi pustularum eruptione, quæ licet aliquando minuat, aliquando cum pruritu, & dolore (1) protuberet, attamen, quia nunquam penitus solvitur, timorem Patienti de non integre sublato morbo incutit. Ob id ne in pejus ruat, lapsa jam præsentis hyeme, iterum curationem tentandam, morbumque radicitus tollendum in votis quis habere non poterit? Et licet quæ fieri possunt, facta jam multoties videantur, attamen quia rationi consona posthabenda non sunt, æqua igitur judicii lance considerandum puto.

1. Specifica decocta fortasse Gallicum virus integre non edomuisse, atque in penitissimis viscerum mæandris restitasse aliquas heterogenæ naturæ particulas, quæ, data alicujus motus, aut procatharticæ causæ occasione, in sanguinem refluxæ antiquas ærumnas suscitare possunt.

2. Adhibitam panaceam, producto sanguinis, & totius lymphæ colliquamento, per ptyalismum exitum exoticæ cruditis molitam fuisse. Cumque, stante peculiaris hujusce temperamenti dispositione, ad capitis arcem quævis liquida inclinent, & etiam ante contractam labem caput laboraverit, hinc est quod ab elastica hydrargyri vi in motum positis, & inibi per omnes venas impetuose appellentibus liquidorum omnium undis, sicuti in gingivis, palato, & jugulo, ita etiam in reliquis corticalibus partibus aliqua continui solutio producta est, quæ pedissequam habuit fibrarum laxitatem, & glandularum inertiam; quare acres ichores hærent, novo indefinenter comæatu aluntur, fermentescunt, suppurantur, exsiccantur, huc illucque serpunt, variaque exanthematum, & tenuium tuberculorum eruptione, pustulatum occiput efficiunt.

3. Morbosam peculiaris idiosyncrasia symbolicitatem syphilidis

G 2

dis

(1) Verum, si quod est, quod mitigat est oleum dolore Articulorum ex lue venerea loquebatur. *Intactum*. Gabriel Fallopius dum cap. XCIV. de

dis virulentiam confirmasse. Etenim falacitas, plumbeus, luridusque Ægri color, irrequieta salia, atrabilare subdominium id jam satis ostendunt. Quare sicuti flamma, aut fumus flammam allicit, & aquæ guttula in amplexus alterius guttulæ ruit, nil mirum, si nativis, & adventitiis aciditatibus in triste consortium nuptis, & læsionum momenta emerferint, & concoctioni morbus reluctatus fuerit.

Quæ cum ita probabiliter sint; nec in ærario Medico, quod sciam, majora reperiantur ad Gallicam domandam luem specifica, quam guajacum, falsaperilla, & mercurius, sed multipliciter præparata, & subacta, reliquum est, ut ipsissimis remediis opus pertentemus, sed diverso modo adhibitis. Ratio autem, propter quam recidivus herpes clinicam opem in præsentiarum postulat, non aliunde sane derivanda videtur, nisi ex hoc, quod autumno antea elapso, spretis prope divini Hippocratis dogmatibus, panacæ mercurialis usu per partem affectam, per caput scilicet, evacuatus fuerit. Quamobrem potius, & contra adventante vere, eliminatis prius intestinorum saburris, lente per catharsim, & epicrasim exitus acidæ heterogeneitatis producendus, simulque muriaticum miasma domandum est, ope pilularum Belloste per mensem integrum alternis diebus sumtarum; quarum quidem actionem secundum circumstantiarum varietatem dirigere poterit adstans Medicus. Iphis vero deficientibus, illæ poterunt substitui, quæ Brixiae in vico Capucinarum, in officina scilicet D. Petri Masperoni, notæ probitatis Viro, parantur. Quas denique si sub hoc etiam cœlo, ad Sebini scilicet lacus littora, ubi Æger inhabitat, efformare luberet, sequenti modo, secundum formulam Bertaldi poterunt fieri ʒ. mercurii succo limonum extincti ʒ. iii. aloes optimæ ʒ. ii. ʒ. rhab. ell. ʒ. i. ʒ. diagridii ʒ. i. agarici ʒ. ʒ. styracis calamitæ, cinnamomi, macis, santal. citrin., falsaperillæ, ligni assafras ʒ. ii. mellis cum decocto ligni sancti usque ad evaporationem aquæ cocti, & despumati qm̄. sat. miss. fiat massa. Dosis ʒ. ii. circiter. His enim, addito præsertim succino albo, optatæ valetudini via sternetur, uno eodemque actu aqua antimoniali, sed satis diluta, & in usualem potum sumta, peregrinos sales, & viscidas aciditates solvendo.

Ulterius vero, quia probabile est, post peractam curationem, adhuc tamen in liquidorum massa, & sanguinis gremio
muri-

muriaticum originarium germen subsistere , quod aliquando ab adhibitis remediis , licet necessariis , augetur , non pasta ad præ-servationem a Paschale Sveffano composita , sumenda est (1) , sed mense Julio aquarum mineralium potationem recidiva falsedinis semina omnimode destructuram esse , confidimus . Ex his autem possunt seligi , quæ ex agro Patavino transvehuntur , *Virginis* dictæ , aut illæ substitui , quæ prope Hirmam in Brixienfi scaturiunt . Nec spernenda esset tepida balneatio . Ubi enim adest hypochondriorum siccitas , hepatis æstus , & fibrarum omnium rigiditas , aquis opportunius remedium excogitari non potest , aut inveniri .

De parte occipitis affecta nihil hoc loco dicam ; quandoquidem , sublata remediis pharmaceuticis causa , ipse quoque effectus tollitur . Quando tamen pustulæ integre non evanescerent , tonsis prius in orbem ad tuberculorum , sive exanthematum basim capillis , adhiberi poterit sequens unguen ʒ. mercur. dul. pul. ʒ. i. saccar. saturni , corall. rub. præp. āa. ʒ. i. cum lacryma abietina , & ol. hypericonis qm̄. sat. ducantur in mortario plumbeo ad consistentiam linimenti ; superponendo ceratum diopalmæ . Novæ iterum argentariæ vitentur elecebræ , Deus adsit , & victus ratio .

HISTORIA XII.

Herbipoli Brixiam Auctori transmissa .

LUES GALLICA , ULCUS VESICÆ , CARUNCULÆ IN URETHRA .

31. **D** Patiens 44. annorum complexionis Phlegmaticæ ante 70. annos Gonorrhæam nactus , palliative saepe fuit curatus per mercurialia , ut Turbith. min. regimen sudoriferum , cum decoctis solitis antescorbuticis . Remansit tamen dolor urinam mittenti , & non observata diæta , per vitam alias sedentariam auctus , ut nunc , a duobus annis non nisi cum summo dolore urina mitti possit , guttatimque defluat principio purulenta ad similitudinem lactis , crassa & mucilaginosa , una cum semine naturali & succo nutritio . Vires prosternuntur , caro defluit , ventriculo officium concoctionis non rite peragente . Affectum summe promovit medici-
na

(1) Libro , cui titulus : De Morbo quodam com-
posito , qui vulgo apud nos Gallicus appellatur . Cap.

VIII. Pastam præservativam præscribit .

na Chymica ante 2. annos assumpta ; utpote quæ plus minus duas libras ejusmodi albi liquoris elicuit , maximo cum dolore , spatio 10. horarum . Sputum viscosum , lymphæ crassa eiicitur ex ore , quandoque cum bilis particulis , quandoque post 5. horas ab assumpto cibo , chylo nondum perfecto , sed materia cruda . Siccitas oris continua , hæmorrhoides ante annum comparuerunt , & omissa per 2. annos venæ sectione , alias solita , a 3. septimanis iterum comparerent , jam ter licet parum copiose , debilitant tamen , & tremorem artuum faciunt . In urethra caruncula nullæ deprehenduntur ; nam candela ad ostia vesicæ sine impedimento truduntur , circa perinæum dolor profundus ab exulceratione glandularum prostaticarum . Urina de die sæpius cum horrendis doloribus mittitur , & de nocte sine sensu guttatim , etiam non volenti , decurrit . Timent Medici febrim lentam ex inanitione : symptomata aliqua ab acidula ante annum sumpta mitigata sunt , remanente semper eadem urina turbida & mucida albaque : recrudit nunc malum , neque , ut puto , eradicari poterit , nisi adhibitis specificis antescorbuticis , qualia instituis in tuo libello . Timent Medici suadere ejusmodi , ne D. Patiens omnino exsiccetur . Somnus D. Patientis est inconstans ; appetitus varius , abhorrens vinum , carnes , & cerevisiam ratione lupuli ; sola frigida placent & omnia refrigerantia . Vox raucedinem quandoque sonat , a mense frigus sentitur in extremis corporis de die ; de nocte in lecto ob plumarum calorem corpus incallescit , urentibus summopere plantis pedum & palmis manuum , cujus rei hæmorrhoides dicunt causam . Sudor tamen nullus , neque tussis ; ceteris , ut judicant Medici , intestinis principalioribus adhuc salvis . Malum insigne augmentum cœpit ab exercitiis matrimonial. habitis a decennio , ducta uxore . Semen cum succo nutritio sine sensu abit , nec amplius arrigitur ab anno .

Candela longitudinem digitorum 8. transversalium superans cum sensu immittitur , adeo ut conjectura sit locus , totum ductum urethra vel vaginam esse exulceratam . Petitur consilium & instrumenta necessaria .

AUCTORIS RESPONSUM .

32. **E**Xotici, & virulenti summe genii, conjectandum est, fuisse gonorrhæam, quam D. P. multis ab hinc annis contraxit, si impressa in seminalibus prostaticis labe, invitis specificis, & rationalibus adhibitis remediis, dyscrasie etiam fluidorum incitamento fuit, ideoque in præsens adhuc animalem corporis fabricam a venereo tabo laceffitam, ac obrutam condolare debeamus. Quo sane posito, non demiror, quomodo tot symptomata emerferint, nullaque unquam pax fida a subdolo morbo obtenta sit. Etenim, cum perpetuus dolor urinam mittenti liquidorum accursus ad partem affectam promoveret, & seminalis materię, nutritiique roris exitus spiritus ipsos secum veheret, universalium fermentorum debilitas, saliumque denudata asperitas præsto fuere; unde exusta bilis in ventriculum usque discurrit, sputaque tingit, vires defunt, hæmorrhoidalia vasa ab humorum acredine titillantur, & hifcunt, vox rauca, ab adstantibus denique Physicis febris lenta formidatur. Plurimum mihi faceffit negotii peculiaris morbus in lotii tramite gliscens, ubi cum nullę carunculę lateant, coniiciendum certo est, depascens ulcus serpere, quod abradenti canalium sectione materiam fundat: in quo præsertim duo considerata veniunt. Primo, quod non immune est ab ulceris suspectione ipsum vesicę collum, cum noctis præsertim tempore, insciente Ægroto, morbose dehiscat, sinatque stillantem urinam defluere. Secundo, quod cum sola urethra tot purulentias fundere non possit, reliquum sane est, ut opinemur, ipsas aut a vesica ortum ducere, aut a morbosis glandularum prostaticarum cuniculis: quod quidem sedulo inspecta matula nos docebit. Si etenim sanies in ipsa vesica lotio nupserit, ægre ad fundum subsidet ob intimiorem cum urina miscellam; si vero a sola urethra, aut a prostaticis (præterquamquod perpetuo difflueret, quia nullus sphincter ejusdem transitum præpediret) vix mictum ab urina separabitur.

Hic autem liceat veluti per transfennam, dubium, quod meæ menti insidet, proponere. Fateor lubens & ipse, ab expositis solummodo causis morbosam ærumnam posse pendere; verum quia aliquando idem effectus a gemina, & diversa causa oritur, sic sedulo in erudita, & transmissa narratione animadvertens, quod horrendi semper dolores mingentem sequuntur,

tur , perennis viget in perinæo dolor , morbusque semper specificis mercurialibus reluctatus est , dubitandi occasionem nactus sum , utrum vesicæ calculus ab invicem ferruminatis tartareis particulis auctus , præsentia incommoda pareret , aut antiqua confirmaret : quod quidem , & si citra præcedentem arenularum excretionem , fieri possit , attamen in ancipiti tantum propono , quoniam a magnis adstantibus Viris opportuna facta jam fuisse pericula , confido .

Quæcumque sint , modicum in hoc casu emolumentum a syringa vermiculari sperandum est ; quia non ægre advenienti urinæ facilitas admovenda , sed potius ubertim stillanti hebetudo , & moderamen . Quid , quod ipsum vesicæ ostium morbose aliquando hians syringæ apicem difficulter ad sui contactum sineret , & purulentiae , quæ a prostaticis defluunt , in obstructo laterali urethræ foramine a syringæ parietibus retroactæ , ex violenta mora majorem putredinem nanciscerentur ? unde topicis potius remediis urethræ , & vesicæ ulcus detergendum , atque ad consolidationem disponendum est , & , quod plus urget , universali quodam remedio , in id medica debent eniti molimina , ut liquidorum tollatur diacrisis , utque placidiores nifus in solidis omnibus refoverentur , & vigeant . Laudo autem summam Adstantium sedulitatem in evitando hoc in casu decoctum alexipharmacum *antigallicum* , quod ipsi *antescorbuticum* dicunt . Remedium etenim est , quod absque sudoris adjumento parum prodest , & cum sudore conjunctum lacrymabiles peperisset effectus , cum jam nimis liquida omnia in urinam colliquecant , maciesque a siccitate formidanda veniat . Vis igitur remedii confœderata sit , oportet , nutritivis particulis , ita ut , dum ad domandam luem in viscera serpit , balsamicum quoddam gluten refrigerantibus non exutum particulis , se convehat . ʒ. rad. chin. ʒ. iii. rad. can. mont. ʒ. ii. lentisc. e chio ʒ. ii. ʒ. fantal. alb. ʒ. ʒ. inf. per hor. xxiv. in aqua agrimoniae ʒ. x. add. fol. malv. cichor. borag. tormentill. bistort. hyperic. āā m. ʒ. pull. exan. n. i. ranarum decoct. n. xii. lactis vaccini ʒ. xii. ponantur oīa in organis vitreis & f. a. destillentur . Data opera , exigua ad aquam , & lac proportionem , medicamentorum seriem in hoc destillato volui impositam , ut non solum quinque circiter unciae mane , & sero sumerentur , sed in continuum etiam potum in prandio , & coena verteretur ; hoc tamen discrimine , ut summo mane illi-

us usum laudarem tamquam idoneum vehiculum pro sequentibus pilulis ꝛ. falsaperill. ell. m. pul. 3. v. bals. de copaya 3. 6. f. bol. xxx. auro obducti pro decem vicibus, & sic deinceps. Cumque potissimum quoad exulceratas partes mea spes in hoc balsamo constituatur, sic externum etiam ejusdem usum enixe suadeo; unde opportunæ erunt injectiones mediis siphunculis in urethram instillatæ, ut inde scilicet salina acrium ichorum ex ulcere manantium spicula hebetentur, & terebinthinoso ingenito glutine, caro, novaque epidermis reproducatur. Decernant ulterius Herbipolenses Medici, utrum in principio, quo suavioribus opus tentandum est, sequens possit mixtura congruere ꝛ. aquæ ros. plantag. āa. 3. iv. ocul. c. præp. thutiæ præp. āa 3. 6. m.; an transitus ad majora faciendus sit, hoc est ad aquam calcis vivæ, in qua mel rosatum, aut aloë hepatica fuerint infusa, aut denique in re desperata mercurius aureizatus, aut lacerta viridis, opportuno vehiculo iniicienda sint; licet pro tempore ad horrida tollenda symptomata lac muliebri trudendum in urinæ iter veniat, totaque perinæi regio unguento rosato malvino illinienda. Diæta Medicis respondeat aphorismatibus. Syringæ vermiculares non mittuntur, tum quia in hoc casu videntur non adamussim congruere, tum quia in præsentiarum in promptu non sunt. Attamen earum structuræ sedulo incumbam, ut, sapientissimis Adstantibus Physicis iterum admonentibus, illico mitti possint. Deus adsit, & D. P. sospitem exoptatæ incolumitati restituat, quam votis omnibus apprecatur.

Illustriss. Sig. Sig. Præn Colmo.

33. **C**On molto obbligo ricevo la gentilissima risposta di V. S. Illustrma con il suo dottissimo parere circa un caso medico inviatole. Per soddisfare al suo desiderio si accusa con queste righe il ricapito e l'approbazione del Medico ordinario. Il Sig. Paziente si trova tuttavia nel medesimo stato, e si deve aggiungere al caso specificato: quod lesio illa in partibus genitalibus ante 5. menses comites habuit tumores glandularum inguinalium, bubones venereos imitantes, qui intra octiduum iterum disparuerunt. Urina, quæ corpore emittitur, tota est purulenta, & stante per ho-

H

ram

ram, ad fundum subsidet pus. Illa autem, quæ per noctem vel de die procumbenti in lecto absque sensu effluit, coloris ordinarii, absque sedimento est, & per diem stans assumit colorem subrubrum, quod quidem signum existimat Medicus calculi relaxationis renum. Jam ab aliquibus diebus utitur balsamicis pilulis seq. ʒ. gum. junip. ʒ. i. arab. mastich. ell. ʒ. aa. gr. xv. rhabarb. optimi ʒ. iii. succin. alb. præp. coral. alb. præp. crys. mont. præp. ʒ. aa. gr. xv. balsam. de copaya ʒ. ii. de succin. gutt. v. misc. & cum balsam. peruvian. q. s. f. b. sive pil. ad ʒ. i. n. xv. Pro injectione eadem aqua, ac tua commendata fuit; pro potu autem ordinario sequens decoctum: ʒ. radicum chin. in tal. concis. ʒ. i. falsaperill. succulent. & pingui. ʒ. vi. cinnam. acut. ʒ. iii. rasur. dent. hyppopoth. ʒ. iii. passul. min. ʒ. vi. incisa m. d. ad ch.

D. Patiens se commendat ulteriori favori, utcumque se habet, extra lectum domum perambulat, ægre licet, dormit, sed carnem fastidit, & vinum atque olera, non nisi jussulis vescitur, & diætâ tenui. E per fine mi rassegno

Di V. S. Illustrma

Wirtzburg 13. Giugno 1723.

*Umilmo Divotmo Servitore
Giorgio Corrado-Sigler Secret. del
Consiglio Ecclesiastico, e Bibliotec.
dell' Università di Wirtzburg.*

OBSERVATIONES IN NOVAM METHODUM CURANDI CARUNCULAS, ET FISTULAS URETHRÆ.

I.

34. **V**iginti excurrunt anni, ex quo methodus (1) nostra pro curandis carunculis, & fistulis urethræ publici juris facta fuit; nostrumque petit præsens sumtum onus, ut quæ deinde observanda circa eandem methodum quotidianum Medi-
ci

(1) Exercitatio Medico-Chirurgica &c. Brixiae Typis Jo: Mariae Rizzardi.

ci officium produxit , ad praxim semper magis promovendam in medium afferatur .

Neque vero satis dicere possum , quantum in quavis , si post renes , urinæ suppressione vermicularis syringa (1) respondeat , tam si collum vesicæ , ejusdemque sphincter ab apoplectico insultu , & paralyfi syderatus sit , lapisque internus , aut muci , & glutina os obstruant , quam si meatus urinarius ab informi cicatrice corrugatus , aut a carunculosis tuberibus , dummodo syringa transeat , impeditus sit ; & præcipue in illis casibus , ubi Chirurgus non satis practicus vocatur . Tensa siquidem communis & inflexa in summo apice syringa ægre per tortuosam urethram penetrat , nisi magistra manus , & lumine ducto a D. Thoma Alghisi (2) , & perpetuis experimentis docta , sciatur syringæ apicem , post membri iter , suaviter sursum vertendo compellere . Ideoque Chirurghi , re infecta , cum Ægri damno discedunt ; non quia morbus , aut impedimenta obstant , sed quia argenteus catheter bene contrectatus non fuit .

Contra vero vermicularis syringa , in cujusvis Chirurghi manu sit , per urethram facillime penetrat , inflexam meatus tendentiam obsecundat , ubique in vesicam fuerit adacta , facilius detinetur , labenti peni obtemperat , lotium descendit , uno verbo , Ægri ipsi ab illa minus abhorrent : quare hortarer Chirurgos , ut illam semper paratam penes se haberent .

I I.

35. **A**D alteram vero nostri inventi partem quod attinet , de syringa adaperti capitis (3) , quæ actu mejendi lotium recipiat , & exportet , quin carunculæ , aut fistulæ humectentur , non nimis gratulandum mihi est , cum in praxi multæ emerferint difficultates , nec ab aliis in disposito cœlo Professoribus accepta , in usumque demandata , quod sciam , fuerit . Ea siquidem , quæ in uno vel altero Ægro feliciter contingunt , in omnibus necessario accidant , consuetarium non est . Ob id quamvis rationi consona methodus illa fuerit , ætati tunc nostræ parcendum , tuncque bonus animus proximo juvandi æqui bonique consulendus est . Semper idcirco libera , & parata mens ex quo maturuit , & saltem in scrutandis morbidæ naturæ mysteriis , posita semper opera , lente profecit , quid in methodo

H 2

nostra

(1) Vide pag. 123. & Figuram V. Tab. I.

(2) In *Lithotomia* .

(3) Fig. II. Tabulæ I.

nostra confirmandum, quid mittendum sit, en publici juris facit.

Hic autem liceat primarium in Medica re præjudicium, simul ac remedium exponere. Homines Medici plerique non Ægrorum salutem providentes, sed propriæ gloriolæ amore capti, aut in phantasticis hypothesebus expatiantur, aut de practica Medicina differentes miracula canunt, sibi que concreditos Ægrotos optatæ semper incolumitati proprio Marte, & virtute jactant restitutos; sed silent, quando propria culpa ad plures demandati sunt, juxta illud Viri Doctissimi Homoboni Pisonis Professoris Patavini Dissertatione IV. de regimine magnorum auxiliorum in morbis curandis: *sæpe narrantur secunda, supprimuntur adversa*: quod sane præcipua est artis nostræ ruina, cui hæcenus consultum non fuit; & super quo argumento libenter viderem scribentem aliquem Clarissimum Virum.

Dicite, quando malignam illam febrim in principio non cognovistis; dicite, quando china china nimis sollicita sanguinis despumationes disturbastis; quando nupta opinione alterius consilium sprevestis; quando non prævisa crisi, non examinatis urinis, pulsuumque rythmo, vel ob commissionem, vel ob omissionem vestram, Æger denatus est. Discite ab Hippocrate, qui a futuris, & alibi se deceptum fatetur. Qua sane in re optime locutus est Cornelius Celsus de Medic. VIII. ubi addit: *Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis causa, posteris traditur &c.* & ut ait M. F. Quintilianus Inst. Orat. III. *Hippocrates clarus arte Medicina videtur honestissime fecisse, qui quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.* Discite ab Augustino, qui se retractavit, atque a F. Plempio, qui, ut ait Ramazzinus (1): *quam de sanguinis circulari motu doctrinam evertere contenderat, solidis rationum momentis statuminare connisus est.* Uno verbo, discite utiles esse vestro proximo. Sic enim ignavia ipsa non dissimulata Medicinam docebit; atque infelicibus periculis præeuntibus, clinica fundamenta firmiori talo resurgent.

HISTO-

(1) In Orationibus jatrici argumenti pag. 185.

HISTORIA XIII.

LUES GALLICA , MELANCHOLIA

CUM DOLORIBUS IN OBESO .

36. **N**Ob. Comes quinquaginta circiter annorum, ex fanis Parentibus genitus, habitus calidi humidi plethorici, anno 1715. in albam incidit gonorrhæam, quæ quamvis pro naturali habita fuerit, attamen ejusdem, momento temporis, productio, & uberior fluxus ex virulenta syphilide ortum suum trahere, conjectatum est; quia & occasio forsan polluta præcessit, & deerat in opimo corpore muriatica illa liquorum dialysis, ex qua hujusmodi notæ gonorrhææ solent pendere. Ejusdem vero anni hyeme post varii animi pathemata, solo duorum mensium curriculo summe obesus, & siticulosus factus est; proindeque in promptu fuit aliqua respirationis difficultas, cum vel per plana inclinata gradiebatur, vel violentis motibus animatam machinam vexabat; nihilque magis Nob. Patientem de minus prospera valetudine admonebat, quam quidam matutinis horis ventriculi ardor, cum subsequenti oris amaritudine, & falsedine, quæ tamen tepidis aquæ, juris, aut theæ cyathis evanescebant. Verum dum anno circiter 1725. venationi indulgeret, nullis præcedentibus procathartice causis, inopinata lipothymia & animi deliquio veluti percussus, pronusque cadens, per semihoram supra solum quiescere debuit, cum lucida tamen mente, sed vorticoso capitis motu, qui & terram moveri repræsentabat. Ad pristina tamen & læta munia venationis integre restituto, iterum gonorrhæa, primæ similis, cœpit fluere, una cum ardore circa penis glandem, in meatu urinario, & renalibus doloribus, cum aucta humiliorum artuum debilitate secundum varias temporum & circumstantiarum vicissitudines. Pedetentim insuper insculpta in urethræ parietibus corrosione, aliquæ defluere cœperunt micantes ad aliquot menses pseudo-menstruæ sanguinis stillæ, magis aut minus viscidiores, secundum accidentale restitantis lotii in salebrosis laborantis urethræ interstitiis, aut fluentis spermaticæ ichorositatis connubium. Et licet aqua ad gonorrhæam Quercetani, & balsamo de copaya, curatio fuerit pertentata, nihilominus per triennium perduravit; donec post magnam nu-
cium

cium juglandium recentium ingurgitationem feliciter cessit ; solumque aliquando remansit catarrhalis filosa materies ad fundum matulæ subsidens .

Anno 1727. bis iterum in lipothymiam , prima tamen miorrem , cecidit , cum subsequenti memoriæ imminutione , & rheumatico dolore circa colli vertebrae , omoplatas , & dexterum brachium , qui quidem in hisce partibus per quindecim & ultra dies reciprocavit ; curatusque fuit , usu aquæ stibiatae per quadraginta dies . Quare anno 1735. iterata fuit , simulque repurgatum corpus , aqua tetutiana , & autumnali tempore adhibitæ fuerunt pilulæ mercuriales Belloste cum aliquo levamine . Attamen præterita hyeme , dolores in dextero humero , & brachio sævire noviter coeperunt , auctaque in dies totius corporis , & præcipue abdominis , plenitudine , labefactata chylosi , in præsens , quasi dixerim , hypochondriacus factus est ; & quæ ipsum terrent , & vexare non desinunt , sunt quædam raræ cordis suffocationes , quæ ad capitis arcem undulant & ascendunt : æstuosa , sed levis , & subcutanea , tumorositas aut in scroto , aut in pedum talis emergens : durities latens , & chordæ similis , quæ ex pectoris mucronata costisque mendosis dexteris incipiens , recte procedit usque ad dextera inguina : quædam ad motum , non dicam , impotentia , sed debilitas , præcipue si pedibus aspera & inæqualia premit : fæcales exeuntes circa anum nocturno tempore residuæ ichorositates : lotii nunc tarditas , nunc alba cruditas , mox tartareum sedimentum , respirandi difficultas cum vagis doloribus circa pectus : facilis faciei inflammatio , quoties collaribus gula circumdatur . Quibus quidem omnibus ad examen revocatis , conjectatum est , ab universali sanguinis , & lymphæ lentore , atque ab acido venereo miasmate canalium , utriculorum , & glandularum omne genus infarcta , & veluti obstructa fuisse ; & ecce ex stagnante gelatinosa lymphæ , aucta hisce temporibus pinguedo , nerveorum tuborum compressio , cum subsequenti debilitate : minor spirituum animalium in corticalibus glandulis elaboratio ; unde animæ facultates effœtæ languent , & vitiata est in pelliceis & contractilibus fibrarum oscillantium villis , vis elastica restitutionis : interjacentia liquida sufficienter non urgentur , neque a debili cordis systole vibrantur ; ideoque ab interrupto fluidorum cum solidis æquilibrio , tot ærumnas pullulare , & indefinenter ali , quivis in arte versatus fateri debet .

bit. Et licet domo exeat, itinera sumat, seque affabilem amicis exhibeat, omniaque desuper exarata vera sint, sed in gradu remisso, attamen ne majora evadant, & curationis spes imminuatur, medicæ indicationes eo dirigendæ sunt, ut sanguinis, & liquidorum omnium lentor, & visciditas attenuetur, & dissolvatur, vegetior spirituum animalium quantitas sublimetur, organorum inertia, & paresis roboretur, & ad apertis excretoriis emissariis, acidarum cruditarum sarcina erumpat. Proximo itaque hyemali tempore, conveniens esse poterit usus vini medicati cum radice assari, polipodii, visco quercino, saffra, camepyte, falsaperilla, fol. fennæ orientalis, mechoacanna, & similibus, quibus crassiorum humorum saburra poterit fundi, & exterminari. Adventante autem vere, præmissa sanguinis missione ex cephalica, aut ex hæmorrhoidibus, & quandoque interjectis ad tolerantiam ventrisfluis medicaminibus, iterum proponi posset usus aquæ antimonialis, vel mercurialium, aut amborum. Cum enim sint duo primaria in hisce casibus remedia, summe diluentia, aperitiva, epicrastica, possent lentas quisquillas dissolvere, & fibrarum elaterium restituere; at cum incassum usque in præsens fuerint adhibita, timet Æger, ne non optatam opem afferant, & aliquis Medicus non modicæ famæ mercurialia nervoso systemati, jam aliquatenus læso, infensa esse deprædicat. Mihi itaque liceat, Vir Sapientissime, in ancipiti hoc casu tua oracula consulere, ut, quæ pro salute Nob. Patientis meditanda sunt, te præside, executioni mandentur. Non ignoro, aloeticis, ammoniacalibus, diaphoreticis, & chalybeatis remediis posse opus pertentari, quibus pancreaticæ & mesentericæ glandularum coordinationes detergerentur; proindeque antemelancholicis, antescorbuticis succis, puta cochlearia, beccabunga, nasturtio *aquatico*, trifolio acetoso, hepatica crassitiem sanguinis solvi, salina spicula hebetari, & acidas lymphæ particulas obtundi; tandem aliquis mineralibus activitate pollentibus, & ex ferrea non minus, quam vitriolica vena ortum ducentibus, curationem absolvi. Quibus quidem omnibus magis prodesse posse tenuiorem victus rationem opinatur &c.

HISTORIA XIV.

LUES VENEREA CUM FEBRI CONTINUA .

An mercurialia adhibenda sint .

37. **I**lustriſſimus Patiens annorum 26. temperamenti calidi ; & humidi , habitus mediocriter carnoſi , coloris ſub- obſcuro ad melancholicum vergentis , ſummeque obeſi , & podagrici Patris filius , decem ab hinc annis Gallicum ulcus in glandis ſummitate contraxit , quod in lacerato recenter fræno profunde inſculptum , appellentibus inibi fluidis venereum indidit ſeminium , ideoque eveſtigio animati automatiſmi mecha- niſmus ab exotico tabo fuit laceſſitus , cum dolore capitis , & exigu- is tumoribus circa frontem ſubinde natis , atque febris horis præſertim vespertinis ingraveſcente . Opportune tunc temporis emergenti morbo conſultum fuit . Etenim exhibito alexiphar- maco decocto , atque elicitis ſubinde ſudoribus , veneræ eva- nuerunt ſymptomata , Ægerque optatæ incolumitati fuit reſti- tutus . Proximo anno ob novum commercium , nova pariter ta- be pollutus fuit , atque hinc virulenta non minus gonorrhæa mulctatus , quam a calloſa *ſycoſi* , quæ per integrum biennium penis glandi affixa ſtetit . Specificis ex dulcificantium familia pilulis , terebintho , ipſiſque , in exigua tamen doſi , mercurialibus , tentatum fuit opus . At , vix extirpato ficu , virulen- tior iterum gonorrhæa contrahitur , quæ per quatuor indeſi- nenter annos omnigenis remediis reluſtata eſt . Quo pariter tem- poris ſpatio , multis aliis ſymptomatibus , ab iſdem cauſis pen- dentibus , obnoxius fuit , ideoque neceſſum duxerunt adſtantes Phyſici , aut emergentes febres refrigerantibus moderari , aut vagos dolores compereſcere , aut diureticis apozematibus , vias u- rinæ expiare , aut denique oxymelite B. Querc. cum dupl. ſal- ſa obſtructiones viſcerum naturalium aperire . Ægre tamen cli- nica , licet methodica , præſidia optato potuerunt eſſe juvami- ni . Quandoquidem repetita cum impura venere connubia ſo- pitum in ſolidorum mæandris Gallicum virus vivificabant , aut protinus in viſcera convehabant . Poſt hæc anno præterito , pi- letici decocti , a quodam empirico exhibiti , potui copioſe indul- ſit , deinde in vallem Camunorum ſeptentrionalibus ventis aper- te expoſitam ſe contulit , ubi eucymo in dies cibo ſaginatus , & ſuppreſ-

& suppresso non minus per urethram profluvio , quam sufflaminatis universæ peripheriæ a rigida , & boreali atmosphæra excrementis , lenta , & potius sicca invaluit tussicula , quæ per quatuor menses Nobilissimum torfit Juvenem ; minuta , sed continua oborta fuit febris , quæ adhuc lentissime tamen perseverat , & ad quam extirpandam usque adhuc incassum cessere medica præsidia . Post catharticum usum , aperitiva remedia nunquam satis mesenterium , pancreas , (ubi aliqua adhuc latet dolens tensio) & viscera naturalia potuerunt referare , & alexipharmacum decoctum in præsens admodum suspectum est ; mense etenim præterito a tentato ejusdem usu omnia in pejus ruerunt ; quare destillatum in balneomariæ ex specificis lignis , ex emollientibus , & refrigerantibus herbis fuit adhibitum , a quo sicca jam fibra humectatur , & hypochondriorum tensiones aliquatenus emollitæ sunt . Et licet aliqua immineat macies , viribus tamen adhuc pollet , & dolor , qui jampridem in maxilla dextera sæviebat , jam abiit . Ne minima quidem affligitur agrypnia , bene vescitur , solumque remanet lentissima , & continua absque accessione febris ex habitualium genere , quæ ad Gallico-hecticam videtur accedere .

Notandum ulterius est , ab incunte usque adolescentia cordis palpitatione fuisse vexatum , adeo ut quovis animi pathemate , labore , itineribus &c. magna illico cordis arietatio perciperetur ; quam nonnisi aut subsellio quiescens , aut lecto decumbens poterat superare ; quæ tamen adhuc aliquando aucta , aliquando remissa perseverat , licet , utrum diloricatæ arteriæ latitudini , aut polyposæ protuberantiæ tribuenda sit , mihi non satis constet . Coniiciendum propterea est , quod prope cordis thalamum , organica vigente solidorum læsione , ægra , etiam ante contractam labem , institueretur liquidorum cyclophoria , nec cruor libero pede in orbem discurreret ; unde nil mirum , si ab acido dein , & Gallico miasmate copulatis in triste consortium sanguineæ massæ particulis , opportuna anadosis fuerit intercepta , & obstructionum stamina pedetentim emerferint . Addamus insuper , quod cum gonorrhæa per urethram , injectionibus nunquam curata , certo portenderet , a penitioribus scatebris , capsulis scilicet feminalibus , ortum suum ducere , nemo non videt , quæ detrimenta a perpetuo genitalis colliquamenti effluxu pati debuit jam antea effoetus cruor . Apertum propterea fit , per integrum decenium humo-

ralis massæ peristasi a venereo aut novo , aut nunquam deleto tabo fuisse labefactatam , viscerum clausuras cruoris circulum interceptisse , atque a perenni spiritalis laticis stillicidio elumbem redactum fuisse fibrarum tonum ; unde jam penitus amisso æquilibrium , & effœminato solidorum mechanismo , auctior formidanda veniat liquidorum dyscrasia . Antequam igitur lente depascens febris memorata symptomata aut ulterius accersat , aut confirmet , tua sapientissima oracula consuluntur , Vir Illustrissime , ut nobis Ariadnæum filum exporrigas , quod nostras in hoc labyrintho dirigat curas , quodque opportunum aliquod alexicacon nobis , forsan cœcutientibus , indicet . Sepositis propterea indicationum , & remediorum ambagibus , id unum demisse optatur , utrum scilicet tuto pede ad mercurialia transeundum sit . Quod licet faciendum & ipse putem , quia ceteris omnibus remediis pertinax hæc febricula , hoc præsertim vere , reluctata est ; attamen , cum antiquus , ut dixi , cordis subsultus organicam labem demonstret , & incepta aliquatenus macies lymphaticorum , & serosorum laticum penuriam portendat , quibus ptyisma , aut sudor , absque suspecto exsiccamiento promoveatur , & abeat ; propterea in unico Nobilissimæ Domus superstitæ an hoc sit peragendum , in præsentiarum dubitatur , nisi tua accedant monita , nisi tua astipuletur auctoritas . Et quamvis non unguine , non hypotymiasii , sed mercurio dulci tentari posse opus crediderim (quoniam remedii olim adeo virulenti vim a chymicis tentaminibus apprimè coercitam gratulamur) æquo tamen animo dubia , atque timores nostros ferat tua humanitas atque sapientia , faciemque in hoc arduo discrimine præbere ne dedignetur ; dum interea Nobilissimo Patienti pristinam valetudinem apprecatur , tibi que sua jugiter obsequia devovet .

MORBI EVENTUS .

38. **A**Ntonius Vallisnerius , & Alexander Macoppe celeberrimi in Patavino Archigymnasio Medicinæ Professores , quibus transmissa fuit Historia morbi , una abstinendum esse a mercurialibus jusserunt . Profecto solidorum vitium cœpit crudelius increbrescere , & sanguinea sputa in dies semper magis aucta , successivam tuberculorum ruptionem , & corrosas violatasque
vaso-

vasorum sanguiferorum tunicas indicarunt , adeo ut brevi semper magis invalescente læsi pectoris ægritudine , ad plures iter facere debuerit .

O B S E R V A T I O N E S I N L U E M V E N E R E A M .

I.

*Ubi de ejusdem essentia , & subjecto , deque cautelis
necessariis in adhibendo mercurio .*

39. **I**N primo Medicinæ faciendæ limine putaveram (1) luem (2) veneream (3) a multiformi feminum in utero miscella , eorumdemque virulenta putrefactione , aut ab ulcerosorum exanthematum labe in internis rugosæ vaginæ , vel uterini osculi tunicis insculpta originem suam nancisci . Verum a praxeos experimentis edoctus in aliam abire sententiam coactus sum . Non semel quippe observavi , luem veneream nulla feminum multiplicitate , nulla phagedænica plaga in imis partibus latente , neque intrinseca alteratione produci , sed esse (4) pestem sui generis , præcipue in Americæ (5) insulis a *Pacifico* , & *Æthiopico* mari , nec non *Magellanico* freto circumdatis , sævientem , probabiliter anno 1493. (6) in Italiam propagatam , non a Tyberis tumefactione , quæ tempore Adriani VI. Pontificis Romani accidit (7) , non ab astris & coeli statu (8) , vel ab eorum conjunctione (9) , non a carnis humanæ esu (10) (11) , sed a polluto contractam , & per contactum etiam summum & levissimum communicabilem , quæ tamen , ut reliquæ pestes

I 2

in

(1) Cum Aurelio Minadoo .

(2) A Medicinæ incunabulis usque sævisse Gallicam luem , arguit Sebastianus Aquilanus non solum a verbis Hippocratis tertio Aphorismorum , particula XXII. agentis : *Genitalium putredines non simplici absolutaque ratione eveniunt ; sed etiam Galeni* , ubi refert ægritudines gentis Cranonis illis verbis : *Et pervenerunt in pudendis carbunculi* .

(3) Quam aliqui *Gallicam* , *Hispanicam* , *Neapolitanam* , *Curialem* , *Epidemiale* , aut *Indicam* dicunt .

(4) Ut placuit Nicolao Massæ in tractatu de morbo Gallico .

(5) Ulrichus de Hutten Lib. de Morbo Gallico cap. VI.

(6) Vide Bibliothecam Chirurgicam Manget-

ti pag. 12.

(7) Ut voluit Leonicens , & Benedictus Victorius Faventinus cap. 2. dicentis : *Quo fit , ut nonnulli absque coitu cum muliere sæda , & depravata in Gallicum morbum pervenire queant* .

(8) Ut Massa , Fracastorius , & Benedictus Victorius Faventinus .

(9) Scribit Joannes Maynardus Veronensis cap. 1. de Nomine morbi Gallici &c. : *imminere hominibus morbum , præcipue illis , qui habent stellam scorpionis horoscopantem ; & quando mars possidebat locum conjunctionis , & saturnus in auge sua oprimebat jovis stellam* .

(10) Ut Leonardus Floravant.

(11) Non per solum usum veneris immoderatum , ut olim placuit Pompejo Sacco Parmensi in Syll. Med.

in principio plurimos scortatores depopulata est; mox mitius elapso sæculo sæviit, tandem in præsens quasi funeribus parcit (1) (2), & lentis symptomatibus animatam machinam vexat, nisi terram aptam, sanguinemque ad acerrimam diathesim jam dispositum inveniat, vel minus cautum, qui & mulierosus, ab inguine immundus, & paulatim emusculatus principia spernat, & permittat, ut contagiosum virus in viscera serpere, eademque depasci possit. Qua de re non desunt exempla nuper ex hoc morbo denatorum. Qui tamen cum fere omnes Hydrargyrosi fuerint curati, ratio a nobis in hoc capite postulare videtur, cuinam causa mortis, morbo Gallico scilicet, an mercurio, tribuenda sit. At me tam ardua provincia terret; desunt pathologica cujuscumque denati lumina: desunt fugacis adhibiti argenti pondus, & præparationes: desuntque extispicia, quibus omnibus major lux menti nostræ corruscasset. Illud utique reticere non debeo, plures vidisse vexatos in dies languescere, sed non mori; plurimos observasse hydrargyro curatos, inducias quidem, ac si sani essent, obtinuisse, verum aut raucos & convulsos, aut syderatos fieri, aut sanguinem vomere, & in pejus ruere (3), & plurimos etiam extremum diem obiisse, & *pabulum sane ingratum, & vix vermibus acceptum* evasisse. Profecto tanta est irrequieti argenti activitas, mobilitas, uno verbo, agendi & penetrandi vis, ut in corpore animato commotis, & solutis (4) liquidis omnibus (5), & præcipue lymphis, contra quosvis naturæ motus, contra gummosas ossæas resistentias viam, si non invenit, faciat; violatisque, tumefactis, & corrosis esophagi, gurgulionis, & palatinis glandulis, & tonsillis, albam omnem graveolentem amurcam data opera expellat.

Hoc autem in opere quis non videt, undique everfas fermentationes; huc illucque interceptum spirituum animalium influxum; ipsamque cordis arcem tentatam; paucis, fractum universale æquilibrium, itaut & syncopes, & lipothymix, & febres, & animi defectus in promptu sint, ab extraneo hospite

(1) Vult Cl. Fracastorius, adveniente planetarum revolutione propria sponte aliquando finem habiturum.

(2) Julius Palmarius de lue venerea lib. I. cap. 5. scribit, hunc morbum cum primum oritur, tanta fuisse sorditie, ut qui nunc grassatur, vix illius generis esse putetur.

(3) Gabriel Fallopius cap. LXXVI. de Hy-

drargyro ait: *Si non sanantur, & provitetur, & valentior fit lues.*

(4) Curatio morbi Gallici per dissolutionem faciendam. Siquidem media Anatome vidit Nicolaus Massa in cadaveribus ab hoc morbo denatis, *materiam albam viscosam panniculo & juncturis adhaerentem.*

(5) Opinio Ettmulleri Pyrot. Rat. lib. 1.

te penitus inversa , præcipue noctis tempore, totius (1) animalis œconomia : & quod pejus est , cum timore ne etiam post triginta annos recrudescat (2) (3) , & quin constet remedium , saltem certum , quo furens pharmacum evirandum sit . Addamus , dictatoria potestate aditum sibi quemcumque sternere , ideoque si debiliorem partem , aut laborantem impetit , violatis fortasse , & divulsis solidis , jam actum esse . Addamus , frequenter actu curationis imminere suffocationis periculum ex tumefactis ulceratisque larynge , uvula (4) , glandulis palatinis , & lingua , quam extra os protuberantem , & bis pugno majorem multoties vidimus ; infuso per tubulum ichore nutritio , & cum metu ne aut fame , aut strangulatus quis intereat ; ut non ita pridem contigit in N. N. amico nostro extra Urbem prope Sebinum Lacum degente , qui admissio per tres vices mercuriali unguine , mox tumido & inflammato gutture , ad sphacelum properante , e vita migravit . Addamus denique Historias bene multas reperti in cadaveribus fugacis argenti intra ossium meditullia , intra medullas , & musculorum interstitia ; hac etiam observatione notatu dignissima , quod quomodocumque fuerit ante administrationem elaboratum , scilicet in panaceam etiam aureizatam , & mille modis dulcificatam , in unguentum , in trociscos per hypothymiasim adhibendos ; nihilotamen minus semper mobile , semper fugax , & ad suam pristinam naturam redactum in cadaveribus repertum est (5) . Addo ego : ergo semper ad nocendum aptissimum , præcipue si una in corpore lateant deleteriæ qualitates , ad veneni (6) naturam accedentes . Quamobrem semper summa cum circumspectione in casibus tantummodo majoribus , ne dicam desperatis , adhibendus est .

Mer-

(1) Primarium luis Gallicæ distinctivum quando symptomata affligunt magis in nocte . Nicolaus Massa , lib. de morbo Gallico .

(2) Vide Sennertum Practicæ lib. VI. parte II. cap. 3. de Luis venereæ natura .

(3) Hercules Saxonia de Lue venerea cap. 2. refert , se curasse virum , cui topi provenerunt anno vigesimoquinto ab accepta lue .

(4) Ulceribus internarum partium apprime succurrit succus ligustri , qui in oriente cypros

dicatur , si eodem affectæ partes frequenter tangantur .

(5) De venenis , quæ in humanis sunt corporibus , integrum libellum conscripsit Benedictus Patinus Medicus ac Philosophus Brixianus .

(6) Ut ait Homobonus Pilo in Dissertatione IV. de Regimine &c. pag. 256. oppido adversante victoriam oppugnavit ingenito pondere , & immobilitate nihil ab oppugnatæ patiente .

Mercurius princeps remediorum .

40. **P**ost hæc ad trutinam revocata , ut cautiores sint Tyrones in hydrargyrosi usurpanda , tanto magis quia a priscis (1) nulla lux nobis accessit , reticere non debeo , aliquando etiam mercurium principem remediorum esse , nec aliud vidisse in universa rerum omnium natura remedium , quod adeo valeat Ægrum aliquem , etiamsi infantem (2) , aut utero gerentem , si mulier est , (3) ab orci faucibus revocare . Vidi effecta miracula ; & quando paupertatem remediorum specificorum (4) in Medicina condoleo , (quod haud raro accidit ,) laudare debeo non Medicum , sed naturam , quæ hunc , vel illum feliciter curaverit , & tunc in mentem veniunt , atque in aciem compositæ apparent ante oculos arduæ curationes mercurio utiliter absolutæ , quæ hæsitantem animum mirum in modum erigunt , & pristinum amorem cum Medicina conciliant . Quoniam vero observationes nostras in operis limine promissimus , eas hic subiicio .

III.

Auctoris methodus .

41. **P**rimo nobis solemne fuit , quando potuimus , abstinere ab irrequieto metallo , & præcipue in asthmaticis (5) , quia res est plena periculi , & ubi agebatur de primo , & interdum etiam secundo morbi Gallici (6) gradu , semper salsaperilla , & guajaco opus tentatum fuit , sed diverso modo (7) , secundum infectionis , & temperamentis statum , quod jam obvium est .

II. Feliciores curationes a mercuriali inunctione , a Jacobo Carpenfi olim inventa , fuisse executas . Quoniam sic ab extra intus per totum corpus transversum undique agens remedii vis tandem , ut primum ad ossa pervenerit , nil superest , quod tactum non fuerit .

In-

(1) Vide Dioscoridem lib. V. cap. 70. Oribasium lib. XIII. Avicennam lib. II. tract. 2. Gal. lib. IX. simpl. medicamentorum , qui vix mercurium adhibuerunt .

(2) Vult Leonardus Botallus , de Rat. curandæ Luis venereæ cap. 20.

(3) Nicolaus Massa , de morbo Gallico tract. 4. cap. 10. Gravidæ mercurio curavit .

(4) Vide Quartam Dissertatorem nostram nuper Typis Marci Vendrameni editam .

(5) Asthma superveniens indicat morbum incur-

bilem . Gabriel Fallopius cap. 24.

(6) Galli tamen morbum Gallicum *Parthenopæum* dicunt , Germani *Mevium* , Indi *Paturysam* . Vide Plinium lib. XXVI. cap. 1.

(7) Hypocausto interdum promovendus sudor est . Quandoquidem in Japigia , Neapoli , Cretensibus , Illyricis , & Salentinis Peninsulis , ubi aperti magis sunt cutis pori , lues minus sævit : quia caliditas poros aperit , e quibus disfluunt vapores putridi .

I V .

Inunctio mercurialis .

42. III. **A**Ctis prius , quæ agenda sunt , in tepido conclavi versus meridiem , si fieri potest , Patientis manu molliter , duabus post coenam horis , sequenti mercuriali unguine tangendæ erunt partes , scilicet inguina , lumbaris regio , axillæ , cubiti , manus , circa talos , circa genua , omiſſis capite , pectore , thorace , spinali medulla , & renibus .

ꝛ. Axungia svillæ non salitæ a pelliculis bene mundatæ , & aqua majoranæ lotæ ꝛ. iv. merc. vivi succo limonum extincti ꝛ. iv. butyri rec. ꝛ. ii. ol. camomell. , laurini , ligni sancti , styrac. liq. aa. ꝛ. i. m. f. a. f. ung.

Quibus quidem per triduum executis , observandum erit , commotos ab hydrargyro morbosos latices , quasi dixerim , ignoto naturæ operantis magisterio , per quæ emissaria separari velint ; ibi etenim alliciendi sunt . Cum autem frequentior eorundem excretio per ptyalismum ex imis faucibus & glandulis palatinis contingat , quæ duritie , inflammatione , exulcerationibus eodem tempore vexantur , sic utiles erunt ablutiones oris ex lacte recenti , aqua hordei , lactucæ , decocto absynthii (1) , additis secundum exigentiam julepo viol. capill. veneris , aut melle ros. simplic. ; & , casu majoris exulcerationis , decocto ros. rubearum , salviæ , & syrupo myrtino ; quæ pariter circa finem curationis utilia esse poterunt .

Adstantis Clinici solertia vigilare debebit , utrum salivationis curriculum bene ac sufficienter inceptum sit , an adhuc ob expuitionis penuriam aliqua alia inunctio fuerit iteranda : quod ex morbi gradu , Ægri viribus , & exeuntis lymphæ quantitate coniiciendum est .

In ore gestare debet aureum nummum , & argenteo cochleari os quandoque adaperitum manutenendum erit , ut salivalis amurca felicius effluat .

Per totam curationem nec lintea , nec indusium mutantur . Abstineat a purgantibus , & ventrisfluis medicaminibus ; sed tantummodo enematis alvus subducatur .

IV. Panaceam , quam *mercurium dulcem* (2) dicunt , & quod idem semper est , licet mille modis , & technis palliatum , curatione-

(1) Decoctum absynthii curat morbum Gallicum. Nicolaus Massa .

(2) Joannes Langius in lectionibus de materia Medica exhibet ꝛ. ꝛ. merc. dulcis pro vice .

rationem non adeo tutam reddere ; vel quia a stomachi fermentis involvitur ; vel quia per tubum intestinale exit ; vel denique quia circa os , & ventriculum agit , nec adeo certo humiliora viscera invadit , ubi resistere possunt latentis scoratoriæ labis femina . At inquiet fortasse aliquis cautissimus Tyro : nonne suavior est curatio medio *Calomelanos* , aut alia panacea decies dulcificata ? Respondemus , tot præparationibus tolli violentiam , sed etiam potentiam , quæ in supposito casu morbi adaucti necessaria est (1) .

V. De hypotymiasî non loquimur , quoniam illa methodus , medio igne , actuandi metallum , & addendi calcaria currenti jam abolita est .

VI. Tota potius difficultas , ut in praxi observavimus , sita est in quantitate adhibenda ; cum modica pars morbum non extirpet ; & magna , quæ in periclitante naso , in ossis ethmoidis jactura , ceterorumque nigredine & carie (2) , in nodis , gummatibus , alopecia , surditate , cœcitate (3) , rimis , epilepticis insultibus , syncope condylomatibus &c. necessaria videtur , Ægrum interimere possit . Ut videri potest in operibus doctissimi Viri Homoboni Pisonis (4) , qui 1717. curationem tentavit medio *calomelanos* Riverii in Bartholomeo Adamo , sed morbus recrudit ; hinc sequenti anno curationem iterum debuit instituire : & ut videre est in Actis Physico-Medicis Academiae Cæsareæ Leopoldinæ pag. 73. observatione xvi. Joannis Hieronym. Kniphofii de *Lue Venerea* , post *salivationem nova incrementa capiente* . Quare patet difficultas ; habitoque respectu ad morbi sævitiam , ad temperiem , ad salivæ exitum , ad partem gutturis affectam inunctiones iterandæ sunt ; quia , ut patet in Opusculo Brixiani Auctoris Georgii Vellæ sæpe sæpius *remanfit aliquis gradus putredinis* , qui non complete potuit a pharmacis *evacuari* , aut ab *unctionibus* , & aliis remediis *penitus mundari* , & *tolli* . Observando etiam monita Archibaldi Pitcarnii , laudantis hydrargyrum in borealibus regionibus ; guajaci , oxylapathi , bardanæ decoctum in australibus .

In

(1) Gallica labe nonnisi vehementibus cedit . Aloysius Luisinus Utinensis Medicus in tractatu de morbo Gallico apud Jordanum Zilettum .

(2) Vidus Vidius lib. II. cap. 18. vidit Barcinonæ militem a carie cranii epilepticum factum .

(3) Vide Sennertum Practicæ lib. VI. parte VI. pag. 234 .

(4) De regimine magnorum auxiliorum in curationibus morborum Dissert. IV. pag. 26 .

V.

In Gonorrhæam :

43. **S**UB hoc coelo parum distat, gonorrhæam virulentam contrahere, & flores cassiæ, syrupum de althea emulsiones, fassaperillam, decoctiones diureticas, & balsamicas, fortasse ab agyrtis tantum, pro scelus! contra leges, & cum rei domesticæ augmento exhibitas (1), fumere, tandem adstringentibus, exsiccantibus eandem reprimere (2). Sed hac methodo, quamvis fortasse laudabili, morbus diu perseverat, cum metu, quod stante interno contagio, hoc, vel illo momento, aliis etiam causis intercedentibus, interna liquida labem contrahant. Præterquamquod maximum etiam accedit præjudicium, scilicet ex fluenti ad menses gonorrhæa abradi posse urethræ tunicas, internam epidermidem corrodere, carunculas succrescere (3), indurari, ulcuscula (4) serpere, & quandoque *ostracosa* fieri, meatum urinarium corrugari, contrahi, ipsumque vesicæ colliculum a nunquam tollendo vitio labefactari. Decantata propterea utilitas a longa gonorrhææ expurgatione, ut vulgus amat, suspecta evadit; & admirationes, quas olim habuimus in legendis operibus Sydenhamii (5), pil. cochias, extractum rudii, resinam jalappam, & diagridium suis Ægrotantibus perscribentis, non tantum imminutæ sunt, sed una opinamur, quandoque in primis potissimum contagiis, in pudendagra, in robusto corpore, in universalibus liquidis nondum pollutis, quandoque, inquam, purganti aliquo, etiam vi stimuli agente, spargyrico more per intestinalem tubum noxios virulentos humores esse expellendos; aut saltem, potius tentandum, ut a violentissima illa ventriculatione, & imarum partium per artefactum, cathartica vi, tenesmum, convulsione, corrugatione, aut cito, aut citius per urethram, & per circumstantes poros exprimatur & exeat contractum virus, ideoque per multiplicia proxima emissaria, & etiam per eadem, per quæ morbus advenerat, retrocedat.

K

Gua-

(1) Ut apprime ad rem nostram ait Gualterus Harris in Dissertatione de lue venerea, ejusque origine: *quis enim tam satius & insulsus, quis tam illiteratus ardelio, qui non medicaster in hoc morbo circumforaneus facile evadat sine instituto, sine sumptu, sine arte, qui non curationem luis, aut saltem gonorrhææ infallibiliter perfricta fronte polliceatur?*

(2) Nunquam me deseruit myrrh. tinctura cum aqua calcis vin. facta ad ℞. i. vel ℞. ii. de die asum-

ta. Joannes Langius de Morbis sexui virili propriis pag. 149. t. 2.

(3) Vide num. 34. ubi de Carunculis.

(4) Antiquum Gallicum gulæ ulcus, quod aliis remediis non cesserat, feliciter curavit Nicolaus Massa, lib. de morbo Gallico, spuma primæ decoctionis ligni indicis.

(5) Processus integri in morbis omnibus curandis.

Guajacum interdum mercurio activius .

44. **U**Lrichus de Hutten guajaco (1) (2) curavit Ægrotos , qui mercurio in pejus abierant . Ob id , tempore curationis , per hydrargyrum semper decoctum (3) , sed dilutum , ex guajaco propinandum ; quia guajacum damni a mercurio illati etiam remedium est (4) , & insuper continuo exhibendum lac (5) , propterea quod Scythæ lactis potatores nunquam fere hanc ægritudinem passi sunt (6) .

VI I.

De remediis , præter guajacum , salsaperillam , & mercurium , veneream luem curantibus .

45. **N**icolaus Massa lib. de morbo Gallico ait : & multi interno sulphuris usu liberati sunt ; a doloribus nempe , ulceribus , & gummis , sine aliquo alio medicamine ulceribus appposito . Animadvertant propterea Practici . Non enim extra rationem est , ut , quod extra pforam sanat , internam etiam labem tollere non possit . Vide Poterium (7) , & Ettmullerum (8) .

Jacobus Cataneus cap. v. de curatione morbi Gallici ait : usus viperarum hunc morbum patientibus plurimas præstat commoditates .

Empiricus Hispanus Zepata in usum ponit saponariam ; quæ etiam ab Eustachio Rudio , & Sennerto est adhibita .

Si verum est , quod scribit Albertus Seba , radicem acori veri palustris (vel *sanlay*) alexipharmaca virtute pollere , adhibitamque esse in contagiosis morbis ; cur & in lue venerea illius usus executioni mandari non poterit ?

De Numidia , Libyæque hæc habet Fallopius cap. xxxviii . Scribit Scaligerus in libro , quem ad Gardan exerc. CLXXX. cap. 19. grandiozem juniperum , quæ cedrum maxime æmulatur , harrar vocant arabes , Afri nominant ettalch . Ejus medulla in Numidia

can-

(1) Magni facienda est observatio Bernardini Ramazzini in Orationibus Jatrici argumenti ; qui luem veneream solo guajaco curavit .

(2) Contra Eustachium Rudium lib. V. cap. 13. vidit Ægros , qui ob hunc errorem , nimiam scilicet quantitatem ligni primis diebus adhibitam , in febrem inciderint .

(3) Guajacum non semper sudores movet , sumtumque cum mercurio una iter facit .

(4) Morton pag. 70. Vide Martinum Lyster in Exercitatione de lue venerea .

(5) Petrus Andræas Matheolus in opusculo de morbo Gallico aliter sentit .

(6) Vide Tractatum de morbo Gallico , editum Venetiis apud Zilettum pag. 11.

(7) In Pharmacopœa Spargirica s. 3.

(8) Tom. III. pag. 327. docet : sulphur esse mercurii antidotum .

candida , in Æthiopia nigra , in Libia purpurea , qua in scobem comminuta dicuntur Afri Medici felicissimo successu , vice guajaci , ad morbum indicum profligandum uti (1) .

Denique purgantia proponit Hercules Saxonia (2) , opiatam Fernelius , Antidotus aquam cardiacam , pulverem alexipharmacum Palmarius (3) , aquam theriacalem Rondeletius , Aurelius Minadous theriacam (4) ; quam quidem & Viennæ in usum positam fuisse in Aulico ægrotante memorat Brixienfis Medicus , olim celeberrimus Joannes Planerius Quintianus (5) (6) .

V I I I .

Cetera ad curandam Luem veneream specifica :

46. **R** Abel laudat oleum vitrioli , & ambram griseam cum spiritu vini ; cochenilliam , & cantharides in gonorrhæa Martinus Lister , & Thomas Bartholinus (7) ; nec non saccharum saturni cum camphora Fridericus Hoffmannus ; David de Planiscamy arsenicum tam intus , quam extra ; Rondeletius , & Chesnau decoctum Sancti Ambrosii (8) ; Pena bardanam ; Thermas Victorius , Turquetus de Mayerne pulverem ex carne bubula per fumum indurata , & ex baccis maturis hederæ arboreæ ; Calat ptisanam sudoriferam ; Alcazar cataputiam minorem ad ð. i. ; Gilinus (9) cauterium in commissura coronali ; Minadous (10) fonticulos ; Cockurne injectiones in gonorrhæis ; Rotrou pulverem liquantem ex regulo antimonii , & nitro purificato , vel pilulas alexiterias ex nucleis indicis , sive granis tilli a putaminibus mundati ; Benedictus (11) rheu Lithuanicum , & syrupum de pomis compositum Mesue .

K 2

Scri-

(1) Vide Joannem Leonis in descriptione Africæ lib. X.

(2) De lue venerea cap. 18.

(3) De lue Venerea cap. 7.

(4) De theriacæ viribus in morbis a causa virulenta pendentibus, observandus est libellus Josephi Valdani, olim in urbe Brixia practicam medicinam facientis, & Excellentissimo Medicorum Veronensium Collegio dicatus.

(5) In Collegio (apud Jacobum Vitalem edito 1574. Venetiis) quod Viennæ fecit cum Doctoribus Regiis, quem dum Æger alloqueretur ait:

assumsi etiam 3. i. theriaca , ut defenderem me ab illo veneno morbi Gallici .

(6) Quibus ruthæ etiam succus addi potest , si verum est , quod refert Plinius lib. I. , scilicet *Mustellam* ruthæ esu munitam, intrepide Basilicum aggredi.

(7) Historiarum Anatomicarum cent. 4.

(8) Paratur ex milio , passulis , & ficubus.

(9) In opusculo de Morbo Gallico .

(10) Cap. 38.

(11) Cap. 4.

I X.

Scriptores præcipui methodum curandæ Luis docentes .

47. **P**Lura hac in re qui scire cupit , videat Afrodisiacum Lugduni Batavorum apud Langerak , & Vereheck , & librum Londini a Thoma Harris nuper de mercurio crudo editum , nec non tractatum de morbis Venereis Auctore Joanne Astruc denuo recusum cum additionibus ; in quibus sicuti laudes erga nostrum opusculum de morbis Urethræ , & nostra inibi meditamina corrigendæ sunt , ita grates illi reddendæ , quod notando monuerit , me aliquid tunc aut improprie , aut parum latine scripsisse .

X.

Sævientibus doloribus , caute narcotica adhibenda sunt .

48. **I**llud insuper superest animadvertendum , quod fusa motaque ab intus agente remedio liquidorum omnium massa , tanto magis in debiliore aliqua parte aut jam læsa , aut quomodolibet vitiata morbosæ possunt virulentiae suum pedem figere , cum fibrarum divulsione , & præcipue noctis tempore cum dolorum productione . Non nisi igitur extrema urgente necessitate opiata adhibenda sunt , ne liquidorum favorabilis incoëptus motus retardetur , criticæ separationes supprimantur , & solidiores vires , ad atoniam dispositæ , fatiscant .

X I.

Post mercurii usum , quæ agenda sint .

49. **P**ost curationem duo supersunt facienda . Primo feri lætis , aut aquarum mineralium potus ad solvendas noxias particulas , quas ipsa fortasse remedia in corpore reliquerunt . Secundo , laudantur corporis exercitatio (1) , & quasi dixerò , motus vehemens , sed secundum Galeni documentum : *cum lætitia , ut sunt venationes* . Videatur ipse in libro de Ludo parvæ sphaeræ , quo medio *multi ab ægritudinibus liberati sunt* . Exprimitur enim quod noxium : *nutritio nervorum per motus fit* . Ut etiam supradictus Brixianus Auctor nitidissime ostendit (2) .

HISTO-

(1) *Diversa tamen secundum corporis diversitatem . Georgius Vella de morbo Gallico .*

(2) *Ibidem .*

HISTORIA XV.

MELANCHOLIA, ATRABILARES SCORBUTICÆ AFFECTIONES IN NOB. MONIALI .

50. **I**Ntercidit, ideoque deest Historia morbi ab Auctore facta. Accedunt tamen tres Patavinorum Virorum consultationes morbum explicantes, & remedia proponentes. Ex his abunde potest colligi, sævientes tunc temporis in Vestali nobilissima ægritudines, a virulenta, atque atrabilari dyscrasia sanguinis massam conspurcante ortas fuisse; ideoque paulatim egerminasse morbosorum illorum symptomatum catervam, quæ scorbuticas, & frequenter in Claustralibus, melancholicas affectiones constituit.

CONSULTATIO

VIRI CLARISSIMI

ANTONII ALPAGO

M. P.

51. **D**Alla esatta informazione, che descrive gli varj incomodi di di cotesta Illustrissima Dama, sì facile alle disperazioni, e timori, si scopre l'idea d'un' affezione malinconica incaminata a qualche grado di scorbutico, e se si riflette alle convulsioni sofferte, a' mali interni di petto, con tosse, benchè unita a sputi tinti di sangue, avrà ancor questa avuto qualche cosa di spasmodico, e d' isterico; finalmente il tumore giustamente stimato, e medicato con sospetto di carcinomatoso, conferma la radice d'un male atrabilare. Tuttociò palesa l' indole de' suoi fluidi, che peccano in una discrasia acido-acre, e che abbondano di sieri acri, irritanti, e corrosivi, e che uniti a qualche viscida, ma sempre acre porzione, si sono fissati nelle glandule mammarie, e circolando ora per le gengive, con la loro caustica quasi natura fanno l' osservata abrasione. Quanto abbia sofferto il genere nervoso gravemente irritato, lo dicono le convulsioni patite; e benchè adesso non si rinovino, ben si può stabilire, che si filtri nel cervello un spirito degenerare dalla sua purità, ma più tosto turbolento, e tetro; onde si provano timori, si dà nelle disperazioni, e si verifica il sentimento d' Ippocrate: Timor, & moeror absque causa manifesta melancholicum &c.

Sono

Sono sempre difficili da superarsi tali mali : non sono però mortali , come per altro sono contumaci ; e perciò non deve inquietarsi l' Illustrissima Inferma , se non si risolve con la prestezza desiderata ; ma con la prudenza e saviezza connaturali al suo grand' animo deponga l' apprensione , e prenda senza timore di mali maggiori que' rimedj , che può somministrar l' arte secondo la diversità delle stagioni . E però nella Primavera ventura rinoverà un' esattissima purga con l' uso di blandi minorativi , qualche missione moderata di sangue , sughi , sieri , e se si potrà tentare ancora l' uso del latte , ed a suo tempo l' acqua di nocera , sarà molto opportuno .

Per ora stando nella indicazione di raddolcire l' acrimonia de' suoi fluidi con diluenti , assorbenti , e paregorici , stimo proprio , che ponga in uso il siero destillato unito alla gelatina d' avorio da prenderne un' 3. alla mattina , e soprabeaverli una ʒ. di siero , e insista in questo per il corso di tutto l' inverno . Si serva ogni dieci , o dodici giorni d' una presa di conserva di cassia , e le soprabeava due ʒ. di siero depurato . Avanti il cibo o mattina o sera si loda qualche polvere famigliare fatta con margarite preparate , coralli , ed occhj di cancro , e questa unirli con poca acqua di sugo di boragine . Una volta o due la settimana qualche emulsione dopo cena fatta con semi freddi , qualche mandola , e pochi semi di papavero bianco , non sarà inutile . Oltre questi rimedj interni , continui qualche locale alle gengive , e come si approvano le cose adoperate , ed antiscorbutiche , così tra queste si loda distintamente la tintura di lacca da toccare le parti escoriate .

Sento che l' Illustrissima Dama pratica esatta regola di vitto , onde in ciò non m' estendo , solo stabilisco , che sia necessario star lontano da tutto ciò , che può fondere , o esaltare la ferocia degl' umori inaspriti , e però confermo la pratica de' diluenti , umettanti , assorbenti , e sedativi , e tutto ciò hà del volatile , disagregativo , e attenuante in questo caso mi pare sospetto , e da adoperare con somma cautela . Questo è quanto pongo sotto i riveriti riflessi di chi attualmente assiste l' Illustrissima Dama , che con tanta virtù sin' ora è stata servita , e con prudenza saprà preservarla per l' avvenire , e regolarli secondo l' esigenza .

CONSULTATIO

VIRI CELEBERRIMI

ALEXANDRI MACOPPE

Pub. Prim. in Patavino Archigymnasio Medicinæ Professoris.

52. **L** A semiabrasione con rossezza delle gengive, che infracidiscono alle radici dei denti in più luoghi, con espressione di liquore bianchiccio dalli medesimi, e 'l lungo e doloroso prurito, ora insorta nella Nob. Dama N. N. dopo convulsioni, tosse aspra, con tintura di sangue nello sputo, febbre continua, tumore glanduloso nella mammella con dolori lancinativi, per il passato sofferte, è un prodotto dell' istessa intemperie nativa biliosa sulfureo-salina della Dama, ch' ora induce nelle fibre membranose delle gengive una atonia per la violenta distensione, divulsione, ed irritamento delle medesime, sicchè interrotto il moto libero del sangue nei minutissimi e copiosissimi vasi della membrana, ne siegue il rossore; dalla separazione di qualche parte sieroso-linfatica ne trassudi espresso il liquore bianco; dal pugnimento il doloroso prurito; e dall' elasticità rilassata della fibra la flaccidezza, per l' un' e l' altro stato morbooso proclivi a passare in escrescenze, erosioni, emorragie, corruzioni, ed altri epifenomeni d' un vero scorbutico.

In questo caso due sono i scopi curativi, attemperare l' universale bilioso, e restituire il tono alle fibre membranose delle gengive. Al primo nella corrente stagione si può provvedere con l' uso di qualche blando repellente, e sarà la conserva di cassia del Donzelli ad ʒ. i. presa ogni otto o dieci giorni, insistendo nell' uso de' diluenti, involventi, e leggiermente figenti: e sarà un circolato di pollo, di rane, o code di gambaro, rad. di rose d' acetosa, e acetosella, rasura d' avorio, semi di meloni, e zucca, foglie di trifoglio fibrino, e fiori di papavero erratico, con pochi grani di macis cont. mis. q. s.: e ciò si pratici sino all' entrante primavera, in cui si potrà determinare una dieta o lattea, o calibeata, o diaforetica, secondo lo stato della Dama. Alla seconda intenzione gioveranno le colluzioni, o dentifrizj con la tintura di lacca del Mynsich, ovvero con l' acqua di rose, spirito di vino ʒ. ʒ. s., spirito di vitriolo retific. q. sat.

S' aggiunghi una corrispondente regola, secondo la savia direzione di chi ha la fortuna di servire la Nob. Dama; a cui Ec.

CON-

CONSULTATIO

VIRI CLARISSIMI

GRASSINI CANTARINI

Med. Phys.

53. **G**L' incomodi diversi , sebbene di vario aspetto ne' pregressi anni sofferti , e le reliquie d' alcuno d' essi non per anco superate , e quello che di presente travaglia la Nobilissima Dama Monaca , riconoscono la stessa origine , ed unica se gl' assegnerà la causa , l' inquinamento della massa sanguigna , e particolarmente delle linfe , acido-acre , anco falso , e con qualche lentore , discrasia più facilmente introdotta e per il natio temperamento , ed abito descritti , e per la sua Monastica vita . Tali improporzionati principj nel fine appunto del secondo settenario di sua età , tempo nel quale suole la natura principiare i suoi periodici tributi , reso l' intestino , e fermentativo moto dei fluidi più alterato , maggiormente questi si sono esaltati e disuniti , e col ferire varie parti sentienti e membranose e nervose , han promosse l' accennate violenti spasmodiche concussioni , che furono come epilettici insulti , per consenso però , come si può credere dall' utero ; poi la tosse ferina molto contumace , con l' esito pure de' sputi cruenti , successivi o per strangolazione d' alcuno de' piccioli vasi , e come per espressione da convulsivo loro stringimento , o per l' acredine mordicante , e quasi corrodente dello stesso sangue , o per l' un' e l' altra insieme . Porzione di questi fieri deposta , o arrestata in glandula d' una delle mammelle , e non prontamente riassorbita , causò la tumefazione , ed il dolore ; e con ragione era da temerne qualche non buon progresso in una tale discrasia acida , e come vitriolico-atra de' liquidi , se non fosse stata preservata con addattati , pronti , e continuati rimedj ; ne restano però tutt' ora l' impresse , e mai affatto estinte reliquie , per la condensazione contratta dalla mora , o dalla terrestreità , e insito lentore delle linfe medesime , dacchè anco è poi accaduta l' edematosa gonfiezza delle gambe . Da simile acore insenso fluente alle gengive , ne seguì da un' anno in quà la flogosi , il prurito , e l' abrasione , con l' esito , comprimendo , d' un' icore che ha del sanioso , se non è legittimo pus , che facilmente potè alterare la molle sostanza delle gengive stesse , rilasciarle , e corroderele . Sintoma , è vero , de' principali dello scorbutico ,

buto , che solo però , ed in questo grado , non basta per costituire tale il presente affetto , mentre mancano gl' altri tanti patognomnici suoi segni , dinota bensì , e conferma la concepita acrimonia acida , e salina , che maggiormente contaminando la massa tutta de' fluidi , potrebbe poi divenirne un completo , e legittimo scorbutico.

Per ciò con ragione nella pertinacia di questo sintoma , perchè almeno non s' innoltri con peggior progresso , anco in questa rigida stagione si pensa a provvedervi . Unico scopo sarà il frenare , e raddolcire gl' esaltati acidi , con assorbenti involuenti , e precipitanti , ed al carattere scorbutico opporsi con suoi specifici .

A questo fine , lasciando per ora i troppo acuti scioglienti , m' appiglierei presentemente ad una decozione in brodo magro di vitello o pollo , di radiche di bardana , e di china , santali citrini , rasura d' ebore , con fiori di ginestra , d' aquilegia , di bellide , e d' hipericon , e foglie di fumaria , taraxaco , cochlearia , o nasturtio acquat. , melissa , ed acetosa , aggiungendovi anco alcune rane , e cancri di fiume . Di questa decozione ben espressa ne pigli 3. vii. in circa la mattina , ed altrettante anco la sera , in proporzionata distanza dal cibo , premettendovi la mattina polveri di madriperla , coralli , occhj di cancro prep. , e simili ; e continuare 30. ed anco 40. giorni . In questo tempo ne' suoi cibi qualche cucchiaro di gelatina fatta di corno di cervo , d' ebore , e radice di cina , con siropo di coralli ben preparati .

Per topici frequenti abluzioni con decotto di santali , rose , fiori d' aquilegia , piantagine , menta , e beccabunga , e calibearlo . Così pure applicare spesso tintura di lacca del Mynsicht . Talvolta polveri di mastice , coralli , c. c. usto , irrorate con poche gocce di spirito di cochlearia , e appoggiarle alle gengive corrose .

In queste prescrizioni mi conterrei nella corrente stagione , riservandosi a miglior opportunità lo scioglimento de' maggiori rimedj , calibeati , acque termali , ed altri ; e il nuovamente tentare l' uso del latte almeno cotto , secondo la riuscita de' sopranotati , e lo stato , in cui si troverà allora la Nobilissima Paziente , ch' unita all' ottima regola di vitto , in cui già si contiene , sosterrà il suo grande spirito con la maggior costanza , e fiducia di buon' esito , che D. O. M. concedi .

HISTORIA XVI.

MELANCHOLIA, VENTRICULI MORBOSA AFFECTIO CUM PUSTULIS SUPRA LINGUAM.

54. **Æ**Ryspilatosus ab infantia capitis tumor, ortæ difficultates in prima menstruorum eruptione cum aurium murmure, succedentibus in adolescentia viscerum obstructionibus, & feбри interdum cum horripilationibus aucta, sicuti subitaneas sanguinis missiones postularunt, ita pedetentim labefactata animali œconomia in ventriculi rugis, & plicis sensim sine sensu glutinosa amurca deposita fuit, quæ inibi ob loci aptitudinem, hærens, & insculpta, semperque a gastricis, pancreaticis, & biliosis succis in motum posita, accedentibus forsitan in victus regimine aliquibus erroribus, stomachi dolores producit, iisdemque tractu temporis vigentibus causis, auxit, & quasi dixerim firmavit. Nil itaque mirum, si tribus & ultra ab hinc annis post chalybeatum, & absynthio medicatum vinum, peculiaris quidam acidus sapor, & ichor ad laryngem, ad palatum emerfit cum enascentibus levibus papulis, rubeisque exiguis pustulis circa linguæ radicem, quæ nunc magis, nunc minus conspicuæ sunt, sed semper usque in præsens perseverant cum diversa saporum exaltatione, adeo ut & amarum, & acidum, & subdulce (1), nidorosum, acutum vicissim, & semper persentiat, & citrangelorum succum in ore gestare, ut ipsa refert, videatur. Quia vero falsaperillæ decoctum, cichorei, & boraginis syrupi, nec non malorum apianorum succus, theè, succolata, aqua rorismarini præteritis annis incassum fuerunt adhibita; quinimo postremis hisce mensibus cœperunt interdum micare super linguam flava quædam vestigia, quæ interdum evanescunt, vacuo ventre sæviunt flatus, ægre loquitur, quando acidum exaltatum est, ante menstruationem magis conqueritur, fluentibus vero melius se habet, intestinorum difficultas semel tantummodo in hebdomada relaxatur, cribri-

for-

(1) Rationi consona, & in praxi utilia sunt quæ meditatur, & exponit Petrus Antonius Michelottus, dum viveret, amicus noster, de quadam scilicet Matrōna salivam dulcem, facari ad instar per octo menses expuente: tandemque ope *crysmi*, *trifolii fibrini*, *hyssopi*, *enulæ campanæ*, *seminum cucurbitæ*, *melonum*, *centaurii*

minoris, *absynthii*, *rutæ hortensis*, *nitvi succinati*, *tartari calybeati*, (nec non soluta interdum albo catapotia, *aloe succotrina*, *gummi ammoniaco rosarum succo solutis*) restituta est. Quamvis post decem menses redierit dulcis saliva. Johannes Brogius & Salom. Reiselius.

forme narium os quandoque obstruitur , ita ut coryza multari videatur , & ciborum inappetentia præsto est , cum pravo per oesophagum halitu , & urgentibus animi pathematibus , omnia exacerbantur , in præfenti favorabili temporis constitutione excitatur ars medica , ut ad pristinam incolumitatem acquirendum remedia instituantur .

Te igitur non morabor , doctissime *Alghifi* , in calido *Nobilissimæ* Patientis describendo temperamento, in examine ætiologiæ & habitus non nimis obesi , sed potius macri , atque ætatis circa juventutem constitutæ , neque subdolæ utilitatis , quæ post cibum apparet ab aliquatenus domito , sed non victo fermento , atque ab impedita plicarum attritione , quæ jam tibi nota sunt ; multoque minus divertam in tot symptomatum ratione investiganda aut reddenda , & quia *Minerva* non docetur , & quia solo linguæ intuitu ab albidiusculæ adhærentis amurcæ supra extimam superficiem existentia arguendum est, supparem morbosam materiam in rugosa ventriculi tunica magis radicitus implantari , omnesque circumlatentes acinos , & carunculas esse ab eadem infarctas , foedatas , & trullissatas , & ecce pepasmi vitiiati , stomachi dolores , anorexiæ , & ventriculationes ab impedita chyli præparatione , totque reliquis circa labefactatam hæmatosim effectibus , qui descriptæ ægritudinis causa sunt .

Eo itaque dirigenda erunt clinicæ artis præsidia , ut linguæ superficies , & stomachi cavitas abluatur , detergatur , corrivantes inibi fermentacei ichores solvantur , & in excretorios tramites deriventur , bilis temperetur , habitoque respectu ad viscera , ad uterum, mæandri , & glandulæ omnes ab infarctibus liberentur , & aperiantur, restituta sanguini , & spiritibus elasticitate .

Neque vero in hoc casu aut *Patiens* , aut *Medicus* sibi suadere debent , diram hanc affectionem non posse in ructuosum *Hippocratis* morbum abire , multoque minus illico a sumtis pharmacis feliciter convalescere , sed pedetentim salus , ut ipse auguror , recuperanda est ; ideoque uterque enixam assiduam debent dare operam , non purgantibus validioribus , quia suspectis , non sanguinis missione , quæ nullum alias juvamen attulit , nisi nova occasio urgeat , aut emmenalogia magis vitietur , sed puro , & simplici casia flore , alternis diebus in exigua quantitate , *Rediano* more, ad longum tempus , ante cœnam

sumto , ita ut felicius abeat , & transeat matutinus tepidiusculus haustus seri lactis depurati , aut ipsi substituendo decoctionem theiformem, in qua bullierit radix hellenii , aut *tantzō*, quam a Chinæ urbibus nempe *Cinau* , & *Canton* nuper transehunt (*ad bilis acrimoniam temperandam remedium probatissimum*), aut denique tantillum aquæ tetutianæ . His omnibus , aut aliquo ex his , per mensem deterfis ab infarciendi mucagine ventriculi rugis , & protinus adapertis gastricæ scaturiginis hiatibus, nec non referatis chylolymphicorum canalium ordinibus , ad vegetabiles , quasi ad antescorbuticos succos , transeundum est , in quibus vim aperitivam , & deobstruendi magnus præ ceteris detexit Baglivus . Licet enim Patientis viscera abdominalia tactui non nimis renitentur , attamen ubi melancholicum prudentiale abundat , & ubi chylosis labefactata est , in penitissimis solidorum mæandris lentorum stases pertimescendæ , ex quibus & hæmatis orbis præpeditur , & fermentorum inertia augetur . Trifolium propterea acetosum , fumaria , sonchus , hepatica , scabiosa , beccabunga , cochlearia , vel mixta , vel solitaria semper in succum depuratum elaborata , vel decocta , opportuna esse poterunt , addendo jus pullæ , aut columbæ turriculæ , ne nutritio deficiat . Tandem ardente sirio , claudenda curatio aquarum mineralium potatione : & licet ubi detergendum , ubi aperiendum , montanæ ferreæ indicatæ sint , attamen incœpto jam a supradictis remediis opere , ad universale temperamentum respiciendum esse , satius ducem ; ideoque laudarem , feligendas esse Patavinas , minus quidem pollentes , sed suaviores , mitiores , & nutritioni non noxias . Postremo solertissimus Adstans observabit attente , an *placenta catagamber* ex foliis atque fructibus arborum Areck extracta , quæ venalis prostat sub nomine terræ Catechû (1), stomachi fibras valeat roborare , & utrum balneo tepido aquæ dulcis allectis , & raptis ad peripheriam superfluis lymphis , & laxatis circa ambitum solidorum momentis , tanto minor esse possit ad stomachi affectam regionem liquidorum concursus ; & utrum viperinum libamen , sed satis solutum , & B. M. elaboratum , languescencia primæ digestionis solida possit erigere , & ad pristinam incolumitatem revocare .

HISTO-

(1) Vid. de ea J. B. Chomel Histoire des Plantes 4. edit. tom. II. pag. 452.

HISTORIA XVII.

MENSTRUORUM IMMINUTIO, GESTATIONES
LABORIOSÆ, AFFECTIO HYPOCHONDRIACA.

55. **J**Am tibi innotescunt, crudite Professor, morbosæ affectiones, quibus egregia mulier præteritis annis divexata fuit, teque non latet, ipsam humidi, & calidi temperamenti ex Veneto ad Brixianum aerem transductam, menstruorum tarditati, & cholicæ affectioni, usque ab ineunte adolescentia, fuisse obnoxiam, ob quas causas resignata multoties vena, & adhibitis per integrum annum rhabarbarinis, sufficienter quidem elapsa, sed anno 1723. suæque ætatis decimonono nupta, mille ærumnas in primo gestationis curriculo passa est, non solum quoad ventriculum, & ima viscera cum frequenti vomitu, uvulæ & tonsillarum inflammatione, sed etiam quoad totius corporis peripheriam falsa impetigine obductam, qua, post exclusionem foetus mox emortui, liberata est. Et licet secunda conceptio felicior fuerit, femellamque adhuc viventem ad perfectæ maturationis terminos gestaverit, nihilotamenminus & suffocativæ convulsiones, & cholici insultus in promptu fuere, quæ iterum sanguinis missiones, oleum amygdalarum dulcium, & longam medicaminum administrationem postularunt. Subinde post aliquot annorum valetudinem, 1734. crustaceo totius faciei, & externi gutturis tumore operitur, cum vesiculis atrum, & obscurum sanguinem fundentibus, adeo ut, exesa cute, in aliquibus locis depilata remanserit. Accesserunt insuper sinistri brachii ad motum impotentia, hysterici, & convulsivi insultus, capitis dolores, coryzæ, semperque aucta catameniorum imminutio, demum Februario 1737. ventriculi dolor, & ardor, tractis in consensum pectoris mucronata, & diaphragmate, Patientem indefinenter vexare cœperunt, cum amaris per œsophagum exhalationibus, emaciatione, & perpetua alvi siccitate, quæ adhuc (licet adhibita fuerint balnea, & mineralium aquarum potus) perdurant, cum descendens arteriæ pulsatione, obstructionibus sub sinistro hypochondrio, tactui renitentibus, costarum mendosarum elevatione, matutina præsertim spuitione acris lymphæ, respirandi difficultate, & majori arteriarum subsultu, quoties aut per plana inclinata ascendit, aut ventriculum cibis im-

implet. Quibus quidem omnibus si interdum accedant aut solitaria vitæ cupiditas, inferni borborygmi, aut molesta circa pylorum in genuflexione sensatio, cur mirabimur?

In dubium interim vocari non potest, ex menstruorum immutatione, & alvi stypticitate, procathartice fortasse causis, animique mœrore conspirantibus, sanguinis massam indefinenter conspurcatam fuisse; proindeque in toto fibrarum, & glandularum genere congestis acidis cruditatibus, nata hinc inde fermentatione, in muriaticam, & summe virulentam indolem abscessisse, ex qua & pinguedinosi roris consumptio, gastrici fermenti acor, stomachales rugas irritans, & ventriculi ardores, & dolores constituens, enata sunt. Unde nil mirum, si tanta morbosorum symptomatum vicissitudine conflictata veluti & attrita natura, pedetentim clausis excretoriis incerniculis, obstructio humiliorum viscerum, aortam comprimens, emerferit, cum fermentiscibilium liquidorum ex diversi genii particulis resultantium proprietas satis pateat; scilicet actu, & post ebullitionem alia & præcipue ea, quæ acris, acidæ, irrequietæ, ne dicam atrabilaris sunt indolis, sublimari, ventriculum, & caput lædere, & spiritibus animalibus nupta convulsiones ciere; reliqua vero tamquam caput mortuum in visceribus deponi, ubi scilicet aut nativa partis debilitas, circumstantium partium pressiones, & momenta, vel denique gravitatis lex, aut mechanica canalium positio occurrit.

Ideo præcipuum medicæ artis consilium erit, ut ventriculi ardor temperetur, dolores mitescant, obstructa viscera aperiantur, salinæ cuspides hebetentur, acres particulae dissolvantur, catameniorum, & alvi laxitas servetur. In hunc autem finem, adventante vere, sanguinis missio summopere laudanda venit, præcipue ex talo, nec in hoc fonte spernendi clysteres, fomentationes, pediluvia, & balnea ipsa æstatis tempore, quæ & rationi consona, & præterito anno utilia probata sunt: ori quandoque ventriculi emplastrum de crusta panis, aut oleum masticinum aptando. Laxatas vero in sinistro latere costas roborabit viperina pinguedo. Circa universalia: ad intestinalis tubi abstersionem promovendam ventrisfluio iterum medicamini semper succedere debet larga tepidiuscula potatio aut juris passulati, aut aquæ nucerinæ, quæ pariter debebunt esse familiares, dum pilulis ammoniacalibus, aut tinctura martis Lemery duodeni, pancreatis, mesenterii, & chylolymphicorum canalium semitæ aperiuntur, & latentia obstacula removentur: quod ubi per aliquot

quot dies peractum fuerit, præmissis pilulis Bertaldi *ad educenda menstrua* (1), illico sumenda conserva boraginis a Joanne Langio (2) in mensium suppressione quammaxime laudata; ac proinde liquidorum acredo demulcenda matutino haustu vegetabilis decoctionis sonchi, cichoreæ, polipodii, agrimonix, marubii, & nasturtii aquatici per viginti dies; mox per æquale tempus substituenda ptisana ex avena Anglica, radice chinæ, fantalo albo, & rasura eboris. Ventriculi dolores moderari deberet nocturnus usus emulsionis ex amygdalis, seminibus frigidis, & papaveris albi. Nervosæ convulsivæ affectioni summe opitulabitur tinctura succini, & bezoarticum joviale. Menstruale tributum sollicitabit crocus, sabina & borax Veneta, aut alliæ suffimenta (3), sicuti fæcalem apparatus, extra tempus purgationis, per epicrasim urgere poterunt pilulæ Plebani Sanctæ Foscæ. Absoluta purgatione, lac non nimis laudatur ob acidum ejusdem genium, & caseosum lentorem ventriculo, & visceribus infestum, potiusque substituendum erit ejusdem serum depuratum, aut destillatum, & aquarum mineralium potus, sed methodice sumptus, vitatis montanis, seligendo Brixianas Milzanelli, sed tantummodo pro regularis potationis medietate; ubi etenim mediis ejusdem insitis effluviis de data porta, ejusdemque felici transitu constabit, Nucerinus latex opus perficiet.

Hisce auxiliis, quæ qualiacumque sint, sapienti consilio assidentis, & dirigentis Bonalexæ subiiciuntur, optatam valetudinem obtinendam esse, sperandum est: quod si non contigerit, ad mirabile in hisce ægritudinibus alexicacon confugiendum, scilicet ad Germanicam cerevisiam, quotidie pro potu usuali sumptam. Diætetica ratio analeptico victu respondeat.

HISTO-

(1) ʒ. Pulverem antidoti Hæmagogi ʒ. ii. trociscorum de myrrha ʒ. i. ʒ. granorum sabinae n. triginta, rubiæ, dictami albi, pulegii, seminum rutæ, syrup. de artemisia qm. lat. f. massa dosis ʒ. ii. ad ʒ. i.

(2) Tom. II. pag. 152.

(3) Suffito allio saminarum secundas evocari, Hippocrates auctor est. Plinius Valerianus de Re Med. IV. 17.

HISTORIA XVIII.

PASSIO HYSTERICA SPASMODICA
HYPOCONDRIACA IN MULIERE.

56. **N**obilis Mulier annorum circiter triginta temperamenti calidi, coloris suboscuro, aliquam in pubertate menstruum imminutionem passa, decem ab hinc annis in febrim continuam incidit, quæ per duos menses perduravit; deinde variis perpetratis in victus regimine erroribus, sævaque ingruente dysenteria, coeperunt nocturnæ præsertim suffocationes cum metu mortis etiam citra manifestam causam. Hisce accessit effera diarrhæa, cum alborum vermium exitu, in cujus fine apparuit fluor albus uterinus; unde (nescio quo consilio) ex applicatione hirudinum ad venas sedales semper in pejus abiit. Familiæ semper subinde habuit borborygmus in ventriculi regione, cum doloribus capitis per intervalla recurrentibus, & crurum debilitate non minus in mingendo, quam in itinere. Post hæc duriusculus tumor in mamma dextera apparuit, qui media per papillam expurgatione feliciter solutus est. Tandem tribus ab hinc annis nupta, adhuc sterilis, e vestigio febricitans, dum somnum capere inclinabat, illico in promptu erant gulæ inflatio, & renum dolores. His stantibus, purgatio instituta fuit medio extorforio pharmaco primas vias laxante, una cum sanguinis missione, cichoraceis &c. Sed violentissimis 1732. animi pathematibus obruta, menstrualis expurgatione iterum suppressa, cum linguæ intumescencia, cordis suffocationibus, totaque sanguinis dyscrasia, & deliquiis, in magnam cecidit ciborum inappetentiam. Vere itaque annorum 1733., & 1734. ad æstatem inclinante, iterum purgationes institutæ fuerunt, cum iteratis sanguinis missionibus, non minus secta vena, quam cucurbitulis, & hyrudinibus, longo usu pilularum rhabarbari, & chalybis, & viperini etiam decocti. Autumnoque præterito, post potationem aquarum Hirmentium cum felici transitu, sed sine fructu, per decem solummodo dies ferre potuit usum lactis asini, ob auctum in ventriculo acorem, qui quotidie augebatur. Cum autem proxima præterita æstate, ptisana cum falsaperilla, avena, & radice chinæ frustra fuerit exhibita, & sanguis ex pede potius sensibiliter, absque labe apparuerit, sic tot lacesti-
ta

ta non minus morbis , quam remediis , Patavina oracula confulere , opportunum duxit .

Quæ autem in præsentiarum supersunt , & defæviunt incommoda , ad quorum extirpationem ars Medica sollicitatur , præcipua sunt albi fluoris pertinacia , quæ secundum vitæ regimen , aut circulantium humorum dyscrasiam , nunc magis , nunc minus exasperatur , cum quadam convulsione , & primo ad gulæ basim , alvi stypticitate , & renitenti ad tactum duritie non minus in ore ventriculi , quam hepatis & hypochondriorum productionibus . Accedunt urinæ albicantes , & postremis duobus mensibus aucta menstruorum imminutio , cum cutis ardore , & frequentibus per elapsam æstatem sudoribus , cum corrosivo etiam scorbutici miasmatis circa gingivas caractere , qui tamen evanuit ; resistentibus renum debilitate , palati lentore , lipopsichia &c. . Quæ omnia , ut vera fatear , visa fuere Brixianis Clinicis hypochondriacæ non minus , quam melancholicæ affectionis testimonia , eaque non minus ab universali liquidorum impuritate , & heterogeneis innatantibus particulis , quæ aut stagnando , aut stimulum efficiendo , nocerent , pendere ; verum etiam a confirmata spirituum animalium ataxia , itaut ad animæ lararium , & cordis thalamum , uno verbo , ad partes affectas veluti concitati , & commoti , impetum facerent ; & ecce convulsiones lypothymicæ , strangulationes &c. : In aliis vero visceribus , & præsertim ventriculo , rupta proportionis , & encyclici momenti lege , deficerent , motusque fermentationis , digestionis , pepasmi , separationis vitaretur . Hæc omnia an comitem habeant aliquam organorum inertiam , itaut de fibrarum laxitate , & villorum oscillantium debilitate dubitandum sit , consulti oraculi iudicium esto : cum id præsertim suadeat non minus morbi contumacia , quam ex pubertate ad juventutem , quasi dixerim , nunquam experta salus . Cum autem in arduo hoc discrimine tota indicatio in eo præsertim sit sita , ut fluidorum motus , & æqua peristasis , atque solidorum vis absque stimulo restituantur ; mens erat in præsens , secta per momentum saphena , non ad evacuationem , sed ad motum cruoris promovendum , fermenta omnia vivificare usu per aliquot dies aquæ stibiatae ; proindeque post æquinoctium præmisso pulvere Baglivi ad aciditatem removendam , lac asininum denuo experiri , sed chalybeatum , cum martialia in hisce casibus palmam præripiant .

CONSULTATIO

VIRI CELEBERRIMI

ALEXANDRI MACOPPE

In Patavino Archigymn. Publ. Prim. Pract. Med. Profess.

57. **H**ysterica spasmodica passio, simulque melancholico-hypochondriaca, qua post diversi generis ærumnas, a puerbete ad proximum juventutis terminum latus, Nobiliss. Matrona afficitur, nec non menstruorum imminutio, ac post initas tribus ab hinc annis nuptias adaucta, ac subsequens uterinus fluor nunquam integre cedere nescius, videntur esse sibi invicem causæ, ac sedem habere non tantum in uteri vitio, sed totius, nimirum utriusque liquidi arteriosi, ac nervosi. Etenim excluso sanguine secundum totum ab arteriis lymphaticis lateralibus vasorum uteri, ob ejus crassitiem, spissitudinem, ac lentorem, & admissa tantum ejusdem ichorosa, serosa, ac lymphatica parte pro ut tenuiori, eaque in uteri cavitatem, ac glandulas, & lacunas vaginales expressa, exoritur catameniorum defectus, augeturque albus fluor; cujus diuturnitate consumptis partibus volatilibus, chylosis, ac balsamicis ipsius sanguinis, atque in ipso exaltatis salino-acidis inquinamentis, ac nervoso latici commixtis, atque universo nervorum systemati insensis, haud mirum, si lypothymia, suffocationes, strangulatus, ceteraque hysterica convulsiva affectionis symptomata supervenerint, comite, & adaucta menstruorum imminutione, atque uterino profluvio: quod cum in hoc casu videatur habere rationem urgentis symptomatis, ac potissima sterilitatis causa, & ne in dies ejusdem materiae adaucta acrimonia, solutiones continui in utero, ejusque partibus inducat, compescendum, aut saltem demulcendum est, non quidem incrassantibus, ac stypticis adstringentibus, sed attenuantibus, ac rarefacientibus sanguinis crassitiem, ac densitatem; attemperando ejusdem, ac nervosi laticis spasticam aciditatem, blandis emmenagogis, promovendo menstruorum effluxum, ac firmando uteri, totiusque systematis nervosi compagem, ac tonum. In hunc finem licet efficacissima remedia, ab omni artis ærario petita, irrita fuerint, & sine juvamine pertentata; nihilominus quia rationi consona, posthabenda non sunt, ac potissimum ea, quæ suarum partium pondere, parvitate, volatilitate, ac specifico contextu, valent sanguinem comi-

minuere , ejusdemque acida salia absorbere , ac retundere : inter quæ primo sese offert , juxta mentem præstantissimi Professoris assidentis , usus aquæ stibiata in uteri fluore , non secus , ac in virulentis gonorrhæis emendandis , sistendisque utilis ; ideoque commendanda , pro ut summum diluens , epicerasticum , ac blandum diaphoreticum , ac diureticum ; cujus vires augeri poterunt calcibus metallicis , cerusa antimonii , marte diaphoretico , additis primo ejusdem matutino haustui ; præmissa tamen ante ejus usum venæ sectione ob menstruorum immixtionem , & levi primarum viarum absterfione pilulis tartareis rhabarbaratis Bonty , vel de ammoniaco Quercetani , ad alvi laxitatem servandam , subinde repetendis ; abstinendo a validioribus catharticiis , ne hysterica spasmodica symptomata exacerbentur . Mox transitus fiat ad distam chalybeatam , per ipsum chalybem in substantia , si stomacho arrideat , vel in extracto , aut tinctura , simul cum decocto parvæ pullæ , aut columbæ turriculæ , & herbarum anti-melancholicarum , atque anti-scorbuticarum temperatarum ; interjecto subinde , sævientibus hystericis symptomatibus , ant-hystericorum usu , nimirum triphera magna , tinctura granorum acæ , melissæ spiritus , castoracea , succinata , atque opiata justa dosi propinata . Tandem tonico-nervina balsamica paginam omnem adimplebunt , hac pilulari forma . ʒ. gum. elemi. galba. myr. castor. ʒ. ii. sacc. alb. coral. rub. præp. ʒ. iii. bals. sulphur. therebint. q. s. m. f. pil. dent. a ʒ. ʒ. ad ʒ. i. matutinis , aut vespertinis horis , superbibendo decoctum theiforme fol. filipend. lamii , bellidis floris albi . Huic methodo recta victus ratio respondeat , in qua non damnandus veneris usus , quo liquidum nervosum in uteri partes uberius derivatur , in quibus inquilinos humores exaltat , acidus temperat , viscidusque attenuat ; quæ tamen omnia subiiciuntur sapientissimo judicio experientissimi Professoris , pro incolumitate Nob. Matronæ ; quod faxit D. O. M.

HISTORIA XIX.

A praclaro Medico N. N. Venetiis Brixiam Auctori transmissa.

HYSTERICA SPASMODICA
CONVULSIVA AFFECTIO.

58. **L**A Nobile N. N. di macchina corporea proporzionata , di fervido bilioso temperamento , sommamente apprensiva , e subitanea , d' indole al sommo generosa , amica delle virtù , e delle scienze , ha sin' all' anno dieciasette goduta una costante salute , e dacchè cominciò la comparsa prima dei fiori ; corsero questi con esattissimo metodo , e negli tempi sempre opportuni , e nella quantità sempre mediocre , e nella qualità pure lodevole . Mai si sono rilevati infarcimenti , almeno sensibili , nè visceri naturali , nè mai v' è stata apparenza alcuna di sanità cagionevole .

Corre il quinto mese , dacchè in circostanza d' usare d' una non ordinaria violenza risentì tanto , e tale turbamento nell' animo , che per quanto v' abbia travagliato per possedersi , e reggersi intrepida all' interno concepito tumulto , non gli è riuscito di superarsi senza la sua pensione , e quanto gravissima ! Fu forza , che dall' animo passasse al corpo l' assalto , e che proporzionalmente introdotto il disordine ne' spiriti , mezzo immediato per portare l' attacco al sistema nervoso , vennero a suscitarsi suffocazioni uterine , spasmodiche convulsioni negli arti , tremori di capo , clamori , ansietà nei precordj , e questa crucciosa a segno di cercare con violenza di lacerarsi le vesti , e mordersi perfino le carni . Ordinariamente una qualche rispettiva stupidità n' è la foriera , che continua ancora per qualche intervallo , tutto che affatto sgombrate le irregolari violenze ; presente però sempre a se stessa , ed è spettacolo , e spettatrice del gravissimo insulto . In vicinanza agli esborfi consueti , acquista la malattia qualche grado solamente di maggiore insistenza ; per altro passato il primo mese , in cui solo rade volte è succeduto l' incomodo , fattosi in seguito abituale quasi in tutti i giorni per ben tre mesi continui , comparve ora più , ora meno feroce ; rispettando però sempre l' ore notturne , perche forse nell' indispensabile necessità di riposo a risarcimento del sofferto travaglio , non risente l' animo tutta la forza dell' afflittive

ve impressioni. Corrono in circa venti giorni dacchè gode per la prima volta il vantaggio d'esserne affatto libera, non ostante che abbia da qualche tempo intrapresa la Religiosa osservanza, forse non tanto confacevole a cagione de' cibi.

L'uso dell'emetico replicato; quello per molti giorni della kina kina, del Winteneno, della Valeriana, e cinaprio sono stati i presidj dell'arte praticati, da chi ebbe in all'ora l'onore d'assistere alla cura.

Omessi gli sopradetti rimedj, come di poco frutto, si prese l'espedito d'estrargli un' pò di sangue dal piede, prescrivendogli poi l'uso di qualche emulsione, per indi poi venire ad una cura metodica nella prossima futura stagione.

La regola di vivere che si usa nella Religione, ove la suddetta Giovane dimora, si è, il vestire abito di panno eguale del tutto a quello de' PP. Carmelitani scalzi, con sotto una camiscia di lana, che mai se ne spogliano, se non in caso di malattia, con questo di più che vanno calzate fin' a mezza gamba: dormono in un letto consimile a' detti Religiosi; cioè sopra un Pagliaccio con le sue coperte di lana. Non levano al matutino, come fanno questi, ma dopo cena d'un' ora si ritirano nelle sue Cellette per un' ora, ove per quel brieve spazio, se vogliono, ponno dormire; dopo di che vanno in Coro a salmeggiare per quasi tre ore; d'indi s'inviano al riposo, quale dura sei ore intere senza intermissione in tempo d'estate, e l'inverno sette ore; perche nella state hanno il sollievo di poter dormire un' ora dopo il mezzo giorno.

Tutta la Quaresima si fa d'oglio, così pure l'Auvento; nel resto poi dell'anno usano il butirro ec., fuori che le Vigilie comandate, e Santi del lor' Ordine.

Sia ancora in riflesso, che la Fanciulla è nata, ed allevata in aria purgata, e sottile, ed il Monastero di Murano, ove or si ritrova, è situato in aria assai grossa, essendo posto in una Isoletta del mare, mare però che ha poco fondo; onde l'estate, massime nel calo che fanno l'acque, rende l'aria più densa, ed al sommo fetente.

AUCTORIS RESPONSUM.

59. **M**Orbosa symptomata quinque ab hinc mensibus in Nobilissima Vestali delicatæ indolis, & calidi temperamenti enata, post violentissima animi pathemata, & transitum a subtili ad maritimum, crassumque aerem, post penitus immutatum diæteticum vivendi regimen, spretis transeuntibus mundi deliciis, & amplexo religioso vivendi ordine, videntur, non excluso sanguine, præcipuam sedem habere in systemate nervoso. Etenim quoad externam præcipue causam, cum, incipiente hyeme, iter & mutatio aeris facta fuerint, ex corrugatis cutaneis superinductis, coarctatisque partium omnium poris, transpiratio præpedita fuit, ideoque accedente Veneti aeris pondere, & gravitatione, semper magis versus centrales partes percussis effluviis, & recrementitiis ichoribus, qui per miliares glandulas secerni utiliter consueverant, morbosa stamina pedetentim in sanguine gliscere coeperunt, quæ deinde ab immutatis, & præcipue oleosis eduliis aucta, internas intexendo causas, & sanguinis dyscrasiæ conspirando, tandem tumultum in universalibus spiritibus excitarunt; aut si jam ab animi pathematibus erat excitatus, auxerunt. Sicuti propterea ex torquendi modo, & ex artuum convulsionibus, & corundem vibrationibus evestigio retractis, capitis tremoribus, præcordiorum anxietate, totque improvisis, aliisque interdum, prævia stupiditate, subsultibus, & violentissimis motibus, hanc esse spasmodicam hystericam passionem statuendum est; ita ratione morbi, temporis, ætatis in pubescentis adolescentiæ flore vigentis, & quod magis est, ratione alacritatis, & aptitudinis, dubitandum summopere, uterinum fermentum peculiari modo exaltatum, & protinus vivificatum, atque a salino aeris marini genio ad summam acrimoniam perductum, supradictas causas vel augere, vel confirmare. Quandoquidem tam in morbis, qui ad multum tempus quiescunt, Ægris æque se habentibus, quam in iis, qui resurgunt, contra patientibus, arguendum est, causam signanter alicubi latitare.

Quoniam vero mirandum nobis non est, si hæcenus non curata, non convaluit (adhibita namque remedia palliativæ coactæ quidem medelæ, non curativæ intentioni satisfecerunt) ideo semper magis augetur spes optatæ salutis, morbo inducias in præsens sponte faciente, Nobili jam Patienti marino assuefacta

facta coelo. Itaque in proxima favorabili temporis constitutione, ubi saluberrimi, & leviores zephiri perflabunt, eo collimare debebunt Jatricæ facultatis molimina, ut bilis calor temperetur, fervida viscera humectentur, sanguinis dyscrasia corrigatur, irrequieti spiritus compescantur, & imæ concamerationis glandulosæ lacunæ ab irrequieto viru expurgentur, remediis illis, quæ suarum particularum contextu valeant salia absorbere, nervorum compagem, & inferna emissaria laxare, ut faciliori reddito hæmatis orbe, ichorum stases avertantur.

Quapropter observatis tactu visceribus (quia interdum obstructions sunt effectus, non causæ morborum) præmisso levi cathartico, & misso sanguine ex saphena pedis, & ad examen revocata galaxia, hæmatosi, nutritione, & solidorum resistentia, ulterius discutiendum est, utrum in cruoris, vel lymphæ ductibus viscidiusculus lentor prædominetur, ex cujus fermentativa acrimonia irrequieti spiritus sublimentur. Tunc enim indicata esset aqua leviter purgans, & aperiens ex fol. fenæ, liquiritia, avena, & passulis corynthis, ad referendas glandularum difficultates aptissima. Sin vero ex roseo sanguinis colore, ex macrescentia, & perenni spirituum dialysi adsint indicia nimis auctæ liquidorum diathesis, tunc ad succos herbarum transeundum ex fumaria, taraxaco, additis floribus cheiri, calcatrippæ, cyani, & similibus, superaddendo decoctionem vituli, aut parvæ pullæ; intercalatis tamen diebus ejusdem haustui præmittendo chalybem in tinctura, aut substantia, pro ut magis arridebit: interim laudando vespertinis horis decoctionem tepidam fol. bellidis majoris, filipendulæ & continuum potum feri lactis destillati.

Ad compescendas spasmodicas, hystericas exacerbationes, quæ actu methodicæ curationis contingere possunt, summopere laudanda veniunt antinervina, succinata, castoreata, pacativa, narcotica, ipsaque opiata, sed urgente necessitate, habitaque ratione circumstantiarum, ne crises supprimantur, aliqua solidorum inertia producat, & lentores in penitissimis viscerum mæandris obsignentur. Emulsiones itaque ex amygdalis, seminibus frigidis, ipsisque, si lubet, papaverinis, oleum amygdalarum dulcium, castoreum, corallia rubea, electuarium diascor. Fracast. balsamum orientale, laudanum liquidum Sydenhamii, & similia, aut divisim, aut simul, & ad stomachi tolerantiam concinnata, supradictis indicationibus satisficient; donec, adven-

adventante firio , præsto sit aquarum Patavinarum potus , non ad summam plenitudinem bibitarum , sed prout ventriculus , & ad transitum promptitudo , aut difficultas postulabunt ; curationem perficiendo balneo , aut semicupio tepido aquæ dulcis . Vinum suspectum est . Durante curatione , adsit diæta , & victus ratio . Vitet interim Patiens acida , dulcia , pultacea , odorosa , aromatica , falsa , oleosa . Linea subtili tela cooperiat carnes , aut saltem renes , & pectus , ita ut , post acquisitam incolumitatem , regularis iterum observantiæ præcepta possit feliciter subire .

HISTORIA XX.

AFFECTIO HYPOCHONDRIACA , MANUS ET CRURIS TREMOR , SPUTA SANGUINE TINCTA .

60. **E**Ximia mulier mediocriter carnosa , temperamenti calidi , juvenilis adhuc ætatis , & sex ab hinc annis nupta , e vestigio utero gerens , & feliciter enixa , iterum concepit , sed per quadraginta tantummodo dies : etenim immaturam foemellam emisit ; absque tamen notabili noxa , dum tertium foetum ad perfectæ maturationis terminos gestavit , & peperit . Post hæc dum noviter novæ gestationis incommoda , & signa in dies augeri viderentur , repente , nullisque instantibus procatharticis causis , octava Novembris 1734. laxata uteri compage , carnosæ pluries substantiæ exitus apparuit , pro mola ab adstante nutrice habitæ , postque quintum diem moschosi odoris effluvio percita , proindeque alto sopore decumbens , in lipothymiam , & animi deliquium cecidit . Ex cruribus etenim versus cordis thalamum aucto sanguinis motu , & copiosius ad caput delato , rupta pericyclosi lege , & suffocationes in promptu fuere cum strangulatu , & globo ad gulæ basim ; accedente insuper quadam impotentia ad motum in dexteris artubus , & opprimente pondere circa sinistrum costarum latus . Quæ quidem postrema incommoda , licet cordialibus epithematis , castoreo , & similibus in usum positis , mitescere visa sint ; attamen nunc magis , nunc minus adaucta secundum circumstantiarum varietatem , Nob. Patientem vexare non desinebant . Cum autem adstantes Clinici nuperis hisce annis bis vix incoepto gesta-

stationis opere abortientem (1) observassent , & acidulæ Darfi non minus , quam venæ sectio in brachio , aut altera in levissima quantitate ex manu incassum fuerint adhibita , iterum aquarum Masini potationem laudarunt ; & quidem cum aliquo levamine non solum quoad morbosa symptomata , sed etiam quoad optatum generationis opus ; etenim post quintum a potatis aquis mensem , concepit , & decimaquinta Augusti perfectum , & optime efformatum masculum in lucem emisit . Verum puerperii decima , sufficienter difffluente uterina expurgatione , dum non solum e cubiculo , sed e domo exit , violentis animi pathematibus excitata , ablutisque manibus in vino albo , importuna feбри afficitur , cujus paroxysmi in dies exacerbati , tertianarium rythmum observabant , usque ad octavam , qua die febris feliciter soluta est ; eodemque circiter tempore cœpit & alvi fluxus ad multos dies , cum aliquibus cruoris tincturis , parique passu contra catameniorum fluor imminutus est . Quod quidem an flore casia , rhabarbaro , & chinæchinæ per prophylaxim adhibitæ , an vero naturæ motui tribuendum sit , nec adstanti vallis Camunorum Medico , nec Nobili Ægræ satis constat . Interim licet lactationi consulto indulgeat , visoque menstruo sanguine ante quadragesimum a partu diem , ac propterea semper modico circa quinquagesimum , attamen antiqua symptomata aliquando adhuc revirescunt , circa infimi ventris viscera crispaturæ resurgunt , vitales functiones interdum effœtæ languent , in dextera parte crus debile , manus tremula , sputa filamentosis sanguinis particulis quandoque variegantur , seque suffocari aut sentit , aut timet , ubi vita producitur . Ob id non immerito eximii Professores , hystericam passionem simulque melancholico-hypochondriacam hanc esse , crediderunt . Verum quia non morbi cognitio , sed sola remedia sanant , ut ait Baglivus ; & cum omnia usque in præsens aut solummodo incoëpta , aut pertentata , irrita fuerint , in id dirigenda erunt artis molimina , ut , ratione duce , alia atque alia tententur . Et primo autumandum est , ob innatam , & ab utero matris contractam calidissimam viscerum temperiem , atque ob acidam gastrici fermenti dyscrasiam , nimis forsan feliciter , licet voraciter , inchoato pri-

N

mæ

(1) Circa abortus facilitatem legi meretur dissertatio Celeberrimi Platnerii de Thoratibus fec. 3. pag. 8. agentis : *Elegantiores venustati magis , quam proli servanda studentes , intumescen-*

gustatum est pectus valentius , & quidem immanius sæpe constringere , tandemque miseram prolem ante legitimum partus tempus infelicitè elidere . Inde corpusculum tenerum , molle , deforme , ac monstruosum fieri &c.

mæ concoctionis opere , per adaperata , & hiscentia meseraicorum , & chyli ferorum canalium oscula pleno gurgite nutrientem massam in sanguinem devolvi ; cumque mediis tantummodo pluribus circuitibus, cruoris dotes subire possit , hinc est, quod non æqualiter respondentibus excretoriis emissariis , & post vigesimum quintum annum paulatim occalescentibus , & veluti solidatis fibrarum , & contractilium canalium ordinibus , progressivus sanguinis motus pedetentim interceptus est . Hisce addamus , occasione nuptiarum promotam climatis mutationem ; scilicet ex meridionali Gargnani plaga , curis , & zephyris Benaci lacus perflata , ad septentrionalem borealibus , & nivibus expositam transiisse , unde major glandularum , & oscillantium utriculorum rigiditas , minor per cutis poros , & peripheriam transpiratio . Addamus insuper summam ad mærorem , & tristitiam proclivitatem , cui si accesserit nimius ciborum apparatus , quivis in arte versatus fateri debet , facillime emerfuram acidarum cruditatum sarcinam , sanguinem infici , & lentorem pedetentim in tota liquidorum massa suscitari : ex quo , tanquam primario fonte , exarata desuper symptomata progerminant . Augetur difficultas ; quia profunde in glandularum omni genere latere debet visciditas , & intercedente acido embammate , heterogenearum particularum coalescentia ; quæ præter continui solutiones , quas potest inferre , ut videre est in sputis sanguine variegatis , & erysipilatofo auris sinistrae tumore , una cum febris postremis hisce diebus enato , sola auctrix est hysteriarum affectionum . Coalescens enim lentor in fermentationem , fermentatio in acredinem , sanguini , & nervis inimicam , desinit . Ob id quoties scena agitur circa uteri claustra ejusque ligamenta , prompte per sexti paris nervos , & hypogastricas arterias , ad vitales , & animales partes hysterica undulatio sustollitur ; sin vero prope cordis arcem , aut in glandulis corticalibus , non longe ab animæ larario , facillime dein ex spirituum animalium perturbatione , morbosa pathemata per corporum striatorum processus in humiliora viscera , artusque omnes confluunt , & exaltantur . Idcirco medicæ artis opus , & votum erit , ut viscidæ cruditates ad sympepsim promoveantur , stomachi acidum dissolvatur , sanguinis lentor attenuetur , solutisque gelatinosis , & concrecentibus humoralis massæ particulis , solidorum vis elastica reproducatur .

Ad remedia vero quod attinet , quæ ex Chirurgico ærario depromi possunt , precipuus curationis cardo in sanguinis mis-
sione

sione videtur consistere , de qua usque in præsens nimis parce actum est . Duplici autem tempore potest executioni mandari, intra scilicet , vel extra gravidationem . Actu gestationis intra quartum , & septimum, juxta magni Senis monita , & secundum circumstantiarum varietatem , salvatella manus secunda est ; habitoque respectu ad sanguinis qualitatem, quantitas limitanda . Reliquo vero tempore & precipue post hyemem, si occasio favebit , non tantummodo cephalica , sed etiam pedis vena aperienda erit . Quo medio laxata universaliter fibra , & in axim nitentibus arteriis , & glandulis, facilius emerget stagnantium inchorositarum expressio , quæ a præterfluente sanguine abreptæ , per secretoria incernicula facilius poterunt separari . Vigentibus vero fibrarum abdominis rigiditate , vel hysterice insultibus , imponatur regioni umbilicali galbanetum Paracelsi , aut camphora cum succo amygdalarum dulcium soluta , aut oleum cumini , camomillæ , de succino , & similia .

Præmissa dein primarum viarum abstersione , sale Anglico amaro , pilulisque rhabarbaratis Bontii, mox ad laxitatem alvi servandam, repetendis , substituenda erit diæta chalybeata . Quibus e voto executis, mollibusque existentibus imis visceribus, iterum aquarum Masini potus pertentari poterit . Quoties vero hysterica symptomata reviviscerent, illico occurrendum, sed vitatis narcoticis , quæ sanguinis motum intercipiunt ; vitatis impetum facientibus , quæ spiritus animales in orgasmum excitarent . Ob id seligendum erit bezoarticum Joviale vehiculo aliquo exhibitum , cum decoctione scilicet florum paralytis , mellissæ , bellidis floris albi , imperatoriæ . Victus ratio , exultantibus animi pathematibus, respondeat .

O B S E R V A T I O N E S

IN HYSTERICAM MULIERUM PASSIONEM .

I.

61. **A**Bsque lanceola, Medicus ad curandas hystericas affectiones , simulque spasmodico-convulsivo-hypochondriacas, non accedat . Hoc enim auxilio , Hippocrates (1) Stidumeam, Stimargi famulam liberavit ; & Galenus (2) idem utilissimum deprædicat . Addo ego , iterum , atque iterum usque ad ani-

N 2

mi

(1) In quinto *Epidemiorum* particula ultima. (2) In 4. *Acut.* 25. 24. 82.

mi deliquium posse fieri ; quoniam hac sola operatione , opportuno tempore , & loco executioni mandata , multas vidimus restitutas .

Non tamen indiscriminatim hoc agendum est , sed quando Medici tyrones , quos tantum hoc in opere alloquor , ad curationem hystericæ mulieris vocantur , illam vident nunc in lacrymas , nunc in risum effundi ; nunc timore , nunc ira , nunc zelotypia , milleque animi pathematibus torqueri ; & vel tumorem rotundum super umbilicum apparere , a cibo inflari , & cum spirandi difficultate , aut vocis interceptione , utrosque lumbos dolere ; vel infimas partes extenuari , & cum fusco colore , ægrotantem esse virginem , andricam , atretam (1) (2) , viduam , aut atocam (3) , virosam , interdum rubicundam , circa fauces strangulatam , violentissimis extorsionibus contractam , convulsam , maniacam , pica , & malacia laborantem , urinamque limpidam , & crystallinam (4) mingentem : paucis , amisso sensu , motu , & abolito pulsu ad , consumatam uterinam syn- copem perductam , & quasi mortuam (5) , tunc eandem , cum Galeno (6) , hystericâ passione , & præfocatione laborantem , uterariamque esse , pronuncient ; sed ad tollendas hallucinationes distinguant .

I. Num intercedente plethora , & cacochymia , violentissima præfocatio a sanguine menstruali , quandoque retento pendeat .

II. An affectio melancholico-hypochondriaca dominetur .

III. An denique a semine , aut ichoribus acerrimis , indolis vitriolicæ (7) , aut ovulis , folliculis , & vesiculis lymphaticis (8) in utero corruptis , & nervosum precipue systema irritantibus , uteraria sit .

Quæ quidem tres ejusdem morbi differentię praxim apprimè illustrant , pro Therapœa rectè instituenda ; non enim tumultuarie in unaquaque agendum .

Pri-

(1) Vide Joannem Christianum Langium T. III. pag. 531. ejusmodi ægritudinem describentem .

(2) Hippocrates in primo de Morbis Mulierum particula 17. inquit : *Affectiōem hanc iis maxime accidere , quibus nulla res est cum viris*. Id ipsum confirmante Galeno , in primo de humoribus com. 19. , & in 6. de Locis affectis . Quibus documentis nil addimus , nisi multoties , etiam in mulieribus viro junctis , vidisse affectiones hystericas , sed rarius , & minus violentas .

(3) Sterilem scilicet , quæ docente Hippocra-

te de Fæminarum morbis lib. I. pag. 142. , citius , & periculosus laborat .

(4) Vult Sydenhamius in dissertatione epistolari pag. 450. esse primarium affectionis Hystericæ signum .

(5) Vide Albertum Bottonum , de morbis Mulierum cap. 44. , artificium noscendæ vivæ , aut mortuæ describentem .

(6) VI. de Locis affectis .

(7) Vide Franciscum Redi in Consultationibus pag. 56.

(8) Vide Vallisnerium Tract. de Generatione .

Primus casus ille est , in quo sanguinis missio & laudanda , & iteranda ; quippe quæ illico plenitudinem vasorum tollit , tensionem emollit , impedimenta removet , & pristinam laxitatem solidis conciliat . Quæ quidem ægrotatio potest ab utero pendere , precipue si menstrua deficiant . Sed potest etiam Ægras torquere , quin uterus laboret , & passio hysterica dici mereatur .

In secundo proposito casu , præcipue si desit sanguinis plenitudo , menstrua fluant , fluente forsan & albo liquamine , excarnis sit Ægra , semper querula , semper infortunia sibi omnetur , nunc amore , nunc odio adstantes prosequatur , vitiata cum continuis borborygmis chyli officina , viribusque languescantibus , oleum & operam perdes , si venam resignabis (1) , & anthysterica remedia male perdes ; quia aliquando in hisce casibus insons etiam uterus esse potest . Et hic fortasse , si bene Auctoris (2) mentem assequor , fuit ille casus , in quo laudandus venit usus lactis .

Tertius casus ille est , qui vere meretur dici passio hysterica , & uteri præfocatio ; quia in utero scena agitur , & ab ipso omnia damna progerminant .

Neque vero ob fibrosam uteri substantiam , ejusdem cum nervosis partibus consensum exarabo : non venas , arteriasve præparantes hypogastricas describam : non sextum par nervorum a cerebro provenientium diramationes ; cum satis constet de ejusdem cum toto corpore consensu ; atque hinc omnem labem , ocyssima undulatione , remotas etiam partes , ictu oculi , posse impetere . Videantur super hac re scripta magnorum Virorum . Legatur aureum opus celeberrimi Sydenham. (3) , ubi graphice descripti habentur morbi omnes , quos simulare , & , ut melius dicam , efficere potest uterina præfocatio .

I I.

*Hysterica affectio tam Gravidarum , quam Puerperarum :
obiter de quodam conceptu in Tuba Fallopiana .*

62. **D**E præfocatione uterina , foeminas prægnantes , aut puerperas vexante , majora non addo , quia raro accidit . Silendum tamen non est , in alterutro casu toto cœlo oppositas

(1) A qua nos etiam in Historia XVI. pag. 82.

(2) Sydenham. in dissertat. epistolar. pag. 476.

(3) Ibidem pag. 448.

tas esse indicationes. In primo enim salvatellæ ictus, specifica, pacativa, narcotica, si lubet, quæ foetum non exturbent, adhibenda sunt. At in puerperii curriculo catameniorum exitus promovendus, humores ad inferiora invitandi, extrahendi, allecandique sunt, ut partes principes oscillare possint; imminutaque fluidorum resistantia, morbosæ ataxiæ, convulsiva symptomata in systemate nervoso cientes, mitescant.

Sin vero errante natura, ovulum in tubis foecundetur, & mechanica impedimenta illius augmento, atque partus tempore, ejusdem transitui obstant, & ex compresso, irritato *utero morbi contingant*, revera non video, quid Medicus meditari, quidque agere debeat Chirurgus, ut mater patiens servari possit. De hoc legendi Auctores sunt, lumenque a rebus natis, & præsertim ab extispiciis mutuandum est. Videantur Godofredus Gulielmus Mullerus (1) *de Fœtu monstroso in tuba Fallopiana dextera concepto, hujusque rara structura*, & clarissimus Antonius Vallisnerius (2) plurimos casus referens foetuum in tubis productorum: inter quos animadvertendum, historiam Catharinæ D. Pompeii Bardoli uxoris a Brixiano Professore D. Fabritio Terzi-Lana, Vallisnerio transmissam, fuisse quidem verissimam, sed errores scriptos esse circa mariti, & Chirurgi cognomina. Primum enim non Bardoli, sed Brognoli est, non Rubini, (3) sed Buffini Angeli secundum. Multa insuper fuisse in descripto tubali conceptu observata, quæ a Vallisnerio (non satis fortasse ab epistola Fabritii Terzi-Lana edocto) omissa fuere: quæque D. Joannes Andreas Buffinus amicus noster, anatomicis, & chirurgicis præceptis in Patavina urbe imbutus, nobis retulit, & vidit in Paternis schedulis, & notis; & ut melius intellexit a vivente adhuc conjuge. Nempe quod toto gravitationis tempore, in dextero semper latere venter, & ad novem menses intumuit: quod consueto tempore sævierunt per horas quadraginta dolores, quod aquæ partum legitimum præcedentes effluerunt: quod inde lac in mammis concrevit, suppurationem produxit, & nunquam ulla pars foetus ad uteri osculum, aut vaginam apparuit: quod inde mulier post triginta dies tetrum, gravemque

(1) In Actis Physico-Medicis Academiæ Cæsareo Leopoldinæ Carolinæ Volum. V. pag. 511.

(2) Delle vova delle Femmine Vivipare Parte II. cap. XVII. pag. 256.

(3) Quod falso etiam scriptum est in Jo. Dominici Santorini Histor. de Partu solido feliciter ex ano extracto, ad Illustriss. ornatissimumque Virum D. Carolum Franciscum Cogrossium in Patavino Lyceo Medicinæ Professore.

que coepit efflare spiritum , virulentis descendantibus per vaginam expurgationibus ; postque annum tantum fuisse sui corporis foetorem , ut adstantes nasum stipando quaquaversum fugitarent : donec post multorum annorum quietem per sponte nata , ut Vallisnerius refert , non longe ab umbilico , foramina , ossiculorum congeries , ipsumque cranium extracta fuerint ; matre per duodecim ulterius annos incolumi supervivente , tandemque ob pleuritidem extremum diem obeunte .

I I I.

Ubi agitur de causis , & remediis hysterica affectionis secundum Antiquos .

63. **P**Ræter varios torquendi modos , qui in utero possunt exaltari , multifarie potest etiam ipse laborare . Possunt in eodem succrescere canceri , scirrhi , ulcera , excrescentiæ , sphaceli , & mille alia , ut videre est , præ aliis , in Bibliotheca Chirurgica Mangetti (1) , cui &c. Sed ad rem nostram de illis agendum , quorum causa in utero latet , sed exaltata , & ad summam virulentiam , & nocendi activitatem perducta , tot ærumnas in motum ponit . Sed heu ! quot in hac tantum specie metamorphoses , quot indicationes sibi invicem oppositæ , quot larvæ , quot irrita remedia ? Laudant veteres , & præcipue Hippocrates , ut causæ in utero præsertim , & reliquo corpore existentes , *grumose* , *frustulente* , *rhomboideæ* , *carbunculo-sæ* , *tenebricosæ* , *fuscae* , *asperæ* , *acres* , *turbulente* subtrahantur , purgationibus , vomitoriis , fomentationibus per infundibulum (2) ex marathrite , si lubet , subductis ; item balneis , exercitationibus (3) circuitus , & exitus pravorum humorum sollicitetur ; ut hystericae lapsanam elixam comedant , merum bibant , nitrumque rubrum , cuminum , & resinam inferius apponant ; laudando insuper marrubium , porrum , phagineam glandem tritam , semen atriplicis sylvestris cum melle &c. artemisiam , anemones , album nigrumque veratrum . Sed cum hæc quasi omnia in præsens non usu veniant , coniiciendum est , ob modicam ipsorum utilitatem in exilium missa fuisse .

In

(1) Ubi uteri morbi 337.

(2) Hippocrates de *Fæminarum morbis* .

(3) Et præcipue *equo vehi* .

I V.

In remedia chalybeata .

64. **M**edii vero Ævi scriptores post Galenum culpantem vapores malignos venenatos , ad modificandam virosam ab utero auram , vel ad acidum austerum (1) solvendum , vel ad pacandos spirituum animalium subsultus , multa confarciunt , & aptant ; sed qua utilitate , Medici , sed magis Ægrotae sciunt . *Extremum* , & *magnum* chalybeatum vocant medicamen ; sed adhuc non constat , num solitarium (2) , num purgante aliquo actuatam , adhibendum sit . Quod tamen utroque modo fieri potest ; sique propria vi transit , ceteris e voto respondentibus , purgans mitti potest . Sin vero cum intestinorum difficultate quiescat , calorem inducat , bilis accendatur , chylosis , cum hæmatosi deficiat , ejusdem stases cathartico removendæ sunt ; & mille laudibus extollenda ejusdem virtus , & pollentia in chlorosi , seu febre alba mulierum , & imi ventris obstructionibus , in quibus de facto palmam ceteris quibuscumque remediis præripit , nec ejusdem farinæ morbos curari posse sine chalybe , pro certo habemus .

V.

In Bezoar Jovis .

65. **P**ræsertim post edita clarissimi Baglivi opera , invaluit mos sub hoc cœlo , bezoarticum joviale præscribendi , nullaque uterino vitio laborat , aut laboravit , quæ illud non sumpserit . Sed nemo Medicorum , quod sciam , scit , num effectus secutus , & obtenta salus ab illo proficiscatur : quod de chalybe in chlorosi , quasi jure jurando , possumus asserere .

V I.

Specificæ .

66. **D**E ceteris vero specificis (3) , puta floribus camomillæ , asa foetida , galbano , spiritu salis ammoniaci , urinæ , ossium , camphora , succino , myrrha , aut etiam ad narcoticam naturam accedentibus , triphera magna , castoreo , el. dia-

(1) Opinio Sylvii de le Boe .

(2) Vide Sydenham .

(3) Multa remedia specifica externa ad do-

mandam præfocationem uterinam proponuntur a Francisco Redi in suis *Consultationibus* pag. 93.

Tomo 6.

scordeon Fracastoreo , pil. de cynoglossa , laudano liquido &c. plura non subdo . Nec ignoro , mancā esse Medicinā , nisi præsto esset opiatorum promptuarium , quod sane ubi omnes ærumnæ effectus sunt spirituum animalium ataxiæ , magnum ferre poterit auxilium .

V I I .

Sydenham corticem peruvianum proponit .

67. **N**Ec displicet monitum clarissimi Sydenhamii (1) usum corticis peruviani suadentis ; tum quia ipse Sylvius de le Boe multa aromatica præscribit ; tum quia admirabilis cortex , si universam liquidorum omnium fermentationem pacat ; si talem novitatem & vigorem solidis , tertianario rythmo vexatis , conciliat , ut absque evacuatione , absque crisi , absque sudore , & quod mirandum , absque Ægroti ne minimo quidem sensu , causisque morbi omnibus adhuc intra viscera existentibus , salutem afferat , cur , non poterit & hanc in spiritibus , aut utero latentem feliciter , & salubriter coercere ? Vigilent propterea Practici , remque semper magis quotidiana experimentorum sollicitudine illustrent , nec de Humana Republica unquam desinant bene mereri .

Denique in curatione hujus morbi tota medentis animi contentio versari debet circa causas , ætates , anni tempora , & lædendi modos . Ait enim Vallisnerius (2) : *V' è ancora dell' occulto , e del non ben capibile in così prodigioso lavoro .* Ideo subdit sententiam magni Præceptoris , agentis : *Eum autem , qui ista probe tractare volet , primo quidem a Divino Numine initium sumere oportet , postea naturam tum mulierum dignoscere .*

O

HISTO-

(1) In Dissertatione Epistolari .

(2) Tractatu de Generatione .

HISTORIA XXI.

AFFECTIO HYPOCHONDRIACA, VOMITUS,
BORBORYGMI, CRUDITATES,
OESOPHAGI CONTRACTIO.

68. **P**Atiens annorum 47. temperamenti calidi, & sicci, ex Parentibus hypochondriacis genitus, in infantia per mensem lacte noxio nutritus, in ætate annorum undecim frequenti labiorum oris fluxione, & protuberantia vexatus, deinde ubi, etsi pinguis, ad decimumsextum annum pervenerit, coepit hypochondriacas affectiones cum gulæ strangulatu, & erysipelatoso tumore in genu dextero pati. Mox adveniente Augusto, austera quædam aciditas ventriculi rugas vellicare, cum frequentissimis vomitibus materiæ varii coloris, ad cujus curationem aliquod pertentatum fuit juvamen, mediis purgantibus, & sanguinis missione. Nihilominus prævaluit ciborum inappetentia, cum quadam ventriculi debilitate. Sed motu venationis stomachi morbosa symptomata videbantur mitescere. At radiis solaribus diu expositus, repente valida feбри correptus est, missione tamen sanguinis quatuor diebus soluta.

In ætate vero annorum decemotto, cum studiis sollicitè incumberet, iterum, & quidem crudeliter sævire coeperunt convulsiva, & spasmodica symptomata, præcipue circa oesophagi radicem, ventriculum, & hypochondria, quæ per intervalla exacerbabantur; sed adveniente ejusdem anni autumno, medio venatu, & itineribus, aliquatenus iterum quiescere visa sunt.

Occasione dein studiorum Mediolani degens, rabida scabie operitur, cedere nescia, quinimo in dies virescente, productisque ad extimam cutim in corporis ambitu tumoribus, chirurgicæ etiam manui ad multos dies reluctantis, vel quia muriaticum scabiei miasma ad summam acredinem pervenerat, vel quia naturali, salinæque dominanti idiosyncrasie nuptum, junctas sibi dabat manus ad morbi augmentum. Quinimo uno eodemque tempore cum ad spiritualia exercitia se dederit, hypochondriacis affectionibus denuo vexatus, ipsa omittere debuit, & bene convalescens, atque nutritus ad Patavina studia se contulit.

Secundi vero anni curriculo variis perpetratis in victus regimi-

gimine erroribus , præcipue in abusu vini spiritus , ab adaucto in visceribus calore , & ab æstuantibus hypochondriis soluto nutritivo rore , atque attenuatis balsamicis particulis , corpus aliquatenus arefcere visum est ; & cum ad Patriam pervenerit , consulto ad Darfienses acidulas se contulit ; quibus transactis cum aliquo etiam levamine , accedente semper utili autumnio , quasi dixerim convaluit , usque ad trigesimum circiter suæ ætatis annum , licet hoc medio tempore & innumerabiles perpetrati fuerint circa diætam errores , & ab impura venere Gallicam luem contraxerit , cum virulenta in primis gonorrhæa , quæ stibino decocto , (eoque succoso , & fervido ob sollicitæ sanationis desiderium) tractata , dein absque ardore sub simplicis relaxationis nomine , ad duos circiter annos perduravit .

Diuturna insuper mentis agitatione vexatus , multisque negotiis implicitus , salinaque in liquidis aucta dyscrasia , forsanique vi stibii nimis acuti in motum posita , hypochondriorum borborygmi in promptu fuere , cum frequentissima expuitione solum humectante , & ventriculi ardoribus , præcipue tribus circiter a pastu horis , non sine aliquando circa anum dolore ab internorum hæmorrhoidalium vasorum irritamento . Quæ postrema incommoda aut vere , aut ante hyemem exacerbabantur , quinimo aliquo admissio in sex rebus non naturalibus errore , præcipue post graviora animi pathemata , denuo virescebant , adhucque in præsens Patientem vexare non desinunt .

Tunc tamen temporis , anno scilicet 1722. , post potationem aquarum virginis Montertoni , varia ulterius pertentata fuere remedia , rhabarbarum scilicet , casia , laxantes , & aperitivi syrupi ; quæ omnia , quamvis sine levamine visa sint in motum poni , attamen hoc attulerunt emolumenti , quod caprinum lac ventriculo amicum , & acceptum fuit , itaut morbosa omnia symptomata quiescere visa sint ; quod tamen denuo repetitum , aut ab ommissa prævia purgatione , aut ab anni tempore non correspondente , aut denuo urgentibus animi pathematibus , nullum levamen attulit , quinimo stomachus illud ferre non potuit .

Observato victus regimine , melius se habebat , solumque per longa intervalla de stomachi aciditate , ardore , & borborygmis querebatur .

Anno demum 1731. ex violentissima animi agitatione denuo apparuere ventriculi vomituritiones , & ardores , itaut ab œso-

phagi contractione compressis tracheæ fibris, nervorumque propaginibus diverso modo modificatis, respirandi difficultas emergeret, sympathica tamen, & dependens; exhausto etenim ventriculo, & quiescente, quiescebat.

Ufus cerevisiæ tenuis potius profuit, & potatio aquarum Masini per tres annos morbi saltem augmentum domuit. Hæmorrhoidalia insuper vasa, eaque externa, & interna sanguinem, & ichorem fundere cœperunt cum aliquo etiam levamine, itaut, extillante sanguine, melius se habuerit.

Tandem 1735. virescentibus denuo stomachi cruditatibus (1), ardoribus, & vomitu etiam ciborum, cum carnis consumptione, melius se habuit, usu cujusdam conditi ex conf. absynthii, lilior. convall. conf. hyac. trocif. simpl. spec. diarod. Abb. aromat. ros. corall. rub. & similibus; itaut succedente viperini decocti usu per 20. dies autumnali tempore, ad sanitatem per integrum annum perductus videretur.

Sed 1736., quamvis veris tempore iterum curatio viperino decocto instituta fuerit, vel quia continua mentis agitatione vexatus, vel quia continuo autumnali tempore viperinum medicamen iterum repetitum non fuit, nihilominus & in præsens ab importuna expuitione aquosi ichoris, & vomitu (2), præcipue a prandio, nunc alicujus residui alimenti, nunc vinosi saporis, nunc flatuum continuo, & quasi dixerim, indefinenter vexatur, itaut gulæ strangulatus, ventriculi convulsiones, hypochondriorum æstus semper in promptu sint.

Hæmorrhoidalia vasa fundunt humores serosos, sanguineos: uno denique verbo, læsa est illa *concoctio*, quæ *auget, corroborat, incarnat, assimilât, & dissimilia facit* (3).

Interim hæsitant adstantes Medici, an lac, aut viperinum decoctum, vel tenuis cerevisia iterum, adventante vere, in usum ponenda sint, num vero aliquod aliud alexicacon, quod a Patavinæ urbis Professore sperant &c.

C O N-

(1) Quæ secundum Hecquet in novo Medicinæ conspectu pag. 56. *visceribus repagula parant, & mille molestias afferunt.*

(2) Vomitus interdum sedabat Angelus Hip-

pocrates, ubi de Febri continua anno 1661. &c. aqua menthæ stillatitia, nec non catulo vivente Ægrotantis ventri appposito.

(3) Hippocrates: Lib. de Alim. n. 1.

CONSULTATIO

VIRI CELEBERRIMI

ALEXANDRI MACOPPE

Publ. Prim. in Patavino Archigymnasio Medicinæ Profefs.

69. **C**um Symptomata fere omnia , accuratissime ac doctissime exposita , in egregio Viro consistentis ætatis , temperamenti calidi & sicci , hypochondriacis Parentibus nato , noxio lacte nutrito , ab ineunte ætate , & successivis ejusdem mutationibus ad hunc usque diem , vertantur circa abdominalia viscera , nimirum œsophagi strangulatoriæ constrictiones , stomachi convulsiones , vomitus cibarii , ac humorales varii , inappetentia , ptyalismus , cruditates , aciditates , ardores , hypochondriorum æstus , borborygmi , hæmorrhoidales sanguineo-ichorosa excretiones , per intervalla , statisque temporibus sævientia , ac recurrentia , ob nunquam penitus intermissos mentis labores , animique pathemata , videntur esse hereditariæ , atque acquisitæ hypochondriacæ spasmodicæ affectionis constitutiva phenomena . Etenim ob innatam dyscrasiam melancholicam , vix transacta pubertate , labefactato primæ concoctionis opere , minusque comminuto chylo , ac sanguine , congestisque cruditatibus acidis , primaria non minus , quam secundaria liquida , nervosumque laticem inquinantibus ; hisque lentore , atque acredine salino-sulphurea distrahentibus , aut irritantibus sanguifera vasa , cavitates , ductus , nervosos tubulos , fibrarumque omne genus , œsophagi , stomachi , atque intestinorum ; haud mirum , si in iisdem partibus , spastica contractiones , recensitis symptomatibus stipata , incæperint invalescere , medicaminum quidem usu subacta , sed passim , vigentibus iisdem procatharticis causis , recrudescentes , nunquam integre sublata fluidorum acredine , firmatoque solidorum tono . Quamobrem ne refractarius morbus consenescat magis , neve magis naturalia viscera obsideat , aut ad mentis arcem ascendat , pro ut passim contingit in melancholicis , atque hypochondriacis morbis , qui a mentis , animique affectibus incipiunt , ac in mentem desinunt , melancholicis succis in atram bilem conversis ; eo artis tentamina dirigenda sunt , ut acida acrimonia attemperetur , inquinata liquida edulcorentur , spastica contractiones laxentur , nervisque solidis eutonia restituatur . Cum autem ad assequendos hos fines , inter plura instituta remedia , compertum sit , magis contulisse ,

lisse circulatum viperinum , lacteam diatam , cerevisia , & acidularum temperatarum potum , merito queritur juxta adagium , quæ juvant , repetita sanant , quam ipsorum nunc temporis ad usum revocata , tandem possint , optatam opem afferre . Verum cum refractarii morbi quandoque visi sint cedere insuetis remediis , experientia , & ratione duce institutis , liceatque in eorum curatione , Celsi monitu , alia , atque alia experiri ; idcirco haud incongruum erit , ad alterius generis ant-hypochondriaca auxilia confugere ; nimirum ad anti-melancholicos , & anti-scorbuticos vegetabiles succos , chalybeatam diatam , acidularum vitriolicarum martialium potum , & stomachica amara , temperata , corroborantia ; quatenus hisce omnibus diverso modo acidi succi absorbentur , invertuntur , subigunturque , inertes fibrarum elasticitates , atque oscillationes eriguntur , atque firmantur . Itaque prosequente vere , leni praemisso eccoprotico , lenibusque attenuantibus , ac digerentibus , tartareis , lixiviosis salinis , aut saponaceis per aliquot dies repetitis , simul cum blande laxantibus , exclusis quibuscumque validioribus catharticis , fiat transitus ad succos depuratos fumarie , nasturtii aquatici aa ʒ. i. s. tinct. sal. tarta. ʒ. i. decoct. in jure pul. fol. melis. sonch. beccabung. sem. citr. ʒ. vii. dilutos : quibus per decem dies propinatis , leni purgatione repetita , instituaturs diata chalybeata , in qua ad acidum perdomandum validissima esset limatura martis , nisi temperamentum calidum , & siccum , stomachi ardor , hypochondriorum æstus , ac fortasse fibrarum rigiditas obesset . Quapropter tutius erit , tincturis martis , succo pomorum , aut aurantiorum elicitis , vel magisterio martis a Mynsicht , uti , decoctione theiformi calami mont. veronica , scord. absynt. pontici fol. ac cort. cit. simul assumpta , xx. aut xxv. dierum cursu . Mox succedat stomachicorum corroborantium usus , inter quæ tinctura essentialis absynthii , potu Theè , vel Coufè diluta , fortasse ceteris præstabit ; uti etiam elyxir stomachicum amarum temperatum , conservæ absynthii seu opiata stomachica anno 1735. adhibita , aliquo levamine , analogum . Methodus hac servetur , donec , adventante ardente sirio , præsto sit acidularum vitriolicarum martialium potus , quibus nullum præstantius diluens , aperiens , dulcificans , ac corroborans in hypochondriacis affectionibus auxilium . Quibus feliciter epotis succedat dietetica methodus , analeptico victu , equitatione , exulante quocumque mentis labore , tristisque phantasmate ; hacque omnia dirigenti , atque emendanti præstantissimo Professore , ejusque judicio subiicit &c.

O B S E R V A T I O I N M O R B I E V E N T U M .

70. **S**Upradictus Æger sola decoctione viperina, in vase circulatorio elaborata, pristinae salutis feliciter restitutus est. Qua de re, ubi fibrarum vigor excitandus, viscerumque fermenta instauranda sunt, ab hoc remedio Medici practici non discedant: addendo radicem ari, utpote magnum stomachicum.

H I S T O R I A XXII.

ASTHMA IN JUVE NE TRIGINTA ANNORUM .

71. **S**I Nob. Adolescens eximia matris sortem secutus, in primævo ætatis flore anhelatione laboravit; si algida accedente hyeme, postremis præcipue annis tusses, respirandi difficultates, & viscidæ expuitiones in promptu fuerunt; si denique hisce fere semper accessit raucitas cum strepitu, & stertore, & erecta interdum cervice, standi necessitate, statuentum est, expositum morbum ultra dyspnoeæ gradum, ad asthmaticam affectionem accedere, quæ latine *cantum* (1) significat: hancque ab utero contractam, & tractu temporis confirmatam, ita tamen ut non de organico solidorum inspirationi, & expirationi inservientium vitio, sed de aliqua saltem mala conformatione dubitandum sit. Num vero per adaperas arterias sanguis violentiori impetu, aut patentiori aditu in pulmones introeat, quam quod per venas possit refluere; num in bronchiis, ut Galenus (2) docet, aut internis asperæ arteriæ parietibus catharrhalis ichor exprimatur, & adhæreat; num in externis alis, & pulmonum productionibus, interdum pleuræ, sterno, vel diaphragmati vitiose adnatis, aliqua lateat paresis, & debilitas; num utriusque lobi vesiculæ aut aliquæ, aut omnes ichore infarciuntur pituitoso, tenaci, acidiusculo, ita ut oscilandi necessaria promptitudo perierit, non sufficienter constare videtur, quia in morbis pectoris diagnosi est difficillima. Quando tamen conjecturæ sit locus, attenta universali Patientis temperie ad calidum, & siccum vergentis; attento dominante viscerum abdominalium æstu, & fibrarum omnium siccitate, probabile esset asserere, quod, vel labefactata chyli officina, & a
postre-

(1) Canit *Asthma* malumque revelat.

(2) De difficul. Resp. 10.

postremo versus Venetam urbem itinere commoto sanguine, atque ab aliquibus meracis potionibus ulterius excitatis efferae bilis principiiis; vel ab aliquo frigidiusculo aere corrugatis, & clausis cutis poris; vel denique parce fluentibus imis excretionibus, nec ceteris emissariis opportune, ut par est, respondentibus, & suppresso, ut nobis retulit, nasi muco, atque pituita, auctae pedetentim in tota liquidorum massa viscidiusculae ichorositates in pulmonum parenchymate decumbere debeant; scilicet ubi major debilitas, ubi minor resistantia, & asthma partim siccum, partim humorale efficere; quod veteres a perenni destillatione a capite dicerent, nos vero a vitiatum inter fluida, & solida æquilibrium; hoc est, quia præter malam partium conformationem, sanguis, qui a vena cava per venam arteriosam ad pulmones, serum, lymphæ omnes, quæ ad ipsos, ad ipsorum lobos, vesiculas, ad laryngem, ad glandulam, cum Ettmullero, pituitariam, ad intercostales musculos; uno verbo, ad omnia respirationis instrumenta deferuntur, crassioribus catharrhalibus massulis ditatae sunt, quam quod glandularum cavitates, tubulorum, utriculorumque spatia admittere possint: & ecce stases, compressiones, concretiones, interdum ex fermentatione acquisita acredine, nervos vellicantes, laboriosi anhelitus, stertores, tusses, & mille morbosa thoracis symptomata, quæ abeunte sole, & noctis tempore sævissime revirescunt; cum timore etiam, ne irradians spirituum influxus circa eandem pectoris regionem quodammodo præpeditus sit; morbusque convulsivus dici mereatur.

Quoniam vero abest febris, & oedema pedum, optatusque regularis viget pulsuum rythmus, viscerum abdominalium emphraxes, quas adstans Clinicus observaverat, rhabarbarinis jam solutæ feliciter sunt, reliquum est, ut medicæ artis præsidia partem affectam respiciant, & agant, ut, quoniam solidorum morbosa proportio immutabilis est, & *eousque vivamus, quousque respiramus*, nulla interposita mora, saltem quoad fieri potest, lentores non producantur, producti attenuentur, per ima emissaria deducantur, illaque in usum ponantur remedia, quæ specificam vim in pectore exerant, & totum corpus dulcificando, & refrigerando nutriant.

Displicet summopere, quod post exactum tempus potationis aquarum mineralium, medicina paretur; quia, ut vera fateamur, spes nostra in illis præcipue Patavinis collocata est, si cali-

calidiusculæ bibantur , additis & balneis (1) ; sed de his in posterum .

Neque vero , quæ vitanda sint , in medium afferre animus est , cum doctissimus Vir curationi præsideat ; jamque sciat , quovis purgante , emetico , & quocumque alio , vi stimuli agente , & vel intus , vel extra nobilem Ægrum cruciante , optatam curationem potius posse retardari .

Sanguinis missiones jam tentatæ sunt , cum parvo juvamine ; quare attenta etiam Patientis debilitate , iterandæ non sunt , nisi difficillima denuo instet anhelosa respiratio (2) .

Ad promovendam narium expurgationem utilis erit intrusio olei amygdalarum dulcium , aut pulveris ex majorana , & ireos (3) . Inunctiones pectori admotæ ex pinguedine anseris , aut gallinæ , ex coëpis sub cineribus coctis , ex unguento pectorali ; abdomini vero & pubi cum omentis vituli , post fomentationes medio lacte peractas , summopere laudantur , & pedum lotiones , clysteres , & omnia , quæ inferius fibram laxant , erunt admodum utilia ; cavendo a vesicantibus , & fonticulis , quia corpus exsuccum est .

Manna , flores casia , ol. amygdalarum dulcium implent omnem paginam pro tollenda intestinorum difficultate in hoc Ægroto , aut simul , aut sejunctim , sed raro , hoc est , tantummodo quando res postulabit . Morbos enim pectoris curatos catharsi raro vidimus . Incoëptus dein lactis usus , quamvis ipso Hippocrati (4) placuerit , suspectus nobis est , ob caseosas massulas , atque aptitudinem ad acidum subeundum , quæ augere possunt impedimenta in pulmonum compage ; potius laudarem illud bullitum , aut aqua dilutum , aut in serum redactum , & Bagliviano more falsaperilla alteratum . Præscriptum propterea decoctum a nobis oretenus in consultatione Salodii peracta , ex radice helenii , assari , polipodii , marrubii albi , liquiritiæ , passularum , in columbo turriculo inclusis , adhuc confirmo ; proboque pilulas Morton ex sulphure , millepedibus , ammoniaco , & balsamo terebynthinato , potumque frequentem in die calidum theiformem ex hedera terrestri , pulmonaria , capill. veneris , jujubis , hyssopo , pulegio , & similibus .

P

Relu-

(1) Hippocrates Balnea laudat in pulmonis ægritudinibus .

(2) Hippocrates in 6. epidemiorum laudat sanguinem missum ex venis fedalibus , tam ad

curationem , quam ad præservationem .

(3) Ait Sylvius tollendam narium obstructionem .

(4) Lib. II. & III. de Morbis .

Reluctante hisce remediis morbo, adhucque perseverante, potissimum in temporis constitutione, semper hisce morbis adversa, non ideo curationis tentamen, arduum in senibus tantum (1), derelinquendum est, sed nova iterum excogitanda, atque exhibenda, semper tamen ratione duce, habitoque respectu ad vires, ad temperamentum, atque ad effectuum, & circumstantiarum syndromen, & ad infallibile illud principium, quod sicca corpora, tempore curationis, humectanda sunt: quod quidem in casu præcipue nostro necessarium ducimus, si totum, si partem affectam ad examen revocamus. Ob id, vel aqua destillata ab herbis pectoralibus, vel aqua limacum, vel jure lumbricorum terrestrium, vel mulla hordeata diluta, vel aqua florum raparum (2), superaddito oxymelite, si lubet, ex melle Hispanico, & aqua pulmonariæ parato, aut cortice *Jubaba Peruviano* (3), aut syrupo de liquiritia, saltem bis in die viscera humectanda sunt, potissimum quando auctus stertor cum sibilo existentiam catharrhalis amurcæ inter bronchia, & asperam arteriam portenderet. Sin vero ex convulsione potius Patiens laboraret, aut papaverinis, aut electuario diascordeon Fracastorii, aut emulsionibus ex amygdalis, & seminibus frigidis, nervorum systema pacandum est; sed caute, ne ichorum, licet modicorum, excreatus, & exitus perturbetur; sin denique ex denegato spirituum influxu, tinctura succini corticalium glandularum fermenta, & languens vigor esset erigendus, & vivificandus; ideoque secundum symptomatum exacerbationem curatio dirigenda, & immutanda, quod a solo Adstante fieri potest. Medicus enim vir horarius, & nauta est.

Auctores laudant syrupum ex fol. tabaci, branca ursina, & sapa, sal prunellæ, stibium diaphoreticum, mercurium dulcem, pruna damascena, aut Provinciæ in vino dulci cocta; succos depuratos, & per manicam, aut arenam trajectos; conservam botridis, aut violarum, addito pulmone vulpis præparato (4). At plura non addam. Temporibus enim, & temperamenti constitutio modicam potius, & circumspectam poscit remediorum administrationem. Id unum animadverto, ea, quæ executioni mandabuntur, magis profutura, si ab animi pathemati-

(1) Ibid. de Difficul. Resp. 10.

(2) Joseph Lanzonus curavit crepidarium asthmaticum raparum decocto. Vide Ephemerides Germaniæ, obser. LXII. T. 1.

(3) Ab Alberto Seba in *Pulmonum infarctu*

summopere laudatur.

(4) In pulmonis vitis pulmo vulpis siccat, & tritus summopere laudatur a Joanne Francisco Ulmo Medico Brixiano: De iis, quæ in Medicina agunt ex totius substantiæ proprietate.

matibus alienus (1) præscriptam ab Ordinario diætam , cum regulari scilicet prandio , & modica coena (2) observabit , atque rusticanum aerem experietur (3) .

HISTORIA XXIII.

ASTHMA POST VULNUS HUMERI, CUM FEBRI CONTINUA , ET SPUTIS CRUENTIS .

72. **I**llustrissimus , & Excellentissimus N. N. decem & novem ab hinc annis vulnus accepit. Ictu sclopeti explosa introibat plumbea glans summitatem anteriorem humeri dexteri ; ex summitate pariter partis posterioris egrediebatur , itaut latitudo duorum digitorum transversalium cutis foramina introitus , & exitus discontinuarent. Fractum fuit superficialiter os humeri (libero tamen manente brachii motu ob illæsam humeri internam protuberantiam , quæ cavitati homoplætæ alligatur) & solummodo procrastinata fuit curatio , usque dum omnia extracta fuerint ossis frustula : quo feliciter absoluto , sana cicatrix inducta est . Absit itaque conjectura , atque propositio nobis ad examinandum transmissa , quod antiquum vulnus partibus thoracis anhelosa respiratione nunc laborantibus , aliquam labem vel suppetit , vel communicet ; dum præter notabilem distantiam a pectore , ratione situs , & vulneris , quod intima penetralia non tetigit , non adeo cum parte affecta proclivis cum pulmonibus datur vasorum continuïtas , ut præsentis morbi fomes possit nuncupari . Profundius igitur expiscanda venit sævientis asthmatis causa . Origo Itala , vivendi ordo Germanus , non parum conjurante militari exlege diætæ , internas concoctiones læserunt , bilisque particulas nimis actuantur ; quare circumquaque superbientibus acrimoniosis salium

P 2

par-

(1) *Quem enim latet, tristitia, mærove &c. dominante, nunquam non nisi cum suspiriis, ac gemitibus, & prout vulgus loquitur, ex imo quasi & profundo pectoris aerem ducit.* Joannes Langius in disputationibus de Respiratione læsa pag. 184.

(2) *Quidquid in contrarium Reverendissimo Joanni Cardinali Morono scripserit Bernardinus Paternus Salodienſis, qui de prandii, & coenæ respectiva quantitate agens ait: Sed id tanquam verissimum affirmare, longe videlicet salubrius esse, vesperi plura, ac validiora alimenta sumere,*

quam mane. (Epist. Patavii excu.). Quod quidem dogma licet a Brixiano Auctore productum, candide tamen fateor, suas habere difficultates, nec semper, nec in omnibus esse exequendum .

(3) *Debet itaque Asthmaticus sequi bubulum, quando terram arat, & incedere per sulcum, sive viam ab aratro recenter in terra factam, & aperto ore respirare aerem, sive halitus nitro-salinos, ac sulphureos a recenter ruptis terra glebis procedentes.* Baglivus lib. I. pag. 68.

particulis, conspurcata coëpit lymphæ tenuissimos pulmonum lobos impetere, tussisque nunc humida, nunc convulsiva progigni. Hujusce indolis sanguinem ostendunt non minus febriles paroxyfmi, quos passus est usque in præsens, quam sputamina cruenta, erosionem capillaris pulmonicæ diramationis manifeste ostendentia. Quare nil mirum, si venæ sectiones, medicamina, & postrema secundum medica præcepta vivendi methodus, parum tulerunt juvaminis; quandoquidem tota fluidorum massa acerrimo pollet genio, portionesque adustioris materiæ stant profunde pulmonibus insculptæ, quæ usque dum a fermentatione distant, nulla convulsio, nullum pulmonum irritamentum, nulla tussis, at novo, quamvis exiguo adveniente succo, renutritæ, & in motum positæ, antiquas producunt exacerbationes, & cum anhelosa, & difficili respiratione, convulsiva efficiunt irritamenta. Sicuti in posterum a purgantibus, & a venæ sectione abstinendum, ita blandis pectoralibus, & diureticis instandum, ut salium cuspides obtundantur, viamque urinæ regiam acris serosa massa reperiat, & seligat. Præmissis igitur omni mane bolis ex terebynth. veneta in aq. nymphææ lota, addito sale ononidis, superbibendum jus pulli, in quo bullierint maculosa, pulmo. fanicula, alchimilla, hyrundinaria, anagallis aquatica. Post prandium quotidie utatur infuso herbæ Theæ calide forbillato, facto in aqua cucurbitæ, vel fragariæ ad. spermate ceti, faccaro fino aa 3. i. pro qualibet vice. Hæc suggerebam pro salute tanti Equitis, tot de causis mihi semper recolendi. Adsit Omnipotens, quem faustum humillimis precibus apprecatur.

HISTORIA XXIV.

ASTHMA, SPUTUM SANGUINIS, AFFECTIO HYPOCHONDRIACA.

73. **V**ir sexagenarius ex Patre sano, & Matre orthopnoica ortus, temperamenti calidi, & humidi, amissis duobus fratribus pectoris morbo olim laborantibus, ubi ad quadragesimum suæ ætatis annum pervenerat, suscepto tempore hyemis Venetias itinere, coryza correptus, moxque post reditum in patriam, magis crudeliter mulctatus, cum aliqua

qua respirandi difficultate , tussi , & exitu catharrhalis materiæ in hypochondriacam , prudentialem tamen , affectionem incidit. Post hæc septem circiter ab hinc annis , cum levi tussi , aliqua ex improvise per diapedesim emerferunt sanguinis sputa , quæ dein serosiora facta , venæ sectionem multoties postularunt : sed nihilotamenminus post aliquot annos , & post hæmorrhoidalis expurgationis suppressionem , elapso Octobri dolor in latere obortus est , sanguinis missione sedatus : sed inconsulto septentrionali (1) aeri expositus summam contraxit respirandi difficultatem , adeoout paulopost accedente febris , catharrhali viscida expuitione , anorexia , hypochondriorum æstu , & intestinalium flatuum insultu , cum pertinaci alvi stypticitate , asthmatica (2) affectione detentus videretur .

In arduo hoc , etiam ob invalescens frigus , rerum statu , expiatis primis viis , missoque sanguine , morbus , ejusdemque causæ ab adstantibus Medicis ad examen revocatæ sunt , ut pro aptanda therapoeja constaret , num sola fluida peccarent , num solidorum etiam vitium accederet , ex quo thoracicum primum viscus labefacteretur . Quia vero ex perenni ad pectus destillatione , ejusdemque per tracheales ductus , cum tussi , exitu , de liquidorum affectu constitit , neque ulla unquam pulsuum inæqualitas , aut intermissio , & in omne latus supine , horizontaliter decumbebat , absente etiam in cruribus oedemate , censitum fuit , nullum latere potuisse tuberculosæ , aut cujuscumque alterius organicæ conformationis vitium ; sed sævientem tunc temporis ægritudinem ortam fuisse a liquidorum omnium versus pulmonares vesiculas appulsu , itaut & divulsis fibris primus dolor , & infarctis glandulis respiratio difficilis cum sibilo , & gravamine emerferint : non exclusis tamen circa affectus concausas spiritalis arcis corrugatione , & stricture a brumali aere producta , nec non nativa forsan valvularum inertia , & vasorum laxitate , vel angustia , & in axim nisu , itaut discurrentes humores inibi ob minorem resistantiam , aut majus impedimentum quiescere , stasesque efficere debuerint .

In ipsa tamen adversa hyemali scilicet temporis constitutione , diluentibus pectoralibus , & balsamicis pilulis , & syrupis domito feliciter morbo , licet in præsentiarum bene valere videatur , tria tamen remanent , quæ medicam opem postulant .

Nem-

(1) Nec mirum , si spirante borea , vel in hypocaustis asthmate plectuntur. Helmontius.

(2) *Ætatem constantem agentibus asthmata .* Hippocrates lib. III. Aphorismorum .

I. Nempe superstes totius pectoris angustia, itaut quovis itinere, labore, & præcipue per plana inclinata ascensu, frequens anhelitus in promptu sit, sessione, & quiete evanescens.

II. Facillima lymphaticæ catharrhalis materiæ productio, atque a toto cruore separatio, itaut etiam citra non naturales causas, aut pectus, aut caput frequenter opprimatur, ut evenit elapso mense, in quo ex perenni fluxione infarctis, tensis, & dolentibus maxillarum ligamentis, dentium alveolis, ne dicam radicibus, de ipsorum extractione jam agebatur.

III. Denique affectio hypochondriaca, cum semper aucta flatuum productione, melancholico etiam subdominio accedente, adeout vel majora timens, vel de pristina valetudine desperans, propriam temperiem frequenter criminetur.

Ob id cum nativam solidorum constitutionem immutare arduum sit, eo dirigere putabant Brixiani Professores artis conatus, *primo*: ut, producta in solidis elasticitate, attenuaretur crassiorum humorum amurca, sicque liberiori pede & sanguis, & liquida omnia inter bronchiales fistulas, & pulmonum vesiculas discurrerent. *Secundo*: ut præpediretur serosæ destillationis soboles, aut saltem per consueta excretoria, aut nova adaptata emissaria corrivaretur; opus curationis dein perficiendo consiliis; hoc est, ut solitudinem, & quoscumque mentis labores vitet, societatem amet, hilarem vitam ducat, & primum remedium in semetipso quærat.

Et urgente morbo, atque ad præservationem, semper laudanda sanguinis missio. Senectus enim adhuc viridis est, neque alio modo produci potest subitanea, cum pectoris levamine, ad partes inferiores derivatio; & imminuta liquidorum quantitate, sanitas magis in tuto erit, pollebunt solidorum momenta, faciliusque tollentur æquilibrîi difficultates: quod quidem utrum ab hæmorrhoidibus exequendum sit, an potius (ob affectum ab hypochondriaca passione lien) *ex vena, quæ est ad annularem digitum sinistra manus*; de quo olim tot quæstiones inter Veronenses, & Brixianos Medicos obortæ sunt (1), consulti oraculi judicium sit.

Ad attenuandum vero lentorem, proximo Septembri serum lactis præscribi posset, aut destillatum B. M. factum ex ap-
pro-

(1) *Due Quæstiones Medica*, altera: *utrum in lienis affectibus secunda sit vena, quæ est ad annularem digitum sinistra manus*, ab Excellentissimis Viris Josepho Valdanio, Hieronymo Feroldo, Aloy-

sio Mundella, & Bartholomæo Gajano tractata. Altera &c.. Patavii ad instantiam Petri Antonii Alciati MDLXVII.

propriatis etiam vegetabilibus , diluentibus , pectoralibus , hepaticis , antiscorbuticis , intermixto semper balsamicorum usu , ut solidorum potentiae reviviscant ; & quia nimis longa necessaria esset medicaminum administratio , ut tolleretur in origine catarrhalis lymphæ proventus ; forsanique incassum etiam adhiberetur , reliquum est , ut saltem effectui provideatur , balsamica illa , & præcipue terebyntinata seligendo , quæ diuresim possint promovere .

Adeo enim in casu nostro necessaria evadit extra corporis peripheriam noxii hujusce feri separatio , ut de fonticulo in brachio imprimendo , licet ætas , & suspecta liquidorum dialysis obstant , etiam a Professoribus magni nominis missitatum sit .

Attamen cum agatur de tanto Viro , de Ecclesia , deque urbe nostra optime merito , neque supradicta , neque tot alia excogitabilia remedia tædiose refricantur ; neque ad usum revocabuntur , nisi togata Patavina adstipuletur auctoritas , a qua , post Deum Optimum Maximum , magnum aliquod alexicacon pro salute Nobilis Patientis expectat , suumque obsequium addit &c.

HISTORIA XXV.

ASTHMA , CACHEXIA , HYDROPS INCIPIENS.

74. **V**iscidorum lentorem a naturali dominante acido , & venereo miasmate confirmatum , alias erysipilatosos tumores in cruribus induxisse , nunc vero in pulmonum parenchymate , ejusdemque glandularum productionibus suas particulas deposuisse demonstrant , tum difficilis respiratio , tum sibilus , & stertor quoties ad altiora progredi occasio fert ; ideoque non minus de aucto jam per intervalla asthmate , & universali cachexia , verumetiam de hydropis principio , nobis pertimescendum in præsens sit . Cum autem viscerum principalium vitio id productum videamus , atque annose spleneticus fuerit , & in hepate , & pancreate renitens durities sentiatur , cum aliqua descendens arteriæ pulsatione , coniiciendum est , ex violentissimis animi pathematibus , fermenta omnia suis activita-

vitatibus orbata fuisse, ideoque sanguinis encyclicum motum præpediri, chyli aptationem tolli; nerveoque succo spiritibus effœto, oscillans fibrarum elaterium in dies evanescere: quod clare innotescit ex superbienti in utroque genu, & pedibus œdemate (1), cum vasorum lymphaticorum ruptura, hydrophem minitante (2), etiam post peractas purgationes, & ventriflua medicamina, cum biliosis dejectionibus, aliqua siti, & urinæ diminutione. Medicæ propterea indicationes eo essent dirigendæ, ut ventriculi acidum corrigatur, intestinales quicquidliæ dissolvantur, lymphatici laticis tarditas ad motum, ad loca excretoria stimuletur, viscera obstructa aperiantur, additoque solidis omnibus robore, liber com meatus, & circuitus in sanguine, & fluidis reformetur, & vigeat. Syrupus de spina cervina aliquot foliis fennæ actuat, intestina mundando, viam sternit aliis remediis. Omni mane præmittatur bolus ex extracto gentianæ, scolopendriæ cum guttis vi. spiritus fuliginis, cui superbibat ʒ. iii. circiter aquæ stibiata, additis x. granis salis ex thecis fabarum, aut volatilis urinæ. In prandio quotidie utatur decoctione radicis enulæ, aristol. rotundæ, raphani sylvestris, pulegii, centaureæ minoris, calami aromatici, vitatis quæ nauseam movent. Vinum medicatum sit cum absynthio, citrach, corticibus fraxini, ulmi (3), & chalybis limatura, aut infundatur in doliolis tamarisci; emplastrum tabaci, aut malagma Apollopphanis, aut ex stercore caprino Oribasii (4) cruribus applicetur, aut arena maris.

O B-

(1) Quod Nicolaus Vveissius curabat fotu straminis carui, mox siccus, mox aqua fervente irrorati, & lateribus coctis probe calefactis superstrati.

(2) Seri extra ductus collectio plurimi semper faciendæ est; quia ex quiete putrescit, & ipsa viscera etiam præcipua corrumpit, & reddit aquosa. Cujus rei testimonium nobis exhibent Opuscula in Actis Eruditorum Lipsiensibus inserta T. I. pag. 467. ubi hæc prostant a Medico Brixiano observata. Excerpta ex actis novæ Academia Brixienfis &c. Deinde pag. 474. num. XXIX.

Hydrocephalon in substantia medullari cerebri.

Excellentissimus Doctor noster Bernardinus Tombinus, hydrocephalicum puerum post duos vitæ annos extinctum, in præsentia nonnullorum Medici-

ne Doctorum dissecabat; cumque nullum lachryonis signum apparet, neque extra, neque intra cranium, quinimo neque in ipsa corticali cerebri portione, obstupuerunt omnes; donec tandem cerebri cortice aperto, tota medullaris substantia (ut idem Tombinus prædixerat) corrupta, & in aquam conversa apparuit.

Insolitum hoc naturæ portentum, cum forsitan a nemine unquam fuerit observatum, nostris Actis inserere non incongruum duximus, ad hoc ut ii, qui hæc nostra legerint, causas diligenter inquirent, quarum cognitio novum fortasse lumen aliquod Anatomia, vel Medicina conferre poterit.

(3) Ernestus Gottholdus Struvius & auctoritatibus, & experimentis innixus pro hydropticorum curatione laudat cortices ulmi. Vide Acta Germaniæ Vol. III. pag. 70.

(4) Cap. XVIII.

OBSERVATIONES
IN ASTHMATICOS.

I.

Externa remedia quando adhibenda.

75. **A**Nimadvertendum, num anhelosa respiratio, sano existente pulmonum parenchymate, aut & ipso una laborante, pendeat præcipue ab infarctu, quandoque ob lunæ motum, & anni tempora (1) fluxionario, aut quocumque alio vitio musculorum *ferratorum* in postica superiori, & inferiori parte existentium, aut in *levatoribus* costarum Stenonis, aut *cervicalibus* Diemerbrocii. Tunc enim externa remedia perbelles conferre poterunt, inunctionibus, fomentis, frictionibus, cucurbitulis (aliqui addunt inustiones, scarificationes), quibus mediis adhærentia internis vasorum parietibus obstacula removeri poterunt, angustię tolli, & languens fibrarum, & solidorum vigor sustineri: quod facile a Tyronibus cognosci poterit, si actu respirationis scapulæ elevabuntur, stertor in internis bronchiis non audietur, aliqua in musculis tensio aderit, cum doloris sensu, actu pressiois conjuncta.

II.

Purgantia, & vomitoria interdum adhibenda.

76. **Q**Uamvis nos cum multis suspectam, aut parum utilem notavimus catharsim; nihilominus, cum, facem præferente Helmontio, in praxi visa fuerint asthmata extorsoriis curata pharmacis, non negamus, posse & in ventriculo existere causam ægritudinis, hancque aut vellicatis nervorum paribus respiranti organo communicatam; aut enormi inflatione diaphragma, & superstantes pulmonum alas comprimentem; aut depravato chylosis magisterio informem amurcam sanguini tribuentem, & ecce ejusdem stases (2), & reliquorum humorum concretiones (3) in bronchiis, atque in tota vesicula-

Q

rum

(1) Ut notat Ettmullerus.

(2) Quæ non adeo difficiles sunt, si ipse sanguis, in statu etiam naturali interdum quiescit, ut in Epistola ad Abbatem D. Guidonem Grandum de causa musculorum motus agens, ait doctissimus in Patavino Gymnasio Matheos Professor Jo-

annes Polenus: Porro sanguis, qui pervenit in ventriculum cordis sinistrum, quando in eo est, in quiete veluti est.

(3) Ex quibus obesitates illæ oboriuntur, quæ Ægros jugulant. Vide Vvillhelmium Bernardum Nebelium.

rum propagine. Quare patet, & purgantia (1), & vomitoria (2) aliquando esse adhibenda, ut olim Timæus (3) in sene, reliquis remediis frustra usurpatis, feliciter executioni mandavit (4).

Porro cum videamus a pulverulento aere (5), a vaporosis effumationibus, & potissimum a commotis cubilium plumaceis illico turbatam atomorum, & minutissimarum particularum, acerrimam indolem redolentium, congeriem, media inspiratione, nervorum, & fibellarum systema irritare, convellere, & diverso modo modificare, itaut anhelitus ictu oculi efformetur, caducumque pulmonum in promptu sit, ob irritationem spasmodice contractis vasorum productionibus, & finibus, impedito sanguinis com meatu; statuendum certo est, nec reciproci spirandi motum semper a lentefcente pituita intercipi, nec in ejusdem morbi curatione illa deberi omitti remedia, quæ valeant spirituum animalium tumultum compescere, solidorum corrugationes emollire, nerveasque propagines homogenea balsamica mulcedine oblinire.

III.

*Aer medicatus in asthmaticis aliisque pectoris morbis
admodum utilis.*

77. **Q**uia vero per ventriculum, per mesentericos ductus, uno verbo, per sanguinis ambages ægre remedia, & refractis viribus, atque imminutis, ad thoracem, ad partes affectas perveniunt, laudanda summopere est methodus, qua olim Venetum Patritium, quasi conclamato pectoris morbo laborantem sanatum audivi, nempe effumatione in conclavi angusto inspirata, ex balsamo orientali, vulgo *dalla Mecca*, supra ignem projecto. Quæ sane medendi methodus cum illico ad partes affectas perveniat, atque ab Auctoribus magni nominis celebretur, signanter in praxi observabunt Clinici, num in uno, vel altero sulphur, millepedes, belzoinum, folia rosarum, myrrha, flores pectorales, papaverina, gummata, saccharum, aut quodcum-

(1) Quibus Poterius opiata addit.

(2) Vomitoria juvant in asthmate humoralis. Baglivus in Lib. I. *Præcor Medica* pag. 67.

(3) Lib. III. cap. 13.

(4) Vide Rulandum in Thef. Med. pag. 103. & Hoesferum in Herc. Med. Emetica proponentes, ut media illa succussione, stagnantes amur-

cæ, quæ aliis remediis reluctatæ sunt, e voto exprimantur. Inter quæ laudantur *nicotiana syrupus*, deinde *succus expressus radices ireos nostratis a §. b. ad §. ii.* quibus Heurnius substituit *vinum emeticum ex helleboro albo*.

(5) In quo multoties *sal ponticum* adest. Do-læus pag. 186.

cumque aliud thymiana pro re nata, & pro conficiendis ad usum trosciscis, addenda sint: hac tamen lege, ut incidentia in asthma humido, nervina in convulsivo, balsamica vero, & specifica in phthifico statu adhibeantur (1).

I V.

Vitra pro aeris medicati suffitibus.

78. **R**Evera medicati aeris, suffituumque usus invaluit, ita ut venales in Venetæ urbis officinis prostent vitrei tubi in flexura lati, gracilescentes in extremitatibus, per quarum unam liber purus aer ingreditur, atque innovatur, & per alteram in ore Ægri, aut prope nares positam sorbendo trahitur. Quare cum in declivi latioris tubi flexura, in bullientem aquam demersa, orientale balsamum, aut qualiscumque alter medicamentosus liquor positus sit, ex mechanica necessitate reciprocans transiensque aer alterari, & induere debet illas vires, quæ huic, vel illi morbo latenti opitulari possent.

V.

In asthma sympathico pectoralia parum utilia.

79. **P**Ro observationum coronide addere etiam lubet, quod in anhelitus curatione videndum etiam est, num morbus esset sympathicus, quo casu bechica, pectoralia omnia in puteum jacta essent. Scilicet si ab utero, si ab obstructis hypochondriis, sique ab affectione fortasse scorbutica, in sanguine delitescente, spasmodicæ pectoris angustiae penderent. Quamobrem, facto morbosæ syndromis examine, laboranti visceri remedia aptanda, & ægritudo curanda est in origine.

Q 2

Re-

(1) Suffitus præcipue in phthificis adhibendos memorat doctissimus Vir Carolus Franciscus Corgrossius Professor Patavinus in dissertatione epistolari secunda, quam pro summa sua humanitate nobis direxit; ubi hæc prostant. In somma si vede qui apertamente l'industria del Santorio, che sapeva trarne profitto dalli stromenti, e dalle macchine della Fisica, conciossiachè col medi-

car anche l'aria, s'ingegnava di portave a divittura il rimedio su le interne offese parti del corpo, e segnatamente su i bronchi, e su le vescichette de' polmoni, la dove per la strada battuta del chilo i rimedj o non vi giungono, o a grande stento in folla con altri sughi, ed umori, che li snervano, o domati, e sminuzzati, ed infranti, o interamente cangiati vi arrivano.

Remedia asthmaticum affectum curantia .

80. **A**D remedia (1) quod attinet, jam penes auctores prope immensa extat ipsorum farrago. Quoniam vero in Præfatione promissimus in medium laturos ea, quæ vel arrident nobis, vel in praxi nostra profuerunt, dummodo Æger ex asthmate gibbus (2) non sit, en illa parva habe. ʒ. rad. enulæ campanæ, salis prunellæ gumm. ammoniaci soluti āa. ʒ. ii. flor. sulphur. styb. diaphor. spec. diaireos āa. ʒ. i. cum melle squillitico qm. sat. f. electuarium. Optimum præcipue in obesis, habitusque plethorici. Item laudatur mercurius dulcis (3), syrupus de rapis, de nicotiana, de succo raphanorum. Cartesius commendat aquam theriacalem camphoratam. Paracelsus illam panis porcini. Ettmullerus (4) vina medicata squillitica. Scholzius sudores. D. Michaelis succum bellidis &c. Tabernæmontanus decoctum Botryos (5).

HISTORIA XXVI.

FEBRIS HECTICA IN MULIERE.

81. **N**obilis Mulier annorum vigintifex, temperamenti calidi, & sicci, albi coloris, raræ texturæ, orta-que ex Patre bibaci, levi apoplexia olim siderato, & Matre, cui carcinomatofus in mammis tumor mortem attulit, e vestigio procera, prompte fluentibus ante pubertatem catameniis, ubi ad decimumnonum suæ ætatis annum pervenerit, importuna tussi vexari cœpit, quæ pedissequam quandoque habuit non minus ciborum vomitionem, quam aliquam sanguinis tincturam, qua catarrhalia sputa cruentabantur. Anno 1733., suæque ætatis vigesimotertio nupta, & post quinque menses utero gerens, pinguior facta, & interdum tussiens, foemellam peperit. Verum etiam post puerperium nimis ubertim secedentibus lochiis loturæ carniū instar, in Clarensi oppido manus ve-
na

(1) Nunquam, sed in his præsertim morbis bonus Practicus distare debet a monitis Hippocratis. Ait enim Janus Cornarius: *Etiam in hac parte, quæ ad respirationum notitiam spectat, longe reliquos omnes Hippocrates antecellit.*

(2) Gibbi ex asthmate moriuntur: ait Hippoc. VI. Aphor. 46.

(3) Vide Riverium *Calomelanos* exhibentem.

(4) In Collegio Practico de Asthmate.

(5) Gummi ammoniacum, oxymel scilliticum, sperma cœti, & julep. tabaci, quatuor sunt, quæ in Asthmate humorali, & stomachico ceteris omnibus mire antecellunt. Baglivus Lib. X. pag. 67.

na secta fuit , cum aucta in dies febris idipsum postularet . Et licet variis administratis remediis , ex ærario pharmaceutico petitis , febris , viscerum calor , & extremorum mitescere visa sint , attamen & tussis , & uterinus , semperque cruentus fluor curationi per integrum annum reluctata sunt . Tandem Bergomi eruditus in Jatrice facultate Vir , & amicus noster Gaspar Cucchi , imminuto iterum sanguine ob febris recrudescentiam , incrassantibus , & specificis , puta gelatinis , rosarum conservis , urticæ succo , & similibus totius sanguineæ massæ dialysim compescere , salina spicula hebetare , jam fatiscentes solidorum fibras erigere pertentavit . Quibus quidem auxiliis suppressus est sanguineæ ichorositatis per vaginales lacunas fluxus , sed paulatim adventante præsentī hyeme , & febris continua , & tussis in promptu fuit , cum sudoribus , emaciatione , stertore , & sibilo in respirationis actu , dolore in pectoris mucronata , & costarum mendosarum confinio , sputis multiformibus , nunc mucosis , nunc catarrhalibus , nunc puriformibus , interdum sanguine variegatis , genarum rubore , præcipue in sinistro latere , siti , vespertinis , & nocturnis accessionibus , & paroxysmis , alvinis fœcibus crocea flavedine tinctis , adeo ut tot ærumnis laceflita , Februario 1738. medicam opem iterum postulaverit . Accitus propterea , & pensitatis prius omnibus , quæ ad causarum lumen , ad essentiam morbi , ad therapœæ regimen conspirare poterant , in eam deveni sententiam , eximiam Matronam , introducto sanguinis colliquamento , solutis homogeneis particulis , laxata solidorum compage , ex acerrima liquidorum omnium dyscrasia , ad tabem inclinare . Quamobrem præter exarata symptomata , cum attentissime observassem , non solum matutinis horis pulsus sollicitis nimis vibrationibus reciprocare , verumetiam ad occasum vergente sole , postque penetratum in liquida chylosum laticem , ex pancreatici succi activitate , & acore , ex fermentativa miscella , ex particularum nisu , quaquaversum pollentibus magis exustæ , & irrequietæ bilis principiis , arterias omnes , conicasque earum productiones in majorem elaterem ampliari , extendi , & clinicam manum violenter tundere ; atque insuper cum morbosorum symptomatum cæterva præcipue circa pectus versaretur , profundus in thorace sibilus violenta succussione tussim concomitaretur , excretaque per os , non ex palatinis glandulis , non ex tonsillarum utriculis , aut glandula pituitaria sudarent ; reliquum est , ut opinemur , ex

pede-

pedetentim enatis pulmonarium lorum tuberculis, heterogeneas ichorositates gliscere, atque ex enormi impetu, & convulsiva undulatione ad trachealia ora ascendere. Nil enim facilius, si nativa forsan præextitit respirantium vesicularum inertia, & debilitas, quam quod inibi lugenda metastasi, muriatica acidarum qualitatum sarcina suam sedem figeret; & ex multiformi, sed præcipue in sinistro latere pustularum, & exanthematum disseminazione, infestis accedentibus hyemalis inspirati nitri particulis, thoracicum viscus vitaretur. Quod quidem sicuti interfluentium muriaticorum laticum effectus fuit, ita radicalis in præsentiarum morbi evasit causa, dum ex variis hisce folliculis, pulmonumque tuberculis, nunc ex turgenti acida cruditate, nunc ex puriformi ichore, ne dicam postremis hisce diebus purulento, disruptis, & suppuratis, assidua non minus imis faucibus, & laryngi sputorum materies suppeditatur, verum etiam per omnis generis venas, in internis tuberculorum parietibus hiantes, virosæ, & infensissimæ ichorositates toti massæ sanguineæ communicantur; & en habitualis febris, per totam quasi dixerim hyemem, nunquam intermittens, virium prostratio, anorexia, & fluidorum omnium dissolutio, quæ præter alia signa, arguenda præcipue venit ex quantitate urinæ, ex puitionis, & sudoris.

Præterito mense manus medica admota fuit, leviterque cassia, & tamarindis subducta quandoque intestinorum saburra; pectorali syrupo ex hedera terrestri, tussillagine, radice chinæ, liquiritia, & similibus opus pertentatum; interjectis hora somni emulsionibus ex seminibus frigidis, papaverinis, & testaceis, & quandoque pilulis de cynoglossa cum spermate coeti, pulveribus haly Abb. antihect. Poterii, & quandoque opiatis (1) humorum dialysim, fluxum, & vigilias (2) prohibentibus. Verum omnia incassum usque in præsens fuerunt adhibita. Cumque vespertinæ paroxysmorum exacerbationes Patientem frequenter vexarent, magni Riccardi Morton documento, china china non ad curationem, sed ad accessionum moderamen exhibita fuit; & in præsentiarum quotidie bis in die sumit aquam lactis destillatam, scilicet ex rasuris, santalis, herbis pectoralibus, ranis, cochleis, lumbricis terrestribus, pullo exentera-

(1) Opiata mentem serenare olim opinatus est Georgius Hasenest.

(2) Ait enim Nicolaus Massa in *Epistola Medicinali* XIII. ad Excellentissimum D. Paulum

Magnolum e Burno Brixiensem doctissimum olim Medicum: *Somnus humectat, & virtutes omnes instaurat; vigilia vero exsiccat, & inflamat.*

terato , & lacte vacino . Sed cum omnia in pejus ruant , atque curationis spes imminuatur , oracula tua , sapientissime Professor , consulere domestici opportunum duxerunt .

Tua itaque in primis optantur monita , an supressis hoc mense menstruis , alioquin fluere consuetis , licet virium debilitas , & liquidorum dialysis obstent , vena tangenda sit , & quo loco .

Dein cum phthiſeos pulmonaris characteres ingraveſcant , an lacte utendum sit , habito respectu ad vulgatum illud : *Lac febricitantibus malum* .

Quia vero methodicæ indicationes eo collimare deberent , ut lixiviosi salium cuspidēs invagentur , effrænis spirituum tumultus coerceatur , roridæ nutrituræ humiditates augeantur , ulcerosæ asperitates , & scatebræ in pulmonicis lobis consolidentur ; sic in hunc finem proponi possent pulmo vulpis præparatus , aut pilulæ de terebintho , additis millepedibus , olibano , belzoino , floribus sulphuris , superbibendo haustum tepidæ decoctionis ex foliis taraxaci , pulmonariæ , maculosæ , botryos , ex floribus hyperici , viol. bellidis majoris , papaveris rheados , tantillo syrupo de corallis , aut de roſis ficcis , potionem edulcorando . Nec spernenda essent ferculum Saxoniae in juribus domesticis , & continua , aut frequens in ore gestatio rotularum ex pulpa radicum althææ , gumm. arab. & tragach. in aqua papa. rheados sol. cum saccharo qm. sat.

Cetera , & bene multa , quæ in hoc casu adhiberi possunt , & sub Brixiano cœlo usuveniunt , prætermittuntur , & admirabile aliquod remedium pro salute Patientis expectatur &c.

C O N S U L T A T I O

C L A R I S S I M I V I R I

JOANNIS MARIÆ FRACASSINI

Medici Veronensis .

82. **M** Iratus quidem sum , nec mirari desino , Vir sapientissime , cum symptomatum Nobilissimam hanc Mulierem infestantium syndromem , summa alioquin claritate , atque elegantia expositam perlegerem , te adeo obſequentis animi fuisse , ut alicui satisfactorius , incurabilem morbum enarrando , meum consilium poposceris . Malum jam ad tertium tabis gradum pervenire , satis e-

vinci-

vincimus, tum ex diuturna febre accessiones vespertinas continente ; tum ex sudoribus nutritium succum dissipantibus ; tum purulentis sputis , stertore , sibilo , clangosaque voce comitantibus . Idcirco Matronam istam prognosi relinquendam esse arbitrarer , nisi trito illi Hippocratis documento me opponi animadverterem . Remedia hucusque adhibita nonnisi sancta dicerem , tuumque curationis regimen unicum fateri necesse est . Quamobrem cum supervacanea esse cognoscam artis auxilia , Theoria quoque , ex qua indicationes sumuntur, valedico . Quoad remedia tamen hoc tantum dicam , ut & tuæ petitioni satisfaciam : a sanguinis missione omnino abstinere , propterea quia talem operationem Ægram jugulare pertimescerem ; agitur hic enim de sanguine nimis soluto , nec copia peccanti , omisso virium languore . Si vero propter Ægræ solatium, remedium a me petis , hoc proponere non recuso . Septalii decoctum non extra rem judico , ebullitioni addendo ranas , vel cancrorum caudas , & chelas , lac quoque coctum , ut sit facilis digestionis ; nec non Maña Aluminis convenire mihi videtur . Ceterum , & hac pluraque alia efficacia aliouin remedia , nisi Sanctorum interponatur auxilium , futilia esse autumo .

CONSULTATIO

VIRI CLARISSIMI

STEPHANI PICCOLI

Medici Veronensis .

83. **U**Tinam verum esset dictum illud : Medicus , qui suffecerit ad cognoscendum , sufficiet etiam ad curandum (non dicit tamen ad sanandum) ; nam cum evidentissima sit agritudo torquens Nobilissimam Mulierem , adeo graphice exposita a sapientissimo , & famigeratissimo Professore assistente , fulgeret certa spes curationis ; constat enim evidenter, ipsam tabe pulmonari laborare , cujus fundamenta , & dispositiones usque ab anno ætatis suæ decimonono , jacta sunt in ejusdem corpore . Quis enim est , qui videns hominem quendam tussientem , gracilem , excarnem , ait Areteus , non pronuntiet , ipsum vera Pthoe laborare ? cernimus enim , ipsam continua tussi , sibilo in respirationis actu , pectoris dolore , sputis multiformibus nunc mucosis , nunc catarrhalibus , nunc puriformibus , interdum sanguine variegatis , genarum rubore præcipue in
fini-

sinistro latere , siti , febris continua vespertinis , & nocturnis affectionibus stipata , additis etiam sudoribus , & emaciatione : quæ omnia indicant lethalem hanc pulmonum affectionem , quæ ad gradum proxime tertium hucusque devenit , indicantibus id sudoribus colliquantibus , & urinis pariter ejusdem conditionis . Neque infringi potest hoc judicium a paroxysmationibus inæqualibus cum crocea flavedine excrementorum , quasi esset humoralis febris corticis perujani usu superanda ; nam hic solet esse status tabidorum descriptus a magno Hippocrate in prima taxi , ubi ait : hic erat autem tabidorum status (præter alia) febribus autem affligebantur inæqualibus , recurrentibus , etiam tertianarum naturam referentibus . Neque admirari debemus , quod in hanc pulmonarem labem exitialem ruerit Nobilissima Exponens ; nam omnia , quæ deducuntur a temperamento , habitu corporis , quin etiam ex Parentum charactere seminali , ex immatura , & copiosa menstruorum expurgatione , imo ex continuo uterino fluore post partum remanente , ostendunt indolem sanguinis acrimonia muriatica præditi , & laxæ texture : qua stante , lymphæ hujusmodi erosivis salibus saturata , facile potuit per tracheales glandulas pulmones ipsos hujusmodi qualitate paulatim inquinare , & ibi morans in hujusmodi statum deducere tabidum , & flaccidos , quinimo fraciditati proximos reddere : ita inducta secunda illa tabe ab Hippocrate descripta , quæ per flacciditatem pulmonum indicatur , annotata sputorum conditione . Verum præter rationem non est vereri , ne ulceribus etiam , quod affecta sit eorum substantia , non quidem magnis , nam nunquam erupit sanguis in copia , sed parvulis quidem exsectionibus ulcerosis a parvis interspersis tuberculis eruptis : & est tabes illa scrophulosa a Mortono graphice delineata , quod ostendunt sputamina ipsa interdum sanguine variegata . Hisce casibus solet etiam esse comes laxitas quadam pulmonum nativa a malo influxu seminalis principii , quam observabat Hippocrates in Eurganactis filia hoc morbo ex vivis sublata ; quia (sunt verba Hippocratis) in ea erat nativum quoddam tabidum .

Cum pervenerit modo morbus ad supremum fere malitiæ statum ex sua natura , & ex inutilitate tot rationabilium auxiliorum , possum dicere : Dii maris , & cæli , quid nunc nisi vota supersunt ! attamen nunc rigore tempestatis jam elapso adeo adverse ejusmodi egritudinibus , possumus non sine aliqua confidentia curationem tam proprie huc usque peractam proseguere , sanguinis dyscrasiam inquisitam emendando , pulmonum absterisionem promovendo , balsa-

micis etiam oppugnando, pulmones roborando, & corpus renutriendo remediis desumptis a medicina fontibus, quod sic Chirurgicum saluto, considerando venæ sectionem. Et cum hac tabes non sit a crassitie sanguinis cum plenitudine, sed potius a penuria spirituum, data summa tenuitate sanguinis ipsius, ut ostendunt fluxilitas nimia liquidorum, fons liquationis, quam cernimus, solet fieri cum maximo præjudicio: & hic est unus ex illis casibus, in quibus Hippocrates in Libro de humoribus severe vetavit. Sic in hoc fonte remanet solum aliqua inunctio toti corpori peragenda, & hac ex unguento resumptivo Zacuti, & oleo pineorum recenti. Video hisce casibus Galenum instituisse curationem duobus remediis, lacte, & balneo aquæ dulcis, quod tempestate calidiori posset institui, si res permitterent, neque colliquantes sudores præsentis, vel diarrhæa obstarent, quæ fortasse diarrhæa si supervenirent, occurrendum esset clysteribus paratis ex pinguedinosis, & elasticis injectionibus.

Percurrens pharmaceuticum fontem, post hæc adhibita, aliqua pauca proponam, quæ respectivè possint ordine designatas intentiones explere, a quibus (si tamen sit locus spei) in praxi multum levaminis notavi. Primum erit remedium liquidum hujuscemodi. ʒ. mulsæ hord. terebent. ℥. ii. ex qua sumantur ℥. vi. mane, & vesperi bihorio ante cibum, vel saltem quatuor, quæ sumenda erit per quindecim saltem dies; quod si aliquam conferentiam observemus, posset etiam ad ultiores dies produci. Hoc peracto remedio, cum substantiæ pulmonum provideatur, præscribere mihi placet aquam calcis tertiæ infusionis ad ℥. vi. mane, & vesperi, cui præmittantur duo boli sequentes. ʒ. butyr. cacao ℥. i. antihetic. Poter. gr. xv. f. pil. n. ii. f. a. Post horum usum per tot similes dies arrident valde pilulæ balsamicæ Mortoni ad ℥. i. mane singula die, & constantur ex iisdem fere ingredientibus, quæ proponit sapientissimus & Nobilis Vir in sua Consultatione non satis laudata; quibus superbibat destillatum ex sanguine vitulino, floribus hyperici, & pulmonaria maculosa ad ℥. iv. Tandem claudere curationem usu lactis humani methodo consueta ab uberibus recentius emuncti, & inter alia plurima specifica ferculum Saxonie præcipue. Hæc sunt, addito congruo vivendi regimine a clarissimo Assistente præscribendo, quæ exarare potui in hoc rerum summo anfractu, si adsint induciæ, quarum in fronte imprimere etiam placet documentum: Medicus vir nauta est. Sint in salutem exoptatam Nobilissimæ Exponentis, quæ etiam submitto Nobilissimo Professori, & me obsequentissimum fateor.

HISTO-

HISTORIA XXVII.

SPUTUM SANGUINIS, TABES
INCIPIENS IN SENE.

84. **C**hristianissimi Regis classium Dux, temperamenti calidi, & ficci in senili ætate constitutus, post latas media ætate febres tertianas, chinachina nunc domitas, nunc auctas, & commissos terra, marique errores præcipue in diætâ secundum varias belli vicissitudines, tandem anno præterito molesta, arduaque tussi vexatus cum ventriculi debilitate, hypochondriorum borborygmis, & oedematoso pedum tumore, medicam opem postulavit. Quæ quidem symptomata instructo optimæ curationis ordine aliquatenus quiescere, & per sex menses minus Nobilem Patientem vexare visa sunt. Et noviter adventante præsentis hyeme, antiqua sæviente tussi, sensim sine sensu apparuit virium prostratio, ciborum inappetentia, & in dies semper aucta corporis macies. Hinc in riperia Benaci lacus degens, præter modum ejusdem lacus aquam potavit, ea spe fretus, quod ab aquoso fluento interne solutis biliosis ichoribus, salibusque muriaticis, exarata symptomata e voto mitterent. Sed eventus par non fuit desiderio, aut consilio. Enata quidem subinde per mensem diarrhæa aliquod levamen afferre visa est, sed eadem suppressa, post violentissimam tussim, cum tussi aliquot uncia sanguinis nunc accensi, nunc magis coagulati per sputum apparuere, ideoque hæmoptoicus factus est. Post hæc non purulenta, sed quasi dixerim puriformis, & viridiuscula alba, falsuginosaque materies quotidie expuitur nocturno præsertim tempore, semperque cum tussi, & vigiliis, adeout & rorida humiditas videatur consumpta, & non solum de humorum dyscrasia, verumetiam de partium organicarum vitio dubitandum sit. Licet autem sensus, & dolor præcipue sentiatur in regione mesenterii, morbusque in annexis glandulis, & chyli incerniculis hæere videatur, ut quasi dixerim, penitus abolitæ ventriculi digestionis, & sulphureæ bilis proventus probant, & flatus in intestinis ostendunt, nihilominus difficilior respiratio, quæ evenit dum in dextero latere decumbit, & pertinax ferina tussis sunt indubia pulmonicæ etiam labis testimonia, ideoque & mesenterico, & pulmonico paren-

chymati medicas indicationes , & remedia dirigenda esse , quis ibit inficias ? Cum autem amisso inter solida cum fluidis æquilibrio acerrimum bilis prædominium videamus , cruorque nimis frequenter per urinam , pedumque oedema lymphatico connubio orbetur , hypochondria suspensa , & sicca exæstuent , reliquum , & necessarium est , ut laxanti medicamine ventriculus , & annexa intestina mudentur , acerrima fluidorum diathesis corrigatur , salina sanguinis spicula cicurentur , viscerum fermenta , & emollito abdomine fibrarum laxitas , earundemque oscillans motus promoveantur . Arduum sane opus , nisi proximum ver , Ægrotantis animus , absentia febris , & Plinius (1) multum sponderent . Manna sibi familiaris , eaque semel in hebdomada repetita viam sternit aliis remediis , in quibus jus viperinum seligendum hortarer , per quadraginta dies , in aqua hederæ terrestres , & pulmonariæ , irroratum aliquot guttis balsami sulphuris terebinthinati . Laudabile perinde esset destillatum in B. M. ex sero lactis cum foliis , & floribus balsamicis pectoralibus , pullo , ranis , & oculis cancrorum fluvialium . Nec deserat in cibis inceptum Brixiae usum ferculi Saxoniae . Quibus executioni mandatis , lactea diæta laudatur , præmisso Baglivii pulvere ad aciditatem evitandam . Fomenta abdomini , & emplastrum si lubet pectori *ex salicibus glutinatorium* (2) , aut *indicum* Aeginetæ (3) , & clysteres emollientes erunt utiles . Præ ceteris victus ratio , & diæta juvabunt . Sique Sextus Philosophus Platonius (Gabriele Humelbergio Ravenspurgenfi Medico interprete) fidem mereretur , equi urinam bibere posset (4) .

HISTO-

(1) Ait Plinius lib. II. cap. 18. de sanguinis profluvio : *Multis per ora stato tempore , ut nuper Macrino Visco viro Prætorio , & omnibus annis Volusio Saturnino urbis Præfecto , qui nonagesimum etiam excessit annum .*

(2) A Paulo Aegineta laudatur . Lib. VII. de Re medica .

(3) Ex cera , resina , pice sicca , bitumine ,

zacynthio , cerussa , chalcitide , misyos , melanteria , alumine , galla , omphacitide , & malicorio .

(4) Libro de Medicina ex animalibus . Ad Phthificos , & qui male tussunt . Equi salivam si biberint , sani efficiuntur . Expertissimum sane , equus morietur .

HISTORIA XXVIII.

HÆMOPHTHISIS, RESPIRANDI DIFFICULTAS,
MACIES CUM LENTA FEBRI.*Damnantur Aquæ minerales .*

85. **S**anguinis per os rejectio per intervalla , statisque temporibus nunc magis , nunc minus adaucta , ejusdemque filamentosæ per diæresim transfusiones , quibus catarrhalia sputa indefinenter variegantur ; respirandi difficultas , & acris a capite destillatio cum tussi vespertinis præsertim horis , & subsequenti quandoque exitu puriformis materiæ ad fundum subsidentis , in egregio Viro juvenilis ætatis , temperamenti calidi , & sicci , sunt indubia , incipientis , ne dicam , confirmatæ hæmophthisis testimonia ; ipsamque non minus a multiplici tuberculorum existentia in pulmonicis productionibus pendere , verum etiam ab universali liquidorum dyscrasia , & solidorum omnium debilitate ; cum id præsertim suadeat ventriculi inertia in actuando chylificationis opere , universalis macies , & lenta febris una cum roridæ humiditatis consumptione . Eo itaque artis conjecturæ dirigendæ sunt , ut ventriculus roboretur , sanguinis sputum impediatur , acerrimi humores cicurentur , balsamicæ particulæ in tota liquidorum massa augeantur , & pectori succurratur .

Propositæ igitur minerales aquæ Recobarii , aut ex valle Solis admodum suspectæ sunt (1). Licet enim vitriolicum gas in ipsis lateat , quod laceffit , & laxis Ægroti fibris aliquod robur addere posset , nihilominus ob ferrea , pyritea , irrequieta , eaque acerrima mille generis effluvia , quibus montanæ illæ subterraneæ regiones fæcundantur , sanguinis dialysim augeri , & spirituum animalium explosivum motum actuari posse , timendum esset . Hisce accedit acris subtilitas , quæ angue pejus vitanda est , præsens fervida temporis constitutio , & itineris difficultates , & præ omnibus non levia , jamque habita hinc præterito anno detrimenta , quæ omnia apprime suadent , vitandam esse harum aquarum potationem .

Quam-

(1) Quamvis non negarem , verissima esse , quæ scripsit Georgius Tobias Vveismannus in Obs. CXCII. Actorum Germaniæ , vol. I. Ægrorum scilicet Phthisicorum magnam utilitatem a Fonte

medicato Treinvaldensi , & ab acidulis Deina- censibus , recipientium . Sed casus distinguendi sunt .

Quamobrem si adstanti Professori hoc medicaminis genus admodum arrideret, & necessarium autumaret, possent seligi Milzanelli aquæ, quæ oleoso bitumine divites sunt, ut fufius innuimus in tractatu nostro (1) de Aquis, & acerrimos sales solvere poterunt, sed solummodo per sex, aut octo dies, mox Nucerinolatice opus absolvendo.

Attenta tamen virium imbecillitate, & lenta, ne dicam habituali febris, alia & tutiori via incedendum est, & vitatis quibuscumque purgantibus hydragogis, acris humorum faburra corrigenda est, medio decocto clarissimi Riccardi Morton: quinimo ad tutius regimen addita noviter aqua, aut lacte, caudis cancrorum fluvialium, & pullo exenterato, organis vitreis B. M. destillandum esse, suaderem; sic autem erit magis refrigerans, omni calore orbatum, & calidis visceribus acceptum. Deinde pectori succurrendum pilulis balsamicis ex belzoino, opoponace, fungo bedulino, floribus hyperici, & balsamo de copaya, aut sulphuris terebinthinato. Hora vero somni, laudantur boli ex cynoglossa, aut emulsiones ex amygdalis, feminibus frigidis, aqua malvæ, violarum, & plantaginis. Favorabili vero accedente temporis constitutione, viribusque finientibus, decernat Medicus ordinarius, qui curationi præsidet, num Sydenhamii consilium executioni mandandum sit, agendo nimirum, ut Æger equitando eat; aut cum Celso (2), & Plinio (3), *longam navigationem* instituat.

HISTORIA XXIX.

TUSSIS, SPUTUM SANGUINIS, MACIES.

86. **F**Requentes coryzæ, capitisque catarrhales destillationes, quibus, V. C., præteritis annis per intervalla multabaris, pectorisque leves, sed morbosæ vicissitudines, quoties ascendendo gradiebaris, aut in sinistrum latus somnum capere pertentabas, uberem præseferunt morbosorum, & lymphaticorum liquaminum proventum, quæ a tota sanguinis massa promanantia, nec feliciter per excretorios tramites defluentia, principibus partibus ærumnas, & morbos minitabantur. Huic an ansam

(1) Pag. 126.

(2) Lib. III. cap. 22. pag. 158. ait: Si vires patiuntur, opus est longa navigatione.

(3) Plinius ita loquitur: Præterea est usus

(aquarum marinarum) multiplex, principalis vero navigandi phthisi affectis, ac sanguinem egerentibus.

ansam darent errata primæ digestionis , an sulphuræ bilis fervor , tuique hepatis calor , an animi pathemata , hypochondriorum æstus , & melancholicum subdominium , sicuti non satis constat ; ita citra dubitationis aleam statuendum , quod elapso autumno ex iisdemmet causis graphice a te descriptis , scilicet ex victus plenitudine , ex sedentaria , proximaque ad ignem vita , accedentibus frigidis crispantis aeris particulis , aucta in dies acidarum qualitatum sarcina , actu circuitus in pulmonum ambagibus quiescens , difficilem interdum respirationem (1), febrim , dolorem , expuitiones sanguine variegatas molita est . Cumque statim spretis Medicæ artis monitis , non curatio Brixie in cubiculo instituta fuerit , ideo ulterius hyemali itineri expositus , & penetrabili frigore adustus , Venetiis antiqua pati debuisti symptomata , novaque metastasi thoracicum viscus iterum laceffitum est . Morbi itaque primaria sedes est uterque pulmonum lobe : causæ sunt exundantia sera ab acidis , gelatinosisque particulis inspissata , quæ intercedente fortasse utriculorum , & vesicularum laxitate , decumbunt , tussim excitant , sputa adaugent , & quandoque ob acrem præpollentem naturam capillares sanguiferas productiones adaperiunt . Qui quidem effectus reliquorum morborum fit causa ; etenim ex spiritalis organi ægritudine fatiscit propinqui magni musculi systole , sanguis nec perficitur , nec urgetur , languent fibrarum vires , & glandularum fermenta , rorida humiditas consumitur , & ecce macies , & pulsus frequens .

At inquires : hæc omnia a Venetis Medicis jam dicta , mihi que centies refricata sunt ; quid ergo agendum est ?

In primis abstinendum a cauterio , & hirudinibus , de quibus in tua epistola mentionem facis . Etenim quoad primum , abiit plenitudo , nec liquida in præsentiarum abundant , ut ideo emissarium aperiendum sit , quod quidem majorem dialysim efficeret . Ad secundum quod attinet : neque sedales , neque aliæ venæ aperiendæ ob nimis formidandam virium prostrationem ; & quia lymphæ dominium rapuere ; solumque non ad evacuationem , sed diversionem fieri poterit , quoties contingeret orthopnoica pectoris angustia , aut sanguinis majores per os excretiones .

Abstinendum pariter a purgantibus , & ventrifluis medicamini-

(1) Respirandi difficultas tam a sanguinis densitate , quam serositate pendens , doctissime mechanicis legibus explicatur a clarissimo Viro P.

Fortunato a Brixia in *Physica particulari Tract.* III. dissert. VI. pag. 509.

minibus, quæ raro morbis pectoris profunt, solumque ad intestinorum facilitatem promovendam, utilis esse poterit conserva mannae cum tamarindis, aut clysteres emollientes.

Cum autem curationis cardo in eo videatur consistere, ut ferofus apparatus alio corrivetur, & influat, bilis fervor temperetur, solidorum laxitates firmentur, catarrhalis amurca dissolvatur, capiti, & pectori succurrendo, amissum æquilibrium reproducat; sic duabus hisce indicationibus satisfaciendum putarem, diuretica decoctione lumbricorum terrestrium, vino prius purgatorum, & fol. scabiosæ in aqua capill. veneris facta, præmissis omni mane duobus bolis ex millepedibus, oculis cancri præparatis, & balsamo de copaya; proinde in usualet potum vertendum erit destillatum tenoris sequentis. ʒ. testudinis vivæ, rec. contusæ, ostrearum (1) n. x., cochlearum (2) n. xii., sanguinis vitul. rec. extrac. ℞. iv. florum hypericonis m. ii., aquæ com. ℞. xv. m. & S. A. destill. (3).

Tibi in domesticis juribus, interdum *Porculo lactente* (4) factis, sit familiare ferculum Saxoniae, sed avena Anglica, quæ vulgo *pilata d' Annover* dicitur, actuatam. Conserva rosarum antiqua, aliquot guttis laudani liquidi Sydenham irrorata, & somnum conciliare, & influxum catarrhalis lymphæ ad partem affectam prohibere poterit.

HISTORIA XXX.

SPUTUM SANGUINIS IN VIRO, OLIM PODAGRA, ET PLAGIS IN CRURIBUS LABORANTE.

87. **S**anguinis sputa per os iterum enata in Nobili Viro temperamenti calidi, & humidi, olimque plethorici, & hæreditaria podagrica labe laborantis, sicuti ex vasorum plenitudine proficisci posse non negaverim, attamen ob morbi diurnitatem, & adjunctam febrim, autumandum ex ingravescente sensim

(1) Lindanus refert, Hæcticam ex ulcere pulmonum copioso ostrearum usu curatam. Vide Ettmullerum T. II. pag. 366.

(2) Quidquid in contrarium scripserit Sennerius Pract. Lib. II. part. II.

(3) Vim destillatorum probare nititur Gabriel Frascatus Brixianus, illis verbis: *Sed, quis*

sansimentis non admittet, aquam cinnamomi, aut endivie destillatam, cinnamomi, & endivie vim continere? Vid. ejusdem Commentarios de Aquis Re-turbii Ticinensibus.

(4) *Porculi lactentis caro hamoptoicis salutavis.* Bernardinus Ramazzinus de morbis Artificum pag. 259.

fenfim hyeme fibrarum systema corrugatum fuisse ; adeoque in axim nitentibus arteriis , & vasorum omnium ordinibus , quærentia ex mechanica necessitate locum liquida , ad pectoris arcem , ad laryngem appulsa , cruentam expuitionem effecisse , latenti forsan acida , aut acquisita ipsius cruoris acredine , exitum sibi per porositates , perque capillarium abrasiones moliente . Ob id ignarus eorum , quæ a doctissimis Medicis administrata hæctenus sint ; solumque sciens , quæ nuper Illustrissimus , & Reverendissimus Frater nobis communicavit : scilicet quod viribus pollet , adhuc nutritus est , neque venæ sectio integram opem tulit , & quæ olim egomet observavi in Nobili Ægro , nullam inclinationem ad hos morbos habente ; qui quousque podagra , & cutaneis crurum ulcusculis , acerrimum ichorem fundentibus , laboravit , perfecta in reliquis valetudine fruebatur . Quoniam arduum nimis esset , a priori causam morbi cognoscere , eamque , attenta (si podagrica fluxio est , quæ pectus impetat) temporis constitutione , avertere , methodo præcipue illa , quæ ingeniose , & docte describitur a plenæ eruditionis Viro M. Scipione Maffejo (1) ; reliquum est , ut morbosa a superioribus partibus affectio amoveatur , imas , geminasque crurum ægritudines , quoad fieri potest , reproducendo ; docente Hippocrate : *in morbis pectoris tumores ad crura bonum* .

Illico propterea , neque ulla interposita mora , si febris exigua admodum est , captaque feliciore hora , fiat quotidie balneum tepidum a poplitibus infra . Sin vero adstans Medicus motum timeat , amplis , & tumentibus calidis spongiis , etiam in lecto crura foveantur ; addendo deinde pedum plantis emplastrum ex cochleis , & fermento triticeo , quod semper ferre , & mutare ad multos dies poterit .

Dein vitatis cantharidibus , cauterio actuali , vel potentiali , plagulæ in uno , aut utroque crure quatuor transversalibus digitis supra malleolum internum imprimantur ; quod etiam obtinere poterit cucurbitula cum multa flamma , ut bullulæ , aut vesica excitentur . Post hæc , melle rosato simplici , unguento isidis , & similibus , expurgatio sollicitetur , medio emplastro *ex*

S

alliis

(1) Nelle Osservazioni Letterarie T. III. articolo IV. hæc habet : *Vive oggi in Parigi il Sig. Conte d' Albert Principe di Gromberg Inviato di Baviera . Questo Signore in sua gioventù fu così fieramente travagliato dalla gotta in varie parti del corpo , che gli si presagiva corta vita . In età di trent'anni prese altro tenore di vivere ec. Il nuovo me-*

todo da lui preso si fu di lasciare interamente il vino , ed ogni sorta di carne , con tutto quello , in che la carne ha parte , e di mettersi a vivere di latte , e di quanto si fa col latte ; con moderazione poi ancora di ova , e di qualche pesce , d'erbaggi , di frutta ec.

alliis ruptorio , ita tamen ut nec dolor ex nimio , vel consolidatio ex minori stimulo contingat . Laudando insuper pectoris uncturam ex oleo pineorum recentium , usumque vini generosi , sed in modica quantitate ; quia vina tenuia in podagricis ipse Ramazzinus (1) damnat .

Ad remedia universalia quod attinet , mihi summopere esset in votis usus placentulæ ante coenam alternis diebus , sumptæ ex pulpa tamarindorum , qui & purgant , & corroborant , in illa quantitate , quæ doctissimo Professori videbitur ; qui pariter in arena capere poterit consilium , utrum aliquot cochlearia syrupi balsamici in pharmacopœa Bateana descripti , vel radicis *Pesoulinæ* decoctum calide forbillatum (2) , utilia esse possint .

OBSERVATIONES IN PHTHISIM , ET HUIUSMODI MORBOS .

I.

In qua agitur de consolidatis crurum plagis iterum promovendis , & aperiendis .

88. **M**ulti profecto sunt morbi , qui optandi sunt , & præcipue illi , quibus mediis natura impuros humores exterminat . Quod quidem licet primo intuitu theoriæ addictis erroneum videatur , attamen qui quotidianæ praxeos periculis medicinam facit , videtque ex suppressis hæmorrhagia , aut fonticulo , nasi muco , excreatu , sudoribus , ex pulsa scabie , exque tantummodo retardatis excretoriis motibus , illico aut capitis , aut cordis arcem cum Ægri periculo angi ; morbum illum , præcipue in cura coacta , iterum promovere debet , qui remedium majoris est ; idipsum testantibus clarissimis Viris (3) , idest Baglivo suadente impressionem scabiei (4) in Patiente periclitante , qui olim scabie laborabat ; & Malpighio (5) ubi ait : *Friktiones in extremitatibus celebrentur , curetque , ut podagra manifestetur* . Additque Dolæus (6) diaphoretica , ut ad corporis peripheriam

(1) De morbis Artificum pag. 334.

(2) A Chinenfi Provincia adfertur , & a Maleyensis populis *lac tigrinum* appellatur .

(3) Consulatur Coschuvitz in dissertatione de *Exanthematum seroso-lymphaticorum retrocedentium* noxis .

(4) Vide Fickium in dissertatione de retro pulsa scabie .

(5) In Consultationibus Medicinalibus , Centuria I. evulgata a Hieronymo Gaspari pag. 81.

(6) Lib. II. Tract. de Asthmate pag. 198.

riam recrementa varius expellantur. Ex quibus omnibus (1) arguendum est, admodum utile, & salubritatis naturam sapere, podagra, etiam cum plagis in cruribus, laborare; ipsaque feriente, summopere pertimescendum, ut ait Vvepferus (2).

Paginam denique omnem implent in hoc casu verba doctissimi Severini: *Singulare*, inquit, *est eorum ulcerum, quæ consilio naturæ providentis parantur; quæ omnia in nostram salutem excitata sunt, facinus esset, ipsa aut amoliri, aut temere cohibere. Tametsi etiam haud criticum est illud opus, nihilominus quia cum prospectu animalis fit, amplectendum est beneficium* (3) (4).

I I.

Ubi methodus nostra producitur.

89. **S**I quis autem urgeret, & methodum nostram in tractandis crurum plagis scire percuperet, paucis habeat. In corporibus ceteroquin sanis, in plaga nuper, aut non ita pridem (quod in hisce rebus caput est) nata, curationem aggredior; non sarcoticis, non adstringentibus (5), non balsamicis, neque toto oriente in auxilium vocato; sed post detersum ulcus, filamentis siccis impositis, & vinctura affabre ab extremo majorique pedis digito usque ad genu totum crus circumambiente, aut Ægro (quod melius, imo tutum) in plano horizontali composito, mediisque, quasi dixero, plumaceis affecto crure aliquatenus sublevato, ut tollatur descendendum lympharum gravitas, exsiccatisque lateralibus plagæ fibris natura (audite artis Tyrones) non multiplex unguentorum aptatio (6), natura, inquam, agat, quod Deo dante semper egit, & quod agere nata est. Quo sane lumine ductus Magnus olim Vir Joannes Maria Lancisius in Epistola ad Flaminium Pinelli missa, & in actis Literatorum Italiæ Tomo 36. relata, opus meditabatur, sic inscribendum: *De non curandis humani corporis ægrotudinibus*. Sin vero plaga aut antiqua, aut in melan-

S 2

(1) Et præcipue ab iis, quæ scripsit Jo. Lancisius, qui zonam lethalem ex ulcere cruris intempestive consolidato subortam annotavit. Vide Hoffmannum de pruriginosis affectibus pag. 106.

(2) In Historiis Apoplecticorum pag. 12.

(3) De Noviss. observatis Abscessib. cap. XXX.

(4) Videantur Ephemerides Germaniæ Volum. IV. pag. 488. referente Joan. Philippo Burgraffio Historiam *insultus apoplectici ab antiquis ti-*

biarum ulceribus exsiccatis.

(5) Inter quæ Ettmullerus Tom. I. pag. 884. summopere laudat *metallica absorbentia, sine morfu exsiccantia, præcipue ex vitriolo Martis &c.*

(6) Quæ exhalationem, & transpirationem vitiosorum vaporum, & halituum impediunt; ut constat exemplo Magnetis, qui, si oleo erit oblitus, effluviis suis uncinatis, ut cum doctissimo P. Lana loquar, ferrum penetrare non potest.

lancholico , scorbutico , podagroso , & cacochymo corpore ad cachexiam disposito , atque catameniorum hæmorrhoidumque , vel cujuslibet alterius evacuationis fontes siccati fuerint , vel aliquod aliud magni momenti symptoma Ægrum cruciet ; tunc , quæ numero anteriori diximus , quæque Severinus confirmavit , nobis occurrunt recanenda .

III.

De phthiſeos contagio , & propagatione .

90. **I**Nter summas Medicæ artis difficultates non ultimum locum meretur judicium ferendum , num a phthifico , tabidoque Ægroto domestici , consanguinei , familiares labem aliquam contrahere possint ; hocque non solum ob enorme damnum , vita piandum , quod in proximum grassari potest , verum etiam ob mille timores , imprecationes , & dubia (1) , quæ in praxi occurrunt . Tacendo enim , adstantes , ipsaque domus inficitur ; loquendo , violentissima animi pathemata , ne dicam desperationes , in Ægris excitamus , deque tot vicissitudinibus rationes a solo Medico postulantur . Fateor tamen hac in re , me multoties hæsisse , Auctoribus quantum sat lucis nobis non foenerantibus . Audivi olim Patavinos Professores parum , aut nihil timentes . Video Riverium (2) , Morton (3) , & Ettmullerum (4) , si phthificus anhelat sanum , morbi propagationem minitantes . Re tamen perpensa , non tantum nobis ipsi sumimus , ut quid agendum pronunciemus ; sed qua via a nobis itur , ut Brixianis ingeniis connitentibus , sub hoc cælo therapœa semper magis illustretur .

Neque vero in omni gradu , in omni phthifi metuendum contagium est , puta ab atrophia , ab inanitione , ab hæmorrhagia , a sero impuro foetido in pericardio (4) stagnante , a concrementis calculosis tartareis (5) , ceterisque remotis causis , & morbosis symptomatibus , quæ docte descripsit magnus Morton ; multoque minus formidanda infectio a liquidorum omnium dialysi , a phthifi sympathica (6) ; neque a crudis adhuc existentibus tuberculis ; aut scirrhis (7) , steatomatum instar ;

aut

(1) Quæ tamen frequenter accidunt in illis morbis , qui , ut olim ait Vincentius Calzavelia Medicus Brixianus de theriacæ abusu : *signis veluti ancipitibus internoscuntur* .

(2) Praxi Lib. XVII. cent. 1.

(3) De causis phthiſeos Pulmonaris pag. 27.

(4) In Collegio Practico pag. 363.

(5) Vide Blancardum in Anat. Pract. pag. 189.

(6) Vide Harderum Anat. Pract. ob. 341.

(7) Bellinus de Morbis pectoris pag. 591.

(1) Quas Harderus ob. 46. nominat .

aut a pulmonum alis conterminæ pleuræ (1) adnatis : quibus quidem casibus , potissimum si habitualis febris accedat , laudanda quidem diligentia est , ne adolescentuli , & præcipue ejusdem sanguinis , & cognationis , accedant , nisi prius adapertæ sint fenestræ , & cubiculum eventiletur . Sed tunc maxime pertimescendum , quando phthysicos originalis hæreditaria est ; quando a sanguinis præcipue spumantis (2) sputo incoepit ; quando vere pulmonaris scrophulosa , aut scorbutica est ; quando denique ulcera , aut tubercula respirantis organi substantiam lædunt , vitiant , & depascuntur , cum purulentæ saniei expurgatione , marasmusque in Ægro jam ad id disposito est præforibus . Præter enim virofa effluvia , & halitus , quæ a corruptis sputaminibus exhalari possunt , quis non videt , perenni ægrotantis expiratione , a centralibus affecti visceris partibus prodeunte , admodum infici posse aerem illum qui in cubiculo , fortasse parvo , & clauso , expatiatur ; unde a sano postea absorptus , & inspiratus , tenuissimas pulmonum fibellas , & vesiculas lædere , vellicare , & diverso modo modificare potest , & fatalia semina ferere . Ob id cum præter proximi juvandi meritum , Medicinæ primarius finis sit , salutem conservare , caute agendum , sani admonendi , & præservandi , & eo magis , quia Æger fere semper conclamatus est , parvosque , & ipse fateor , vidi restitutos . Quo casu satius est , Ægro probabiliter morituro senes , aut aniculas capulares adlittere , & ministrari , atque ad ipsarum etiam præservationem , ignes accendere , & effumationes instituere (3) .

I V .

De aliquibus phthysicos remediis .

91. **H**ippocrates Anglus (4), Coe (5) tamen , & Plinio (6) præcuntibus , docet , ut tabidi , phthysicique rheda , aut equo vectore peragrent , majoresque utilitates promittit hoc reme-

(1) Vide Fridericum Hoffmannum Decade 11. dissert. X. pag. 266.

(2) Ait Hippocrates : *Quicumque spumantem sanguinem extussunt, iis ex pectore educitur.*

(3) Ut de Hippocrate asserit Nicomedes, Julio Mart. Rota Interprete : *Quo circa summis laudibus prosequor admirandum Hippocratem, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græcos venientem non alio præsidio repulit, quam aerem &c. Præcepit ita-*

que, ut per totam civitatem ignis accenderetur, & bene olentes coronas, & flores haberet &c.

(4) In dissert. Epistolari pag. 379.

(5) De Glandulis pag. 486. ait : *Exercitatio corpus corroborat, validumque reddit.*

(6) Lib. XXIV. cap. 6. Constat, inquit, illam cæli æva plus ita, quam navigationem Ægyptiam proficere, plusquam lactis herbidos per montium assiva potus .

remedii genere ; quam sint , quas efficit *mercurius in lue vene-rea* , & *cortex peruvianus* in intermittentibus . Pace tamen tanti Viri , tot miracula ego Tyronibus , Ægrisque suæ fidei conceditis non promitto . Admitto equidem & aerem semper puriorem (præcipue si siccus erit , ut frequenter evenit in Tabiis inter *Surrentum* , & *Neapolim* positis) , qui eunti occurrat , posse internam pulmonum concamerationem purgare , & effoetas fibras erigere ; posse nitrosas ejusdem aeris particulas purulentam amurcam læsis partibus adhærentem solvere , nec sine levamine : sed quando hæc executioni mandanda sint , non in levioribus tantum malis , sed in crebra tussi , & macie stipatis , vereor , ne motus , & corporis quassatio liquidorum etiam internum motum adaugeat ; ideoque vel dialysis augeatur , vel novæ metastases pectus impetant , febris incrementum sumat , atque ex successive compressis hac illac solidis , spiritus animales cum majori ægrotantis debilitate exprimantur , & lipothymia in promptu sint (1) .

Considerandum potius in praxi ejusdem auctoris monitum (2) circa usum laudani , quod solitarium adhibendum est , ne pa-regorica vis ab aliis remediis perturbetur .

Vomitoria vero ab Hartmanno (3) , & Bartholetto (4) proposita , suspecta sunt . Prosper Martianus (5) purgationem , & venæ sectionem , quæ Hippocrati (6) , & Galeno (7) interdum placuit , prohibet . Ettmullerus saccharata , & mellita (8) damnat . Cnoæffelius (9) rotulas admirabiles proponit . Michaelis tincturam ex saccharo saturni part. i. vitriol. martis part. ii. & spiritu vini rectificato paratam laudat . Bonettus suffitus odora-mentosos , de quibus jam num. 77. pag. 122. aliquid innuimus , docente Actio (10) . Denique Marius Marci (11) phlegma vitrioli roridum . Boyle (12) cum Dioscoride , & Poterius (13) sulphur , & ab eo parata (14) . Mynsicht saturnina . Garanzier (15) , & Alphonsus Ferreus (16) lignorum , & vegetabili-
lium

(1) Juxta illud Sennerti : *Ægro vero mortem accelerant* .

(2) Sydenhamii scilicet , in dissertatione Epistolari pag. 483.

(3) In praxi Chimiatri. cap. 99.

(4) Tractatu de difficili respiratione .

(5) In Hippocratem sec. 4.

(6) Epidemiorum .

(7) Epid. Comm. III. Tex. 2.

(8) In Collegio Practico .

(9) In M. A. N. C. anno. VI. App. pag. 81. ex sulphure 3. iij. stib. diaph. 3. i. mastich. suc-

cin. albiſſ. aa. 3. ii. croc. orient. 3. i. ſpet. diatr. frigid. 3. 6. ſaccharo albiſſ. 3. vi. irrorat. ol. deſtill. anis. gut. vii.

(10) Tetrab. IV. Serm. 4. cap. 113.

(11) In Philoſophia Veteri pag. 550.

(12) In Philoſoph. Experimentali Par. 2. Sec. 1.

(13) In Centuria tertia .

(14) Et præcipue lac ſulphuris . Vide Crollium in Baſilica Chymica .

(15) Tractatu de Tabe Anglica .

(16) Lib. II. de Ligno Sancto .

lium decocta (1) (2) . Moebius nasturtium indicum cum conserva rosarum sumptum . Velschius (3) pulverem fungorum folicis , & ulmariam , ob vim traumaticam . Dolæus (4) balsamum peruvianum . Sennertus (5) succum caulium . Avicenna (6) conservam rosarum . Valescus de Taranta (7) electuarium . Montanus, saccharum rosatum . Wilhelmius Bernhardus Nebelius, præcipue in atrophia (8) , pulverem hederæ arboreæ . Tota denique Medicorum cohors , nullo ævo excepto , lac (9) , tamquam palmarium remedium , præscribunt .

HISTORIA XXXI.

TUMOR IN MAMMA .

EPISTOLA

FRANCISCO RONCALLO

Medico Celeberrimo

JOANNES BAPTISTA PASTORINUS

F. P.

92. **T**Ua conscius benignitatis veniam non despero , Sapientissime Vir , si hætenus eruditissima tua epistola responsonem distuli . Prius etenim mihi animus fuit , executioni mandare remedia a te prudenti consilio descripta , ut eorundem effectus nobis innotesceret , pro solidiori morbi contumacis indicatione . Quapropter

(1) Vide decoctum anthiphtificum in Pharmacopœa Schroederi pag. 735.

(2) Ex radice chinæ , lassafras , liquiritia , hyssopo , fatureja , tymbra , pfora , glycyrrhiza , lagopo , filiquis , stoechade , guajaco , ut videre est in Morton in exercitatione Medici- nali IV. , Martini Lister , & in Francisco Ar- cæo lib. de Vvulneribus , Thoma Erasto in Con- siliis a Scholtio collectis . Nec non ex vegeta- bilibus præcipue sanicula , pede leonis , pyrola , quinquefolio , veronica , buglossa , prunella , consolida majori , papavere rheados , hederæ terrestri , bardana , pulmonaria , maculosa , vin- capervinca , cherefolio , plantagine , equiseti , tormentilla , scordeon , botryos .

(3) Mictimon. Cent. II. observ. 60.

(4) In Encyclopædia Medica de phthifi.

(5) Practicæ lib. II. P. II. cap. 12.

(6) Lib. III. Fen. X. Tract. V. cap. 6. , qui refert , mulierem quandam phthificam , & mor- ti destinatam , conserva rosarum ita curatam fu- isse , ut non solum sana , sed & pinguis videretur . Vide Mesuem cap. de Phthif. Valeriolam lib. V. obs. 5. Cratonem in Consil. M. Forestum lib. 16.

(7) Qui a Daniele Sennerto Pract. lib. II. P. II. describitur .

(8) In Actis Physico-Med. German. Vol. V. Observ. CXV. pag. 400.

(9) Lactææ diatæ methodum graphice descri- bit Franciscus Redi in suis Consultation. T. VI. pag. 121. Et etiam in Epistolis T. IV. pag. 59. ubi in phthificis lac ovillum laudat .

pter symbolum meum, si addere liceat, ego quoque censeo, quod hætenus nihil cancroſi deliteſcat in morbo meritiffimæ Monialis, non tamen extra dubitationis aleam, quod progreſſu temporis funeſtam tranſmigrationem ſuſcipere nequeat, niſi opportunis auxiliis ſedulo occurratur. Etenim ex rorida Virginis conſtitutione tam favorabilis conjectura, ut tibi licuit aſſerere, mihi eruenda non eſt, quod atrabilare ſcilicet virus nequeat deliteſcere, in contrarium dictantibus tot celeberrimorum Auctorum obſervationibus, ut mihi quoque ſpecialiter, anno elapſo, obſervare licuit in alia Nobili Veſtali optima conſtitutionis, occultum cancrum in centro ſiniſtræ mammillæ, qui duobus abhinc menſibus, non citra ingens ſanguinis, ſalutiſque diſpendium, manifeſtum ſe reddidit; & mihi ſane in prædicta D. dubitandi occurrit occaſio ex ipſius relatione de infauſto eventu. Virginalis etenim pudor frequentem prohibebat indaginem, quanquam ſedulo conquereretur de dolorum intensiōe, modo urentium, nunc lancinantium, cito pulſantium, tali, ac tanta præcordiorum anguſtia, ſpirandique difficultate, ut recumbens in lecto, ſurgere cogeretur, ob ſuffocationis metum, accedente pariter, ut aſſerebat, partis livore, majorique renitentia, atque progreſſu. In hunc finem acceſſit D. Retia pro deliberatione de tanta morbi ſuppoſita atrocitate; ſiquidem detrimentum potius ex inchoata curatione promulgabat; factaque oculari obſervatione, (Discamus invicem, Amice mi dilectiffime, mulierum querelis præſtare credulitatem), non tantum livor nullus obſervandus apparuit, ſed potius tumoris mollities, ac imminutio. Itaque ſe habet in præſenti ex expleta purgatione, licet adhuc conqueratur de doloribus per intervalla recrudeſcentibus, quam proximo accedente autumno, reiterandam opportunam fore censeo, non neglecto interim abſorbentium uſu, ut ocul. cancr. matr. perl. ebor. ſpermat. cet. in decoct. theæ, vel ſtellariæ: mihiſque perſuaſum habeo, reſcripta lachrymabili concepta prognōſi, rebellem morbum vindicandum fore temporis progreſſu, dummodo de ipſius ſalute ſollicita ſit prædicta D. Patiens, cui, tibi, necnon celeberrimo Viro, Domiminoque meo Coldmō Patri tuo, Neſtoreos annos a ſuperis enixo corde deprecor.

Dab. Leuci 4. Julii 1721.

A U C T O R I S   R E S P O N S U M .

Erudito Viro

JOANNI BAPTISTÆ PASTORINO

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

93. **A**B eruditissima tua epistola non minus , quam a prolixâ consultatione Chirurghi Jacobi Retia , coniicere licuit morbosum statum , quo meritissima Virgo in præsens torquetur . Quando tamen philosophica libertate , qua uti soleo , procedendum permittas , libere dicam , a Chirurghi adeo famigerati opinione me dissonum confiteri ; cum in præsens omni modo absit suspitio scirrhusæ , aut cancerosæ coalescentiæ . Quandoquidem , si bene recordor , in personali visitatione aliquantulum admirari coactus fui , quod in rorida adeo Virginis constitutione , perfectam præferente liquidorum indolem , atrabilare virus culparetur . Ne tamen apparenti temperamento , & meo illectus desiderio , aliquid de morbi identitate superesset dubitandum , quia non sum nescius eorum , quæ scripsit Brixianus Auctor Hieronymus Ochi (1) , reliqua symptomata ad examen reducere opportunum duxi . Dixit itaque Patiens , nullam unquam in mamma affectâ persensisse tumoris , aut coloris sensationem , nisi quod anno elapso violenta facta fuerit a thermoclinio compressio , & inde producta tumorositas in centro ipsius mammillæ , quæ ad menses spreta (quia accidentalibus , nec adeo violentis doloribus stipata) , tandem ulcerosam etiam ab extra impetiginem produxit . Quæ tamen omnia in præcedenti meo per Leuci Territorium itinere , & tu Vir celeberrime dignatus fuisti aperire . Peracta insuper oculari inspectione , atque per momentum manibus diverso modo (ulteriorem enim indaginem virginalis pudor prohibuit) contrectata substantia mammillari , nullam reperi gummositatem , aut nodum intercostalibus musculis radicum , de quo D. Retia sermonem habet ; sed tantum in centro mammillæ apparuit tumor , nucis juglandis magnitudinem adæquans , qui , quamvis superflans glandularum mollities lumen præpediret , tamen pro benigno fuit

T

habi-

(1) Tractatu de Febribus . Lib. de Humori- *mammarum cancro subjecta .*
bus pag. 193. ubi ait : *Mulieres sunt uteri , &*

habitus , non fuscus , niger , terreus , aut obscurus (1) , nec adhuc petrosa coalitus duritie , vel inæquali prominentia circumdatus . Illud insuper observatu dignum , quod ulcerosa exanthemata , quibus affecta mamma superficialiter variegatur , feliciter ad perfectam cicatricem perducta sint , quod admodum difficile crediderim , si in subjecta parte atrabilare fermentum delitesceret . Quis etenim negaret , corrosivum succum , qui mediis furculis sanguiferis , aut lymphaticis , vitiose ob exesione dehiscens , ex mammae peripheria transudat , naturam profundæ stasis non sapere ; & si sapit , quomodo per tot vices perfectam cicatricem esset nactus , si cancerosam indolem redoleret ? His profecto favorabilis accedit conjectura , culpanda etiam esse animi pathemata , & menstruorum defectum , quod præter tua monita , ex eo abunde colligitur , quia circa pectus nullæ serpunt varices , quibus alioquin carcinomatosi tumores nutriuntur . Consonum ideo rationi crediderim , validam thermoclinii compressionem lymphaticæ diramationis tubulos dilacerasse ; quapropter in glandula forsan magna , & spongiosa elutriatis acidis , & aquosis ichoribus , lenta potius durities (Prisci *frigidam* dicerent) , quam suppuratorius tumor emerferit . Quod tamen aliquando , etiam absque causa violenta externa , evenit , potissimum in nostræ Patientis ætate , ubi pruriens sanguis , & exlex in determinatis evacuationibus ichores acido-serosos in mammis deponit . Cumque , attenta molli , & flaccida constitutione multiplicibus integrata glandulis , perfecta non absolvatur arietatio , hoc est , contranitentia canalium cum fluidis circulantibus ; hinc est , quod partes acido-crassæ una coeunt , subtilioribus evaporatis , nec ultra progredientibus . Nec obstat contumax morbosus affectus continuatio ; cum vaga febris , & aliorum symptomatum recrudescentia medica auxilia per annum integrum postulaverint . Morbus itaque ut cedat , & lacrymabilem transmigrationem , quam Deus avertat , non suscipiat , expiatis primis viis , & bis , quatenus opus sit misso (2) sanguine , laudarem per quadraginta dies serum lactis asinini , corticibus tamarisci , & floribus bellidis majoris alteratum . Favente vero Cœlo , admodum esse possent

(1) Hæc autem sunt signa *apostematum melancholicorum* , ut Nicolaus Massa in Tom. II. Epist. XIV. ad Dominum Joannem de Ulmo Nobilem Brixensem Medicum , & tumore in labio , & in pede laborantem , transmissa , clare ostendit .

(2) Ballonius Lib. I. Epid. pag. 57. exemplum profert Abbatissæ , mammarum scirrhus laborantis , cui sub nimio menstruorum fluxu mammae detumuerunt , & malum mitescere visum est , suppressis autem mensibus denovo increvit .

sent utiles aquæ Coldonenses , quarum potu & visceri , acidi-
que lentores , qui in mamma stases minantur , & acerrimi fa-
les , qui in sanguine luxuriant , e voto solverentur .

O B S E R V A T I O IN TUMORES MAMMARUM :

94. **N**on solum in Medicina , sed etiam in Chirurgia mul-
ta latent , licet oculis , & tactu procedatur . In supradi-
cta enim muliere , quia mammosa , centralis concretio tam a com-
munibus integumentis , & a superficie distabat , ut premen-
tium carnosæ digitorum summitates , ob sana , molliaque su-
perstantia glandularum strata , ægre possent internam duritiem
persentire , & de illa sententiam proferre ; ideo quasi dixero ,
ut in Medicina , conjecturis , & rationibus de occulto morbo
fuit differendum ; ut vera tamen fatear , cum Tagaultio , qua-
lescumque fuerint glandulosæ congestiones , ex sanguinis fœce ,
quæ in Virginibus , & præcipue in claustralibus emergunt in
mammis , & sub axillis , licet Sennertus (1) dixerit , *præfer-
tim si sit in mammis cancer , diu sine insigni incommodo vivere
possunt* , attamen semper existimandæ , præcipue si Patientes sint
suppressæ (2) (3) (4) , si plumbei coloris , si hypochondriacæ ,
uno verbo , si ad melancholiam hysterica pronæ ; quia tan-
dem , ut ait Cornelius Celsus (5) , multoties in strumosos (6) ,
& carcinomatosos tumores abeunt (7) (8) .

T 2

HISTO-

(1) Practicæ lib. IV. Par. III. sect. 1. pag. 753.

(2) Vide Acta Medica Hassn. Vol. II. pag. 195.

(3) *Vitiosi humores , qui per uterum cum san-
guine menstruo evacuari solent , ad mammas regur-
gitant . Sennertus ibidem .*

(4) Ideo cum Galeno sanguis mittendus .

(5) Lib. V. cap. 28. *Id vitium fit maxime in
superioribus partibus circa faciem , mammas &c.*

(6) Quod frequens esse posse putat Brasavo-
lus Comment. ad aphor. 26. lib. 7. Hippocratis ,
non solum in mulieribus , sed etiam in viris ,
qui quandoque etiam nimis aucta mammarum

magnitudine , secans ferrum poscente , laborant .

(7) Horum curatio eradicativa nunquam ten-
tanda , sed semper palliative tractanda , reme-
diis pag. 142. jam expositis : quibus addi possunt
oleum ranarum viridium per descensum para-
tum , canceri vivi contusi , ejusdemque cineres ,
cum aqua cardui B. mixti : agrimonia , persica-
ria contusa , & parti affectæ aptata , mumia ,
lithargyrium &c.

(8) Vide Paulum Aeginetam de Re Medica
Lib. VI.

HISTORIA XXXII.

CANCER IN UTERO.

95. **P**Erennis defluxus per vaginam multiformium ichorositatum, nunc scilicet puri cruoris, nunc viscidiusculæ, & filamentosæ lymphæ, nunc sanguinolenti feri, instar loturæ carniū, cum lancinantibus doloribus per intervalla recurrentibus, in sterili muliere, temperamenti calidi, & humidi, habitus melancholici, & coloris subobscuri, cum lenta febris, & aucta, post cibum, vomituratione, sunt indubia cancerosi tumoris, quem Arabes *Sartan* dicunt, adaperiti, atque exulcerati, & dysepulotici testimonia, ipsumque ab atrabiliari sanguinis dyscrasia non minus, quam ex virulenta siphylide, ex polluto olim conjuge, pendere. Cum id ulterius suadeant, & probent luxuriantes carunculæ in internis vaginæ parietibus adnatæ, quæ magnam demonstrant circumstantium partium laxitatem; unde coniiciendum est, ex facili, & labenti expurgatione, organicum morbum ad uteri osculum hære, ibique circumferentem sanguinem ulterius inficere, nervosas propagines in explosivum actum extendere, & teretia ligamenta convellere, & præcipue ea, quæ ossi sacro connectuntur: & ecce coxæ, crurisque dolor, quo multis abhinc diebus Patiens divexatur. Itaque si huiusce generis labes in liquidis, & organicum vitium in solidis latet, ut jam nimis elucet, quales, quæso, indicationes elici possunt, nisi illæ, quæ, magno docente Hippocrate, non curativæ, sed palliativæ curationi satisfaciunt? primas vias scilicet delicate leniendo (1), salinos liquidorum cuspidēs hebetando, acida absorbendo, stomachum roborando, balsamicas, & homogeneas particulas in sanguine augendo, & uterinæ compagi, & interjacentibus vasorum coordinationibus, universalibus, & peculiaribus remediis, succurrendo.

Vitatis ergo Agyrtarum circumforaneorum, salutem certo spondentium, consiliis, quæ morbum, & crumenam vexare potius poterunt, vitatis hydragogis insuper, & medicaminibus validis cujuscumque generis; ptisana Riverii, epithymo, polipodio, diabuglossō, vel pilulis de lapide lazuli, sollicitatis quandoque leviter primis viis, transitus faciendus erit ad usum magnesiæ

(1) *Purga corpus competenti purgatione.* Carolus Oslevvius in Epist. ad Laurentium Schol- zium lib. III.

gnesiæ albæ quotidie in matutino haustu , aquæ ex pomis dulcibus destillatæ ; cui eodemque vehiculo succedere poterit sal-faperilla , & scrophularia , magisterium ocul. canc. in subtilissimum pulverem redacta , sed ad multum tempus in quantitate semidrachmæ ; non omissis emulsionibus in aqua persicariæ ex seminibus frigidis , rasuris eboris , cornucervi , & præcipue saturninis , & magnesiæ alba , quæ palmam ceteris omnibus remediis præripiunt . Per totam insuper hyemem uti poterit ferculo Saxonie in juribus domesticis , aut familiaribus pulmentis . Quoad partem affectam , utiles erunt injectiones , medio metrenchite , projectæ ex aqua *latrabili* (1) , malvarum , plantaginis , menthæ saracenicæ , nepetæ , persicariæ , agrimonie , & pomorum putridorum , aut ex succo marrubii , linariæ , thapsi barbati , buglossi , portulacæ , scabiosæ , rumicis (2) , euphragiæ , urticæ , virgæ aureæ , solani , semper vivi majoris , verbasci , sonchi , mixtis (3) cum pulvere aron , pompholige , & plumbo usto , & etiam liquefacto cum mercurio vivo (4) , a-malgama mercurii dicto .

O B S E R V A T I O N E S I N T U M O R E S C A N C E R O S O S .

I.

Ubi de admirabili tumoris scirrhuso-carcinomatosi amputatione.

96. **M**Ajora de hoc morbo non addam ; quia plura numero 23. pag. 40. ubi de scirrhuso , jam diximus . Animadvertere tamen lubet , ea , quæ tunc notavimus , interdum esse circumscribenda , quoad sententiam nostram non tangendi tumores scirrhuso-cancerosos , urgente interdum necessitate ipsos curandi ; ut evenit , dum hæc scribo , in muliere fervidæ constitutionis , quadragenaria , multoties enixa , ex Clarensi oppido Brixiam , ut curaretur , advecta , & ab egregio Viro amico nostro , & territorialis Brixianæ ditionis Syndico irrevocabili , meritissimo Comite Joanne Baptista Faglia mihi intime commendata ; in cujus sinistra inferiori mandibula in ore extra dentes globosa durities , quam *caratanum Hispanicum* Ray-

mun-

(1) Quæ paratur ex cane lacte matris adhuc utente in M. B. destillato. Vide Joann. Michael Praxi Clin.

(2) Plinius lib. XX.

(3) Vide Unguentum Oribasii lib. III. , de quo ait : *Id quod maxime usvenit in pudendi muliebris sinu .*

(4) Tulpius .

mundus Jo. Fortis dixisset (1), concreverat, malum punicum magnitudine sua adæquans, rubicundo pelliceo involucro cooperta, sphærica, tactui ne hilum quidem cedens, ad usque oris labia perveniens, ipsaque violenter, & superstantem genam in protuberantem amplitudinem extendens, adeout & monstruosum vultum, & foetentissimum halitum efficeret. Cumque tumor annosam haberet originem, & alias ligamine ablatus, in majorem semper molem reproductus redierit, summaque durities scirrhuso-carcinomatosa indolem præseferret, anceps hæsitabam, num abscissionem iterum executioni mandandam permittere debuisssem. Verum enimvero duplex ratio assensui nostro in hoc opere ansam præbuit. Prima nempe, quod tumor in radice gracilescens, fungorum instar, sicuti Clarensis Chirurgis sectionem medio ligamine permiserat, ita & nunc profundior, magisque tutam extirpationem admittere posset. Secunda ratio innixa stetit timori, ne inopinato, aut respirationis, aut nutrimenti transitus interciperetur. Exiguum siquidem supererat foramen, ne dicam spiraculum, per quod necessaria hæc munia exequerentur. Nobis propterea assentientibus, experto Chirurgo, & nemini Brixianorum secundo Pompejo Mandini opus demandatum est, qui tanta dexteritate se gessit, ut bina tantum sectione globosa moles feliciter averuncata fuerit, tactis subinde, Guidonis documento, actuali igne radicibus (2), ne tam facili negotio possent egerminare. Interim vivit lætissima mulier, gratiasque Chirurgiæ agit, una deglutitionem, & pulchritudinem reddenti (3).

I I.

De signo futuri canceri.

97. **R**Ara res est, quam in Commentario III. Joannis Marinelli in libros Hippocratis vidi. Hæc enim habet: *Cum autem canceri futuri sunt, prius ora amarescunt, & quidquid ederint, omnia amara esse videntur. Quo sane lumine Practici vigiles sint, & quando vident venarum sanguisluarum livorem, auctam ætatem, suppressas hæmorrhoides, aut catamenia, uterum contractum, & durum, dura inguina, vultumque pal-*

(1) Hoc est quid medium inter cancerum, & scirrhum. Cent. II. pag. 223.

(2) Cui videtur quadrare illud Hippocratis lib. de Coacis Prænot. n. 2. Carcinoma, cui in

faucibus usum est, sanus evasit a nobis.

(3) Vide Fr. Aræum lib. II. de curandis vln-neribus methodum excindendi radicatus cancrus proponentem.

pallidum, tum a Patientē, præcipue si a tristitia, mœrore, animique pathematibus vexato, percontari debent, num oris amaritiam persentiat; & si sentit, & opportunis e dulcificantium familia remediis (1) sanguinis dyscrasiam, ante morbi productionem, temperet; & cum Jo. Baptista Rasario exclamet: *Hippocrates Princeps omnium eorum, quorum nomen fama ad nos per tulit.*

Alibi etiam Hippocrates scilicet lib. de Internis Affectibus num. 40. hujusce rei mentionem facit, remediumque adhibendum addit: *Si cancer fiat, os amarefcit; dato autem elaterium bibendum bis, aut ter, si non balbus fuerit.*

I I I.

Utrum alkalia fixa cancrum absque ferro curare valeant.

98. **S**Cribit Ettmullerus (2) Alliot Archiatrum Ducis Lotharingiæ citra ferrum, & ignem per alkalia fixa cancrum exulceratos curasse, & ob id Parisios usque fuisse accitum; sed effectus consulendi, & videndum, num facta, eaque iterata canant.

I V.

Nonnulla ad cancrum remedia.

99. **P**Ræter remedia, quæ num. 24. proposuimus, aliqui in hisce casibus utuntur radice serpentariæ, decocto calcis, emplastro Penotti, aut de carne bubula, stercore vaccino, geranio Robertiano, scilicet primo Dioscoridis, pullo (3) gallinaceo conciso, columbo (4), aqua papaveris rhæados, arnoglōssa majori, lapide calaminari, pulvere cammarorum, emplastro ex vernice, & medulla crurum vituli, œsipo, spermate ceti, oleo momordicæ &c. Videatur David Mauchartus, Georgius Garverus, Fridericus Dillenius, Henricus a Sanden, Derelincurtius, Stalpart, & alii.

HISTO-

(1) Inter quæ mariscarum apertio, & Balnea aliis præstant.

(2) In Chirurgia Medica T. II. pag. 1021.

(3) Vide Lazarum Riverium, cap. XII.

(4) Pullor illa gallinaceos in partes tenues, & latas concidebat, quas sæpius commutando inter-

diu admovebat affecta parti. Ab unico tandem, eoque præstanti remedio, reliquis quibuscumque frustra, ut diximus, tentatis, curationem recipiens pristinam valetudinem recuperavit. Mauritius Cordæus Comment. VII. in lib. Hippocratis de morbis mulierum.

HISTORIA XXXIII.

LUMBAGO.

100. **M**Orbosa symptomata doctissime exposita in Nobil. Adolescente decem, & novem annorum, sanguinei, & quasi atrabilaris temperamenti, habitus tamen carnosus, videntur sedem in sanguine habere. Dolor etenim, qui duo & ultra abhinc annis circa regionem lumborum, nullis instantibus procatharticis causis, coepit invalescere, proindeque ad medullæ oblungatæ caudam, os sacrum, & coccigis diffundi, nonnisi a fibrarum divulsione oriri potest, quam sola interfluentia liquida possunt producere; sique ultro citroque fluant, & refluant, rheumatismum; si vero ad peculiarem muriaticam summeque acidam indolem inclinent, scorbuticum affectum constituere. Verum licet hæc verosimilia videantur, morbusque remediis usque adhuc adhibitis veluti aliquatenus domitus, lento passu procedat, nihilominus, quia non integre, & feliciter solvitur, ratio postulat, ut ejusdem causæ, & nascendi modus, curque in illa ætate, in illo loco producat, ad examen revocentur. Præsertim egregii Patientis fraterno periculo docente, qui ejusdem texturæ, pariter in ætate decem, & septem annorum lumbaribus recurrentibus doloribus vexatus, proindeque emaciatus, febricitans, lipothymiis, & cordis angustiiis suffocatus, cruribus prius, & vesica syderatis, & emortuis, e vita discessit.

Hæreditariæ, & acquisitæ itaque causæ nominandæ primo sunt. Ex N. Patre olim nephriticis doloribus laborante, ex summe acido-sanguinea temperie ab utero matris contracta, ex sucto varii generis noxio lacte, demumque ab uberibus nutricis obscuri, luridi, plumbei coloris, & atrabilaris temperamenti, absoluto lactationis curriculo, quæ omnia junctis viribus ad acerrimam totius massæ sanguineæ dyscrasiam conjurare negandum non est. Quod pariter dicendum de organica solidorum constitutione, itaut renalis ataxia, viscerum, & fibrarum rigiditas, & æstus in filium corrivata, multiplices deinde pariat morbosæ propagationis effectus.

II. Observandum est, an genituræ liquor, etiam si absit virulenta siphylis, ad diri affectus motum, aut augmentum conspiret. Ex Anatomicis enim liquet, arterias sanguinem, tamquam

quam materiam , ex qua semen generatur , ad testes deferentes , ex aortæ trunco discedere , & duorum tantummodo digitorum transversalium intervallo sub renalibus excurrere ; venam pariter plerumque , arteriamque ex cava , & renali emulgente sui lateris enatam esse , nervos licet exiles testes obtinere , a sexto pari vago , & primo lumborum pari derivatos ; elaboratum vero semen ex parastatis per vasa deferentia in vesiculas seminarias defluere . Quæ omnia ratione originis , proximitatis , annexionis , ut in contractilibus nervearum appendicum ordinibus contingit , facillime probant , posse ab una in alteram partem , semperque inter lumborum confinia , morbosa incommoda vicissim excandescere , & reciprocare . Quibus positis , dum emenso , & quidem feliciter , pueritiæ curriculo pubescentis adolescentiæ vigor commovetur , pari passu irrequieti spiritus in explosivos actus perciti , quaquaversum rapiuntur , & urgent . Quamvis vero de his rationem , & lumen reddere posset egregius Patiens videatur , nihilotamenminus tunc dolor , aut abest , aut non persentitur ; postque , vel nitentibus in axim arteriis , vel extraneis , internisque vigentibus causis , in prædispositis , vasorum , & glandularum ordinibus , imæ spinali medullæ conterminis , morbosa phænomena peraguntur .

III. Eodem pariter pubertatis tempore in aliquibus melancholica labes animæ lararium aggreditur , animi pathemata , persentiuntur , fixæ opiniones determinantur , infortunia , & calamitates aut adsunt , aut apparent : denique indefinenter raptis spiritibus animalibus ad intellectualia molimina , chylificationis opus labefactatur , fermenta languent , humorum circuitus non urgetur , atque in ipsis magnorum vasorum ordinibus sanguinis motus retardatur , ubi vita producitur . Ideoque cum hic character in nutrice præextiterit , atque ab erudita scheda Brixiam transmissa clarissimi Adami Professoris Taurinensis , ubi Nobilis Æger deest , exprimatur , statuendum est , ad alenda exarata symptomata admodum conspirare .

IV. A majori partium organicarum occalescentia , & soliditate (hoc in casu temperamenti aridura , & siccitate ætati obstantibus) . Quo magis enim pellicæ fibrarum , & contractilium canalium productiones a primæva origine distant , eo magis ad majorem firmitudinem , rigiditatem , & duritiem inclinant . Quod licet in pluribus robur adaugeat , attamen in casu nostro , attentis aliis concausis , nervosos furculos , aut occa-

sione violenti motus , & calidi alimenti , aut transitus ob irradiationem spiritalis laticis , vel extendi , & elongari , vel laxari , & aperiri non posse , conjectandum est .

V. Quaecumque sit noxium illud , quod in affecta lumborum regione suas vires exerit , suspicari etiam liceret , mechanico , licet occulto , quodam operantis naturæ magisterio , per emulgentes venas , perque renalia cribra , cum urinario lotio secedere ; per quæ cum illa tantummodo separari possint , quæ sunt determinatæ magnitudinis , molis , & figuræ ; diuretica vero activiora censeantur illa , quæ sale volatili abundant , & in vino lateant tartareæ particulæ , & impura sulphura , reliquum est , ut opinemur , morbosas causas hujusce generis qualitibus assimilari , ut ex Patientis urinæ inspectione , & , si opus fuerit , chymica sublimatione poterit dignosci . Etenim si hæ dotes abessent , urinaque albicans , cruda , & aquea mingeretur , coniici liceret , aut posset , ex peculiari renum structura , tartarea sedimina repelli , & intercedente fermento in renibus succenturiatis existente , ad coagulationem , & ad intestinum motum reduci .

VI. Iliaca quandoque , aut colica passio lumborum dolorem efficit , aut simulat . Verum cum nec imi ventris pathemata , nec excreta admoneant de intestinali apparatu , cessare videtur occasio dubitandi .

Hiscæ propterea de causis optime constat ratio non in solitaria lymphæ , eaque ad salino-muriaticam indolem evecta , dolorum seminium existere ; cum ipsamet undequaque circumfluent , & alibi , puta gingivis , utpote laxioribus , & similibus suæ activitatis damna infingeret ; quinimo probabiliter & ipsa vitaretur nutritio , quæ adhuc consistit , & quæ suadet , hunc morbum diverso gressu procedere , & absolute discriminari ab illo , quo Nob. Frater e vivis sublatus est .

Neque solum irrequieta ætherea animalis spiritus effluvia , aut sanguinis acerrima spicula culpanda sunt , sed quandoque partium impetum facientium vappescencia , & inertia , liquidorum vero lentor , & visciditas , quæ in salebrosis , compressis , & difficilibus tortuosæ circulationis ambagibus quiescunt , & vasorum parietes ad latera premunt . Non enim tantummodo dolorem infert , quod punctim ferit , sed etiam quod comprimit , quod distendit , quodque malam modificationem , & veluti divulsionem in fibris suscitatur .

Quæ

Quæ cum ita probabiliter sint , conjectandum ulterius esset, quod licet ex gastrica ventriculi aciditate alimentorum farcina sufficienter dissolvatur , (nullæ etenim de stomacho querimoniæ , nulli intestinalis tubi , quod sciamus borborygmi) , attamen ubi per meseraicorum ora nutriens massa in sanguinem devoluta est , multas ex supradictis causis subire potest difficultates , ratione motus , assimilationis , & circuitus . In descripto etenim temperamento probabiliter latebunt irrequieta bilis principia , quæ primo occurso non solum laticem nutritium inquinare , verumetiam totam sanguinis massam conspurcare non desinunt , æstuosa , & sicca , ne dicam suspenso , ut verbis Hippocratis utar , viscerum temperies , quæ alternis arteriarum motibus non respondet , imo introfluentibus liquidis calorem adauget : quæ quidem labe , & latici nerveo communicatur . Qualis etenim sanguis , talis spiritus est ; unde in glandulis corticalibus cerebri ex bilioso , & acido sanguine parem laticem nerveum sublimari necesse est , qui dein medullæ spinalis occurso in lumbares vertebrae derivatus , exarata symptomata augere , aut producere potis erit .

Absit tamen , ut ipsam medullæ spinalis substantiam organico veluti vitio labefactatam , & offensam autumem . Dolores enim , absque febre , & cum æquali pulsu per quinque dies integre non quiescerent , & inferiorum artuum motus , aut sensus vitarentur . Quæ cum non contingant , non de vitio , sed debilitate ; non de facta continui solutione , sed irritamento , punctura , stagnatione , rigiditate , aut paresi , pressione , impulsu , cum aliquali fibrarum divulsione , remoto obstaculo tamen redeunte , dubitandum est .

Ne igitur melancholici succi in atram bilem conversi , difficiliorem reddant curationem , & ne temporum mutationes , aut veris adventus , ut præteritis duobus annis contigit , morbum exasperent , in id incumbere debebit ars medica , ut æstuantia viscera humectentur , salina spicula dissolvantur , tardigradi humores ad circuitum , atque ad excretoria diverticula deriventur , partis affectæ dolor mitescat , & tonica actio restituatur .

In hunc finem multa ex Ærario Chirurgico desumpta , in usum posita fuere Brixia , & alibi , & præsertim circa sanguinis missionem , multoties jam repetitam , & quæ exulantibus plethora , & doloribus acutis , inflammationi quandoque viam sternentibus , ulterius non adeo frequenter est iteranda . Excepto

tamen casu, quo bis jam experta hirudo hæmorrhoidalibus venis applicita, aliquam afferat utilitatem, quam afferre deberet, si naturæ operantis molimine, & documento, excretoria purgatio per sedalia vasa prius enata est. Quod si adversus rationem tertia, aut quarta operatio votis non responderet, abstinendum esset, juxta mentem divini Senis, per partem affectam non esse evacuandum; quia licet stagnantium ichorum exitus promoveatur, attamen aperto emissario, a disitis etiam totius corporis partibus humores confluunt, & affectam lumborum regionem pervadunt. Cumque per arcta foramina, ex subtilissimis sanguisugæ denticulis inflicta, confluentia ubertim liquida secedere, & percolari non possint, reliquum est, ut retrogrado motu, aut in lymphaticis venis, aut glandulosis interstitiis, & porositatibus subsistant, nataque fermentatione, acria, & lenta evadant. Potius itaque acidarum qualitatium sarcina, muriatici, & biliosi ichores, aut naturalium etiam liquidorum concursus, & impetus, dolores & ipse ad ciendum aptus, posset alio divertii, & avocari, medio fonticulo in brachio inflicto. Quod remedii genus aliquibus licet primariis Jatricæ facultatis Luminibus, theorico tantum examine artis dogmata super cathedram deprædicantibus, suspectum, nulliusque ad juvandum aptitudinis videatur, vel quia humores nutritios sanos fundat, vel quia debilitatem inferat, vel quia natura ingenium separandi malum a bono non habeat; attamen qui & Auctorum protectione fultus, & quotidianis practicæ Medicinæ experimentis ab Ægrorum lectulis, rationem periculis illustrat, rebelles alioquin infirmitates hoc tantum auxilio profligatas videt, & gratulatur.

Itaque si alia usque in præsens optatam opem non attulerunt, sique in benemultis videmus, aperto fonticulo morbum solvi; si denique hæmorrhoidalium vasorum intumescencia dari in hoc microcosmo heterogeneous succos, exitum quæritantes, demonstrat, cur janua longe a parte affecta non aperietur, per quam tota sanguinis massa despumescere possit?

Lumborum interea regio cucurbitulis, frictionibus, suffimentis non est irritanda, sed oscillans, & elastica solidorum circumstantium vis in statu veluti naturali servanda, viperino adipe, & unguento malvino simul mixtis, & urgentibus doloribus, poterit adhiberi linimentum populeon. De balneis ultra non loquar, cum jam experientia vocem extollat; si enim fuere utilia, iterari poterunt. Quando tamen ab illis gracilis rediit,

cau-

caute administranda : semper tamen universalia, dum semicupium, aut pediluvium suspecta essent .

In pharmaceutico fonte irrita fuerunt ventriflua medicamina, lignorum decocta, cinnabarina, antiscorbutica, chalybeata, succinata, acidularum potus, & ipsum lac (1) : quare alia pertentanda. Ideoque semper vitatis, & abire jussis purgantibus validioribus, lenienti aliquo expiatis primis viis, declinante hyeme, poterit in usum poni proposita aqua lactis B. M. cujus vires, adventante vere, actuandæ sunt infusione vegetabilium, scilicet hepaticæ, trifolii acetosi, agrimonix, fumarix, fonchi, endiviæ, boraginis, millefolii, marrubii, cochleariæ, & similibus .

Post hæc, perpendendum est, quænam ex prædictis causis morbosæ veluti induat naturam urgentis symptomatis. Etenim, si ab excretis, hypochondriorum, aut hepatis renixu, aut cogitantis animæ pathematibus, de melancholico constet prædominio, ab acido frequenter embammate nocendi activitatem mutuante, confugiendum est ad illa, quæ, suarum partium specifica activitate, valeant inertes fibrarum elasticitates erigere. Inter quæ laudandum venit stibium diaphoreticum, & arcanum duplicatum exhibitum omni mane in decoctione calami aromatici, veronicæ, scordei, absynthii, & corticum citri, vitato semper omni mentis labore, tristisque animi ægitudine .

Sin vero aut ab urinæ, aut a Patientis examine de renali, aut spermaticorum canalium ataxia, aliqua effulgebit conjectura, proindeque respondentium liquidorum diathesis dolorum recidivam promoveat, aptandum regioni lumbari ceratum ex torpedine (2) est. Intus vero aqua destil. ab anguria (3), cortice mundata, aut emulsionibus extra paroxysmum ex aqua fragariæ, ononidis, ex amygdalis, seminibus frigidis, & oculis cancri fluvialibus, in paroxysmo, ex papaverinis ipsis, si lubet, quando opiata suspecta sint, succurrendum est. Denique a juvantibus, & lædentibus, ab excretis, & retentis desumpto agendi lumine, patebit iter, & elucescet, aut quænam ex prædictis

(1) Nec mirandum, quia lac in corpore diverso modo agit, ut ait Hieronymus Brixianus Saloensis in Physiologia lib. II. pag. 83. *Lac omne coagulatum premit, coagulatum dissolvit in ventre.* Vide ibidem descriptionem de remediis contrarium effectum producentibus .

(2) *Asphalax*, quod aliqui *madaniudam* dicunt, seu sanguis talpæ animalis, cum torpe-

dine pisce bullito, & cera id efficiunt .

(3) Quæ admodum potest esse utilis, si verum est, quod eadem utantur Ægyptii pro præparanda bile, ut refert Joannes Baptista Montanus in Opusculis variis, curante Hieronymo Donzellino Philosopho, ac Medico Brixiano celeberrimo, editis pag. 767.

dictis causis præpolleat, cuique indicationi satisfaciendum sit, aut novum micabit sydus, quod Medicas mentes diriget.

Duo tamen silentio prætereunda non sunt; & quidem præcipue: an in temporum mutationibus Æger magis laboret. Tunc enim a vario non minus pondere, quam impetu ventosi interdum aeris, corpora magis commoventur, & agitantur, præcipue si accedat atmosphæaræ vitium, aut si insensibilis transpiratio incaute supprimatur. Quæ si contingant, præcavendum est; levi præmisso eccoprotico, mox exhibitis corroborantibus, inter quæ elyxir proprietatis Paracelsi, tinctura essentialis absinthii, decoctio florum paralytis, tilia, folia melissæ, radix valerianæ sylvestris, ceteris præstabunt: præcipue circumstantis aeris vicissitudines, quantum fieri potest, vitando.

II. Multa dicenda essent de potu & cibo. Consuetus aquæ usus summopere laudandus venit, qui quamlibet causam domare, & solvere potis est, dolores & inflammationes præpedire. Quando tamen gastrici fermenti enervatio, hypochondriorum borborygmi, viscerum paresis formidarentur, posset aliquando substitui cerevisia lupulata, aut pomacea, vel Anglicana avena, scilicet Hannoveriensis, aquam fontis edulcorare. Quibus, vitatis bradyporis, succedat diætetica methodus ab eruditissimo Professore præscribenda.

OBSERVATIONES

IN LUMBAGINEM.

I.

101. **N**ON sum nescius, a veteri nostræ facultatis principe, ejusque commentatoribus (1), lumbaginem ad dorsalem tabem referri, eamque præcipue a genitali semine nimis irrequieto, & exeunte, proficisci; ut ipse Hippocrates in Satyro Grypalopece (2) vidit, & in *Hollandis, tum propter rationem victus, tum loci ipsius qualitatem uliginosam* observavit Balduinus Ronssæus (3).

Sed animadvertendum, lumbaginis nomen lato modo esse sumendum, & sub eodem comprehendendi etiam dolores illos, qui a *copiosiore sanguine, ab occlusis, & exsiccatis meatibus*, nec non

(1) Vide Petrum Salium.

(2) Pepid. Sect. 8. Text. 52.

(3) Epist. 32.

non ab humore melancholico , aut catarrheumate , & a prava destillatione , quam aliqui *guttam* dicebant , dependent .

I I.

In lumbagine missio sanguinis per sedales venas interdum suspecta.

102. **L** Imitate insuper Hippocratis adagium intelligendum est, ubi ait : *Lumbis dolentibus expectandam evacuationem per hemorrhoides* ; neque semper ab eodem documento hirudines mariscis aptandi indicatio sumenda : quod sicuti , si morbus a sanguinis quantitate penderet , utile esse posset ; ita , dominante lymphæ , aut in exsiccatis poris , & solidis esset damnandum .

HISTORIA XXXIV.

ISCHIADICUS DOLOR IN OBESA .

103. **M** Orbosæ affectiones a doctissimo Professore exaratae in egregia Muliere , consistentis ætatis , temperamenti calidi , & humidi , summeque plethorici , videntur pendere ab universali vasorum cacoehymia . Etenim post mariti orbitum , pollente animi mœrore , atque inter sedentarias , & domesticas curas frequentissime igni exposita , accedente forsan aliquo errore in victus regimine , sensimque imminutis catameniis , internæ oblanguescere cœperunt fermentationes ; proindeque acidus lentor emergere , qui non solum in sebaceis , & pinguis glandulis , præcipue circa omentum , & corporis ambitum disseminatis , corporis plenitudinem molitus est , verum etiam cruori , & lymphæ semper magis nuptus , circulationis lege ad capitis arcem ascendit , ibique in corticalibus utriculis hærens , vertiginosa symptomata , cum capitis gravedine , & memoriæ lapsu , iterum enata produxit ; proindeque iisdem vigentibus causis , idem lentor ad sinistrum femur perductus , ischiadicum dolorem suscitavit , nunc & in dextero incipientem . Licet itaque duo videantur morbi , primus scilicet in capite , qui ob stagnationem , & nervearum productionum compressionem , acute statim temporibus periculum minuitur ; & alter tantummodo chronice in humiliori parte longitudinem , & serotinam victoriam indicans ; nihilotamenminus ex eodem fonte ambas

bas ægritudines oriri, ex supradictis jam fatis constat; juxta vulgatum illud: *causa est eadem, sed locus differentiam facit*. Ob id errare erit difficile in eliciendis indicationibus, quæ sane eo collimare debebunt, ut deterfis saburris ventriculi, intestinorum robur firmetur, universalis lentor dissolvatur, infarcta viscera aperiantur, & capiti succurrendo, inferiores excretoriæ viæ referentur.

Quoniam vero sanguis peccat in qualitate ob visciditatem, ut præteritæ ejusdem missiones docuerunt; & in quantitate, ut antiqua imminutio, & sanguiferorum, ob compressionem ab adipe, angustia suadent, sic potissimum ad ejusdem motum conciliandum utilissimæ semper erunt ejusdem extractiones (1), habito tamen respectu ad ætatem, & ad turgentis viscidiusculæ lymphæ dominium. Propterea sicuti menstruali venæ sectione, olim nec inutiliter in usum posita, abstinendum putarem, sic ipsam saltem, præsentē Majo, ex brachio, & pede esse exequendam suaderem; iterandam futuro Octobri, saltem ex pede, præsertim si capite iterum laboraverit.

Universalem liquidorum dialysim, & per consequens faciliorem excretoriorum canalium occursum promovere admodum poterit sal Anglicum amarum, superbibendo aquam tetutii, proinde in usum ponendo pilulas de ammoniaco Quercetani, alternis diebus, secundum Hippocratis documenta, referente Lælio Aureliano: *Ischiadicis dysenteriam utilem esse*. Ubi vero constabit de purgatis sufficienter visceribus, transitus faciendus erit ad aquam ex radice peoniæ, iva artetica, & antimonio paratam, aut ad betæ (2) succum, aut denique ad arcanum *cbamaeaetes* S. Cloff. (3).

Balnea (4), acidulæ, & luta vitanda erunt; non enim humectandum, neque laxandum est, multominus exsiccandum, sed potius lentæ quisquilix dissolvendæ, affixa, si lubet, cucurbita (5), attenuandæ; liquidorum circuitus, & ipsorum exitus
per

(1) *Hæmorrhoides aperire jussi cum egregio Egrilevamine*. Christianus de Helvich. obser. de *Ischiade*.

(2) *Coniux Polemarchi cum de articulis laboraret, subito coxendix doluit: muliebria non descendeant. Cum betæ succum potasset, vox nocte usque ad meridiem retenta est, postea resipuit, audivit*. Hippocrates, lib. II. de Diæta n. 49.

(3) Est scilicet oleum ex semine ebuli cum farina amyli incorporatum, & ad 3. s. in julsulo

exhibitum.

(4) Balnea illa laudantur, in quibus myrmecia, hoc est, ova formica, & cubile una bullierint. Quæ maxime etiam membrorum debilitati conveniunt. Post quæ, parti affectæ aptanda discussoria ex apyrano, & pix arida cum sulphure. Auctor est Paulus Aegineta, Lib. III.

(5) *Summum affert auxilium*. Oribasius Lib. IX.

per superiora (1), aut inferiora emissaria producendus. Hoc autem, reluctante præscriptis remediis morbo, obtineri poterit potu, futura hyeme, vini medicati, proximo autumnio præparandi præcipue ex cephalicis specificis, deobstruentibus, & miteme purgantibus, scilicet ex cortice rhod., capparis (2), chamædryos, gentiana, aristol. rot., agarico, primulaveris, pulegio, centaurea, chamæpyte, rumicis sylvestris radice, hiberide, seu lepidio sylvestri (3).

Sedentariam vitam, & præcipue apud ignem abhorreat. Motui, & præcipue rhedæ indulgeat, & exulantibus, quoad fieri potest, mentis operibus, diæta Medicis respondeat aphorismis.

HISTORIA XXXV.

CLAUDICATIO OB ISCHIADICAM AFFECTIONEM.

104. **I**Schiadica affectio ab ineunte usque adolescentia in Patientem 25. annorum, temperamenti calidi enata, proindeque per intervalla, præcipue ex catameniorum imminutione, & temporum inæqualitate revirescens, nativam ab utero debilitatem, & paresim femoris cum coxendicis ligamentis ostendit; ideoque nil mirum, si dein iisdem ex laborioso motu relaxatis, ibique ex dolorifico stimulo convulsis, aut divulsis tendinosarum partium villis, aliqua interfluentium liquidorum quies subsecuta sit; quorum quidem principia, & qualitates quis homogeneas, symbolicas prædicaverit, si tresdecim abhinc annis post malignam febrim integre depilata, & crustaceo in capite herpete vexata per quinquennium remansit? Cum autem nuperis hisce annis aliquatenus claudicans (4) incesserit, & proximo elapso vere sinistrum crus curtum, breviusque evaserit, attenta præcipue ejusdem macie, & subtilitate, atrophiam, & amyominitante, & docente Hippocrate: *Quibuscumque a coxendicum*

X

dolo-

(1) Jam vero vomitus quoque coxendicum doloribus magis, quam inferna evacuationes auxiliantur. Oribasius, lib. IX.

(2) Cui Galenus radices erica, aut myrica substituit.

(3) Vide Plinium, lib. XXV.

(4) Ut admonet Hippocrates, lib. de Internis affectionibus num 54. Ex coxendicum morbo multos claudos fieri.

dolore molestatis diuturno excidit coxa, crus tabescit, & claudicant: urgent indicationes, ut menstruationes sollicitentur, affectæ partis nutritio producat, relaxata ligamenta roborentur, & tonica proportio, & actio restituatur.

Secunda itaque saphena (1) dexteri pedis, affectæ regioni applicantur remedia a Brixiano olim cive (2) proposita, aut emplastrum saponis, vel machæronis viridæ, vel ex lixivio, ceratum barbarum, & diopalmae simul mixtis, emplastro amythaonis, aut hicesia (3), petroleo, ol. camomellino, myrtino, vulpino (4), lumbricorum, & balaustiis in pulverem redactis, aut vinum cum melle Hispanico, vel nostrate, quoniam Atticum ab Hippocrate (5) propositum, abest; aut denique fiat experimentum ab eodem Hippocrate propositum (6) affigendi cucurbitam, aut exulcerationem promovendi, ut olim docuit Christophorus Goetzius (7); & quousque constabit de majori ligamentorum robore, baculo, saltem domi, procedat, ne corporis moles supra affectum femur gravitans, laxitatem confirmet, aut integram luxationem efficiat. A purgantibus, & extorforiis pharmacis penitus absteineat, nisi instet fœcum inopia, quæ suppositoriis poterit tolli. Partis etenim macies liquida non exundare, sed deficere ostendit. Error, quoad liquida, non est in quantitate, sed in qualitate: ergo non evacuandum, sed corrigendum, ne ulterius soluto sanguinis crassamento, roridaque humiditate consumpta, proclivius flaccescant fibræ, ad contactum inclinent interni vasorum parietes, compressiones facilitentur, & spirituum transitus intercipiatur. Per totum igitur Septembrem, præmisso succo cyrenaico, seu silphio, quem officinæ, asam foetidam dicunt, ad *ervi* magnitudinem, sumere poterit, præmissa catapotia ex lapide armenico Aeginetæ, matutinum haustum decoctionis ex avena, radice bardanæ, floribus bellidis, rorismarini, fol. tormentillæ, bistortæ, tantillo clyxir P. Paracelsi actuatum.

OB-

(1) Inverso etiam modo. Hippocrates lib. VI. sect. 5. locum secandi venam docet; ait enim: *In fluxionibus ad coxam venas retro aures secato*. Quod utrum utilius esse possit, Practici iudicent.

(2) Hieronymus Satchetti Aelianus de Podagricis, & Arthriticis morbis retractatio, cap. XII. de Provisione, pag. 90. hæc habet: *Quæ vero partes firmant, per quas fiunt fluxiones, eadem fere sunt, quæ humores utcumque fluentes sistere valeant, ut troscisci, e terra lemnia, e rosis, de spodio, e succino, ramich, & similia.*

(3) Vide Galenum, lib. 4.

(4) *Vulpes totæ incoctæ in oleo aniceton, morbos sanant.* Oribasius, lib. IX.

(5) De Passionibus pag. 363.

(6) Lib. de Locis in homine n. 34.

(7) In Bibliotheca Chirurgica Mangetti, lib. IX. hæc exstant: *Adolescens quidam diu ischiade laborabat, & cum multis, ac diversis a variis quoque Medicis præscriptis usus fuisset remediis, rusticum medicastrum vocavit ad sui curam, qui afferuit, salutem ejus sumi debere ab urtica, si ea locus affectus ad rubedinem usque caderetur, & vino albo generoso postea ablueretur; quo peracto sanatus est.*

OBSERVATIO

IN ISCHIADICOS AFFECTUS.

105. **C**oxendice laborantes non tumultuarie eadem semper methodo curandi sunt, sed antequam ossa cariem contrahant (1), magno ab Hippocrate (2) via discenda est. Itaque si ab insolatu morbus pendeat, *fomentatione madefacito, cibaria, pocula, cetera, quæ dantur, tepida, liquida, humidave, decoctaque dato cibo, vino, paneve, & pulve mazave* (3) *atripto, non multumve subacta, & molli utitor, vinum album aquosum potato* (4), *corpore quiescito*. Si vero morbus bile gignatur, *veratro, & scammonia succo per inferna purgandum, glande etiam ex thlapsi* (5); quibus tamen, secundum rationes in dissertatione de abusu Purgantium in aere Brixiano a nobis exaratas (6), mitiora sub hoc coelo substituenda sunt. Porro si *pituita langueat, cnidio cocco, vel hypopheo cum foveris potionato*, aut affectæ parti aptanda costus (7), garum, & *muria ex piscibus sale conditis*: quibus non juvantibus, ad *ferramenta urentia* transit. Si vero a sanguine, cucurbitulam (8) admovet, venasque poplitum aperit (9) (10) (11).

X 2

HISTO-

(1) Quod olim vidit Joannes Fridericus Baverus.

(2) Lib. II. de Passionibus pag. 363.

(3) Panem quidem nauticum totumque conferre posse, non inficior. Sed casus distinguendos putarem. Quandoquidem si ab insolatu, aut quacumque causa morbus sævit in sicco homine arefactis jam fibris instructo, itaut potius de partium aridura dolorificos stimulos circa os facrum, & per totam coxam producente, dubitandum sit, a pane bis cocto integre abstinendum putarem. Quando vero in pleno corpore lymphæ, serumque abundat, partemque affectam, ligamenta laxando, luit, tunc exundantia liquida ad intestinalem cloacam allici, & combibi poterunt, medio mazæ atriptæ, potissimum si a mandibulis mansum, & ventriculo acceptum erit hoc edullii genus.

(4) Assuetus sum, Hippocratis oracula venerari. Sed cum millies audiverim Ægrotos ne summis quidem labiis tangere posse album vinum, quin fluxiones affectas partes impetant, cautos vellem Tyrones in exequendis hoc

loco magni Magistri mandatis.

(5) Oribasius, lib. IX. eandem in ischiadicis proponit.

(6) Brixie anno 1740. Typis Marci Vendrameni.

(7) Quem cinnamomum album aliqui appellant, & cui Zedoariam, vel Zinziber Ettmullerus substituit.

(8) Admodum utilem etiam in affectu pituitoso. Paulus Aegineta, lib. III. parti affectæ addit hirudines.

(9) Legenda est observatio C.V. in Actis Germaniæ ab Antonio Michelotto producta; ubi refert casum cujusdam virginis, quæ post incasum adhibita cataplasmata ex pice, sulphure, piperitide, ficubusque, tandem *lactea curatione diutius continuata ex toto convaluit*.

(10) Oribasius aptat *farinam fabarum cum adipe svisso*.

(11) Paulus Aegineta adhibet *per lanas succidas calidas acetum, nitrum, rorismarini semen, & cyprinum*: de quo vide Plinium, lib. XIII. cap. 1. et Celsum, lib. II. cap. ultimo.

HISTORIA XXXVI.

MORBOSA ENDEMICA CONSTITUTIO ,
 QUÆ BRIXIÆ an. 1730. GRASSATA EST.

106. **R**Em dignam Clinico, proximisque tuis admodum utilem geris, Vir ornatissime, cum hic ortum morbosæ vicissitudinis influxum sedulo perquiris, quibus signis se prodiderit, quibusque remediis debellari patiatur. Mihi tamen licet tua petitio non displiceat, cum quandoque alienis periculis discere, prudens consilium sit; ob imbecillitatem tamen meam nescio, an tuis votis satisfecero, præsertim quia ob Medica negotia subsecivæ horæ defunt, quibus pro re nata studiis hisce peculiaribus incumbere possim. Addamus insuper, diras, quibus vexati fuimus, ægritudines, protheiformi vultu, implicataque signorum syndrome, processisse; unde ægre etiam post fatales eventus, atrosque dies, conjecturæ deduci possunt. Popularis prius invaluit opinio, esse pleuritides. Etenim solummodo primo febris inflammatoriæ insultu frigus, aliorque præibant, dolor pungens ad latus, aut omoplatam versus, sæviebat, pulsus durus, tussisque cum sputo cruento, nunc viridi, nunc flavo, nunc ad atrum inclinante. Veruntamen cum cetera non accessissent signa pleuræ, aut intercostalium pectoris musculorum inflammationem portendentia, & suffocans stertor in secunda, quarta, & ante septimam, plurimos suffocasset, de pulmonibus sapienter cogitatum est; præsertim quia inæqualis pulsuum vibratio certo ostendebat, cordis regiam opprimi, in vasis majoribus encyclicum motum intercipi, ibique a stagnante cruore mortem parari, ubi vita producitur. In aliis vero, & præsertim senioribus, non sanguinis, sed lymphæ tenacioris copia in tenuissimis pulmonum lobis quiescens, culpanda fuit; & licet in aliquibus idem evenit fatum, morbus nihilominus mitioribus symptomatibus incedebat, & perseverabat. Alborum porro liquidorum concretio, nervorum quandoque origini inhærens, apoplexias etiam induxit, nunc fortes, nunc debiles, secundum diversam, aut omnimodam nervorum obstructionem, aut compressionem ad latera. Horum igitur morborum aeris siccitatem causam primariam fuisse patet; tum quia universalis causa assignanda est, quando plures regiones,

una

una simul vexantur ; tum quia lædendi modus ab aere tantummodo pendere potest , quod facillime patebit observanti , machinam nostram pelliceis vasorum ordinibus , & contractilibus fibrarum villis coagmentatam , a pertinaci circumstantis aeris siccitate , diverso modo corrugari , & circumstantium liquidorum motum proclivius urgeri , aut præpediri ; ex quibus morborum stamina pedetentim gliscere , aut e vestigio emergere nemo in arte versatus negabit .

Huic externo præmentis atmospheræ vitio addamus inspiratas , internisque tenuissimis pulmonum vasculis adjunctas , ejusdem noxii nitri , aut quarumcumque aliarum adventitiarum qualitatum particulas , a quibus fibræ irritantur , convelluntur , contentaque fluida ad inflammatoriam diathesim disponuntur , præcipue secundum varias idiosyncrasias , hoc est , hujus , vel alterius temperamenti dispositiones , ob quas externæ causæ aut non lædunt , aut junctis viribus occidunt .

Ne autem ulterius fileam , quod rei caput est , & quod quærere videris , amicorum optime , scias necesse est , purgantia medicamina in usum male cessisse , morbosque persæpe exasperasse . Sola , eaque abundanter repetita , sanguinis missio in primo febris inflammatoriæ ingressu optatum sæpe tulit emolumentum , pectorali immortalis Baglivi decoctioni addito spermate ceti , frequenter & calide forbillatæ , & aperto mediis vesicantibus in utraque coxa opportuno emissario , ut laxatis fibrarum pulmonarium fibris , facilior expuitio produceretur ; solutoque a sale volatili cantharidum sanguinis lentore , excrementitiæ massulæ felicius excernerentur .

Hæc sunt , quæ in exaratis , jamque favente Deo præteritis ægritudinibus , in usum revocavimus . Quia vero , acido coherenti liquidorum genio , quandoque fundens dissolutio succedit ; sic in aliquibus , post enarrata a coagulo incommoda , observare contigit acerrimam liquidorum omnium subtilitatem , ita ut cor. c. gelatinis , electuario diascor. Fracastorei , & laudano opiato , pacanda sæpe fuerit sanguinis dyscrasia . Plura adhuc superessent dicenda , si otium permitteret . Quapropter , oro , parce raptim scribenti , meque habe tibi addictissimum . Vale .

OBSERVATIO

IN ENDEMICAS CONSTITUTIONES.

107. **Q**Uoniam, ut jam in Præfatione diximus, Medicina per observationes perficitur, ita summopere optandum esset, ut quilibet in propria regione grassantes interdum epidemias, endemicos sævientes morbos, aut etiam non endemicos, describeret; quodque juvabit, in vulgus mitteret. Lux enim, quæ affunditur ab Hippocrate, Sydenhamio, Lancisio, reliquisque magnis Viris, prodest quidem, sed adamussim non quadrat, nec Medicam rem, quantum satis, illustrat. Græcia, Anglia, Roma distant inter se, differt coelum; tellus, aer, aquæ, simplicia, ventorum vires; quæ omnia quantum in hominem possint, ac valeant, consulendus Langius (1) est. Ergo quid polleat super Brixiam Boreas a septentrionali plaga adveniens, quid inferat horizontale planum nunc lacunofum, nunc lamis & paludibus conspurcatum, quid solis aspectus, quid altani, & etesiæ portendant: uno verbo, quid peculiaris hujus regionis temperamenta ferant, prope Ægrorum lectulum cogitanda sunt. Et quoniam in exhibitione solius purgantis (2) tot, ac tanta examinanda sunt, ita & in executione ceterorum omnium non quid alibi, sed quid sub hoc coelo evenit, sciendum est; ut de Gallicis endemicis pluviarum, nivium, aerisque vicissitudinibus olim loquebatur doctus Vir (3): *Che vada errato grandemente chi pretende di trasportare il calcolo di Parigi alla nostra Italia*. Quandoquidem sicuti empirice suspecta est, quia secundus Ægrotus, ob diversum morbi genium, par primo non fuit, ideoque perit similitudinis exemplar, & cum ipso remedii vis; ita quo magis per sedulos, atque elucubratos hominum conatus, endemiorum morborum ethologia, & praxis illustrabitur, tanto magis endemicis pariter, & patriis remediis morbi felicius averruncabuntur. Ait enim Celsus Martineghus Brixianus, lib. III. de Prævidendis Morborum eventibus: *Nemo tamen vel magno præditus ingenio, innumerabilibusque præceptis eruditus, sine frequenti exercitatione absolutus unquam artifex evadere, quidquamve magna laude dignum consequi poterit*.

Mo-

(1) In Homine Barometro.

(2) Vide dissertationem nostram de usu Purgantium in aere Brixiano.

(3) Lezione Accademica sopra l'origine de' Fonti del Sig. Dott. Giuseppe Avanzini Medico

in Firenze, recitata nell'Accademia Fiorentina il dì 17. Maggio 1725. All'Illustriss. Sig. Francesco Roncalli Medico, e Filosofo di Brescia ec. Regesta in Operibus clarissimi Vallisnerii, & ab eodem Auctori directæ.

Morosi propterea , & a critologia tuti , quia nihil scribunt , ut ait Ramazzinus , non tam facile stomachentur , si vident opera agentia , de quibus jam actum . Quandoquidem & novæ semper inveniuntur detectiones , quæ Medicam Rempublicam ditant , & novis rationibus , atque periculis Medentium mens edocta , cautius , & tutius ægrotos tractabit . Hujusce veritatis testimonium nobis exhibuit non solum olim doctissimus concivis , quando de austri potentia , ac vi in Brixienſe solum locutus est (1) , sed etiam nuper Paulus Valcarengi Cremonensis in edita Medicina Rationali (2) , a toto Medentium ordine accepta , & commendata , ubi morbosæ plurium annorum endemicæ constitutiones enunciantur , & curativa methodus producitur . Famigeratissimis itaque hominibus viam monstrantibus , ceteri tandem aliquando sciant , quod , præeunte Platone , scripsit clarissimus Vir Julius Pontedera (3) ; atque discant de sua Patria bene mereri : idque præcipue agant , ut ait Paulus Galeardus Brixianæ Cathedralis Canonicus eruditissimus (4) , non ad vanam sciendi ostentationem , sed studio inquirendæ veritatis .

HISTORIA XXXVII.

SPASMODICA VENTRICULI AFFECTIO CUM VOMITU , TUSSI , ET HIPOCHONDRIACIS AFFECTIONIBUS .

108. **E**Xponente , aut , melius dicam , respondente Alexandro Macoppe ; quia præcedens morbi historia deest , Auctor enim in progressu accitus fuit , ideoque tantummodo de eventu , deque sectione cadaveris rationem reddere potest , ut infra post clarissimi Viri consultationem patebit .

CON-

(1) Hieronymus Ochi Medicus Brixienſis de Febribus , lib. de Humoribus pag. 207. hæc habet : Cum sanguis collectus pravioſorem a validiori constitutione comparaverit naturam , ut propterea per austri dominatum hujus , vel illius sortis febres perpetuo divagari comperias . Quales extitere , quæ annis 1648. & 49. per Brixianum solum , aliasque regiones sunt vagata , & de quibus peculiarem confecimus tractationem . Sed cum Medicis curæ minime sit , constitutionem aeris austrinam observare , velut que ob tardissimum austri motum latenter nos invadit , atque afficit &c. Deinde subdit : excogita quamvis aliam aeris constitutionem , perpende cu-

jusvis alius naturam , proprietatem , & affectus , a nulla unquam venenum in subjectis hominibus generari , a nulla peste buboniam , ac carbunculosa , quam ab austrina produci unquam posse facile comperies .

(2) Medicina Rationalis ad Recentiorum mentem observationibus adaucta . Apud Petrum Ricchini .

(3) Hominem nempe non sibi soli nasci . In compendio Tabularum Botanicarum pag. 2.

(4) Parere intorno all'antico stato de' Ceno-
mani , ed a' loro confini : pag. 165.

CONSULTATIO

VIRI CLARISSIMI

ALEXANDRI MACOPPE

In Patavino Archigymn. Publ. Prim. Pract. Med. Profess.

109. **S**I dolores , uti fere contingit in omni morborum genere , liceat ab eorum sede , ac parte affecta denominari , profecto dolorifica sensatio exorta mense Maii anni antecedentis in Nob. Muliere hypochondriaca , hysterica , melancholica , scorbutica , prout describitur accuratissime a praeclarissimo Professore , dici potest dolor hypochondriacus , dum statis horis a prandio , scrobiculum cordis , stomachi , atque hypochondriorum regionem obsidens , levis quidem , ac sponte cedens , sed simul saepe recurrens , mox in molestam tussim mutatus , copiosa , ac viscida materiae sreatu , diu noxiam ; ac demum matutinis etiam horis recrudescent , eructationibus acido-acribus , costarum , sterni , ac totius thoracis angustia , insigni lassitudine , ac macie subsequenter ; ex quorum symptomatum satellitio non inepte diceret , hypochondriacum dolorem in morbum ruetuosum Hippocratis quodammodo faceffisse . Utcumque tamen res sit de doloris denominatione , haud sine ratione censeretur potest , ipsum esse , ac cetera epiphenomena , hypochondriacæ , hystericae , spasmodicae affectionis sobolem , sex abhinc annis a Mariti obitu exorta , mœrore , ac segnitie retardantibus vividum sanguinis , ac liquidi nervei , seu spiritus animalis , motum , quo rarius , ac debilius contractis , excitatisque musculoſa ventriculi tunica , vasorum , ac canalium omnium oscillationibus , primum se prodit in ipso stomacho apyrexia , & excretorum omnium inopia , atque ob triturationis , ac comminutionis nutritii succi defectum , natae sunt cruditates acide glutinosæ , quæ intra musculosam , ac nervosam tunicam impactæ , simulque nervis adjacentium partium infensæ , tristem sensationem quatuor horis a pastu in recensita regione excitant , bihorium savientem , donec , peracta coctione , exinaniatur stomachus , premente , ac divellente stimulo sensiles fibras . Hinc vigente eadem liquidorum digerendorum inertia , post aliquot menses recurrente dolore , ipsoque acido glutinoso in vasa introducto , sanguinis , ac lymphæ visciditatem , ac crassitiem inducente ; quibus intra pulmonaria vasa lentescuntibus , tracheales glandulas obsidentibus , atque colios ductus irritantibus , tussis exorta est , cum copiosa ,

ſæ , ac viſcida materiæ ſcreatu , ſubinde recrudeſcentibus doloribus , iiſque repetentibus matutinis horis , cum ructuum proventu , thoracis anguſtia , translato glutinoſo acido ab infimo ad medium ventrem , afficiente membranas , ac muſculos cum externos , tum internos , ac potiffimum diaphragma , ſpaſmodica ſui diſtractione œſophagum coarctante , ac diſtensum ſtomachum comprimente , frequentis eructationis cauſa ; quo in caſu nutritius ſuccus imperſecte ſubactus , egre recipitur intra fibrarum poros conniſcentes , aut ab iiſdem coarctatis excluditur , unde ſubrepat univerſalis macies , ac laſſitudo . Hiſce itaque ſuppoſitis , idea reſultat morbi difficilis ſanationis , quatenus ſolidis nerveis infixus apparet minitans ſtaſes , ac congeſtiones removeri neſcias , efficaciffimis remediis hætenus inſtitutis nulla ope , difficultatem confirmandis . Quia tamen difficultas non omnino excludit medicaminum omnium uſum , imo artem excitat ad alia , atque alia experienda , inherendo iiſdem intentionibus , quæ ſunt , acidum peccans ſubigere , glutinoſum attenuare , ſpaſmodicas irritationes ſedare , eutoniam ſtomacho , ſolidiſque nerveis reſtituere , licebit ſequentem methodum inſtituere , incipiendo a ſtomachi diluentibus magis , ac laxantibus , quam irritantibus emeticis , aut catharticis pharmacis , ob ſpaſmodicas ventriculi , œſophagi , ac ſepti tranſverſi conſtrictiones , adeoque primum exhibeatur ſal Anglicum catharticum ab ℥. i. ad ℥. x. diſſolutum in jure tenui parvæ pullæ ℥. x. ſuperbibendo poſt horam ejuſdem juris ℔. v. ſuis interjectis ſpatiis , potuum aquarum thermalium in modum , quod bis repetatur , interpoſito duorum dierum intervallo : quod ſi ventriculus id egre ferat , dolore potiffimum recrudeſcente , loco ſalis cathartici , ac juris propoſiti , aſſumatur , juxta mentem Hippocratis , lac aſininum ad heminas , ſcilicet ad ℥. v. præmiſſis ℥. iv. vel v. ſyrup. aurei ſoluti , vel ſyrup. de floribus perſicorum , totidem vicibus repetitor. . Hinc tranſitus fiat ad incidentia , & attenuantia , ſed ipſa etiam minimam vim ſtimuli habentia , epiceſtica , alchalina fixa , lixivioſa , ſaponacea , inter quæ eligatur ſapo chymicus Stalhii a ℥. ſ. ad ℔. ii. , additis guttis aliquot elyxiris propriet. Paracelf. ſuperbibendo decoct. theif. in jure pul. fol. agrimon. abſynt. pont. menthæ , ac cortic. citri , in cujus uſu ſi exacerbaretur dolor , addatur ipſi bolo granum unum , vel alterum Æthyopis vegetabilis , quindecim dierum ſpatio repetendum ; quo tempore non reſpondente alvo , exhibeantur immediate ante cœnam pilul. tartar. Bont. a ℥. i. ad ℔. iv. cum laudan. nepent. Quercet. g. i. ad g. ii. mox ad diatam chalybeatam confugiendum eſt , ac niſi hyems

obstaret ad acidularum martialium, cum naturalium, tum artificialium potum, in quibus primum locum obtineret chalybs in substantia datus, ob acidum abundans, pituitæ copiam, ac laxitatem fibrarum; sed quia Nobilis Matrona esse videtur in fibrarum ordine admodum sensibilis, fortasse ingestum martem, prout in ventriculi fundo, in vitriolum emeticum convertitur, ægre ferens, idcirco utatur magister. mart. Myns. ʒ. i. cum succ. absynt. concret. q. s. in forma boli, vel tincturis mart. succ. pomor. aut aurant. pp. vel tinctur. mart. tartarizat. a ʒ. i. ad ʒ. i. s. dilutis aqu. meliss. nasturt. aquat. flor. chamamel. cinnamom. hordei q. s. spatium unius mensis. Tandem corroborantia amara, simulque, aut acida, & attenuantia; tinctura nimirum essentialis absynt. a gutt. xx. ad xxx. elyxir amarum stomachicum temperatum, a cochlear. i. ad cochl. ii. potu Theæ, aut Coufè dilutum. Quam methodum dirigendam, corrigendamque subiicit oculatissimo iudicio præstantissimi Professoris.

OBSERVATIONES

I.

Morbi eventus.

110. **N**ON solum ea, quæ superius Patavinus Professor memoravit, verumetiam multa alia, quæ proposuere sapientes Viri Antonius Pluda Medicus ordinarius, & Franciscus Nicolinus, nobiscum interdum in consultationem vocatus, in usum posita sunt; sed morbosus semper magis in dies auctis symptomatibus, præcipue circa oesophagum, nunc transitum solidioris cibi non permittentem; nunc evestigio manfa, & deglutita eructantem; nunc in spasmodicam ataxiam convulsum; deinde circa pectoris arcem nunc tussis, nunc anhelatione laborantem, nunc ratione primarii musculi inæquales, exiles, intermittentes pulsuum rythmos efficientem, tandem circa abdomen in magnam amplitudinem extensum, squalida, siccata, atrophica, situriens, consumpta, ad superos Nob. Ægra migravit.

I I.

Sectio Cadaveris .

III. **D**ie decimaquinta Augusti ann. 1738. hora prima, sectum fuit cadaver supra sessilem murulum in claustris S. Barnabæ intercolumnio, a D. Lelio Onori, nobiscum attente observante D. Antonio Pluda, eo quia multoties ob egregiæ Patientis merita, de difficillima ægritudinis diagnosi, administrata omnia artis præsidia spernente, cum eodem sermo fuerat institutus.

Primo autem ferri ictu communibus sectis integumentis, & peritonæo, ex abdomine serosa corrupta colluvies exundavit (1), quæ fluminis instar (probabiliter in quantitate quinquaginta librarum) solum humectando, tam graveolenti foetidoque putore nares adstantium, ipsiusque Anatomici, percussit, ut ab opere, & observatione recedentes, ut evanesceret aura illa virulenta, sinere ad aliquod tempus debuerint.

Suscepto iterum opere, extisque patefactis, repertum est omentum non longe a ventriculo infarctum glandulosis concretionibus, aliquibus in locis avellanas, in aliis amygdalas, quoad magnitudinem suam, repræsentantibus, potius albi coloris, & renitentis duritiei, quas Sector strumosas, scyrrhosas appellavit. Harum nonnullæ majores ileo, duodenoque ita adstabant, adhærebantque, circumprimendo, & arctando, ut, penitus in axim nitente, & cocunte intestinali tubo, alimenterum descensus, & distributio, aut omnimode, aut quasi omnimode intercluderetur.

Circa pylorum etiam, & in interna stomachi rugosa tunica, glandulosa hæc corpora radicata implantabantur. Quodque magis considerandum, strumosum pariter solitarium corpus majoris molis superius ventriculi iter, oesophagum scilicet, comprimebat, itaut morbosæ concretionis radices inter tunicas membranosi canalidis adactæ, quovis momento illud convellerent, aut convellere possent.

(1) Quo sane in eventu perbellè verificatum præceptum, ubi ait: *in ructuosa venter inflatur, ac durus fit*.

III.

Anatome therapæam illustrat , & morbi rationes redduntur .

112. **P**Atet in præsens , quare tanta morborum caterva nunquam domita fuerit ; cur alimenta liquida facilius admitterentur ; cur vomitiones sæviebant , & qua de causa nutritio defecerit . Licet tamen in hoc casu Medica ars culpanda non sit , (agebatur enim de morbo organico interno , quod pharmacis tolli nequit) ; attamen discamus alieno periculo , nec fere semper in morbis liquida a nativa crasi aberrantia accusemus ; & quoties de mala solidorum proportionem , aut vitio probabilis elucet conjectura , mittantur ea , quæ liquida etiam perturbare possunt ; quando tamen liquida alio avocata , aut correctæ , aut particulis solidorum vitium producturis orbata , sollicitæ magis curationi non conspirent .

IV.

Casus duo haud dissimiles recensentur .

113. **S**imilis propemodum casus refertur in Actis Physico-medice Germaniæ , observante Christiano de Helvvich (1) , cujusdam scilicet Matronæ duritie scirrhusa circa pylorum laborantis , quæ per plures menses vomitu fatigata , tandem decessit ; proindeque extis anatomico cultro patefactis , vidimus , inquit Helvvich , ventriculi fundum totum scirrhusum , ad duos pollices crassum , atque ita induratum , ut acie cultri vix penetrari posset : vidimus insuper tantam pylori angustiam , ut Adstantes mirari desierint , quod ingesta solidiora , durante agitudine , per vomitum semper reddita fuerint ; cum manibus quasi palparent , quomodo omnis fere transitus ad intestina fuerit impeditus , atque præclusus .

Casus alter haud dissimilis legitur in Historia Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis ad annum 1703. *M. Littre a ouvert une femme , en qui les Glandes des Intestins Jejunum & Ileum s' étoient tellement grossies , qu' elles remplissoient entierement en quelques endroits la cavité de ces Boyaux , & par conséquent ne permettoient presque plus le passage des matieres qui y devoient couler .*

HISTO-

(1) Observatione CVII. pag. 427.

HISTORIA XXXVIII.

FLUOR ALBUS CUM VOMITU, ET PTYALISMO
IN NOB. MULIERE.

114. **C**Holerica affectio ex violentissimis animi pathematibus, sex abhinc annis, in Nob. Muliere Venetiis degente, floridæ adhuc ætatis, & æstuantium viscerum oborta, cum flavæ bilis vomitu, & convulsivo intestinorum tumultu, rugosas ventriculi cellulas vellicare non minus, quam labefactare coepit; ideoque vitiata fermentativi, & peristaltici motus lege, & non integre subactis alimentis, conspurcari debuit chylosus latex, qui in rubrum fluentum devolutus, & cum ipso circumfluens, aut in penitissimis viscerum mæandris, & musculorum interstitiis stagnans, aut nervorum appendices, præcipue ad hypochondriorum, & uteri confinia comprimens, melancholica, & hysterica symptomata produxit; unde etiam citra manifestam causam aut se fatali morbo conflictatam, aut maniacam credebat.

Morbosis propterea hisce sibi invicem causis, & effectibus attrita, & salino-acida in liquidis aucta diacrisi, & in dies fatifcente solidorum energia, nil mirum, si ad annos usque per intervalla erraticæ febres recrudescebant; proindeque emerfit uterinus fluor, ex sero vitioso in glandulis vaginalibus (1) corrupto, nunc albus, nunc rubeus, ex laxata uteri compage, nimisque hiscentibus glandularum, & vasculorum ostiolis, ideoque de maciei initio, & de crurum debilitate conquerratur.

Quod tamen impræsentiarum urget, & Nob. Patientem vexare non desinit, est perennis a capite destillatio, cum frequentissima expuitione catarrhalis materiæ solum humectantis, aliquando etiam cum tussi, præcipue matutinis horis post somnum; quia tunc temporis feriente oscillatorio trachealium fibrarum motu, catarrhales ichores colliguntur, dataque porta ruunt. Cui accedit ejusdem tenacis, & viscidiusculæ lymphæ vomitus, aliquando etiam ciborum, cum quadam ventriculi debilitate, & pertinaci inappetentia, & cum hystericis affectionibus interdum recrudescentibus, quandoque comite aquoso urinæ

(1) Opinio Dolæi. In Encyclopædia Medica cap. IV. pag. 409.

rinæ profluvio. Quæ omnia sicuti clare ostendunt aliquam in solidis laxitatem, vitio primæ digestionis, & aliquam sanguinis dialysim, qui totus in serum liquefcit, sic quisque in arte versatus videt, quo medicæ indicationes dirigendæ sint, eo scilicet, ut stomachi rugæ detergantur, & roborentur, serosa colluvies ad excretoria loca derivetur, dominans acidum corrigatur, obtusis cicuratisque muriaticorum salium cuspidibus cruoris cum sero connubium promoveatur, balsamicæ, & nutritivæ particulæ in sanguinis massa augeantur.

Ad curationem quod spectat, mercurialia mihi admodum suspecta videntur. Etsi enim feligerentur Belloste pilulæ, quæ ceteris mitiores in agendo sunt, & etiam Brixia usuveniunt, multosque morbos domuerunt, qui aliis remediis non cesserant; nihilominus irrequietum metallum, quomodocumque præparetur, suam naturam sapere debet, si debet agere, quod natum est. Ideoque cum magnas ejusdem in corpore animato utilitates videamus in adiposis, ubi sanguis crassis constat principiis, tardoque gressu, emphraxes producendo, procedit, ubi tenaces lymphæ glandulas, & fermenta omnia infarciunt, usque ad gummosas ad extimam cutim prominentias, de solvendi ejusdem qualitate dubitandum non est. In casu autem nostro, ubi tota sanguinis massa colliquata in serum dissolvitur, & lugenda sedulitate ad majora emissaria diffunditur, cum genarum squallore, & aliqua etiam carnis consumptione, ejusmodi remedii præscriptionem quis laudabit? Addamus insuper, quod, cum eccoproticis nuptum sit (purgatio enim succedit, non nimis laudanda, ne rorida humiditas absumatur) palliative tantum, non eradicative curaret, ad anum scilicet derivato aquoso apparatu, non vero in sanguine ablata ipsius origine. Quod quidem humaniter ipse Belloste confirmavit. A Patriciis enim domesticis vocatus, & accedens, dum oretenus consultatio cum ordinario Professore Venetiis, ubi Ægra degebat, a nobis agebatur, dumque de suis pilulis sermo erat, nostris rationibus victus, & adnuens, docta ingenuitate, quæ illi, jam pridem amico, me magis addixit, confessus est, ob uberem morbosum ptyalismum, & perennes a capite cum copiosis sputaminibus destillationem, in constitutione ad macritudinem vergente mercurium esse suspectum.

Experimentis itaque omnibus prætermisiss, relictis quoque purgantibus, & venæ sectione, interdum ꝛ. i. ꝛ. electuarii de febe-

sebesten (1), quandoque, sed raro expiatis primis viis, proficius erit usus decoctionis radicis chinæ, rasuræ eboris, sassafra, & polygoni (2) in fero lactis destillato, quotidie matutinis horis sumendæ, addito semper bolo, aut tinctura chalybis, prout idiosyncrasia feret, cujus admirabiles vires, juxta Cartesianorum mentem, in spiritibus vivificandis, laxoque fibrarum tono restituendo, præcipue in hysteriis affectibus, & uterinis fluoribus, non est, quod memorem. Pulvis in furno coctus ex albuminibus, & corticibus ovorum, corallis rub., amylo, succino (3), & lapide hæmatite, aut succus betulæ (4) erit aptissimus. Willisius, & Abraham Frambezarius decoctum (5) propinarent; Sylvius vero in hoc casu opiata, & tamarindos mille laudibus extolleret. Post hæc transitus faciendus ad jus pulli, in cujus cavo ante ebullitionem posita fuerint fol. portulacæ, lysimachiæ, dryopteris, plantaginis, tormentillæ, cupressi, sempervivi, mespila, lapathii agrestis fructus, acaciæ expressio, faba Ægyptia, leporis coagulum, tamariscus, rhus, diphryges, cadmia, symphit, nummularia, bursa pastoris, flores bellidis majoris, vel minoris (6) (7), hagni, aut radices caudæ equinæ, filicis, & filipendulæ; & præcipue veris tempore, quo leffas vegetabilia nutrit; aut ad tincturam catechu, vel jus viperinum non tamen succosum, sed satis dilutum; sique dolores accederent, rosmarinus, & cachrys (8) adhibendi sunt. Quibus feliciter absolutis, ad jam expertas vires, & utilitates lactis asinini confugiendum est, aut ad caneros fluviales in vino coctos, summopere ab Hippocrate laudatos. Internos demum stomachi parietes roborabit aut extractum absynthii, aut usus, non abusus succolatæ; externe vero laudantur fots ex hordei furfuribus, salvia, hyperico, loto, & serpyllo; sed præ omnibus remediis, futuræ proximæ nuptiæ proderunt.

O B-

(1) Vide Schroderum Pharm. Med. Chymic. Classe I. pag. 483.

(2) Optimum in sistendis fluxibus, & præcipue fluxu uterino: ibidem pag. 461.

(3) Seligatur, si fieri potest, quod ex Borussia ad maris Balthici littora adfertur, aut saltem ex Cimbriæ occidentali littore. Vide Martinium in Atlante Sinico pag. 65.

(4) A Dolæo in Encyclopædia Med. lib. V. cap. 4. proponitur.

(5) Hieronymus Mercurialis curabat Ægrotos decocto foliorum quercus; lentilci vero Rodericus a Fonseca.

(6) Præcipue si collecta fuerit mense Junio, secundo die a plenilunio sub crepusculo noctis.

(7) Hagnum, hoc est viticem, summopere laudat Hippocrates, si cruenta exeant, Tract. de Feeminarum morbis.

(8) Ibidem.

OBSERVATIONES
IN ALBUM FLUOREM MULIERUM.

I.

Ubi præcipue de adstringentibus caute administrandis :

115. **N**ON raro huc illuc Medici accerfuntur , ut coryzam uteri supprimant , sed eventu votis non respondente , vel Ægrotis in pejus ruentibus . Hinc etiam apud Auctores magni nominis præscripta videmus syrupum cydoniorum , myrtillorum , bolum armeniaë , alumen crudum , sanguinem draconis , terram figillatam , vitriolum (1) martis , gummata , fantalos , saturnum , balneum (2) ipsum aquæ frigidæ , quæ quantum suspecta interdum esse possint , multis probando non immorabor ; id unum contentus admonuisse , nonnisi summa cum circumspèctione ad hujusmodi adstringentia esse transeundum ; cum via illa corporis sentina sit , per quam humores illi secedunt , & abeunt , qui in visceribus suspensi , turbas in cruore excitarent .

II.

Specificæ suspectæ :

116. **N**EC minorem admirationem nobis inferunt Cartesiani in præscriptione camphoræ , Prævotius syrupi stercoreis asinini (3) , Bevervvik carnis fumo indurataë , Dolæus (4) sulphuris , salium volatiliū , fol. artemisiaë , salis tartari , resinaë jalappæ , mercurii dulcis (5) , quibus , & præcipue postremis , ingenue fatemur , nos viceversa imminutis , & suppressis , ut iterum menstruales evadant , posse mederi . In tanta igitur systematum diversitate , & remediorum suppellectile , Medici judicium , ut discernat , in medio est . Quamvis , ut vera fatear , & solutiva mercurialia possent etiam adhiberi , si morbus a *tumefactis* , & *induratis* uteri glandulis penderet , ut olim in cadavere vidit Bernardus Valentini (6) , aut etiam ad-

strin-

(1) Opinio Roberti Boyle , qui fatetur , secuisse mulierem pulvere sympathetico ex vitriolo Hungarico parato .

(2) Leo

(3) In Empirica . Id etiam proponit Senner-tus .

(4) In Encyclopædia lib. V. cap. 4. de mensium fluxu immodico pag. 413.

(5) Ibidem .

(6) In Epistola de nova matricis , & morbo-
sæ mulieris anatome .

stringentia , & styptica , per metrenchytem quoque adacta , in usum poni , si a laceratis , occasione v. g. partus , aut quomodolibet corrosis , & adaperitis canalium in vaginam , aut uterum hiantium extremitatibus , corpore in reliquis bene se habente , albus fluor originem traheret . Quo casu seligi etiam possent illa , quæ ab Hippocrate tanquam specifica ad suffitus efformandos proponuntur (1), nempe fumus hordei fracti , cornucervi , cum olivis non maturis , rhoon , succus scilicet e moris expressus , bubulum stercus , cupressus , papaver , myrrha , thus , bitumen , apii semen &c.

HISTORIA XXXIX.

NEPHRITICUS DOLOR CUM CALCULORUM EXITU .

117. **N**Ephriticus dolor circa juventutis terminum exortus, una cum arenularum , & exiguorum calculorum exitu , deinde ad multum tempus inducias faciens , tandem nuperis hisce annis iterum in motum positus , & nunquam integre cedens , in egregio Cassinensi Monaco fervidæ constitutionis , uberem ostendit salinarum , & acidarum qualitatum sobolem , quæ licet in grandiolem calculum nunquam concreverint , tamen , vitio forsan primæ digestionis , productæ , mox noxii vini potu , & sulphureæ dominantis bilis æstu actuata , accedentibus tartareis principiis , & gelatinoso glutine (quod Veteres lapidificum dicebant) mediis cava , & emulgentibus , ad renales thecas deferuntur , vel ratione suæ gravitatis , & ponderis , utpote inferius excretorium emissarium , vel ratione specificæ molis , & figuræ renalibus acinis respondentis , vel denique ratione urinosæ miscellæ , & lixiviosæ naturæ , cui inditum , & proprium est in vesicam labi . Non arduum itaque erit intelligere , quomodo circa lumborum regionem , sinistrum præcipue pelvim , & ureterem vicissim torqueatur , cum illud sit iter , scilicet inter peritonei duplicaturam , & supra musculum psoam , per quod extranea transeunt corpuscula ; idcirco contractiles villi , fibræ , & membranosæ partes , ex quibus supradicta vasa constant , ab introfluentis colluviei asperitate , & rigore

Z

pun-

(1) Lib. II. de Foeminarum morbis .

punguntur , & vellicantur ; ideoque ex divulsione dolor , qui cum impræsentiarum supra sinistra inguina in latus præcipue sævire , & Nobilem Patientem vexare non desinat , neque ulla adsit herniosi prolapsus umbra , & latentis tumoris , aut organici morbi vestigium , ut ocularis inspectio , & tactus docuere ; coniiciendum est , signanter ubi ureter vesicæ connectitur , ex laborioso itinere , & festinanti equitatione Romam versus , olim supra succussatorem (1) facta , membranosi osculi circulares fibras fuisse irritatas , divulsas , compressas , & diverso modo modificatas , eodem quassati corporis momento , turgente lotio , & fermentiscibilibus acoribus non minus , quam saburrosis , rubrisque arenulis , quæ adhuc perseverant , reposito , morbi productionem confirmante , & sensiles villos distrahente . Cumque ea sit mechanica lex pellicorum omnium , & membranosorum canalium , ideoque & urinam deferentium , ut quovis stimulo in undosam convulsionem excitati , finitimis suæ extremitatis productionibus , & insertionum præsertim locis , quibus inosculantur , morbosas ataxias dispandant , iterumque distrahendo defigant : quoties inibi aut nodosa circumstabit conjunctio , aut valvulæ (forsan fatiscentis secundum Bartholinum,) obstaculum , aut denique naturalis , ut vult clarissimus Morgagnus , ureteris angustia , non poterit , quin ob supradictas , easque majores , quam in reliquo canali , descendenti lotio resistentias , & frequentes mictionum vicissitudines , inibi morbus suam sedem faciat , & dolorosa symptomata in abdominis imo reviviscant . Id perbelle patet ex eo , quod in lecto tormenta mitescant ; stante vero , augeantur , scilicet ex majori pressione , quam sustinet inferius ureteris osculum , & emissarium ex quasi perpendiculari deferente tubo , quam horizontali .

His positis , bifariam agere poterit ars clinica , scilicet ut efficiens causa destruat , salina tartarea colluvies dissolvatur ; sique adsunt arenulæ , & terreæ particulæ , non concrecant , aut glutinentur , sed citra dolorem data porta ruant : iterum tamen dividendo tempus curationis , & præservationis , & regioni affectæ admovendo chirurgicam manum , ut pars ad naturalem tonicum motum reducatur .

Abire propterea jussis purgantibus , validioribus , solisque ca-
siæ

(1) Ut ait Hippocrates de Morbis Popul. sect. 7. : *Qui equitaverunt , aut amplius iter fecerunt , aut alios labores cruribus persequerunt , his ad lumbos impotentia resolutoria oborta sunt , ac dolor &c.*

fiæ floribus imminuta intestinorum difficultate (1), (si a catharticiis per os sumptis alienus est , adhibere etiam posset Oribasii *medicamentum* (2), quod odoratui admotum per alvum purgat ; aut illitiones sedis , & umbilici purgatorias , *chezanance* dictæ , ex cyclamine , nitro , veratro nigro , & albo , colocynthide , scammonia , elaterio , grano cnidio , caricibus pinguibus , & felle taurino paratas , quibus olim Paulus Aegineta (3) utebatur , prout adstanti doctissimo Professori videbitur) sumere poterit per triginta dies matutinum , & vespertinum tepidiusculum cyathum destillati octo unciarum pro quolibet vice ex rad. bardanæ , saffrafras , scolopendrio vero , pino sylvestri , betula (4) , schænantho (5) , fol. persicariæ (6) , agrimonix ãa. m. i. rad. saxifragiæ , peucedani , quod *feniculum porcinum* dicunt , liquiritiæ , raphani ãa. ã. iii. lumbricis terrestribus n. xl. vino purgatis , secundum artem præparatis , & inf. in aqu. comm. ℥. viii. addito tempore destillationis lacte vaccino ℥. viii.

Lac sincerum , & evestigio emulsum autumnali tempore suspectum erit , ob caseosum incrassans , & acidum latens , quod disjectas arenulas potest in contactum , & amplexus alligere , & solidare . Quando tamen docta mens suggerat , aut Patiens inclinet , poterit adhiberi coctum , aut theæ dilutum (7) (8).

Indicationibus vero suaviter urinam (cavendo præcipue actu dolorum a diureticis validioribus) ciendi , & Ægrum præservandi , apprime satisfacere poterit usus specificorum , puta succi parietariæ , bdellii (9) , terebinthinæ Venetæ , sanguinis hirci ,

Z 2

lepo-

(1) Quia , qui alvum lubricam habent , difficilius calculo corripuntur . Baglivus , lib. I. Praxeos Medicæ , pag. 74.

(2) Cap. XLVII. hæc habet : *Felis terrestris echini , melantii , aut nitri , utriusque denarii iv. grani cnidii denarii iii. , elaterii denarius . Lavantur instar cerati oleo sicyonio , aut cyprino admixto , suntque orbes unius denarii : horum unum odorabitur is , qui purgandus est , si bene concoxit : hoc autem admodum debilitabit , sed aliquo unguento odorato , vires posseæ recreabuntur .*

(3) Cap. IX.

(4) Cujus vim in detergendis urinæ viis tam magni faciunt Auctores , ut illam aliquando diabetis cancrum crediderint . Vide Ettmullerum in Collegio Pract. pag. 569.

(5) Non solum quod ex Arabia , sed ex Apulia affertur .

(6) A Boyle tanquam primum remedium proponitur .

(7) Pari enim modo Hippocrates (vide lib de Morbis popularib. n. 55.) curavit quemdam Clonigum in Abdenis nephriticum . Huic mane quidem dabatur lac caprinum , & aqua quinta pars , itaut ex ambobus compositum totum essent heminae tres . Ad vespertinam autem panis valde assatus , obsonia , beta , aut cucumis , vinum nigrum tenue : dabatur etiam cucumis pepo . Hac vero victus ratione cum uteretur , & alvus substitit , & urina pura prodibant . Bibit autem lac donec urina restituta sunt .

(8) Ad rheumaticos hos lumborum dolores potum lactis cocti cum aqua decoctione theæ mane sumptum ad ℥. i. circiter , felicissime sum expertus . Hoc idem remedium podagricis , & calculosis fortasse non oboeset . Baglivus in lib. I. Praxeos Medicæ pag. 74.

(9) Quod *malathram* dicunt . Galenus elegit Scythicum .

leporis (1), spiritus salis, decocti malvarum, aut nasturtii aquatici cum butyro, & melle, diverso modo secundum circumstantiam exhibitorum.

Parti affectæ non admovenda roborantia, quæ subiecta solida crispent, exsiccentque; multo minus laxantia, quæ inertiam, & debilitatem in fibris promoveant (nisi actu ferocientis doloris, quo portæ aperiendæ, & inferior transitus fomentationibus, semicupiis, & balneis (2) promovendus), sed solidorum vis in statu primigenio naturali reducenda, & conservanda, linimentis ex pinguedine ursina, & viperina.

Seligatur aer temperatus, & cubiculum versus meridiem. Vitet vitam sedentariam, sed tamen sine labore. Vinum sit multa aqua dilutum, quinimo autumnali proximo tempore simul fervefactum; addendo, actu primæ mustacæ fermentationis, manipulos florum sambuci, utpote magnum in hisce ægritudinibus præservativum. Exulantibus animi mæroribus, & quocumque mentis labore abhorreat pariter alimenta caseosa, pingua, oleosa, & salsa: amet refrigerantia (3), & leviora, vitulum, leporem, pullos, alaudas (4), & cetera volatilia (5).

OBSERVATIO

IN MORBI EVENTUM.

118. AD Nob. Ægroti curationem celeberrimus etiam Macoppe radicem *parere brave*, aquas acidulas chalybeatas, nitratas, diætamque, saltem semilacteam, immixtis eccoproticis, laudaverat. Verum usu diluentium, humectantium, & præcipue præscripti destillati pristinæ incolumitati integre restitutus est.

HISTO-

(1) Leporis sanguinem, & pellem totam in olla cruda combures, ut in cinerem convertatur, & in aqua calida potui dabis cochlearium unum jejuno, mox deliquescent lapis, & eiicietur foras. Hoc experimentum nos ipsi fecimus, ne dubites. Sextus Philosophus Platonicus, lib. de Medicina ex animalibus.

(2) Balneis curato, multa calida laxato, & tepesactoria, qua parte maxime dolet adhibeto. Hippocrates. Et deinde: attenuare, & mollire.

(3) Melopeponum comestio, & potus aqua ab illorum pulpa destillata podagricos, & calculosos, vel sanant, vel maxime sublevant. Baglivus lib. I. Prax. Med. pag. 74.

(4) Quidquid in contrarium prosteret in Ephemeridibus Germaniæ esum alaudarum dominantibus: videndus Ettmullerus, ubi ait: *hujus caro urinam, sabulum, & calculum provocat*, observandusque citatus Hoeserus in Hercule Medico pag. 172. qui *experientia propria confirmat usu alaudarum evitasse nephritidem*.

(5) Cetera specifica in renum morbis proponuntur a Levino Lemnio de occultis naturæ miraculis, lib. IV. Hoc est saxifragia, empetrum, crithmon, lithosperma, vulgo milium solis, vesicaria folani species, acino in cerasi speciem rubenti, atque orbiculato, daucus, apium hortense.

HISTORIA XL.

FEBRIS , DOLOR IN COXA , LIENE , HEPATE ,
SINGULTUS , URINA NIGRA CUM
ARENULIS , VENTRIS TUMOR .

119. **F**acilius esse ægrotare , quam perfecta valetudine perfrui , norunt præcipue illi , qui anatomicis experimentis humana exta observarunt , videruntque , ab exilissimarum partium textura microcosmum coagmentari , quarum una tantummodo vel corrofa , vel violata , vel quocumque alio modo a regulari statu abscedente , aut morbus , aut extremum fatum in limine est . Explicatu perdifficile puto ; quomodo solida , eaque multa , & majoris usus vitari potuerint , quin ulla labes sensibilis ad multum tempus irrepsit , ut evenit in Ægro mox describendo , in quo denato multa reperta sunt , quæ probabiliter paucis diebus fieri non possunt , & tamen usque ad fatalis morbi initium perfecta salute gavissus est . Quia vero tunc temporis , ob domesticas , neque modicas curas , cadaveris sectioni , difficillimam antecedentis morbi diagnosis fortasse explicanti , adesse non potui , sapientem Virum Aloysium Garbellum hortatus sum , ut quæ observata ab eo fuere , publici juris faceret , iisdemque nostras morborum historias ornare dignaretur .

E P I S T O L A .

FRANCISCO RONCALLI
PAROLINO

*Academiae instituti scientiarum , quæ Bononiæ est , nec non
Collegii nostri Medici Socio .*

A L O Y S I U S G A R B E L L U S

S. P. D.

120. **M**iseram C. V. Joanni Baptista Mazino Collegii nostri Socio , in Patavino Gymnasio Publico Practicæ Medicinæ Professori , editis libris celeberrimo , lucubratiunculam meam,

am, petens, ut si quid in ea minus recte scriptum deprehendisset, obelo confoderet, sin autem videret non esse medicinae locum, una litura emendaret. Visum illi est eam non improbare: veruntamen cum illius iudicium plurimi facerem, licet mea imbecillitatis conscius, suspicarer ab amore, & ab insita ei humanitate profectum, addidisti tu pariter illius calculo calculum tuum, atque etiam auctor fuisti, ut, quoniam ad implexi morbi examen, multa, & quidem rationabilia meditando, multoties fuisti nobiscum in consultationem accitus, ita huic tuæ morborum Diatribæ, ubi agrotantis naturæ rariora phenomena explicantur, hanc quoque meam comitem dare per me tibi integrum esset. Pareo tibi, nimis fortasse amice suadenti; sed tamen, ut verum fatear, nonnihil pudore suffusus, ac restitans: utcumque res cadat, vestris iudiciis me satis superque tuebor. Vale.

Brixia Kal. Januarii A. D. 1741.

JOANNI BAPTISTÆ MAZINO

In Patavino Lyceo Medicæ Artis Professori, ac Collegii
nostri Medici Socio.

A LOYSIUS GARBELLUS

S. P. D.

121. **U**T te fidenter adeam, V. C., & lucubratiunculam hanc meam tibi discutiendam offeram, facit perspecta humanitas tua, & doctrina non vulgaris: quarum altera faciles aditus, altera rectum, & quantivis pretii iudicium pollicetur. Decimus quintus jam prope effluxit annus, ex quo Patavii, ubi tu Veneti Senatus, Triumvirumque suffragiis honorifice probatus, Medicam artem in illo omnium disciplinarum celebratissimo Gymnasio magna cum laude profiteris, emenso studiorum meorum curriculo, Laureæ, ut vocant, auctus, in communem Patriam redii. Hic vero, ne otio, ac desidia corrumperem, si boni quid in Patavina Academia labore, ac vigilantia comparaveram, summa ope nitendum ratus; & multo etiam magis, ut porro pergerem, & jacta illic semina foverem; cum probe nosssem, me in longæ, anticipisq; artis cultura versari, nunquam destiti, quin quotidie semel, iterumque egros inviserem, venas tentarem, adnotaremque symptomata. Verum neque id mihi tanti esse faciendum duxi, ut in eo, neglectis aliis subsidiis, conquiescerem. Itaque eidem studio

dio addictos in ades meas admittere institui , ubi tum veterum , tum recentiorum scripta , nulla non luce , quoad ejus fieri potest , diligenter evolvimus , excitatis etiam disputationibus , in quibus mutua ingeniorum collisione aut disceremus , aut doceremus . Veruntamen cum humani corporis anatome potior hujus artis pars censeatur ; sitque revera liber ille excellens , quem summus rerum Opifex ineffabili prorsus ratione compegit ; cadavera quoque secare aggressi , eorum præ ceteris , si quos latens morbus confecisset , cujus causas indagare esset opera pretium ; multa ibi , & varia deteximus , quæ nisi oculis fuissent subjecta fidelibus , nequidquam conjecturis assequi tentassemus ; sed inter alia illud in admirationem me rapuit , quod tibi hîc describendum suscepi .

Postridie nonas sextiles labentis anni 1740. accersitus in-visi decumbentem Sacerdotem , annum agentem quintum supra sexagesimum , id ætatis emensum integra valetudine , nullo unquam gravi morbo tentata .

Erat ille sanguineo-bilioso temperamento , fibra valida , carnosio habitu , facie rubicunda ; sed vel sanus urinas reddebat sedimento lateritio , fundo matula , ac ejus parietibus tenaciter inhaerescente , cum nulla tamen renum molestia vexaretur .

Laborabat febre , quam continuam absque ulla sensibili exacerbatione per quinque diesprehendi , nulloque alio stipata symptomate , quam sinistra coxendicis dolore , qui in lienis regionem , inde in sinistrum latus transgressus est , quo decumbere non poterat . Sudor hisce diebus toto corpore diffluebat , alvus dura nihil excernebat .

Nox ante undecimum diem Augusti gravis fuit , & febris illa die incrementum sumpsit , nullusque sudor apparuit : dolor acutus hepatis regionemprehendit , relicto liene ; & statim Ager cepit urinam nigram sanguinolentam reddere , qua inde suppressa , acutus in rene dextero dolor secutus est . Singultus accessit , & lingua nigricans , ac arida facta conspiciebatur .

In consilium vocato præstantissimo Viro sodali nostro Francisco Roncallo , quamplurimis remediis tum internis , tum externis , licet incassum , hujus saluti prospiciendum curavimus .

Die 12. Augusti , dolor in regione hepatis mitescere visus est , & denuo ager urinam nigram , sanguinolentam reddere cepit . Vesperi exacerbata fuit febris una cum dolore dexteri renis , quin aliquid , vel minimum urine appareret .

13. Postquam noctu magno febris ardore , & dolore renis vexatus

tus fuisset , nilque lotii reddidisset , ventrem tumentem vidi , & cathetere in vesicam adactō , nulla urina gutta effluxit . Tandem summo cum dolore , micturiendo parum urina nigra sanguinolenta reddidit , subsidentibus aliquot arena globulis .

14. *Paucas arenas una cum urina nigra sanguinolenta vidi .*

15. *Dolor renis imminutus est , singultus frequens fuit , & urina copiose cum dolore fluxerunt .*

16. *Dolor latus dexterum vexare cæpit . Hora tertia noctis erupit sanguis e nare dextera ad ℥. iii. ; auctoque singultu , febre , & magna ventris diastole , ac systole , dolores evanuerunt .*

17. *Se pejus habuit .*

18. *Sub aure dextera tumor enatus est .*

19. *Deglutio laesa , cum aphonia .*

20. *Quæ fuit decimaquinta a decubitu , motus tremuli manuum , urina nigra cruenta abunde fluxerunt , Ager mentis compos hora vigesimaquarta obiit .*

OBSERVATIO .

ALtera ab obitu die fætens cadaver dissectum est , apertoque abdomine , primum sese obtulit omentum , non solum amplitudine , crassitie , soliditate mirabile , sed quod magis me intuentem affecit , ubique arenulis refertum , prout satis indicabat inter secandum stridor , ut non tam cultro incidi videretur , quam serra reciprocante secari , primoresque digitos contrectantis vellicaret . In pelvi renis dexteri pauca arena apparuerunt . Hepar mole auctum vidi , in parte concava livescens . Nimius cadaveris fætor dissecantem absterruit , quo minus ulterius progrederetur : quod nisi obstitisset , fortasse ope microscopii deprehendi potuisset , & unde , & quibus ductibus arenula illa provenirent , & quo tenderent .

Non me tamen latet , præter arenas , calculos , ac lapides in vesica , ac renibus , frequentissimum enascens malum , imo nonnusquam in corpore humano & arenas , & calculos , & lapides inventos , in capite , in pectore , in corde , in hepate potissimum , in liene . Et ipse vidi calculos per anum excretos , demissa prius magna arenularum copia ; necnon hoc ipso anno arteriam magnam prope cor calculis undique ambientibus . Omentum vero arenulis refertum cum ab aliis non adhuc , quod sciam , observatum fuerit , & mihi contemplandum venerit , tibi V. C. communicandum putavi , ut si quid ex fideli morbi historia collata cum anatomica observatione argui posset , quod novum aliquod lumen in re medica afferat , mihi nonnihil placere possim , cui primum id observare contigerit .

Ego

Ego equidem fateor , hanc anatomicam observationem mihi an-
sam præbuisse opinandi , non omnem aquæ potum in sanguinis mas-
sam influere , eique commisceri , nec ab ipsa massa sanguinis per
arteriæ emulgentis ramos in renes derivata , e renalibus glandulis
secerni : cujus quidem rei suspicionem quoque iniecit citus a potu
aquarum , præcipue mineralium , ac diureticarum per urethram ef-
fluxus , facilisque transitus earundem per alvum , si libera per vesicam
via non pateat , & quorundam diureticorum graveolentia , urinæ statim
communicata . Adde , quod nulla quoque cordis oppressio liberaliorem
aquarum haustum subsequi soleat , neque major arteriarum , ac vena-
rum extensio , neque ulla pulsuum mutatio . Unde alias aperiri vi-
as crediderim , per quas commeet urina potus , & citato gradu , si
non ad vesicam , ad renes saltem ducatur . Hinc etiam cum nulla
fiat aquarum immutatio , nullus extraneus ab iis combibatur color ,
odor , & sapor , (ut testantur , qui redditas per urinam aquas ite-
rum hauserunt) , satis nos doceri videmur , eas cum sanguinis
massa circulationem non habuisse : fieri enim non posse videtur , ut
una cum sanguinis heterogeneis particulis aquæ misceantur , & nul-
lam ab iisdem affectionem secum trahant , quemadmodum , ut urinæ ,
sanguinis dictæ , glandulis renum secreta demonstrant .

Quod urinæ potus breviores vias reperiant , atque nullo alio li-
quido nuptæ , extra corporis regionem excernantur , placuit
Francisco Roncallo adnotare (1) , referenti observationem Horstii
de oleo amygdalarum dulcium ita excreto , quale fuit ingestum ,
ut refert Christianus Joannes Langius (2) , & de vino rubro
non immutato , ut refert Hoefferus (3) . Esse igitur breviores vi-
as , illasque e ventriculo per omentum ad renes urinam , potus di-
ctam , vehere , suspicari non absurdum videtur , idque ex vasorum
communionem intra ventriculum , & omentum ab Othone Heurnio
observata (4) ; & ex connexione omenti antè in superiori cum
fundo ventriculi , postè cum intestino colo , & ex connexione
coli cum renibus , ut Heisterus nos docet , colligi potest .

Ad augendam suspicionem meam accedit omentum arenulis refer-
tum , quod brevi cursu potus urinam traduci ad renes , quam lon-
go arteriarum , ac venarum itinere , nos quoque docere videtur .
Enimvero si spectentur in hac medica observatione primum uri-
næ lateritiæ absque ulla renum molestia redditæ ; si vigente febre
sanorum similes ; si earundem immediate subsequuta suppressio acu-

A a

tissi-

(1) Lib de Aqu. Hirmensib. pag. mihi 91.

(3) In Hercul. Med. pag. 171.

(2) In Prax. Med. de morb. circa urinam. pag. 55.

(4) Observat. I.

tiffimum dolorem regionis hepatis, si arenularum effluxus absque eo, quod mihi videre contigerit in renibus aliquod vitium, præter aliquot in pelvi arene globulos; hæc profecto me docere videntur, omenti vitio nimis arenis referto, suppressionem potus urinarum contigisse. Urina autem, sanguinis dicta, ea scilicet, quæ tum e solidis attritis proficiscitur, tum e fluidis diuturna, ac febrili circulatione solutis, & ex morbosis quoque partibus constat, cum modica, rubra, terrestris, & acris esse soleat (1), e renalibus glandulis secreta, sua feritate viam sibi præcludere potis fuit, irritatis nempe, ac convulsis salium vi ureteribus; quinimo circa proprios axes continuo rotantibus salinis corporibus, quibus urina sanguinis scatet, suarum superficierum asperitate, suisque acutis angulis, laceratis quorundam vasculorum sanguiferorum parietibus, urina sanguinis sanguinem misceri opus fuit; unde urina cruenta originem duxit. Ulterius per omentum potulenta ad renes pervenire suspicatur Joannes Doleus (2) multis fretus rationibus, & præcipue, quia animalia, quæ carent omento, nullam mingant urinam, ut aves, pisces; idcirco, si omnia, quæ mingunt, omentum habent, animalia, illud necessario positum est pro urina potus traicienda, & non ut adipem dumtaxat ubique convehat.

At si hisce conjecturis argui potest, vias esse, quæ e ventriculo per omentum ad renes, aquas præcipue diureticas deferant, non desunt tamen, qui alios peculiare ductus esse suspicentur, quibus urina, ut vocant, potus, ad vesicam, a ventriculo, & intestinis expedite ducatur, hac fortasse ratione suffulti, quod a nuper injectis clysteribus terebinthina paratis, reddita urina violas oleant. Veruntamen cum subtiliores terebinthina particula peculiari ductu non indigeant, ut ad vesicam pervadant, urinisque violarum odorem impertiant, hinc fit, ut hæc opinio mihi non usquequaque ardeat; propterea quod nihil lotii in eorum vesica repertum sit, qui vitiatas renibus obierunt, ceteroqui in ventriculo, & intestinis vitio nullo apparente. Hosce tamen ductus ad vesicam tendentes, ne quidem audeo suspicari, cum ex celeberrimo anatomes Professore Joanne Baptista Morgagno explodantur (3).

Alia hujusce morbi phenomena, cum in rem præsentem non sint, missa facio; quemadmodum & cetera tibi Vir Cl. dijudicanda, ac emendanda relinquo. Vale.

Brixia Kal. Septembr. Ann. 1740.

OB-

(1) Boerhaave, De viribus medicamentorum. De diureticis.

(2) Lib. de Hydrop. pag. m. 22.

(3) Animad. XXXVI. Advers. III. pag. 75.

OBSERVATIONES

IN NEPHRITIDEM.

I.

Signa diagnostica calculosa affectionis .

122. **N**Ephritidem cholicam mentiri, vetus adagium est. Quando tamen in praxi sequentia aut omnia, aut plurima signa vidi, semper calculi, aut arenulæ latuerunt. Hæc sunt dolor immobilis præcipue in latere, urina clara, tenuis, interdum sanguinolenta, stupor cruris, aut pedis ejusdem lateris, dolor acutus secundum ureterum ductus, magnum cibi fastidium, cum nausea, & vomitu, interdum flavæ bilis, quæ aliquando, sed falso, cholicam repræsentat. Urgente dolore, curvus fit Æger, & palo infixio punctim feriente conqueritur (1).

II.

Vinum calculos producit .

123. **D**E calculorum vero productione non est, cur plura addam; cum jam multa de iisdem meditati simus in nostro opere de Aquis Brixianis, ubi summam in nephritide ab aquis expectandam esse utilitatem, proposuimus, ut perbelle constat ex Opere Marci Antonii Aemilii Philosophi, ac Medici Brixiani (2): & etiam ab experimentis in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ, quæ Lutetiæ Parisiorum est, deducitur (3), ubi hæc prostant: *M. Billerez, Docteur en Medecine &c. Il mit au mois de Juillet dans deux bouteilles 6. onces de chaque eau, & dans chacune un morceau de 50. grains du même Calcul. Au bout de 4. jours l'eau de Bougeaille étoit déjà couverte d'un brouillard qui cachoit la pierre, & en agitant un peu la bouteille, le brouillard s'étendoit davantage, troublait toute l'eau, & ensuite s'étant précipité, il laissoit voir la pierre assés diminuée de grosseur, & changée de figure &c. .*

A a 2

Id

(1) Vide Hippocratem, lib. de internis affect. n. 25. & lib. de Coacis n. 5.

(2) Tractatus de Thermis Milzanelli, & illarum natura. His Ægrotos optime ab incipiente calculo præservabat; & ubi inter cetera, pag. 59. historiam refert Augustini Beteræ: utriusque Medicina, & Physica, & Chirurgia Doctore egre-

gii, qui, repetita hujus aqua potione, per aliquot dies, ab ardore urina, & ab arenulis, & lapillis, quos sine ingenti dolore excernere non poterat, liberatum se esse confitetur &c.

(3) Année MDCCXX. sur la dissolution du calcul humain dans les Eaux communes pag. 30.

Id unum animadvertentes , quod cum plurimos vidissemus abstemios a nephritide liberos , suscepto vero vini potu , illico , aut paulopost calculis obnoxios , coniiciendum certo est , tartarea vini sedimina ad illorum productionem summopere conspirare . Qua de causa cautiores vellem patientes in meracioris vini potu , & in ejusdem selectu , illud vitando , quod in arenoso , aut cretoso solo productum fuit . Præter hæc , nostra opinio est , calculos frequentissimam , & facilissimam esse in humanis corporibus multorum morborum causam . Videatur in Dolæo (1) historia foetus integri lapidifacii post 28. annorum gestationem in Columba Chatry Senonensi (2) .

III.

Diuretica vitanda sunt .

124. PRæterea jubet insuper , quasi dixero , conscientiae onus , ut admoneam , quod cauti sint Tyrones in administrandis remediis diureticis , calculumque , ut ipsi ajunt , pellentibus , quibus non sine admiratione , non sine Ægrotantium damno , addictos quamplurimos primarios Medicos pluries vidi . O perniciosissimam rem ! non vident , in impedito itinere transitum frustra tentari , nec in partem affectam liquida omnia esse pellenda . Profecto si ab hærente calculo tenella vascula distenta sunt , si a corrivantibus humoribus eo magis inflantur , tanto magis extensis in latera vasorum omnium fibris , decurtabuntur cum majori angustia fines (ubi docente Malpighio (3) , *sensus doloris manifestatur*) , & extremitates in pelvim , in vesicam hiantes ; unde augebuntur impedimenta , & continui solutiones , cum violentissimis cruciatibus , & inflammationis metu . Paucis , potius laxitas , mollities imarum partium promovenda clysteribus , sanguinis missione , balneis (4) , semperque paucis sumptis remediis , ne dicam , alimentis . Quanto enim minus universa vasorum omnium congeries onerabitur , tanto facilius perenni systoles , & diastoles motu oscillans solido-

(1) In Tractatu de Scorbuto lib. III. pag. 435.

(2) In Actis etiam Regiæ Academiæ Parisiorum , MDCCIII. pag. 32. fit mentio : *Sur un Cerveau petrifié &c.*

(3) In Consilio 68. pag. 122. cent. I. a Hieronymo Gaspari evulgata .

(4) Tanto magis , si vera est Baglivi assertio , pag. 331. : *calculos nempe , dum sunt in corpore molles , aeris occurfu indurari*. Etenim molles servati continentia vasa cum fibrarum divulsione minus lacerabunt .

dorum vigor excitabitur , & expressio extranei hospitis efficietur (1) (2) (3) .

I V .

Arcanum Stephens ad dissolvendum calculum .

125. **C**elebres sunt , præcipue in Gallia , & Anglia , pulveres a domina Stephens inventæ pro solvendo in vesica , & renibus lapide . Verum cum effectus non semper respondeat , legendum est opusculum , quod olim in Anglo idiomate produxit Medicus Harley , & videnda collectio , quæ nuper Parisiis cusa est (4) , antequam arcanum illud magno pretio ematur .

V .

Calculus solvitur a mercurio dulci .

126. **R**ationi consona sunt , quæ vidi in *Tractatu* (5) de *Imperio Solis , ac Lunæ in humana corpora , & morbis inde oriundis* , ubi hæc scripta sunt : *Hinc fit , ut dato subinde mercurio dulci , plus proficiamus in incipiente hoc morbo , quam quibusvis urinam moventibus medicamentis ; reseratis nimirum a nobili pharmaco tenuium vasorum obstructionibus , & prohibita , quæ has plerumque sequitur , salforum humorum cohesione .*

Promota igitur arenosarum concretionum solutione remediis jam descriptis , & unicuique in propria praxi obviis , cur suspecta erit mercurii administratio ? Si ab ipsomet , ceteris fortasse omnibus activiore , tolli , extenuari , & in nihilum redigi possunt omnes illæ colliformes amurcæ , quibus fabulosæ arenulæ , fortasse disjectæ , solidantur , firmanturque invicem .

HISTO-

(1) Vide Medicam Langianam Praxim de morbis circa urinam , pag. 65. ubi agit de ulcere vesicæ a diureticis crebrius usurpatis .

(2) In ipso paroxysmo doloris nephritici lithonriptica , & aperientia medicamenta obsunt magis , quam prosunt . Baglivus lib. I. Praxeos Medicæ .

(3) Fridericus pariter Hoffmannus in Consul-

tationum Centuriis , Sect. III. , casu LXXV. laudat laxantia , decoctiones , lac , quibus spasmi , doloresque sopiuntur , & partes paulisper relaxantur , ut commode transire possit calculus .

(4) Recueil d'Experiences &c. In Parigi , pressé il Piget 1740.

(5) Richardi Mead *Medicina Doctoris Societatis Regiæ Socii , & Medici Regii* .

HISTORIA XLI.

URINÆ PROFLUVIUM.

127. **P**Erennes vigiliæ cum sudoribus sex abhinc annis enatæ in N. N. habitus picrocholi, cum successivo ischiadico affectu, & acuto pone sinistram aurem dolore, mox totum occiput occupante, necnon morboſis circa ventriculum ſenſationibus, ſicuti purgationes, dulcificantia, ſanguiniſque miſſiones olim poſtularunt, ita indicare videntur nativam, ne dicam hæreditariam, liquidorum ad acerrimo-ſalinam indolem, ſolidorum vero ad ſiccitatem, & corrugationem inclinatorum, texturam; itaut aliquibus accedentibus in victus regimine erroribus, pereunte æquilíbrio, ægrotare coactus fuerit.

Quibus quidem poſitis, & pro veris habitis, nil mirum, ſi frequentiffimis itineribus, intimius commota animali œconomia, capite præcipue a ſolaribus radiis verberato, immutato eduliorum, & vinorum genere, & multiplicibus negotiis indefinenter implicito, & tranſverſum acto, duobus circiter abhinc menſibus Nob. Æger diarrhæam contraxerit, ipſaque ſuppreſſa, poſt decem dies in promptu fuerit febris, in primo inſultu frigidis ſtipata horripilationibus, proindeque cum aliquo lateris dolore, ſanguineum emerſerit ſputum. Cum enim illud ſit morboſum in ſiccis corporibus fibrarum ingenium, ut quovis irritamento in axim niti, & quodammodo corrugari debeant reſultantes ab ipſis vaſorum omnium coordinationes, facillime contingit, ut hæmatis orbis intercipiatur; ideoque aut media acritudine ex corroſis ſudet parietibus, aut ex adveniente unda adauctus, fractis ob inflammatorium impedimentum, divulſiſque villis, quærere locum cogatur.

Quia vero mediis caſiæ floribus, iteratiſque ſanguinis miſſionibus, emulſionibus, aqua Nucerina, & lactis ſero, jam ſufficienter ab acuto morbo evaſit; ſi bene tuam, doctiſſime Garuffe, mentem aſſequor, illa adhuc duo ſuperſunt, quæ ante oculos ponenda ſunt. Primo nempe urinæ profluvium, quod antehac incoëptum, in præſens cum aliquo ſiniſtræ renalis regionis dolore magis acutum videtur.

Secundo totius corporis macritudo, & nuperis hiſce annis ægrotandi veluti facilitas, ob quæ in præſens ponenda ſunt Medicæ artis præſidia.

Licet

Licet tamen mictæ urinæ quantitas , vitio primæ digesti-
onis , exque patulis brevibus viis , & deferentibus ad vesicam
porositatibus , possit pendere quia multoties alba , cruda , &
aquea est ; aut ex renum debilitate , & vesicæ colli laxitate ,
ab universali siccitate abscedentibus ; nihilominus probabilis vi-
get conjectura , morbosa hæc symptomata ab eadem universa-
li causa desuper jam descripta oriri ; atque , intervenientibus
gastricis , pancreaticis , biliosis , & synovialibus succis , a dul-
ci , & naturali crasi aberrantibus , fibrarum , & contractilium
villorum omnium systema vellicari , adeout , auctis supra in-
terfluentia liquida solidorum momentis , subtiliora , & serosio-
ra exprimantur , mediisque emulgentibus , utpote magis aper-
tis , per imum facilius vesicæ emissarium separentur . Cujus
quidem morborum effectus innovatione , ac perpetuitate , lapsan-
tibus indefinenter lymphis , nutritio etiam vitiatur , balsami-
ca , homogenea , sebacea , unctiosa dissolvuntur , non aptan-
tur , non quiescunt , & ecce macies .

Absit tamen , ut diabeticus fluxus in præsens pertimescen-
dus (1) sit , longe enim ab Ægypto (2) vivimus ; adsunt quippe
vires , lotium superat naturalem quantitatem , sed sine excessu ,
& non semper cum potu concolor (3) , illi pinguedo non su-
pernatat , corporis alioquin necessaria humectatio , tempore a-
cuti morbi , illud auxit ; deest febris , & interna sitis , favet
ætas , tempus , & Clarensis adstantis Professoris solertia ; re-
liquum igitur tantummodo est , ut ancillentur , opemque fe-
rant remedia illa , quæ possint viscerum æstum temperare , fa-
lia absorbere , solida laxare , hæmatosim perficere , corpusque
nutrire .

Omissa itaque vitandorum omnium descriptione in casu , u-
bi neque (4) purgandum , neque minuendum est , sed potius
addendum ; admodum probamus conservam floris casia cum
tamarindis , quoties aut calor , aut alvi difficultas , aut fumen-
dorum necessitas poscant .

Deinde opus pertentandum lacte aut solitario , aut cocto ,
aut cum aqua soluto , aut in alimentis , prout ventriculus ma-
gis ferre poterit , præmittendo pulverem testaceorum . Quo qui-
dem

(1) Quem ipse Galenus 6. de locis affectis
cap. 3. bis tantum vidit .

(2) Ob potum aquæ Nili frequens inibi est
diabetes . Videatur Rabbi Moses , parte VIII. A-
phorismorum .

(3) Signum diabetes . Paulus Sorbait , in Me-
dicina Practica , tract. I.

(4) Id docente Sennerto Practicæ lib. III. Par-
te VII.

dem votis non respondente, substituendum est saccharum lactis asinini, aut lac artificiale ex aquis destillatis lactucae, plantaginis, portulacae, anguriae, nymphaeae, & amygdalis dulcibus, additis terra lemnia, magisterio perlarum, & corallo- rum, succino, & papaverinis, si lubet. Cum enim quies in liquidis producenda sit, ipsa etiam *narcotica* licita videntur. Post hæc, carne viperina, radice chinæ, santalis, rasuris nutriens hau- stus erit parandus, & omni mane sorbillandus, non omitten- do gelatinas cornucervi in domesticis jusculis. Sique urinæ pro- fluvium incrementum sumeret, renali etiam regioni apponi possent fomentationes ex nepeta, porcinae fabæ foliis, hyoscia- mo, & similibus, quibus magnus Hippocrates aquosos mulie- rum fluores (1) sedabat. Vitet mentis labores, & corporis mo- tum, tam super rhedam, quam succussatores factum. Vitet fructus horarios, falsa, acida, carnes assas, amet elixas, quietem, ex qua nutrituræ massulæ aptantur, & nutritio per- ficitur.

OBSERVATIO

IN URINÆ PROFLUVIUM.

128. **I**N urinæ profluvio mictum vinum rubrum (2), amy- gdalarum lac (3), semina coriandorum (4) non est, cur memorem; cum plura super hoc argumento alibi (5) jam a nobis scripta sint. Multo minus refricabimus rationes il- las, quas numero de fluore albo (quoniam ipse Sydenham. pa- ria (6) præscribit remedia), non tam facile supprimendo, pro- posuimus; cum interdum hydrops ipsa ad matulam ab utili lympharum omnium excretionem pendere possit. Missis igitur imarum partium debilitate, & deferentium paresi, id meden- tis obtutui præsens esse debet, scilicet fere semper a sanguinis acrimonia præceps lotii fluentum, soluto præcipue epinephri- dio, originem trahere. Qua de re incrassantia, temperantia, vaginantia indicata sunt, itaut salini apices nec fluida ulterius scindere, nec solida cum mejendi stimulo possint vellicare. Vi- deatur Zacutus Lusitanus (7), qui lacte asinino chalybeato, & cum phylonio persico permixto, dipsacum desperatum curavit.

HISTO-

(1) Lib. II. de *Feminarum morbis*, pag. 178.(2) Hoeslerus in *Hercule Medico*, pag. 171.(3) Hildanus in *observationibus*, cap. V.(4) Joannes Pigray in *sua Chirurgia*.(5) In tract. de *Aquis Brixianis*.(6) In *Processu integro de Morbis cur.* pag. 711.(7) Lib. II. *Prax. observ.* 7.

HISTORIA XLII.

ULCUS VESICÆ IN VENETO MERCATORE :

129. **U**Lcere colli vesicæ Patientem laborare , demonstrant tum dolor , qui actu mejendi circa regionem perinæi exacerbatur , tum sanguinis mictus per intervalla recurrens , accedente perenni stillicidio mucosi , albi , & tartarei sedimenti ad fundum matulæ ; quod cum usque ab infantia obortum fuerit , & indefinenter nunc magis , nunc minus virulentum , & auctum per excretoria urinæ incernicula defluerit , nil mirum , si in præsens profundius insculptum , internosque vesicæ parietes depascens , remediis , & quibuscumque alexipharmacis reluctetur . Quod autem ultra folius musculi confinia serpat , & vesicæ cavitatem occupet , suadent non minus puriformis sedimenti quantitas , quæ magnam ostendit interjacentium vasorum corrosionem , quam præcedens , & universalis causa a toto pendens . Cum enim aliquando etiam renalibus doloribus vexaretur , sintque fere semper inferiorum cruciatuum præludia , arguendum est , ex liquidorum dyscrasia ulterius fundi , & liquari massam sanguinis , proniorique lapsu , mediis emulgentibus , ad renales thecas corrivari . Cumque & ibi forsan , ut in vesica , coæva lateat debilitas , & interjacentium glandularum , & folliculorum inertia , per consequens læditur separationum ordo , internæque canalium , & viarum ducentium tunicæ abraduntur , sollicitantur , convelluntur ; ideoque aut vitiose dehiscuntibus , aut convulsive oscillantibus extra naturæ leges , fit multigena humorum expressio nunc magis , nunc minus cruenta , nunc filamentosis , albisque massulis turgida , quæ si attenta salebrofi ductus rusticitate , præcipue ad internum urethræ osculum , sibi invicem in amplexus solidantur , urinæ transitum impediunt , irritamenta in affecta parte revirescunt , & augentur , donec descendens urinæ impetu , aut externa pressione morbosum repagulum dimoveatur , & ex meatus urinarii angustiiis exeat .

Hujusce propterea morbi sedes , ac causa in universalibus liquidis , & in peculiaribus solidis , urinæ scilicet elaborationi , & transitui inservientibus , quærenda est . Quarum prima in postremis statuenda videtur . Cum enim usque ab infantia album sedimentum in urinis lateret , beneque nutritus , & va-

lens ad juventutem pervenerit , stat profecto , aut a matris utero , aut a noxio nutricis lacte prima morbi semina contraxisse , quæ pedetentim , & profundius insculpta , sæva hæc in præsens symptomata producat . An vero ulterius de latente lue venerea in nutricis venis dubitandum sit , mihi non satis constat . Hoc certum tantummodo est , aut ab intus genita , aut adventitia , eaque muriatica , & infensissima aciditate morbum augeri , & vicissitudinario lacrymabili motu ab universali ad affectam partem , & contra , symptomata reciprocare . Cumque , inscio Ægroto , urina pedetentim destillet , coniiciendum est , vel consumptas ab ulcere esse circulares musculi fibras , aut ad atoniam dispositas ; ideoque periisse spirituum animalium influxum , & irradiationem : quod apprime elucet ex eo , quod non tam a violentissimis doloribus conqueratur , scilicet ob organorum laxitatem , & aliquatenus sufflaminatum nervosi laticis influxum . Quod sicuti hoc certo contingere circa urinæ promptuarium statuendum est , sic ad expiscandam veritatem , ulterius arguendum esset , hocne vitium in aliis glandulis , visceribus , chylique officinis lateret , neque ipso cordis thalamo parceret . Idque potius affirmative probant calor , & humiditas temperamenti , squalidus faciei color , & vitiata nutritio , quæ licet deficere non videatur , attamen ex pallidis genis , ex debilitate ad motum , plenitudo videtur potius pendere ex mora stagnantis viscidiusculæ lymphæ in subcutaneis miliaribus , & sebaceis glandulis , ubi minor nifus musculorum , major laxitas incerniculorum , quæ semper mora augeatur , quam in roridæ humiditatis homogenea coaptatione , in qua opus perfectæ nutritionis consistit . Præterquamquod perennis hæc aquosi laticis scaturigo , qui & defluit , & corpus circumquaque replet , nonne vitio sane pancreatis , effoetæ bilis , & glandularum meseraicarum promovetur , atque a vapido sanguine , feri consortium respuente , morbose perficitur ? Quo sane posito , & viscera penitissimis emphraxibus laborare , & glandulas conglomeratas infarciri , arteriarum anastomoses obcæcari , necessum est , accedente organorum inertia , & in dies fatifcentibus oscillationum momentis .

In arduo autem hoc discrimine ventriculi prius digestionem actuandæ , massa sanguinis corrigenda , excrementitii humores alio vocandi , urinosi sales cicurandi , *scabiosa* , ut cum Oribasio loquar , *vesica* , & depascens ulcus detergendum , postea con-

consolidandum , & emergentibus symptomatibus sedulo incumbendum , admonente Hippocrate , antequam *vesica penitus scindatur* .

Cum autem observata fuerit in præteritis sanguinis missionibus obscura lentescencia crassilis referta particulis , circuitui reluctantibus , seroso forsan apparatu sejunctim , & in lymphaticis tantum canalibus confluyente ; attente animadvertendum erit circa venæ sectionem , quæ indicatur a sanguinis lentore , prohibetur a dominanti sero . Raro itaque executioni mandetur , & in parva quantitate , ad motum potius conciliandum , quam evacuationem , semper ex manu . Nec spernendæ in eodem fonte injectiones , quæ licet quoad practicum usum , & Ægri querimonias , difficiles videantur , cum projectus medio siphone medicamentosus liquor superare non possit coeuntis muscoli impedimentum , nisi argenteo cathetere vesicæ osculum aperiatur ; attamen quisque videt , quod , quandoque possunt adhiberi (1) , sed raro , semelque tantummodo in die , ne frequens stimulus & cruoris exitui , & inflammationi viam sternat . In casu tamen nostro cum indefinenter absque voluntatis nutu stillicidium defluat , sic quoque & ablutio urethræ osculum facilius pervadet , & meatus resistantiam , & difficultates poterit superare . Laudatur præ aliis aqua tetutiana , lac , & succus cyclaminis cum melle rosato , aut cum cucumeris semine (2) , dein vinum album alteratum scordeo , & dictamo cretico , & tandem ovi candidum cum pompholyge , vel decoctio chalybeata vulneraria , additis fol. plantaginis , & ros. rubeorum , polygoni , consolidæ , floribus hyperici , & meliloti , opus perficiet ; superaddito cataplasmate *ex palmulis , uva passa , galla , acacia , hypocystide , alumine* &c. (3) .

Vigentibus vero paroxysmis , atque doloribus , palliative agendum , unguento scilicet populeon , & philonio , aut fomentationibus , infessu , & inde unguento malvino , oleoque de cucurbita pars oblinienda .

Caute vero diureticis utendum ; quia etsi refractis viribus ad vesicam perveniant , attamen per partem affectam evacuant , qui modus semper suspectus , ut alibi diximus , esse debet . Vitatis purgantibus , lenientibus alvus promovenda , & proinde ammoniacalibus ventriculi per epicrasim rugæ detergendæ , in-

B b 2

testi-

(1) Id etiam præscribit Galenus , V. meth. Med.

(2) Ut suadet Paulus Aegineta .

(3) Ibidem .

testinalis tubus mundandus, & vasa chylolymphica adamussim expianda sunt, ut ad sanguinis claustra expeditior pateat, & alimentorum, & medicati libaminis aditus. Duplex autem methodus, utraque rationalis, se nobis offert. Una facilis, plana, semperque usque adhuc adhibita, quæ morbi augmentum compescat, salina spicula dissolvat, sanguinis calorem temperet, & fermenta omnia reddat vegetiora, quod & in præsentiarum moliri posset mediis chalybeatis, viperinis, gelatinosis, lacteis, & antescorbuticis. Quæ utique omnia juvare deberent, sed integre curare non poterunt.

Facem itaque præferente Raymundo Joanne Fortis (1), alexipharmaco, & sudorifero decocto opus tentandum esse censerem, hacque secunda methodo incederem. ʒ. falsaperill. ell. rad. chin. āa. ʒ. ʒ. fantal. alb. assafras, lentisc. e Chio āa. ʒ. ii. antimon. crud. lapid. pum. āa. ʒ. ʒ. inf. per noctem in aq. com. ʒ. ii. mane bull. ad consumpt. tertiæ partis pro duabus vicibus, hoc est, summo mane, & post prandium longe a cibo, & cum iisdem lignis f. decoctum secundarium pro potu ord. per dies quadraginta.

Dum hæc fiunt, doliola aqua ferventi repleta, omni mane ad latera patientis ponenda sunt, & suaviter sudores promovendi per quadrantem, per dimidiam horam, per integram, si lubet, habito respectu ad sudoris majorem, vel minorem promptitudinem, atque ad accidentium syndromen. Cum enim curationis cardo consistat in eo, quod longe a vesica serosum fluentum derivetur, itaut pars affecta siccet, atque ad consolidationem disponatur; nemo non videt, eliciendi sudoris necessitatem, qui dum ad corporis ambitum efflorescit, non liquante, sed roboranti libamine renovatur, sicque tota sanguinis unda & immutatur, & reficitur. Et licet fieri non possit, quinimo lethale foret, omnem urinam alio divertere, attamen ex minori ejusdem quantitate neque vesicæ ulcus irrigatur, neque stillicidium, aut mingendi conatus sollicitatur, sicque vesicæ cavitas ad minorem extensionem, & motum, atque ad aliquam siccitatem perducitur. Subinde pilulæ balsamicæ in usum poni poterunt ex corallis rubris, belzoino, & balsamo de copaya, superbibito haustu aquæ tepidæ ex andrachne, aut anguria destillatæ, aut ei detur *Ammoniacus bolus*, aut *ferularum ustarum cinis*, quantum tribus digitis prehendi potest cum passō,

(1) In Consultationibus.

passo , aut *malabattrum mense Majo collectum* , aut denique substituendum remedium , quod memorat Archigenes in epistola ad Atticum : nempe papaver album tostum inspersum in decocto juncis rotundi odorati , calami , & glycyrrhizæ , aut pini cortex , tanacetum , pompholyx , aloe , & cucurbita cremata , quæ proponit Oribasius (1) , aut denique *medicamentum renale ex bellariis* , quod ad vesicæ , ac renum ulcerationem olim adhibebat Paulus Aegineta (2) .

O B S E R V A T I O N E S I N U L C E R A V E S I C Æ .

I.

Diuretica vitanda sunt .

130. **S**I forte aliquis in hoc casu opinaretur , spina celtica (3) , aut aliquo diuretico arcano , eoque fortasse activis viribus prædito , morbum tolli posse , præter ea , quæ in consultatione diximus , sciat , summopere distare a nostra medendi methodo , quæ potius contradiuretica , sit verbo venia , si darentur , in hisce angustiiis meditatur . Manet siquidem alta mente repositum , quod scripsit Raimundus Joannes Fortis (4) (5) , & rationi consona nobis videntur illa , quæ n. 124. de diureticis jam diximus ; tanto magis quia vidi paucos laborantes , absque frequentissimo mejendi stimulo , qui , ut quisque videt , ne totum corpus cum pinguedinis dissolutione colliquetur , augendus non est .

I I.

Caute liquores medicati in vesicam adigendi .

131. **D**E remediis pro ulceris curatione in vesicam adigendis quisque propriam consulat praxim . Plurimi enim sunt , qui detergentes , mundificantes ; plurimi , qui adstringentes , consolidantes deprædicant ; nec desunt , qui spiritum mercurii dul-

(1) Cap. CII.

(2) Cap. II.

(3) Quæ in *Styria* , & in alpibus *Tyrolis* crescit , quæque in *urina cienda* adhibetur . Vide Pharmacopœam Schrodero Hoffmannianam , Classe I. pag. 487.

(4) In Consultationibus , & Responsonibus medicinalibus , pag. 390. *Humores igitur alio a vocandi* .

(5) Trallianus pariter lib. IX. cap. 5. narrat se curasse ulcus vesicæ *incrassantibus* , *agglutinantibus* , *mucosis* , *ovisque crudis nuper exclusis* .

dulcis (1) in aliquo vehiculo, interdum vinoso, dissolutum mille laudibus extollant. Veritas (sæpe vidi) una est, quod Patientes viri, postquam primam, vel alteram medio metallico cathetere ultra vesicæ collum injectionem tulere, potius cum antiquo morbo amant consenescere, quam, per tormenta (2) multoties instituta, curationem pertentare.

HISTORIA XLIII.

FEMORIS FRACTURA.

132. **N**Ob. Patiens sexagenarius, temperamenti calidi, & humidi, habitusque athletici, ex sanis Parentibus genitus, hypochondriorum obstructionibus olim, aliquando vero arteriæ descendens pulsatione vexatus, duobus abhinc annis conqueri cœpit de intestinorum doloribus, qui circa pancreatis regionem ad umbilicum usque desæviebant, & etiam citra manifestam causam exacerbabantur. Adhibitis propterea remediis purgantibus, scilicet oleo seminum lini, amygdalarum dulcium, aquis thermalibus, rhabarbaro, ammoniacalibus, aliisque quamplurimis, in pejus ruere visus est, rorida humiditas absumi, fibraque exsiccari. Quapropter elapso postremo vere, facta consultatione, in eam deveni sententiam, a remediis cujuscumque generis esse abstinendum. Solo itaque diætetico regimine ad plures menses exulantibus sæliciter doloribus, nescio quo fato, die secunda Julii præteriti, dum rheda vehebatur, equis ex improvise fugientibus, fatius duxit defilire, quam ex frementium succussatorum feritate in profundius trahi periculum. Consilio idcirco in arena capto, nescio an dixerim timens, an nimis generosus Vir, paulatim descendens supra lateralem perticam, ambobus prius erectis cruribus, se dedit præcipitem, & pronum supra terram; sed scyllam vitaturus, offendit charybdim, majorem scilicet vehiculi rotam, quæ e vestigio superveniens dexterum femur fregit. Ob id ad propriam domum translato, facta extensione, fractique ossis ad extremitatem mutua coaptatione, totaque induta fasciis, & subligaculis, coxa in recto, & plano decubitu, ut ajunt, servata fuit, absque tamen capsula lignea, quæ suspecta ipsi fu-
it

(1) Vide Paræum; Hildanum.

(2) Catheteris usus periculosus. Gal. 4. Meth.

it Hippocrati (1), & parvi prope truncum emolumenti .

Die morbi decima-septima, dum in alterum lecti latus transfertur, vix mota ex suo alveo laboranti coxa, ex diversis operantium viribus mutata directione, & rectitudine, ossium crepitus Adstantium aures, & cor feriit, ideoque iterum intra suam sedem pars, absque novo fracturæ chirurgico examine, manibusque reaptato coalitu, qui utilis fuisset, collocata fuit .

Paulo vero post, intestinorum dolores circa abdominalia viscera sævire coeperunt, antiquam veluti ægritudinem simulantibus, qui tamen, utpote ex fæcum tarditate, clysteribus, & suppositoriis adhibitis evanuerunt .

Nunquam tamen evanuit inferni cruris, quasi duplo majoris tumiditas, quæ licet in luxatis, & fractis frequens sit, præcipue ob præpeditum ex circumligaculis liquidorum circuitum, attamen versus sexagesimum sensim durescente glutine circa ossium extremitates, laxatis aliquatenus fasciis, septuagesimo die adhuc subsistere visa est, impedito omnino cruris motu .

In hoc rerum statu in consilium vocatus, adnotavi primo male conjunctum femur, quod quidem cum oblique fractum in medio fuerit, in angulosum mucronem desinentibus ambobus ossis capitibus, & deficiente in extremitatibus planitie, declinato occurso se juncti femoris apices viceversa carneis fibris infixi, obtemperare debuerunt contractionis nervorum motui; ideoque tota coxa per digitum transversalem decurtata est, ut admotæ patellæ docuerunt, cum metu etiam, ne juncta ossis extrema variis acuminibus aspera, adhuc per aliquod spatium distent inter se, alterum enim sub cute protuberat. Quia tamen jam constabat de aliqua nodositate, & glutinis formatione, ut manuum tractatio, sublato sine coxæ flexura pede, suadebat; sic qualiscumque esset unio in tali statu, relinquendum putarunt, optando ut in majorem duritiem solidesceret, aptaque forsan fieret ad sustinendam corporis molem .

Suspectæ secundo fuerunt qualescumque affecti pedis tractationes, quæ, ut ad debitam extensionem perveniat, tantummodo actu primæ repositionis faciendæ sunt, propriis Chirurghi manibus, ministrorum adjuventis, ipsoque Polyspaston, quod olim ab Archimede inventum fuit, ut eruditissime exponitur
a No-

(2) Capite de Fractis, pag. 636.

a Nobili, & editis Operibus celeberrimo, Comite Joanne Maria Mazzuchelli (1). Proindeque alta semper quiete debet decumbere (2), exemplo cujuscumque plantarum insitionis, aut lignorum glutinamenti.

Tertio, observabile fuit per tres digitos transversales decurtatum crus (admotis recto Ægro infernis artubus, affecti calcanei extremo sani sinistri cruris interno malleolo respondente) ideoque detracto transversali digito, quem rapuit supra genu femoris rupti dicta duplicitas, adhuc tamen solum crus a genu ad pedem per duos digitos brevius altero reperitur.

Post hæc, quæ veris simillima nobis visa sunt, ad explicandam cruris brevitatem diu hædere coacti fuimus, adhucque hæsitamus incerti, utrum ob sepultam ossium compagem examina effugientem, integra, aut dimidia luxatio artis auxilia posceret, & difficilior redderet curationem, juxta illud adagium a Practicis melioris notæ scriptum: *Pars luxata decurtatur*.

Quoniam vero Patiens syphilide, ab aliquibus mussitata, vix laborasse sciat, viribus polleat, bene dormiat, vescatur, & universale, dempta parte, æquilibrium hætenus polliceatur, licet levi per intervalla tumore in juventute circa talos vexaretur, per totum tamen morbi decursum, crus eandem figuram servavit; quare relictis rationibus, quod humorum defluxus ossa læserit, reliquum est, ut opinemur, in primo sui jactu supra inæquale solum, infelici ejusdem lateris solo, sollicito nimis pede, impetum forsan recipiente, & duplex infortunium obeunte, aut læsionem in genu, aut divulsionem tibiæ a fibula (3), aut ipsarum infernam unionem, & apophysim astragalum diduxisse; patienti integra fractura chirurgicum opus poscente, neglecto, atque præterito cruris examine. Non enim omisso femore, ima cruris brevitatis explicari potest, quam admissio ossium vitio: quod suadere videtur morbi diuturnitas quintum mensem exsuperans, partis profunda durities, & nitor interdum cum aliquo rubore, perennis usque ad calcaneum immobilitas, & meis oculis malleolorum latitudo, scilicet uni ab altero interna longinquitas, quæ attento obstruente farcimine, in articulorum interstitiis forsan concrefcente, & gummatum examinari non potest.

Obstant

(1) Notizie istoriche e critiche intorno alla vita, alle invenzioni, ed agli scritti di Archimede Siracusano, pag. 40.

(2) Hippocrates pag. 625. Tract. de Fractis.

(3) Vide Paræum, Tractatu de Luxationibus, pag. 457.

Obstant vero , & supradictam nostram conjecturam infirmant adstantium Clinicorum, a nobis alioquin magnifactæ opiniones , ex nervorum contractione cruris brevitatem desumentes ; obstant recta pedis figura , & dolorum absentia , aliquis , imperfectus tamen , pedis motus , nulla inflammatio , nulla convulsio . Sed si nervorum contractio brevianos redderet artus, in spasticis , & tetanicis affectibus mutili , & claudi homines surgerent e lecto : multæque juncturæ necessariae essent , ut in examinanda parte se invicem prementia ossa, subtilioribus factis cartilaginibus , & veluti confusis articulationum summitatibus, ex majori adhæsiōe pars decurtari posset : sed cum crus corpus indefinenter jam sustentet , ad ulteriorem contactum ossa urgeri non possunt . Addamus tibiæ pariter , & fibulæ non fractæ crus componentis longitudinem , quam sine piaculo brevior nemo diceret : ideoque, quando ipsarum divulsioni brevitatis non respondeat (responderet , si esset admodum exigua) dubitandum superesset de genu, aut talo . Quandoquidem decurtationis non semidigiti , sed duorum integre transversalium ratio quærenda .

Si morbus esset in genu , pedis proportio non mutata nihil probat . Si vero est in talo , animadvertendum ipsum anterius, posterius , in latera , quod difficilius, ob malleolorum resistantiam , luxari posse . Quæ omnia evidentissima sunt : sed posse etiam inferiorem tibiæ cum fibula unionem diducere , & veluti aperire , absque eo quod neque anterius , neque posterius astragalus cavitatem , atque protuberantiam faciat ; præcipue si leviter superiorem apophysim violaverit, adeoque, adhuc intra malleolos inclusus , nullibi promineat , & absque ulla contorsione pes suam habere figuram videatur , tumore lumen obtenebrante .

Circa fractum femur per totum morbi decursum nullam unquam mentionem fecit alicujus doloris , ubi tam magna continui solutio , periosteï discerptio , & carnearum fibrarum ab ossibus apicibus læsio . Nil igitur mirum , si in affecto crure nullus dolor , ubi nulla divulsio , nulla corrosio , nulla vellicatio, nulla distortio , sed solummodo decurtatio , ob quam nervi , tendines , & vasa in latitudinem crassescunt , ampliantur , & in illa veluti mollitie , ab innoxie lymphæ accursu aucta , fibræ omnes humectatæ , & laxatæ sine dolore quiescunt .

De superstite pedis motu ultra non loquar ; quandoquidem

si irradians motorius nervus offensus non fuit, sique recta proportio subsistit, calcaneo, nec metatarsis in latera declinatis, & motum a talo infra, ubi integra pedis salus, posse perseverare, quis negaverit?

Quando femoris caput ab acetabulo coxendicis exit, & magnam luxationem constituit, nihilominus videmus, claudos licet, Ægros ad milliaria incedere, scalas sine dolore ascendere: ergo in luxationibus non semper motus partis perit.

Ad inflammationem, & convulsionem quod attinet, perpetua partis affectæ, totiusque corporis quies, & diæta sanguinis impetum retardarunt. Et quamvis albæ venæ, intercutanæ glandulæ, & interstitia, quinimo ipsæ forsan membranarum porositates, & musculares fibræ exundantibus scateant lymphis, attamen interno sanguiferorum comœatu libero remanente, & media systole cruoris appulsus, & mediis venis ad cordis thalamum reditus feliciter, semperque absque feбри, reciprocant. Ideoque cum liquida quietem nacta, & amplum tumorem totius cruris constituentia, pendeant tantummodo ex particulis insipidis, inertibus, aquosis, atque ad fermentationem ineptis, neque inflammationes, neque suppurationes, multoque minus nervorum irritamenta, & convulsiva symptomata hæcenus nata sunt.

Quia vero hæc possunt esse, & non esse, videntur destrueri non posse timorem vitii solidorum; quod mechanicis principiis demonstratur, atque, si ossa corporis formam, & rectitudinem præstant (1), ad mensuram reducitur. Hoc est, quæstio unico constat puncto: utrum scilicet humani artus, citra luxationem, nec quidem modice decurtari possint.

Quis enim erit in practica medicina tam hospes, in mechanicis tam parum eruditus, & proletarius, ut negare possit immensum pondus, & percussiois vim, quam sustinere debuit calcaneum? Quomodo subinde dictatoria certitudine dici poterit, internodia ne capilli quidem latitudinem a se invicem distare, cartilagine ossium vertices operientes non esse contusas, tibiam, & præcipue fibulam, non fuisse incurvatas, & vitiose forsan restitutas? Quæ cum fieri possint, post conglutinatum, licet ægre, femur, post centum transactos a conglutinatione dies, post diuturnam semper in lecto immobilis detinendi cruris necessitatem, non ad ravim usque clamanda fluxio pro
causa

(1) Hippocrates de ossium natura, pag. 513.

causa morbi solitaria , sed fatendum sane erit , quod tribus ab hinc mensibus proposuimus , scilicet non coxam solum , sed totum crus , excepto pede , ægrotare .

Denique postremis omnibus in dubium vocatis , quando citra formidatum, licet modicum, ossium vitium, membrum extensionem , & mensuram suam amittere posse , Patavina Oracula decernant , id unum dici posset pro stabilienda ægritudinis idea ; contigisse Illustrissimo Patienti , quæ scripsit Hippocrates (1) : *Qui vero desilierunt , calce sese exceperunt , & sustentaverunt , ossa discussa sunt , vena contusa , nervi confracti , siderata , & laesa ossa* . Ideoque , & in casu nostro , ob validam conquassationem , contusionem , & impetum , totius cruris synthesesim subversam fuisse ; quapropter fatiscente in dies solidorum vi , distractis , vel coarctatis fibrarum , & utriculorum ordinibus , confluentia præcipue alba liquamina stases , & congestiones produxerunt , quæ veluti fluxionarii effectus spectæ fuere , sed in præsens tanquam morbi primaria sedes medicam , & chirurgicam opem postulant .

In tanta igitur caligine , aut , ut melius dicam , mentis meæ imbecillitate , quia in hisce rebus plena periculi commentatio , tua virtus consulitur , Vir Illustrissime , ut nobis lumen affundas , quod nostras in hoc labyrintho dirigens curas , morbi diagnosim explicet , & remedia indicet pro pristina valetudine , quam Nobilissimo Patienti apprecatur , tibi que sua jugiter obsequia devovet .

Brixia 10. Decembris 1738.

CONSULTATIO

VIRI CELEBERRIMI

JOANNIS BAPTISTÆ
MORGAGNI

Publici Primarii Professoris Patavini .

133. **A**ttente , ac libenter legi , quæ Vir Clarissimus scripsit , causam inquirens , quamobrem post fractum ante hos quinque menses , & qui excurrit , os femoris dexterum Nobilis Viri , & feliciori sorte dignissimi , respondens crus non modo adhuc
C c 2
tumeat

(1) Lib. de morbo cruris , pag. 657.

tumeat totum, & immobile sit, sed duobus digitis transversis, si cum altero conferatur, brevius appareat. Nam cum totus artus inferior sinister tribus digitis longitudinem excedat dexteri, neque sinistra tamen rotula ultra unum digitum infra dexteram inveniat; videtur hinc confici, de tribus illis imminuta longitudinis digitis unum, haud amplius, femori, duos reliquos cruri esse assignandos. Querit igitur infra rotulam cruris brevitatis causam, hancque conferendam præcipue coniicit in os tali, quod Nobili Viro ex rheda sive desilienti, sive cadenti, ea vi ab alliso ad humum calcis osse impulsus sit, ut cunei instar adactum, imam tibiam a fibula diduxerit, seque inter utramque, si recte ejus mentem assequor, tantum conjecerit, quantum ad eam, quam dicebamus, cruris brevitatem intelligendam, & qui hanc consequitur, ob laxatos videlicet musculos, tumorem sit satis.

Qua in rerum explicatione equidem mihi jam diu spectatum Clarissimi Viri ingenium agnosco. Attamen cum ipse quoque, qua est ingenuitate, minime dissimulet, quæ conjecturæ huic obstant suæ, mihi veniam facile daturum spero, si eodem & veri inquirendi, & Nobili Viro inserviendi studio permotus, non reticeam, quæ me vicissim ratio cogat assensum adhuc sustinere. Non quæram autem, num ejus calcis allisionis revera vis tanta esse potuerit, quanta sit oportet ad ligamenta, sicuti celeb. quoque Winslowvius (1) numerat, quinque, eaque firma & valida in athletico præsertim corpore, penitus discerpenda, per quæ ligamenta, ima dumtaxat (nam cetera sciens omitto) tibia, & fibula inter se colligantur: quæ res utique adeo difficilis est, ut horum utcumque disjunctionem ossium Pareus (2) quidem olim, & nostra ætate Clericus (3), Palfinius (4), Junckerus (5), aliique memoraverint, sed tantam nemo eorum, quos nunc legisse meminerim, ut inter utrumque os adactum os tali vidisse se, scribat. Nec magis quæram, num in ejusmodi parte, non carnea, ut medium femur, sed tot tendinibus stipata, id fieri potuerit sine ullo eorum symptomatum, quorum tum numerum, tum gravitatem intelligere satis possumus, vel ex funestis historiis, aut solius contorsionis articuli tali, aut luxationis infimæ tibie, quas Nicolaus Tulpius (6), & Theodorus Caroli (7) literarum

(1) Exposition Anatomique. Traité des Os ch. 18. frais num. 175. & seq.

(2) Loco a V. Cl. cit.

(3) Chirurgie compl. Traité des Operat. qui se font aux Luxat. ch. 15.

(4) Anatomie du Corps Hum. P. II. Traité V.

(5) Conspect. Chirurgiæ Tab. 65. n. 13.

(6) Obs. Med. l. IV. cap. 50.

(7) Ephemerid. Nat. Curios. Decur. II. A. 6. obs. 67.

rarum memoria mandarunt. Neque ob eum tandem, qui superest, pedis motum, inquiram, num istic habere locum possit, quæ præstantissimus Saltzmannus proponit in dissertatione de Articulationibus Analogis, quæ fracturis ossium superveniunt. Hæc omnia ultro in præsentia seponam, eoque libentius, quod iisdem docte, ingenioseque occurrere voluisse video Clarissimum Virum. Illud unum queram: si talus igitur inter fibulam, ac tibiā intrusus est, qui fieri possit, ut malleolus interior præ exteriorē tanto magis non promineat, quanto infima tibiā præ ima fibula latior est, sive ut pes totus nunc exteriori cruris lateri non respondeat? Neque enim ad tantum latitudinis tibiæ excessum occultandum, aut tumor istiusmodi satis est, aut infima tibiæ epiphysis leviter violata. Nam tumor neque immanis, & utrinque, si recte intelligo, pariter diffusus est; levis autem epiphysis violatio non ea est, quæ tantum ascendere talum patiatur, quantum ad crus duobus digitis brevius faciendum requiritur.

Unde igitur hanc cruris longitudinis imminutionem repetemus? non sane a tibiā, & fibula brevioribus redditis. Neque enim aut ea est ætas, aut ea perquam in adultis rarissima, istic rerum conditio verisimilis est, ut ejusmodi ossa curvari potuerint. Unum est os femoris, in quod veri similior totius artus imminutionis cadere suspicio queat, ut cujus fracturam ossis, cum obliqua adeo contigerit, extremorum autem fracturæ alterum sub ipsa cute protuberet, non difficile creditu est, ea ratione coaptatam nunc esse, quæ ad veram totius artus brevitatem efficiendam sit satis. Ad veram, inquam; multum enim vereor, ne in dimensionibus capiendis aliqua, ut in ita affecto artu, aut ad poplitem, aut ad calcem, minus facile animadvertenda angulorum contractio faciat, ne brevior, quam revera sit, esse videatur. Illud etiam vereor, ne tendines forte, qui infra ejusdem artus rotulam desinunt, infarctu aliquo, ut in tumido crure, crassiores, durioresque facti, inferiores rotule fines quodammodo amplificent, ac producant, ut aliquid propterea de non vera brevitate cruri adiiciatur. Quorum nisi alterutrum, dimetientium, quantumvis diligentissimorum, solertiam elusit, ingenue fateor, aut alia aliqua in Ægro latere, quæ sint adhuc observanda, aut ex his, quæ mecum communicata sunt, nihil præterea esse, quod ego quidem de istius brevitatis causa possim conicere.

Quod vero crus adhuc tumeat, & sine motu jaceat, utrumque in ea, quæ femori contingere, & adhuc contingunt, magna ex parte

parte reiici potest. Musculi enim, qui crus proprie movent, alii, bique robustiores, a femore exoriuntur; cuncti vero per femur ducuntur: per idemque omnia feruntur vasa, quæ humores in crus invehunt, aut a crure avehunt, unde ceteroquin vel ante fracturam non facillime reduci consuevisse, antiquus lymphaticus, per intervalla, pedum tumor ostendit. Quod si alia inter desiliendum, cadendumve sic affecto cruri lesio accessit (neque enim, ut tali ascensum, sic aliam omnem inde prosectam cruris noxam difficile crediderim) huic quoque in parte illud utrumque incommodum est imputandum.

Quid ergo mei consilii est? Neque tantum superest animi, ut auctor sim, ista præsertim ætate, os femoris frangi rursus, ut Celsus (1) docet, & dirigi debere, quod os alioquin, ut idem (2) admonuit, nunquam in antiquum statum revertitur: nec vicissim animi tantum deest, ut omnia tempori committenda esse, censeam. Equidem a longo, meliorique tempore multum spero, si modo resistentes in crure humores insipidi semper, inertesque sint, & ad fermentescendum inepti. Vasorum enim, quæ in femore nunc pressa, aut distorta sunt, via sensim magis magisque expediri, ac dirigi poterunt, ut partim adeuntes ad crus humores ea vi transmittant, quæ reditum ipsorum magis promoveat; partim redeuntes, aliquanto facilius excipiant, atque abducant; unde crus detumescere, minusque propterea resistere queat moventibus musculis, quorum vires & ipsæ paulatim solent confirmari. Attamen siquid feri in sanguine forte redundat, sensim cum per album, tum per renes hac præsertim tempestate subducerem, quo minus esset, quod posset in crure resistere. Huic autem quæ resolvere, ac discutere valent, admoverem, leviora primum, deinceps, sicut res procederet, ex ordine validiora; alia inspergendo, alia sacculis, hoc præcipue tempore, & vesicis inclusa. Meliori vero, si Deus annuerit, tempestate, uti interius diaphoreticis, sic exterius, & fomentis, & balneis, & Euganeis præsertim lutis conniterer, ut vires accederent, tumor decresceret. Qui donec persistat, cum multimodis noxius est, tum certe prohibet, siquid in crure, ad imumque præsertim articulum, vitii sit, ne facile dignosci, & quod gravius est, ne chirurgica manu, quando adhuc liceret, ullo modo allevari possit. Ceterum & vervecum ventriculis, atque intestinis nativo adhuc calore præditis, suus vel circa femur opportune esse poterit locus. Sed plura non addo, ignarus quam, & quo
suc-

(1) De Medicina L. VIII. cap. 10. num. ult.

(2) Ibid. num. 5.

successu sint hactenus adhibita. Quin & ipsa quæ attigi, ne ipse quidem probaverim, nisi quatenus, & quando ab doctissimis Medicis, Chirurgisque probentur, quibus res omnes, & status Nobilis Viri perspecta sunt, in primisque ab eo Clarissimo Viro, a quo in nonnullis ita dissensi, ut in aliis adstipularer, in omnibus sim, quoad potero, libentissime obsecuturus.

O B S E R V A T I O N E S I N M O R B I E V E N T U M .

I.

134. **P**ER plures adhuc menses totius coxæ ægritudo perseveravit, cum magna affectæ regionis intumescencia, quæ longum meruit remediorum experimentum. Tandem, superis, & naturæ insito vigore annuentibus, solidato femore, detumescere cœperunt partes, postque leves pedis tractiones, & malleolorum compressiones a sapienti Hiacynto Mompiano præscriptas, nobisque interdum videntibus, a Chirurgis peractas, in magis extenso crure pedetentim rediit infra rotulam longitudinis proportio, & articulationis motus: ad id summe conspirantibus consiliis non solum clarissimi Antonii Pluda, qui agendis semper præfuit, sed etiam docti, & in illa Medicinæ parte, quæ manu medetur, dexteri Viri Dominici Basciocchi, qui in Florentina Academia Chirurgicis institutionibus ornatus, atque non ita pridem ad curationes in majori Brixiano Xenodochio, & in hoc quoque casu, pro re nata, accitus, de Nobilissimi Patientis salute, optime meritus dicendus est.

I I.

Ratio claudiginis in Ægro.

135. **P**Atiens tamen incedit, sed claudicat. Factum enim a nobis prognosticon distantiae inter fracti femoris apices, *per aliquod spatium*, morbosis evanescentibus lymphis, e vestigio patuit; tamque una extremitas, inferna scilicet, in externo latere eminuit, adhucque protuberat, ut valde ab alio femoris trunco debeat necessario distare. Quare, sicuti summo opere admirandum est, quod in tanta interna continui solutione, & pedissequa vasorum laceratione, fermentacea humo-
rum.

rum corruptio non evenerit , & remota a se invicem ossa nodus ferruminaverit ; ita obvium , nec criminandum est , quod post jam factum fracturæ (1) gluten , sero vocati Professores , & parata ars , tantummodo , quæ in reliquis potuit , executioni utiliter mandaverit (2) .

HISTORIA XLIV.

TENSIO IN ABDOMINE , ET MUSCULIS INTERCOSTALIBUS SINISTRI LATERIS.

136. **M**Orbosas ærumnas in consultationibus Brixiam transmissis , & mihi a Veneto Patritio Petro Martingo traditis , graphice descriptas , quas multis abhinc annis passa est Illustrissima , & Excellentissima N. N. a labefactato chylosis magisterio , a fermentorum inertia , ab uteri ataxia , & hypochondriorum æstu pendere conjectandum est ; quæ omnia ab erroribus in victus regimine , ab animi pathematibus ulterius in motum posita , atque ad nocendi aptitudinem evecta , talem dyscrasiam in sanguinis , & liquidorum massa pepererunt , ut vitiata intestini , & progressivi motus lege , per transpirationem , per urinas secedentibus subtilioribus aquosis particulis , visceribus , in musculis , secundum finistram trunci rectitudinem decumbere debuerint . Quoniam vero timor (3) obstructionum in liene ab observationibus clarissimi Viri , Morgagni (4) scilicet , expulsus est , & postrema epistola (5) admonet , in præsens signanter Nobilissimam Mulierem

(1) Classici Auctores femoris fracturam absque claudigine reparare difficillimum dicunt .

(2) Non enim in omnibus evenit , quod memorant Hildanus Cent. III. observ. 91. , cuiusdam scilicet viri , in quo post brachium confractum , & ossiculorum exitum , consolidatis vulneribus , nova quædam in fracturæ loco enata est articulatio ; & Acta eruditorum Lipsiensium Tom. I. pag. 363. referente D. Silvestro Medicinæ Doctore Parisiensi : de altero Ægro post fractum in transversum ulna , & radii os , qui vinculas qualescumque respuens , & diverso brachium commovere potius incipit , huicque postea motui tali successu assuevit , ut brachium vel in ipso fractura flecteret loco . Videatur adnexa Tabula VII. Figura III. exhibens ossium constitutiones , in

denato observatas , & perfectam , quasi dixerim , articulationem cum apophysis suis , ex succrescente callo efformatas : quod sane mirandum , sed non passim in Ægris expectandum est .

(3) In prima Consultatione D. Petri Zoella : *Le opilazioni , che occupano nell' interiore li visceri , milza , utero ec.*

(4) In secunda Consultatione : *Ma non hoggià potuto ritrovarvi o milza , o tromba , o glandula alcuna del mesenterio ec.*

(5) In Epist. D. Francisci Vecchi 23. Novembris 1740. Sollecita la spedizione del parere Roncalli , particolarmente per la guarigione della precisa tensione .

rem ab aucta musculorum intercostalium , & abdominis mole torqueri , & pro hac consilium peti : jubet nostrum onus , ut , missis iis omnibus , quæ jam descripta , aut fortasse facta sunt , & casum hunc circumeunt (agimus enim cum doctissimis Viris , quibus nihil ignotum est) in medium afferantur ea , quæ morbum hunc extirpare possent , ac deberent .

Neque vero ad tumidam musculorum tensionem quod attinet , morabor in illius formationis modo ; cum quilibet vel leviter in physicis , anatomicis , mechanicis initiatus optime calleat , humanam hominis fabricam solis fluidis , & solidis tubis integrari , atque a primis in gyrum feliciter abeuntibus incolumitatem pendere . Qua lege , quoties mucilagines , & visceridi humores in sanguine dominabuntur , actu circuitus poterunt in hanc , vel illam partem decumbere , ut evenit propositæ Nobilissimæ Patienti , in qua aut coæva ab utero latuit finistri lateris solidorum debilitas , aut tractu temporis ab externa causa , aut ab interna , scilicet ob infarctum intestinum colon , & adjacentes membranas , compressio , interdum a flatibus , aut a corrugante aciditate fibrarum crispatura , & siccitas , ob quas causas aucta pedetentim stasi , tensa , & in aliquam molem aucta durities omnibus remediis usque in præsens reluctans , enata est . Quoniam vero annosa ejusdem perseverantia inflammatoriam a sanguine indolem excludit , abest atrabile fermentum , quod tangendum non sit ; reliquum est , ut resultans hæc ab albis potissimum lentescens liquaminibus unio , tensio , & tumorositas attenuetur , ac dissolvatur . Opus sane magnum , sed non adeo difficile , dummodo Patiens ad oblata , & aptanda se paratam exhibeat , præscriptam ab Adstanti diætam observet , hilarem vitam ducat , & non , more magnatum , & summarum personarum , sed more ceterorum hominum medicæ manui obsecundet : ut apprime ad rem nostram notat Ramazzinus in Orationibus jatrici argumenti ; Commodi scilicet Imperatoris , qui a Galeno vulgare remedium voluit , & convaluit .

Duplici autem modo tentandum opus est ; uno , qui internas causas respiciat , & tollat ; altero , qui remediis ab extra applicitis tensionem solvere possit .

Quia vero doctissimi Professores in hoc casu , de acido , de austero , de mucilagibus , de oppilationibus , de obstructionibus , uno verbo , semper de liquidorum lentore , morbosas hy-

pochondriacas etiam affectiones, nuncque suppressionem catameniorum producente, semper locuti sunt; idcirco remedium illud adhibendum est, quod valeat etiam ultra intestinalem tubum in glandulis, in quibuscumque utriculis, & visceribus lentescences amurcas solvere, atque ad inferius emissarium transducere. Pilulæ autem Belloste hoc efficere possunt, & fortasse, Deo dante, efficient, si legitimæ a Taurino habebuntur, intercalatis diebus eisdem utendo, etiam statim in hac hyemali constitutione, & ad multum tempus. Nec timeat Nobilissima Patiens: centies enim, & ultra ipsas adhibui in delicatioribus, quin aliquid damni evenerit.

Laboranti regioni sinistræ pectoris, & abdominis aptetur, sed per hebdomadas, magnum illud arcanum Fulvii Gherli, jam num. 24. pag. 43. expositum.

Gruis adeps (1), emplastrum cicutæ, vel nicotianæ, vel stercorem anseris, columbi &c. cum lixivio, aut urina pueri fabrefactum, tumescens tensionis dissolutionem præstare potest; præsertim si ad affectum latus Catellus Melitæus vivens frequenter accumbet, suoque calore, respiratione, & systole, applicitis remediis vim addet (2). Ad excitandam ventriculi digestionem, aptare poterit regioni mucronatæ oleum mastich, aut de capparibus, aut panem tritum, vino Cyprio, quod ex sinu Ifsico adfertur, aut Rhætico (3) madefactum (4).

De suppuratione in affecto latere producenda, ut a centralibus partibus ad cutim morbus semper magis alliciatur, ultra non loquar, quod tantummodo in curâ coacta faciendum est. Ut vera tamen fatear, Summus Vir, cujus curationi una cum D. Constantino Roncalli Parente nostro, præerant doctissimi Professores Paulus Guadaneus, & Joannes Baptista Mazinus, nec

(1) Locorum duritias, & concretiones discutit. Sextus Philosophus Platonius. *Lib. de Medicina ex animalibus*.

(2) De Catellis admotis, & nativum calorem foventibus, loquitur Levinus Lemnius de occultis naturæ miraculis. *Lib. II. cap. 13.* ubi animadvertit: *Non equidem omnes, sed hos præcipue, quibus color cutis concolor, nec tegmen multis, diversisque maculis variegatum.* De Catello accumbente ait Georgius Dethardingius, obser. *LI. in actis Germaniæ: Tendines servat molles, congestiones moderatur.*

(3) De quo mentionem facit doctissimus Scri-

ptor Petrus Angelus Lavizarius. *Memorie Istoriche della Valtellina*, pag. 3.

(4) Ad remedia stomachica quod attinet, legendæ sunt Epistolæ Medicinales Aloysii Mundellæ Medici Brixiani præstantissimi, qui discussis Galeni, & Aetii documentis, ob ventris cum dorso nexum; remedia spinæ etiam eodem tempore aptanda doctissime probat: *Si quando igitur nobis opus fuerit ventriculi os juvare, mihi quidem rationabiliter illi, & secundum Galenum agere videntur, qui dorso, & anteriori etiam ventris parti auxilia applicant: qui vero alteri tantum, imperfecte, & absque ratione; pag. 75.*

nec non R. M. Vicaria Capucinarum (1), manulem operam dante D. Andrea Virgine xenodochii *Incurabiliū* Chirurgo, atque N. N. Clericus Regularis sub regimine docti Viri Joseph Aldigerii, & D. Pompeii Mandini, tensiva muscutorum abdominis duritie olim laborantes, media suppuratione in affecto latere, pristinae saluti, nobis etiam adstantibus, restituti sunt, & adhuc, superis faventibus, vivunt.

O B S E R V A T I O

MERCURIUS CONCRETIONES SOLVIT.

137. **Q**ualecumque sint figuræ, sphaericae scilicet, vel sphaeroideæ (2), quibus argenti vivi particulae ditantur, illud citra dubitationis aleam est, nil aliud inter amplissima naturæ regna reperiri, quod magis concretiones, & præcipue ab hærente lymphâ productas, in animato corpore solvere valeat, quam mercurius; quapropter, quando cetera remedia irrita fuere, ad illum deveniendum est. Vide num. 126.

HISTORIA XLV.

FISTULA IN SCROTO, ET PERINÆO.

138. **L**aboriosa, coactaque ab ineunte ætate micturitie per intervalla, statisque temporibus, recrudescens in Nob. Patiente ætatis consistentis, cum calore, ad humidam plethoram dispositi, sicuti nativam colli vesicæ, & circumstantium fibrarum debilitatem ostendit, ita nil mirum, si post convulsivos mejendi premitus, postque annosas semper cum stimulo solidorum oscillationes, tandem proximo præterito Octobri tumorem ad scroti radices, & perinæi confinia produxit; qui deinde suppuratus, licet semel, & bis resectus, tandem in fistulam abiit. Sicuti propterea de partium humiliori urinæ transitui inservientium inertia constat, ita pari passu, & de reliquis coniiciendum est, de stomacho scilicet, hepate, ductuum, u-

D d 2

tricu-

(1) Hoc loco silendum non est, per arte factum media lanceola foramen quatuor transversalibus digitis supra dextera inguina, post purulentas amurcas, per decem circiter dies ster-
cus ipsum, nec in modica quantitate, effluxisse; D. Paulo Guadaneo, & D. Andrea Virgi-

ne nobiscum stupentibus, & eo magis quando vidimus Ægram paulatim ad pristinae valetudinis officia penitus redactam.

(2) Vide Gulielminum in tractatu de Fluminibus, cap. 1.

tricolorum, & fibrarum omni genere. Cum enim alias acuto morbo laboraverit, ventriculi idiosyncrasia medicamina non ferat, viscidiuscula lymphæ venas infarciat, aut nervosas propagines comprimant, & intercurrentem laticem coinquinet, semperque in urina filamentosæ innatent massulæ, quandoque meatum urinarium obstruentes, sic de universalibus quodammodo causis, ad peculiarem productum morbum conspirantibus, dubitandum est; scilicet ex laxa canalium compage sanguinis circuitum non nimis urgeri, alba liquida in secretoriis incerniculis aliquatenus quiescere, glandularum fermenta otiari, illamque sublatam esse proportionem, in qua perfecta salus consistit.

Hisce modis labefactata chylosi, & hæmatosi, collectæ cruditates acidæ ad lotii promptuarium defluxerunt, ibique quiescentes, fermentantes, aut quovis alio modo ad deleteriam indolem evectæ, demum auxerunt propinquioribus partibus stimulum, donec, stagnantibus noxiis ichoribus, & subsequenti unda morbose cumulatis, tandem tumor, suppuratio, & fistula enata est.

Quamobrem, cum innatum antiquum in separanda urina vitium tollere difficillimum sit, (nulla enim excogitabilis panacea organicas partes aut mutat, aut innovat), ideo sinendum, ut morbus cum Ægro consenescat, solumque eo artis meditamina dirigenda sunt, ut exarata symptomata mitiora evadant, acidam acrimoniam solvendo, inquinata liquida expurgando, cum ea potissimum spe, ut hæc methodus ad chirurgicæ manus auxilium non parum collimet. Levi itaque præmissio eccoprotico, transitus fiat ad decoctum vulnerarium apprimere opportunum, si ex paterno etiam hæreditario semine lues Gallica in penitissimis viscerum mæandris lateret.

Interim scroto, & perinæo manus admovenda. Cumque attenta specilli intrusionem, Brixiae observatus fuerit fistulosus ductus per longitudinem quinque digitorum transversalium ad sinistrum urethræ latus excurrere, usque ad ani sphincteris productiones, morbusque de illis sit, quos diu ferre periculosum esset, ob ulcerosi tubi profundam longitudinem, & incarcerationis ex mechanica fistulæ conformatione puriformes ichores, ex vasculis internis parietum indefinenter extillantes, qui, veluti ex salebroso, & coeunte ductus rusticitate, in fundo obsignantur; sic, penitus exhibitato vulgi, & barbitonorum asylo, quod
fistulæ

fistulæ, fonticuli instar, pravos humores, cum Ægrorum emolumento, purgent, ne tractu temporis multiplices occulti cuniculi in propinquis partibus enascantur, aut urethra laceretur, cum urinæ exitu per fistulosa foramina, morbusque difficilioris evadat curationis, ut videre est in libello nostro de Fistulis Urethræ, Brixiae edito, cui &c. : ideo lineis turundis communi digestivo oblinitis, ulcerosus tubus suaviter expiandus; proindeque spongiis ad exigentiam modulatis, cum cera compressis, & præparatis, ulterius dilatandus est, sed paulatim, semperque in lecto, & secundum Ægri resistantiam. Insuper ad fistulosi ductus externa labia luxuriantes carunculæ complandæ, & destruendæ alumine rochæ usto. Mox interni fistulæ parietes examinandi, & externa affecta regio digito compri-menda, ut clare constet de calli existentia; tutiusque agendo, interna concameratio potest detergi ablutione, medio siphone projecta, ex unguento Ægyptiaco in vino albo, aut decoctione hordei dissoluto, vel oleo caryophyllorum, vel denique lixivio scoriarum reguli antimonii, aut præcipitato albo ipsis spongiolis superimposito, quibus, dum tepidiusculis ichoribus humectantur, & augentur, medicamentosum exedens unguen in callosa latera urgetur, callumque, si adest, absimitur.

His rite peractis, ad ferrum deveniendum est. Cumque fistulosus cuniculus obliquo aliquatenus, & tortuoso serpat ductu, sic pluribus, hoc est, tribus vicibus, sectio peragenda, & paulatim a parte post partem sinuosus cuniculus usque ad fundum aperiendus, semper, quantum fieri potest, longe ab urethra, & vitatis sanguiferorum canalium diramationibus, quæ ad scroti basim interfluunt; semper in promptu habendo adstringentes pulveres, aut aquam stypticam ex alumine, & vitriolo paratam, pro sistenda hæmorrhagia; quibus succedere debet sarcoticorum usus, terebinthina scilicet, balsamum homogeneum, oleum hypericonis, sanguis draconis, bolus Armena, coralli rubei, & similia; ita ut, media plumaceorum compressione, & adaptatione, caro ex fundo succrescat, non vero fistula iterum uniatur, & coeat.

Actu tamen curationis, non spernendum esset experimentum intrusionis uno eodemque tempore in urethram syringæ, in fistulam specilli, quibus pari passu delicate impulsis, & ambulantis, dignoscuntur meatus urinarii interjacentes tunicæ, & propinqua caro; quinimo certior lux duceretur de distantia fistulæ

stulæ ab urethra ; & ubi syringa ad vesicæ collum pervenerit, de valvulæ majori, vel minori debilitate, deque tot toleratis in separando lotio ærumnis major ratio coruscaret.

Quando tamen hæc methodus, licet sola, rationalis, & curativa (non enim aliis remediis has fistulas curatas vidi) quia tamen aliquatenus crudelis, aut Ægro, aut adstanti Professo-ri integre non arrideat, alia faciliori, palliativa, sed quæ fortasse curaret, procedere poterit; hoc est, specillo cavo ab Ambrosio Paræo (1) descripto, & usque ad fundum fistulæ adacto, nec suaviter, sed fortiter, ut summus apex in decliviori parte externum corniculum agat, & prementem alteram Chirurghi manum doceat de sui exitu; mox acu per specilli cavitatem, tutis propinquis partibus, excurrente, emissarium aperiat. Sic etenim, defluentibus ichoribus, antiquum fistulæ osculum, superimposito Peruviano balsamo, & diopalmae cerato claudetur, extillantes humores quiescere non poterunt, nec cuniculos, aut novas suppurationes moliri; posteriores continui solutiones non producentur, pars ficcabitur, & aut perfecta cicatrice operietur (quod faxit Deus) aut saltem non longe ab ano, & circa hæmorrhoidalia vasa morbus magis in aperto erit, ubi expurgationes consuetæ, & facilioris semper erit curationis. Quæ &c.

HISTORIA XLVI.

HÆMORRHOIDES DOLORIFICÆ CUM SUBSEQUENTI FISTULA IN ANO.

139. **L**ongam sinistrae mandibulæ affectionem, cum tardigrado tumore, ad suppurationem demum perductam, ad examen ulterius non revocabo; cum in præsentiarum jam sufficienter V.C. evaseris, ideoque solummodo ipsam ratione signi mente tenens, quatenus scilicet acido-salinam fluidorum indolem portendit, ad alterum anteriorem morbum transibo, quo crudelius, & in præsens divexaris.

Et in primis dubitandum non est, te aliquatenus melancholico prudentiali abundare, vitamque ducere studiis applicitam; unde sæpe sæpius spiritibus animalibus ab intellectu molimine

ne

(1) Pag. 393.

ne raptis , imisque per consequens visceribus vitiose oscillantibus , naturalium fluidorum aut sufficiens non producitur dissolutio , aut opportuna non absolvitur depuratio ; ideoque natæ ad lentescendum rudimentis , eo demum per vices coacervantur , ubi requirit lex mechanica circuitus , ubi finunt nativa forsā debilitas , laxiorque partis constitutio . Exlege propterea accedente in externis rebus regimine, illico de furentibus, ut ais , sed cæcis hæmorrhoidibus querebaris, & præcipue cum rheda vectus , pars affecta premebatur , aut cum præterlabentes adustæ , & asperæ fæces interna prominentia vascula feriebant . Ob id rationabilis , licet hætenus non adimpleta , erat indicatio , ut scilicet internis remediis universalis massa dulcesceret , alvusque frequentibus injectionibus lubrica servaretur . Quia tamen , hisce frustra adhibitis , præsertim post fervidi olei intrusionem , alvus adhuc non exoneratur , quin hæmorrhoides acerrime doleant , & postremis hisce diebus purulentus ichor extillavit , pusque certo ulcus portendat , in id debet eniti ars medica , ut constet , ubi morbus resideat .

Aliquo vitio ani sphincterem laborare , non est , cur dubitemus ; tum quia in ipso perſentitur dolor ; tum quia ad respondentem urethræ musculum morbosa sensatio diffunditur , una cum pubis , & testium intumescencia . Id autem ut ex voto elucescat , debet adstans Chirurgus sedulo incumbere : primo, variis circa anum compressionibus, callos, si adsint , exhibit : secundo, speculo rotundo vitreo, aut argenteo fenestrato, aut denique digito in anum immisſis , attente observet interni podicis parietes , utrum levigati naturaliter sint , an potius excorianti ulcere asperi ; quod tamen melius patebit , si linea turunda in anum immittatur , & per aliquot horas ibi quiescat ; dum tali tempore cocunte ano , & per consequens adhærentibus ad turundam internis sphincteris lateribus , ulceris character in ipsa turunda imprimetur , sicque extracta docebit : tertio , tenui specillo meatus interne circumquaque tentandus , cum hæmorrhoides , præcipue cæcæ , fistulosos sepe cuniculos pariant .

Quando mediis hisce experimentis non constet de sphincteris labe , ejusdemque interno aut ulcere , aut cuniculo , hæmorrhoidalia utique vasa culpanda erunt pro stabilienda sævientis ægritudinis idea . Quod sane , quando liceat in conjecturis conjectari , est probabilius , tum propter partis antiquitus laboran-

tis debilitatem , tum propter laxam ejusdem constitutionem , multiplicibus vasorum ordinibus coagmentatam , in quibus naturalis nifus abest , laterales pressiones urgent , confusa denique canalium implexio , & diversitas moram , & successivam putredinem in liquidis molitur . Quapropter dolendum , hæmorrhoides has internas ichores nunquam fudisse , qui optati essent levaminis ; sic enim laceffit vasorum extremitatibus , & putrescente jam laxo hæmorrhoidalium pellicularum confinio , opportuna etiam contingere posset deterfio , & successiva conglutinatio . Quæ ut voto respondeant , considerandum etiam est , marinus ne aer , muriaticis salibus turgidus , noxiam diathesim in fluidis naturalibus inducat , an potius Gallicum , si adfuit , forsan nunquam deletum virus , labem aliquam imprimat , aut naturalem dyscrasiam confirmet ; quibus quidem casibus , aeris mutationem , aut specificum remedium necessaria esse , quis negabit ?

De cetero quoties liquidorum peristasis a naturali statu solummodo aberrans consideranda sit , ad acido-acrem sane reducenda erit ; acidam scilicet ab effectibus , quia ipsam vidimus stagnantem in mandibula , nuncque in hæmorrhoidibus præsertim sinistris maxime coacervatam dolemus , cum non spernendo etiam timore , remoram aliquam in plexibus mesentericis nancisci , ibique obstructionem latere tactui non sensibilem , cum hæmorrhoides internæ ex ramo mesenterico inferiore arterias recipiant . Acrem pariter esse , portendunt dolor convulsivus , propinquas musculares fibras in consensum trahens , & suppuratio materiam saniosam fundens .

Quapropter indicatio eo dirigenda , ut acidum corrigatur , acre mitescat , & in parte affecta post debitam deterfionem opportuna cicatrix contingat . Succī depurati sonchi , cichoreæ , fumaricæ , deinde asininum lac , postremo thermæ aquæ , & præcipue illæ , quæ de vitriolica vena participant , internum opus absolvent ; oleo amygdalarum dulcium alternis vicibus sumpto , quod pro cœna inservire poterit .

Ad partem affectam caute emollientia administranda sunt ; laxiora etenim faciunt interna vasa , ideoque stagnationem liquidorum semper magis producentia . Idcirco ad sedandum dolorem præter balneum , aut semicupium in aqua ferrariorum , laudarem unguentum populeonis , cum tantillo opii in ovorum vitulis dissolutum .

Deco-

Decoctum ex symphyto (1), aut ex *pomo Hierosolymitano*, quam *momordicam* dicunt, aut ex *serpentaria minore flore purpureo*, vel succus *linariæ*, utpote in hisce morbis specificus, tepide intrusus felicem præstabit operam; quo hæmorrhoidalibus vasculis perfecte ablutis, tenui siphunculo instillanda erunt balsamica, aut immittenda turunda terebintho oblinita; cum enim agatur de interno ulcere, saniem fundente, opportunius remedium excogitari non potest, aut inveniri. Ubi autem hoc vulnerarium per aliquot dies adhibitum fuerit, in mundata parte, aut ani specillo morbi sedes facilius patebit, ita ut ad potentiora, aut sarcotica tutius transitus fieri possit.

O B S E R V A T I O N E S I N A N I F I S T U L A S .

I.

140. **Q**Uæ num. 61. Medicinæ candidatis diximus circa curationem hystricarum affectionum a sanguinis plenitudine pendentium, hic Chirurgis iteranda sunt, qui absque ferro ad curandas has fistulas accedere non debent. Unguentorum, & balsamorum farrago, exedentium usus, vincturæ ipsæ secantes crumenam vexare, & dolores ciere possunt. Procul abeant arcana omnia. Sola Chirurgi manus in hisce casibus prope divina est; quia hæ fistulæ quasi nunquam sponte sanantur. Nec timendum, dummodo totus sphincter non secetur, sed aliqua pars remaneat ad fœces, circuli instar, substinendas.

I I.

Callus, si fieri potest, ante sectionem corrodendus.

141. **S**I callus adest, ante sectionem, ut diximus, turundis exedente imbutis, & adactis aut totus, aut pars absumatur. Recenter enim sectæ partes hujuscemodi remedia non ferunt; ideoque post adhiberi non possunt.

E c

Sectio

(1) *Vulnerarium, & ex præcipuis celeberrimum.* Hoffmannus.

III.

Sectio fistula adaperata tenenda est .

142. **D**Einde , ut optime animadvertit Marchettus , summa cum diligentia agendum est , ut sectio adaperata teneatur plumaceolis medio subligaculo comprimentibus , semper in lecto . Pars enim attritioni exposita est , & unio fit per quietem .

IV.

Methodus altera pro curandis ani fistulis .

143. **M**ODO relatum doctissimi Marchetti documentum ostendit , incertam esse propositionem , quam nonnulli suadere conantur : quod nempe in ani fistula durissimo callo circumdata , & etiam ultra totius sphincteris latitudinem penetrante , non transversali sectione utendum sit , sed tota fistula , quanta est , in gyrum excavanda veniat . De hac methodo olim mihi locutus est Venetiis non solum egregius Vir Antonius Bello celebris olim Veronæ Chirurgus , nunc Saxoniae degens ; sed etiam Patavii doctus juvenis Franciscus Berzi , qui nuper a dislitis regionibus , Anglia nempe , & Gallia peregre rediens , multa chirurgica instrumenta ferrea , argentea , mirum in modum elaborata , secum detulit , & eandem alibi præconceptam opinionem , dum una loquebamur , mordicus tenens , Veterum solam , & dividentem in ani fistulis sectionem exhibilare connixus est .

Verum nec adeo obsequentis animi sum , ut hujusce methodi Institutores , & Patronos sequi velim ; nec adeo obfirmatus , quin rationibus , & præcipue experimentis , flecti queam .

Admitto equidem , totius fistulæ , callique una excavationem curationi conspirare posse . Uno enim , aut bino ictu fit , quod exedentium usu , plurimisque hebdomadis fieri nequit . Sed mente prævidens hæmorrhagias , fortasse non modicas , & insuper tempus , quod necessarium est , ut effossa cavernula de novo carne impleatur , vereor , ne hoc in opere majus damnum Ægroto impendeat . Accedit insuper , quod si fistula podici proxima est , si ultra sphincterem penetrat , necesse esset , totum circularem musculum scindere , cum metu involuntarii fæcum exitus , nec non resistentis nihilominus in fundo artefactæ scrobis

bis exiguo sinu , aut cuniculo , de quo ulterius sic argui posset . Vel turundis , & plumaceolis factam effossionem adaper- tam tenere vult Chirurgus , vel clausam , & compressam sub- ligaculo comprimere . Si primum : sectæ musculi fibræ sibi in- vicem glutinari non poterunt . Si secundum : in fundo , quod frequenter evenit , obliuabuntur facillime puriformes ichorosita- tes , quæ fistulæ recidivam , ut minus cautis evenit , mini- tabuntur . Stet itaque antiquus fistularum secandi mos ; tam si penetrans est , quam contra ; dummodo fistulosus , ut diximus , ductus musculi trium circiter digitorum transversalium in adul- tis latitudinem non exsuperet . Sique exsuperat , & profundior fistula est ; quamvis , & ipse fateor , in illo casu antiqua me- thodus claudicet , nihilominus antequam ad propositam effossio- nem , & carnificinam deveniamus , aut actuali igne , media ferrea cannula , fistulæ fundus tangendus , aut aqua phagæde- nica ex calce , & sublimato , siphone intrudenda , ut consum- ptis callosis lateribus , caro , medio balsamico liquore Prævotii , qui Patavii fit (1) , ex fundo succrescere possit .

V .

Cannula magnitudo , & proportio :

144. **C**ANNULA ab Auctoribus proposita ita concinnata sit , ut fenestella oblonga ferrum ad tutandas oppositas partes in sinu suo admittens , illius longitudinis sit , quæ licitam , & non ultra , sectionem admittere possit .

Cannula insuper in viris non tam subtilis sit , quia opera- tio evadit difficilior , inversis intra fenestellam muscularibus coeuntibus sphincteris fibris , nec sufficienter distentis ad ope- ris lucem partibus .

V I .

Ani fistula utrum curari debeant :

145. **A**N vero curatio suscipienda sit , videndum , quæ dixi- mus de curandis crurum plagis (2) . Par enim ratio intercedit , ut videri etiam potest in Bibliotheca Chirurgica Mangetti (3) . Scilicet observandum , *an fistula post cachexiam sint abortæ , an vero fistulas cachexia exceperit .*

E c 2

HISTO-

(1) Vide Joannem Fortis , Tom. I. pag. 407.

(3) Lib. VI. pag. 105.

(2) Pag. 139.

HISTORIA XLVII.

DEXTERI PEDIS DISTORSIO CUM

SUBSEQUENTI DEBILITATE .

146. **A**Ntiqua pedum , præcipue dexteri debilitas in frequentes desinens flexuras , cum ancylosis efformatione , & fibrosarum partium nunc oedemate , nunc subrubra intumescencia , sicuti in nervoso systemate morbosam affectionem latere denunciant , ita frequentes capitis , & ventriculi querimoniae , cum universali sudore , siti , languore , suppressione , animique mærore , hypochondriacas vicissitudines ab effœto , animalibusque spiritibus depauperato sanguine , pendere confirmant . Ideo morbus nobilissimam mulierem torquens , in sanguine , & spiritu statuendus est ; non excluso etiam timore , quod organicum lateat vitium , tum quoad humiliora viscera , si dolent , & prementi tactui resistunt ; unde ab atono statu oscillans fibrarum motus perierit ; tum quoad membranosas varum pedis diramationes , nervorumque propagines motui , & sensui inservientes ; ideoque ex levi aut partis labore , aut corporis pondere , in promptu sunt dolores , tumores , & reliqua hujusce generis symptomata . Curationem difficilem portendunt tot remedia incassum adhibita , quinimo ex prudentissimis indicationibus elicita , quæ mutari non possunt , si sanguinis despumationi , si auctæ pedis magnitudinis resolutioni , & elastico fibrarum robori collimant . Proximo igitur Septembri , usum syrapi ex sale chalybis , descripti in Pharmacopœa Mediolanensi , laudarem , interpolatis quandoque purgantibus . Media quiete , & strato (1) sublata inflammationis umbra , stagnantium ichorum motus , & resolutio promovenda mediis hammocrisia , & cerato ex gummi ammoniaco , in aceto squillitico dissoluto ; aut adhibendum ficyonion , vel aniceton , canchry , bdelium , & similia , quæ ad acoporum naturam accedunt ; & ex populo nigra , aut abiete parantur . Proindeque nervosæ appendices leniendæ , roborandæ cum pinguedine ursi , taxi , & humana , si lubet , cum aqua reginæ Hungaricæ malaxatis . Post hæc , observabit eruditus Bonus Ronzioni , cui hæc subiiciuntur , an aptatis fasciis junctura fulcienda sit , ut nativus extremitatis vigor reviviscat .

HISTO-

(1) Sextus Empiricus refert Hippocraticum præceptum : Cum enim pedis medela sit quies , si- quidem vulnus in pede habuerit , eum sublimem ponit , quantumque potest immotum servat .

HISTORIA XLVIII.

TUMOR ULCEROSUS.

147. **V**Idendi vis ab incunte usque adolefcentia in dextero præcipue oculo, quasi ad strabismum inclinante, aliquatenus præpedita; deinde crustaceum ulcus supra calcaneum, quinque abhinc mensibus incoëptum, & incessanter sæviens, tandem in præsentiarum in nasi extremitate, globulo scilicet, & orbiculo, radicum, & post mille administrata a Salodiensibus Professoribus remedia tam interna, quam externa, cedere nescium, acidas, sulfuginosas particulas in sanguine egregii Patientis designant, quæ aut vitio primæ digestionis, aut viscerum separantium in motum positæ, atque ad commune corporis emunctorium, cutim scilicet, perductæ, ibique stagnantes, concretæ, atque ex fermentatione noxiores factæ, & nunquam satis correctæ, antiqua produxerunt symptomata, & præsentis æumnas confirmant.

Quamvis propterea una cum doctissimis Viris Antonio Pluda, & Dominico Basciocchi, facta consultatione, sancitum a nobis fuerit, nullum hæcenus emergere pathognomonicum signum carcinomatosæ indolis, attamen rebellis morbi pertinacia, præter muriaticam virulentam, aliquam alteram etiam ostendit liquidorum dyscrasiam, quæ ulceri dyssepuloto, vel telephio assimilari apprimè potest.

Ideo, ut pejores hi gradus vitentur, purgandum corpus est, hæmorrhoides excitandæ, totaque sanguinis massa ad meliorem suarum particularum peristasi reducenda, remediis fusc in tradita jam schedula descriptis.

Reluctante adhuc morbo, asininum lac, aquæ Montertoni Patavinæ, balnea ipsa in usum ponenda sunt.

OBSERVATIONES

IN TUMORES ULCEROSOS.

I.

148. **Q**Uando videmus tumores ulcerosos quibuscumque remediis, ad plures annos, reluctantes, quamvis non integre consentiant carcinomatosi characteris signa, attamen summo-

summopere dubitandum est , neque nimis Ægri chirurgicis tormentis torquendi sunt .

II.

Signa certa indolis non tangenda .

149. **S**anguis vivus interdum extillans , dolores lancinantes , sed cito abeuntes , & nulla ab adhibitis remediis utilitas , si in eodem casu , & subiecto eveniunt , spes salutis semper magis imminuitur .

HISTORIA II.

AFFECTUS PRURIGINOSUS .

150. **O** Retenus jussisti V. C. , ut data opera pensitatis iis omnibus , quæ ad ægritudinis tuæ productionem conspirant , consilium deinde meum pro ejusdem extirpatione tibi calamo patefacerem . Licet propterea in hoc summopere decipiaris , quando persuasum habeas , me scire ea , quæ nesciunt Veneta , ne dicam Patavina , oracula , quorum documentis curatio tua hætenus instituta fuit ; attamen tibi morem gerens , & sperans , fore , ut saltem animum æqui bonique consulere possis , en habe , quæ circa contumacis morbi originem , tot usque adhuc adhibitis remediis reluctantem , meditatus sim , quæque pro incolumitate tua , ut ipse auguror , obtinenda , facienda supersint .

Si igitur in primævo adolescentiæ flore falsa impetigo cum prurigine cutim commaculare cœpit , si in adolescentia morbus invaluit , coniiciendum est , salinam tui sanguinis acrimoniam esse originariam , & ab utero matris acceptam , tuoque viscerum fermentantium , & separantium vitio fortasse exaltatam ; ita ut vel ab imperfecto excretionum ordine , vel ab exeuntibus lymphis salia sui juris facta , & ubi ad miliares glandulas pervenerint , tenuissimos villos scindant , fibellas rumpant , & exanthemata , pustulas , cutis fæditatem , serpiginem , & præsentaneum pruriginosum affectum hinc inde efficiant ; & præcipue in scroto , ubi partium ex motu attritio , ubi difficilior liquidorum circuitus , & reassumptio , ubi urinæ non longe descendunt , & ubi fortasse nativa fibrarum laxitas , & paresis liquidorum stasim admittit .

Si

Si originariæ huic liquidorum omnium ataxiæ accessit Gallica lues , & peculiaris fortasse virosæ indolis , quæ fermenta omnia deleteriis qualitatibus magis imprægnaverit , & calcaria currenti addiderit , nil mirum , si methodicæ curationi hæcenus administratæ morbus reluctatus sit ; quinimo temporis tractu , accedentibus in diætâ erroribus aut a palati vitio , aut ab observantiæ regula productis , nec non consumptis in stuedo spiritibus , ideoque bile ad summum æstum evecata , & ab aciditate pancreatici (in quo primaria tui morbi causa residet) succi ad nocendi aptitudinem semper magis disposita , & indefinenter sanguini communicata , in præterita hyemali temporis constitutione contingere debuit morbosa illa ad ambitum syndrome , qua vexatus fuisti , & adhuc , præcipue circa scrotum aspera impetigine variegatum , & acerrimos ichores fundens , & circa suppurata dextera inguina , adhuc , inquam , torqueris .

Quoniam vero certo scio , te potius abhorrere a verborum ambagibus , nec gratas tibi esse veteres Medicorum cantiones , quando morbi causas enumerant , indicationes eliciunt , prognoses præmittunt , & gradatim ad mille remediorum formulas descendunt ; sic paucis scias velim , spem meam pro curatione tua in usu aquarum mineralium , non in montuosis regionibus , sed in plano Patavino agro scaturientium , in usu balneorum omnimode collocatam esse . Verum quia firii adhuc distant ardores , & morbosa urgent symptomata , illud seligere debes remedium , quod interim non solum totam sanguinis massam dulcificare possit , sed etiam additum fermentum corrigere . Age igitur , ut purgatio per dexterum suppuratum emunctorium ad aliquod tempus perseveret , & ut pharmacopola paret jus pullæ , cichoraceis , violis , & fumaria alteratum , & servato methodico ordine , illius usui adde aquas stillatitias , herbarum succos , falsamperillam , viperina , emulsiones . Si eisdem præmittere curabis pulverem testaceum , sed subtilissimum , ex rasura eboris , matr. perlar. & crySTALL. mont. rem utilissimam facies .

Ferculum pariter Saxonix , saccharum lactis asinini , bezoarticum Siculum , terra Nucarina diversimode secundum exigentiam in usum revocata , prout adstanti tuo Medico videbitur , optato operi viam sternerent ; præcipue si victus ratio præsto erit , & animi pathemata exulabunt .

O B-

OBSERVATIO

IN AFFECTUS PRURIGINOSOS.

151. **D**E his jam num. 20. fatis superque actum est. Adnotare tamen lubet, caute ad venæ sectionem deveniendum esse; sed quando sanguis in venis turgeat, cucurbitulis tantummodo tentandum opus videtur.

HISTORIA L.

OZÆNA.

152. **M**Ucagines filamentosæ, & crustacea frustula, jam diu ab ulcerosis naricibus exeuntia, factæ ozænæ timorem incutiunt, ut magis patet ex introducta in spongiosis ossibus carie, cartilagine, & columna corrota, neque intacto fortasse remanente vomere ipso, cui triangularia nasi ossa innituntur. Æger enim, quasi simus, ex depresso acrorrhinio incipit esse. Quamvis propterea lue venerea nunquam laboraverit, nihilominus, cum clare constet de salino-acerrimo particularum in sanguinis massa dominantium genio, ipsissima methodo, nulla interposita mora, ne morbi virus ad ethmoidea ossa perveniat, difficile opus tentandum est; nempe decocto ligni sancti, fassaperillæ, fassafras, tormentillæ, bistortæ, radic. cannæ montanæ, & florum hypericonis per dies quadraginta; non omisso in principio, & semel in hebdomada, durante curatione, cathartico ex pilulis capitalibus Paracelsi, ad crassiores saburras eliminandas. Post viginti ab incepta curatione dies (frustra siquidem non domita prius causa laboramus), unguento lithargyrii, & oleo laurino removendæ crustæ sunt; deinde Ægyptiaco in decoctione hordei dissoluto, mox aqua aluminosa Fallopii, instillatis, aut gossypio applicitis, interna ulcerosa concameratio, ad sanum usque, detergenda. Tandem vel succo granatorum, & calamenthæ, vel pulvere ex croco martis, plumbo usto, saccharo saturni, & sarcocolla consolidationem producere curandum.

His non juvantibus, Celsus ignem laudat, aliqui vero foniculum in brachio, nec desunt, qui suffitus, Anglorum more, ex nicotiana, & cinnabari extollant.

O B S E R V A T I O N E S

I N O Z Œ N A S .

I.

Ozænæ a lue Gallica .

153. **A**Nimadvertendum præcipue, num a virulenta siphylide originem trahant. Quo casu tam intus, quam affectæ parti mercurius aptandus est .

I I.

Arcanum Hier. Mercurialis pro curandis ozænis .

154. **A**Sini lotium per nares tractum plurimam utilitatem præstare posse testatur; idque etiam suadet ab aliorum experimentis .

I I I.

Nonnulla ad ozænam remedia .

155. **R**Ecipe mellis ros. ʒ. ii. sulphuris viv. alum. crud. ærug. æris āa. ʒ. i. albi græci, comar. sabinæ āa. ʒ. ʒ. sambuci ʒ. i. fol. hyperici, rorism. rutæ, plantag. salviæ, puleg. āa. m. ʒ. coq. in vino Canarino, e ser. pro usu. Item laudatur succus rad. dracunculi, geranii robertiani, solatri, ari, vel serpentariæ ope turundæ intrusus. Vide Chirurgiam magnam Joannis Vigierii .

Pulvis pariter ex lapide calaminari, rad. scrophulariæ, pyrolæ, alchimillæ laudatur. Alia bene multa prostant apud Henricum Regium (1), & Fabricium Hildanum (2).

POSTER VATIONES

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

DE VITIIS ET MORIBUS

IN ACADEMIA

NONNULLÆ
AUCTORIS AD ALIOS,
ALIORUMQUE AD AUCTOREM
EPISTOLÆ.

PHILIPPUS GARBELLUS
FRANCISCO RONCALLI

Suo S. P. D.

ADhuc nulla a te littera expectanti in diem mihi ; cum tamen unam , & alteram , neque id semel , sponderis . An tu sic nos improvidos putas , ut , interjectis tot comperendinationibus , corrumpi a te causam nostram , pati velimus ? Scis jam quid tibi impendeat ? Dicetur jus severissime ; exigeturque ad assem , qualecunque illud fuerit , damnum e tanta mora . Voluptas propterea , quæ ex amicorum epistolis capi solet , gaudium , cum dilata redduntur , joci , seria , quæ invicem comminiscimur , expendentur acriter : nobis enim , tuâ culpâ , funditus periere . Spes ipsa , quam , velut offam , credulo objeceris , deceptus promissis amor , tum , qui unâ deceptos comitari solent , pudor , atque indignatio sistunt sese minacibus oculis testes misero tibi , qui vel tantillis litteris diem dicundam vitare poteras . Scis quid supersit . Deserto vadimonio judices falles . Nihil secius reus eris . Excutientur bona litteraria omnia , & venibunt acerba voce præconis . Bellam profectò rem : Juvenem probum , frugi , modestum , inter eas opes , quas sollicitus conquiverit , repente decoxisse ! Nesciebas facillime amorem irasci ? μικραΐτιον propterea , & olim , & nunc meritò dictum ? An pudebat te , quæ nos inter amicitia constitit , notam aliquando fore posteritati ? Non puto . est enim cuique nostrum a natura insitum velle memoriam sui ultra terminos mortalitatis extendere : licet nos tanti fortasse non simus , quibus præstare hoc posse Dj dederint . Vides , ab irato quæ imminant . Provide . est adhuc venia locus , si te mihi per litteras restitueris . Ut enim amantes irascimur facillè , sic deliniti non difficillè flectimur . quod ut commodius impetrare queas , occurram ego metipse , ac præibo : ut vel ex hoc intelligas quàm malè tu affecteris immerentem . Elapsis proximè Nonis , cum a cæna inter domesticos , amicosque miscendis , ut mos est , sermonibus sederemus , en Papilionem , qui circum lumina magno strepitu repente advolans in calicem fortè decidit . Captus est . inspicio . Magnitudo , qualis Papiliopavoni (sic enim vocare placet , qui , non secus ac Pavo caudam , alas ocellatas habent) , corpore oblongo , variis ceu orbitis intersecto . Alis ac dorso adusque uropygium , sed magis ventre , plumula mollissima , subcinerea , pellucida vestitis . In scapulis

lis vero , ac collo lenes villi subtilissimi , confertissimi , cum argenteo ravi , ad pectus subalbidi . Pedes seni , serratis cruribus : cetera , ut pectus , villosi . Caput teres , ore prominulo , corneo , rufo : duabus in fronte pinnulis , rectis , mobilibus , & in latus plerumque vergentibus . Oculi praegrandes , rotundi , exerti , leves , immobiles : interdum , ut videbatur , pulli : per noctem , admissa parumper luce , pro diversa hujus refractione , prasini , aquili , micantes . Hæc pervia , ac vulgata : illud non ita , quod sciam . **Εὐόσμιος** est , odore suavissimo , ambram inter , muscumque ambigente : qualem etiam in anatum indicarum maribus olim observabamus : quibus , cum maximè in venerem proni sunt , sub alas est odor persimilis . Nam nonnisi in admissariis periculum fecimus , qui salacissimi sunt . Fœmella enim cubante exclusi , irruunt aliquando cæca libidine in obvias puellas , prensantes rostro earum vestes ut scandant . Cum primò , qui eum cæperat , odoratas ex adtractu manus sensisset , movit me ut experirer : & , quamvis coryza mulctatus , sensi presentissimè . Hoc etiam accedebat , a contrectatione agitatum magis olere ; quietum minus . cuius rei causa in promptu est . motus partium , hinc calor , exinde effluvia . Illud majori dignum indagine . Odorem illum a supino potissimum emitti ; non ita , si primum olfaceres : quod semel , & iterum expertis evenit . An , quia in ventre vim illam , ac quasi fodinam natura constituit ? An verius , quia , ex viciniore corculi motu , quem sanè frequentissimum videbamus , facilius inibi spirituum a calore exspiratio , atque emissio ? Vitrea inclusus phiala triduo supervixit , sine cibo . Mortuo alvus , imum versus , paullulum subsidit . In oculis suborta caveola ; sed minoris in dextero ambitus , ac profunditatis , quam in sinistro . plumula illa , qua vestiebatur , alicubi dilapsa ; maximè in dorso prope uropygium , ubi fermè glaber evasit ; detecta cute pallidula , levissima . quæres , an etiam mortuus **Εὐόσμιος** sit ? Nihil minus : nisi quod odore non admodum saturo , & , ut ita dicam diluto . qua in re non ego solum , sed unà alii acriore olfactu pradii periculum fecimus : neque enim mihi ipsi fidebam . Cum sit in historiis hisce peculiaribus suapte difficilis , tum haud satis adtentis fallax identidem commentatio . Itaque jam non a vita motus ille , a quo calor , ac subinde halituum exspiratio . quid si ex ambiente particularum astu , pluribus fortasse in corpusculum illud , ceu in deserta jam castra Lixis , & Calonibus repentè involantibus , atque ex collectis antea vasis , quæ supererant reliquias secum rapientibus , odorem illum

circumferri dicamus ? An potius , abscedente animula illa , natura vicariis operis defectum seminarium reparare pergit , adscitis undique ad foeturam , quæ in immensa atomorum familia , cetera apta , vacare videantur ? Audin' qui sit in tam pusilla materia disquisitioni locus ? Nisi forsan vos Togatos ad hæc animum demittere pudeat , quæ nos pagani mirari solemus . Et tamen fuimus aliquando etiam nos Troes : inque eisdem , quibus tu nunc , castris , non quidem opera , sed voluptate , ac discendi studio , tum capti pulcherrimæ artis specie , diu , multumque meruimus . Quod si ad hæc pertractanda non vacas , rescribe aliquid , undecunque illud demum sit , modò ne nihil omnino : ut & fidei tuæ , & amoris in te nostro , serò hoc quidem , sed tamen aliquando satisfacias . Dulce est desipere in loco . Vale plurimum .

Pontivici IV. Idus Septembres 1722.

ILLUSTRISSIMO , & REVERENDISSIMO
PHILIPPO GARBELLO

PONTISVICI ABBATI

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P. D.

Tibi jam diu promissum in epistola levis ingenii mei specimen adhuc verecundo , nec forsan damnabili silentio sustineretur , nisi repetita utriusque nostrum amicissimi Thomæ Fa- ita monita animum addidissent , tuæque mihi , ac ubique terrarum notissimæ humanitatis meditatio , gratas tibi fore meas literas , non spondisset . His demum accessit sciendi libido , quam nullo opportuniori modo posse explere , mihi firmiter persuasum habeo , quam ab instituto , moxque Diis , tuaque benignitate finentibus , perpetuando epistolari commercio , a quo tanquam ab inexhausto tuæ eruditionis penu aptatissima ad ingenii cultum documenta possim delibare . Et quamvis ob magnam studiorum vicissitudinem , qua assidue distineris , nullum tibi supersit otium , quo vel mea legas , vel tuarum literarum non inideas ; nihilominus cum ea sit magnorum Virorum consuetudo , ut quod ipsis ex provido naturæ munere , aut supremo iudicio datum est , libenter ceteris impertiant , idem mihi quo-

quoque obventurum sperans, jejuna hac epistola, tamquam prodromo futuræ audaciæ foetu, sapientissima tua oracula adire non erubesco. Scias igitur, jam inceptam, tibi que ore tenus communicatam, de Brixianis aquis exercitationem lentissimo passu procedere, tum quia multæ in dies occurrunt difficultates; tum quia cordi semper insculptum manet tuum monitum, longa scilicet cunctatione uti oportere, antequam publica lux suis laboribus permittatur. Ob id summopere gaudeo de sollicito tuo Brixiam reditu; quandoquidem te consulam, meaque obsequia tibi commodius enixo corde præstabo. Vale urbis splendor, & literarum incrementum, meque tibi addictissimum crede.

Brixiae 27. Septembris 1722.

PHILIPPUS GARBELLUS
FRANCISCO RONCALLI

Suo S. P. D.

*S*cripseram ad te IV. Idus Septembres: urebat enim tam longa expectatio litterarum tuarum, quam neque diutius simulare, multo minus ferre jam poteram. quapropter de hoc questus eram non semel cum Faïta nostro, nec frustra. Expressit enim a te epistolam; quam illi ne idcirco, an amor in me tuo acceptam referam dubito. utrique tamen debebo non invitus; quos pariter diligo, & a quibus amari vicissim me puto. Reddita fuit heri super cœnam, & legi avidissime, præstolantibus domesticis; mussitante etiam sorore, qui tunc esset studii locus, parata mensa. A cœna relegi iterum: placuit. Amo specimen istud studiorum tuorum, non secus ac qui a crescentibus plantis fructus primitus feruntur; erecto subinde animo in spem futuri proventus: quam sanè & facis ingenio isto tuo, & auges in dies magis tanta litterarum cupiditate, tanta etiam nominis, quod clarum in præsens, & cupio tibi apud posteros immortale. De aquis tuis, quando unà erimus: neque enim nunc vacat. Interea rectè quidem, meo iudicio, facis, cum maturandum in re qualibet, sed in hac potissimum censes. Scis illud Lyrici-nonumque premantur in animum: ut propterea, quod ille de Poetis, nos de Scriptoribus ceteris dictum putemus: quorum opera cum primum in lucem prodierint, jam non sua, sed omnium sunt; qui perinde, ut cuique placuerit, de iis liberrimè statuunt. Ego certè sic reputo. Es-
se

se ingenui hominis , qui se ad scribendum conferat , revereri præsentium judicia , timere posteritatis : cujus quò magis erunt soluta ab omni officiorum vinculo , eò etiam erunt periculosa ; sed longè ampliùs , quia aterna . Vale .

Pontivici XVII. Cal. Octobres 1722.

ILLUSTRISSIMO , ET REVERENDISSIMO
P H I L I P P O   G A R B E L L O
 P O N T I S V I C I   A B B A T I

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P. D.

Post tuum ab urbe discessum , Vir Illustrè , toto animo cogitare iterum cœpi de oculorum ægritudine , qua jamdiu divexaris , & quam consilii gratia mihi communicare dignatus es ; & eo magis , quia quotidie invalescit opinio , non satis sola approbatione vini medicati , a doctissimo Adstante præscripti , provisum fuisse tuæ valetudini . Ideo ut meo muneri , & officio satisfaciam , nec non de tota literaria republica in tui unius sospitate benemerear , patiaris necesse est , ut morbi causas , locum affectum , symptomata ad examen revocemus , habitoque respectu ad originalem temperiem , idiosyncrasiam , statuere possimus , num solidorum momenta oblanguescant , num fluidorum motus , & componentes particulæ a naturali statu abscedant ; ideoque ulterius pateat , quæ therapœja pro curatione instituenda sit .

In primis itaque manifestum est , te calidæ , & sanguineæ constitutionis , æstuantia abdominis viscera ab utero accepisse . Inde crescente in dies ætate , semper magis durescentibus solidis cujuscumque usus , aut ad oscillandum ineptiores fibræ redditæ sunt , aut supra debiliorem fluidorum resistantiam magis violentæ ; ideo sensim pereunte æquilibrio , accedentibus fortasse procatharticis causis , aut ex vitiata chylosi , aut ex animi pathematibus , aut ex perpetua in studendo spirituum animalium consumptione , fatiscentibus viscerum fermentis , impuræ ichorositates gliscere in massa sanguinis coeperunt , quæ in dextero oculo concretæ , vel aqueum humorem obnubilando , aut

G g

crystal-

cryſtallinum opacum reddendo, viſus aciem offuſcarunt; ſemperque magis auctæ, mox ad hæmorrhoidalia vaſa, criticam ſimulantes evacuationem, deductæ, licet cum aliquo juvamine, manifeſtarunt tamen, non omnia liquamina ſecundum naturæ leges comminui, obque labefactatam hæmatofim, ſemper emergere excretorium illud, nunquam ſatis ſubactum, forſan indolis acidiffimæ, quod ratione motus, figuræ, & ſpecificæ gravitatis in deſcriptis probabiliter laxioribus partibus, mechanica neceſſitate, ſui ſeparationem moliebatur.

Quoniam vero inferior ſeparatio jam ſuppreſſa eſt, & ſiniſtrum etiã oculus morboſi ichores jam jam incipiunt impetere, utique urget indicatio, ut ad inferiora iterum deducantur, dominans acidum temperetur, & ſolutis ſalium cuſpidibus, tollantur ſolidorum irritamenta.

In hunc autem finem, ut exequenda tutiori talo procedant, ſciendum etiã, quinam ciborum delectus, quæ ſtomachi diſgeſtio; num bilis, num flatus, aut inteſtinorum tarditas inferna viſcera vexet, & obſtructa, ſuſpecta, aut, quod probabile, criſpata ſint; num forte hypochondriaca, eaque prudentialis, affectio recensitos effectus producat, vel confirmet. Secundum enim diverſam pollentium cauſarum energiam, & operandi modum, medica molimina dirigenda eſſe, quis ibit inficias?

Interim, quia opportunum balneationis tempus jam exactum, ſuaderem, ut lacte calentibus ſpongiis abdominali regioni ſocillationes admoverentur, ut quandoque pediluvium inſtitueretur, utque ferventi aqua, in qua bullierint braſſica, & herbæ emollientes, in vaſe ſubjecto clauſa, antiquam hæmorrhoidalem excretionem alliceres, aut ſaltem, laxata ſolidorum compage, & amplioribus factis alborum non minus, quam ru-beorum canalium diametris, criticæ ſtaſes concreſcerent, minusque capitis princeps pars vexaretur. Utrum vero majori ſtimulo, aut hirudinibus locus affectus, aut evacuationes ſollicitandæ, præter clyſteres, qui erunt utiles, non ſatis ſcio. Etenim, ut libere loquar, urgente neceſſitate, quam Deus avertat, niſi de meliori luto ficta ſint præcordia, ſola remedia ſanant.

In chirurgico pariter fonte caveas, precor, a fonticulis, dropacibus, ceteriſque ſimilis farinæ tormentis. Cave inſuper a quibuſdam collyriis, quæ vulgus promiſcue adhibens in omni-
bus

bus oculorum morbis vocat corroborantia , saturnina , chalybeata , corallina , vitriolica , crocata , & quomodocumque adstringentia , *monohemeron* , nempe *chiacum cygnarium* , *spodiaceum* , *olympiaceum* , nardinum , quæ & protinus in dextero albuginem indurare , & si quæ in sinistro latent futuræ concretionis stamina , ad actum reduci possunt . Adde , quod lacrymalia puncta , circumscripti tubuli , ipsumque nasale excretorium foramen corrumpi possunt , consuetisque fluidis transitus cum magna noxa intercipi .

Potius assentirem , etiam in utroque oculo illa esse adhibenda remedia , quæ valeant tardigrados lentores excutere , corneam , & proxima interstitia detergere , massulas adhærentes dividere , irrequietis , moræque impatientibus effluviis per membranarum poros penetrare , fatiscientes denique fibras , aut vasculorum effœta sufflaminata erigere , itaut & per excretorios lacrymales alio possint divertere .

Ad hanc indicationem adimplendam , quis non videt , ceteris præstare aquam non secundam flavam , sed primam albam ex melle destillatam , aut alteram ex cancris fluvialibus putrescentibus , vel ex stercore anserino , succum recentem e caule rupto chelidonii majoris (1) , oleum accipitris (2) , decoctum fœnugreci , aut seminis hormini sylvestris , seu sclareæ , sal gemme , aut ammoniaci in aqua fœniculi , saccharum candidum , aut joviale in aqua Hollerii dissolutum , lotium adolescentis , qui etiam utiliter posset lambere oculum . Laudem insuper mereantur suffumigia per tubum , aut collum vitreæ phialæ in oculum directæ , in qua bullierint aqua euphrasiæ , aut rosarum cum floribus rorismarini , felle bovis , perdicis , aut lucii , vel ab ipso kouphè ascendente , ubi fervens in vasculum elutriatum fuerit .

Ad remedia vero , quæ ex pharmaceutico fonte desumuntur , quod attinet , cum peculiaris morbus ab universalibus causis pendeat , probamus quidem catharticum usum , vino , aut quovis alio vehiculo inductorum . Sic enim jubent medicæ facultatis antistites ; sic docet quotidiana praxis , purgandum esse totum , caput ante oculos . Verum contra hoc effatum , & quasi dixerim , nostra etiam dicta corrigendo , animadvertendum putarem , in hoc casu te aut raro potantem , aut promptæ

G g 2

diu-

(1) Proponitur a Francisco Buttnero .

Philosophus Platonius . Adhiberi potest tam

(2) Accipiter in oleo fusino decoctus , & inunctus suffusionem , & caliginem discutit . Sextus

Aesalon , quam Buteon , quam Falco .

diuresis , transpirationis , & sudoris , aut latorum lacteorum aditum præbere facillimum lympharum omnium consumptioni, vel quia æstuans viscerum constitutio illas combibit ; vel quia salinæ , & acidæ particulæ undique , sed in hæmate præcipue occurrentes , illas absorbent , coagulant , & sui juris faciunt ; vel denique quia interdum enatæ sunt periodicæ febres , ob quarum timorem china china armatus incedis . Quæ equidem o quoties laudata a nobis fuit hoc anno , scilicet per totam æstatem , sub hoc cœlo in epidemicis grassantium febrium constitutionibus , in quibus cortex Peruvianus tam initio , quam morbi progressu adeo feliciter cessit , ut non remedium humano ingenio excogitatum , sed panacea cœlitus elaborata , cœlitusque delapsa videretur !

His igitur stantibus , quoties viscera , & sanguis iterata importuna catharsi , & coronatis lasanis sero orbabuntur , sales magis solitarii , & asperi resurgent , acidum , & lentores dominabuntur , & protinus arefactis fibrarum undique disseminatarum villis , morbosa potius symptomata magis confirmata reviviscerent ; ideo utendum , sed quandoque etiam parcendum, purgantibus . Verum , quia in praxi observavi Medicos , & Ægros parum sollicitos , sed potius purgatores , & philopharmacos , aliquid super hoc argumento publici juris facere decrevimus , cujus exemplar , quamprimum in obsequii tesseram tibi , Vir Illustrissime , superis , & quotidiana praxi permittentibus , sistam .

Interim sublata intestinorum difficultate passulis , prunis Provinciae , saccharo rosato , aut flore casiae , si stomacho arridet , adhuc affirmo , quod oretenus tibi dixi , & quod olim in operibus posthumis Marcelli Malpighii observare nobis contigit , scilicet in morbis oculorum non semper purgandum corpus , sed remediis alkalicis , & dulcificantibus temperandum sanguinis acorem , & repetito diluentium usu , gastricos , biliosos , pancreaticos , austeros ichores esse solvandos , & digestionibus efficiendis , & viscerum fermentis excitandis præcipue , ut mox dicebamus , incumbendo .

Præter itaque jusculum ex ranis , quod tibi familiare est , aut ex specificis jam præscriptis in vino infundendis , aut ex vegetabilibus , & antiscorbuticis herbis , radicibus , & floribus opportunum efficiatur destillatum B. M. , ex quo aut summo mane posset sumi tepidiusculus haustus , aut a prandio illud usurpari .

Emul-

Emulfiones pariter ex amygdalis , avenacea , hordeata , sed omnia satis diluta , & idoneis aquis (1) , aut jusculis compoſita , aptiſſima eſſe poterunt ; addito , ſi lubet , in exigua quantitate jure galli veteris , aut viperina carne , utpote magno fermentorum omnium inſtaurativo .

Post hæc , ſuadent Auctores ptarmica , hoc eſt , tabaci (2) , & valerianæ (3) , ſed moderatum (4) , uſum , ſimulque , ut meridianus ſomnus , & mora prope ignem , lac , carnes bubulæ , ſvillæ vitentur ; ut cibi ſint euchymi , & eupepti , fœniculo , & petroſelino conditi , vinumque album oligophorum ; ut lixivio herbis exſiccantibus parato caput abluatur , ut maſticatoria ex maſtich , & pyrethro , nec non cinnamomum in ore geſtentur , & capitalibus conſervis , puta ex floribus betonicæ (5) , roriſmarini , euphragiæ , violarum , parti affectæ provideatur , ſique cœnoſæ ſunt aquæ , Nucerinus latex ſubſtituatur .

Sed ne magis tua patientia abutar , his omnibus utilior erit non ſtataria quandoque in ſuſpecto (ob rigatas oryzas , lini ſubactiones , & caliginofas ex Olleo nubeculas) aere , aut in anguſto muſcolo vita (6) , non fumæ evaporationes ex ſebacis ardentibus , & lucernis abſorptæ , non perpetuus , quandoque poſt ingeſtum cibum (utinam decipiar) in lectitando partis affectæ , tuorum ſcilicet oculorum , labor , non advenſante tabellarii diſceſſu elucubrata epiſtolarum ſtrues , non præpediti in ventriculo pepaſmi furditas , non moroſa animi concitatio contra tuam philautiam , & gloriam , contraque univerſi utilitatem , in publicam negando lucem tuis adverſariis , tuiſque tabulis , quarum floſculos vix per literas exteræ gentes delibare , & ex ungue leonem cognoscere poſſunt ; non denique tuæ dignitatis ratio , & ſupra vires ſacrarum functionum frequentia , atque ex juvenili læta ſocietate reſſio ; ſed utilior , inquam , erit in amæniffima villa ruſtico aere perfrui , quandoque cum amicis vitulari , & quotidie

veſ-

(1) Inter quas aqua interna Phyſici Gabelli Cremonenſis ceteris præſtabit .

(2) Vide diſputationes Langianas pag. 134. Auctoritate Thomæ Bartholini confirmatas .

(3) Joannes Fridericus Boelius laudat errhinum ex valeriana in viſu debili .

(4) Apoplexias enim , & Paralyſes a tabaci uſu productas memorat Joſeph. Lanzonus in Actis Germaniæ , Vol. II. pag. 179. & Ettmullerus in comment. in Schrodeum , inquit : oculis ſemper nociva ſternutamenta , ni oculi ſint robu-

ſti , ac Eger junior .

(5) Folia betonicæ integra , non in pulverem redacta , nec ſociata aliis , ſed ſola naribus intruſa , in affectibus oculorum ſummopere laudantur .

(6) Oculorum imbecillitati præterea obnoxiæ paulatim redduntur , legentes ſiquidem , & ſcribentes obtutu non poſſunt , quin viſionis leſionem perſentiant , quod malum ſorvent , dum literas minutis ſcribunt , quod familiare eſt iis , qui prompti ſunt ingenii . Bernardinus Ramazzinus . De Morbis Artificum cap. ultim. de Literatorum morbis , pag. 311.

vespertinis horis in umbratilibus ambulacris incedere , qui legat , & scribat surrogare , uno verbo , tibi , & tuæ valetudini vivere ; & scire , fortunam concrediti populi non a præsentitantum , sed protinus , & diutius , quod ipse auguror , duratura vigilantia , & salute tua pendere . Si libere loquor , habes , quo ignoscas ; Medicus , & humanitate , atque clementia tua annuente , amicus sum .

Inde tamen fit , ut , quia summa anxietas , & sollicitudo , quibus tuam valetudinem flagrantissime percupio , meam obvelare mentem possunt , nihil executioni mandare debeas , nisi & quatenus probatum sit a doctissimo Cicognino , qui aptius remedium seligendo , in arena consilium capiet , & pari desiderio tuæ saluti velificabitur ; agetque , ut valeat hujusce regionis decus , & politioris literaturæ perfugium .

Brixia 20. Septembr. 1739.

ILLUSTRISSIMO, SAPIENTISSIMOQUE VIRO

ANTONIO LEPROTTO

Clementis XII. Archiatro

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

NObis suadet , seque latorem exhibet Illustrissimus Antonius Sambuga Eminentissimi Cardinalis Quirini a Secretis , ut tibi , Vir amplissime , sistam medicum opusculum de Brixianis aquis , aliquot abhinc annis elucubratum . Licet diu in hoc exequendo incertus hæsitassem ; quandoquidem exiguos ingenii mei foetus tanto honore indignos putabam , amici tamen consilium , ne dicam , mandatum vicit . Et tuæ ubique terrarum notissimæ humanitatis meditatio animum excitavit . Illud itaque in manus tuas demisse provolutum accipe ; ac si subscevis horis otia dabuntur , interdum lege , & parce . Parce , inquam , ulterius meæ audaciæ , quæ major , quia propriæ conficia imbecillitatis . Interim tuis vigiliis Sanctissimi Pontificis incolumitatem toto orbi , & magnum in te Medicum Romanis serva .

Brixia 2. Januarii 1739.

VIRO SPECTATISSIMO

FRANCISCO RONCALLI

ANTONIUS LEPROTTI

S. P. D.

QUOD sedulo a te elaboratum de Aquis Brixianis opus, per humanissimum Virum Eminentissimi Cardinalis Quirini a Secretis Antonium Sambuga, dono mihi misisti, singulari illud cum voluptate perlegi. In eo quippe cuncta, quæ ad naturam spectant, nitide exarata; quæ vero ad artem industriamque pertinent, commode excogitata sunt, & affabre absoluta, atque perfecta. Quis autem inter Medicinæ efficacis tenebras, quas ego præ aliis offusas mihi esse sentio, libenter ea non legerit, quæ tum ad rerum naturalium historiam amplificandam, tum ad vitæ commoditatem, hominumque sanitatem servandam, instaurandamque conducunt? De hoc ergo eximio tuo munere gratias habeo quammaximas. Siquid interea evenerit, quod me causa tua facere posse arbitreris, scias velim, nullam præclare de te merendi occasionem me prætermitturum. Vale.

Romæ die 24. Aprilis 1739.

DOCTISSIMO VIRO,

& Socio ornatissimo

ANTONIO LEPROTTO

Clementis XII. Archiatro

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

Felicitem.

DUO sunt, quæ mihi animum, & vim faciunt, Leprotte doctissime, ut tibi dono mittam exemplar Dissertationum mearum, quæ nunc primum in lucem prodeunt. Primo singularis illa tua humanitas, quam cuncti noscunt; deinde opportuna occasio, quam elapso anno mihi exhibuit celeberrima Bononiensis Instituti Academia, quæ me & tibi socium elegit, & quodammodo jus addidit, atque fiduciam, ut coëptum jam pridem officiorum, & literarum commercium, superis faventibus, nunc ad necessitudinem pervenire possit. Hisce accedit, quod

quod cum ipsi Academiæ Dissertationes nuncupaverim, æquum erat, ut & tibi, cujus magnum es decus, etiam per me constaret mei grati animi testimonium. Vides igitur, quænam sint rationes, quibus ad scribendum, & opusculum mittendum commovear. Reliquum est, ut in tanta temporis angustia, quam tua virtus, tuaque doctrina efficiunt, illud legere, tuaque oracula, præcipue circa difficillimum tertiæ dissertationis argumentum, nobis aperire ne graveris. Vale.

Brixia 28. Maii 1740.

ILLUSTRISSIMO, SAPIENTISSIMOQUE VIRO
FRANCISCO RONCALLI
PAULUS VALCARENGUS

S. P. D.

Humanissimas, acceptasque mihi maxime literas tuas VII. Cal. Jul. datas nudiustertius accepi. In his, quod, quæ tumultuarie subsecivis horis circa transactas aeris morborumque constitutiones exaravi, æquo animo probaveris, tuæ tantum humanitati, non operi ipsi tribuo. Siquidem me satis, & mea quaque nosco, hoc tantummodo contentus, quod alii sciant, me ideo hujuscemodi laboribus addictum specialiter esse, semperque futurum, non quia alios docere unquam velim; sed quia inter maximas artis nostræ tenebras modica saltem veritatis luce (quam aliunde non pauci frustra expetunt, & assequi se posse gloriantur) potiri aliquando exopto, ut, ea duce, saltem errare minus in praxi discam: quod maximum quidem est in medicina faciendum, maximeque Ægrotis interest. Chimærica enim, & commentitia penitus ea esse tecum reor, quæ ex philosophico penu tantum, mathesi famulante, sanioris, acutiorisque licet ingenii adminiculo, absque congruo, selectoque quamplurimum observationum apparatu, eruuntur, ut optatum inde veritatis lumen illud prodeat, quod, quo magis Literario orbi acceptum reddat Medicum, eo magis Ægrotis sibi commissis vere utilem præstet. Quot mehercle, quantaque in Academiis reperiuntur circa res medicas ingeniose, magnificeque prolata, quæ Auctoribus suis maximam laudem conciliarunt, ceterum quæ sano observationum criterio perpensa, tamquam vana prorsus, ne dicam fallacia, haberi merito debent? Hinc id unum præcipue ad artem nostram illustrandam, augendamque desiderari arbitror, quod

quod illi omnes , qui theoricæ doctrinæ ex cathedra profiteri incipiunt , diuturno prius tempore praxim sedulo , sanioſioreque iudicio exercuerint . Nollem tamen , ut ex dictis unquam deduceres , me clariffimorum quamplurimum Virorum , quibus noſtro maxime hoc ævo celebriores Academia jure , meritoque gloriantur , labores , pro abditis quibuslibet naturæ arcanis reſerandis , parvi facere : id quod Empiricus rudior aſſerere vix auderet . Experientiam veram laudo , ſi genuina rationi innitatur ; iſtamque probo , ſi præcipuum tutiusque ab illa fundamentum mutuetur : cum utramque ſine altera inutilem fuiſſe ſemper , atque impoſterum futuram , exiſtimem . Quamobrem , cum optimum quidem , Ægrotiſque vere utilem illum eſſe Medicum noſcam , qui examuſſim hominis naturam exploraverit , quidque ea valeat , & ferre recuſet ; certo certius cum ſanioribus arbitror , Recentiorum præſertim ſpeculationibus , & ratiociniis , præter Veterum nudas obſervationes , artem noſtram ſummopere debere : ita tamen , ut meridiana ipſa luce clariùs pateat , hæc omnia ad eorundem obſervationum iudicium , & ſelectum neceſſario conferre . Non vacat autem de hiſce ultro hic calamo agere , de quibus fuſius , libentiusque tecum verba facerem , & fortaſſe faciam . Proximo namque futuro autumno Brixiam proficiſci in animo habeo , ut purioris aeris beneficio propriæ melius ſaluti proſpicere queam , quam tranſacta proxime gravis quadraginta dierum ægrotudo ſummopere labefactavit . Interim ſcias , me aſſumpti laboris medici curriculum adhuc inire , dum de hepatis maxime plerisque morbis diſſertationem conſcribo , quæ maximum ſibi decus conciliare ab obſervationibus tuis poſſet , quas , ſi unquam habeas , ad me tradere ne renuas , obſecro . Literarium enim , a te gratioſe propoſitum , fœdus inire tecum exopto . Interea Epidemicas meas jam editas conſtitutiones libentius ad te mitto , quia acceptas tibi eas fuiſſe comperio . Miſiſſem autem citius , ſi parum hoc mei erga te obſequii teſtimonium non ingratum tibi futurum fore antea ſperaviſſem . Eruditiffimum enim tuum , quod ad me miſiſti , de Aquis opus (pro quo maximas tibi gratias reddo) cum meo colatum , munuſculi mei tenuitatem ſatis ſuperque evincit . Vale .

Cremonæ XIII. Cal. Auguſti 1739.

PAULO VALCARENGO
FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P. D.

JUssisti per literas, easque humanissimas, ut si quas in quotidiana praxi habuissem circa hepatis morbos peculiares observationes, te commonefacerem. Licet vero mandatum hoc a singulari tua benevolentia proficiscatur, cum nullam ego possim tuæ dissertationi, cui impræsentiarum incumbis, lucem affundere; attamen, tibi saltem morem gerens, in ipso epistolæ limine ex animi sententia agnosco, & probo consilium tuum, peculiares illius visceris ægritudines in medium producendi. Magna quidem in microcosmo dignitas, sanguificationis scilicet mechanicum, secundum Priscos, machinamentum, a postremis inventis, oculatisque Anatomix criteriis illi ablatum est; sed negari non potest, quin ob intestini coli, & ventriculi in dextero latere propinquitatem, & ob situm, usum, connexionem vasorum, sed præsertim ob biliosi ichoris præparationem, & ad ægritudines producendas, & ad salutem recuperandam, plurimum conferat. Hinc videmus auctores sub diverso etiam coelo de illius vitiis sollicitos, ejusdemque intemperies, obstructions, inflammationes, *osseas concretiones*, imbecillitatem, tumorem, fluxusque ab eodem provenientes, ad examen revocatos; videmus in extispiciis adnexam cystim felleam nunc turgidam, nunc inanem, frequentes ipsius hepatis magnitudines, interdum tuberculosas (1), glandulosas (2), scirrhasas cum turgidis venis, & nunc supernascentibus vesicis (3), nunc intermixtis diversæ molis, & duritiei glandulis, liquidorum commatum intercipientibus, ita ut nunc in concava, nunc in gibba parte concretiones, & stases in promptu sint, morbosa symptomata producentes. Hæc, inquam, omnia a scriptoribus memorata, & passim in praxi obvia, tibi non recinam, solumque tu-

is pa-

(1) Saltzmanus hepar plurimis tuberculis refertum observavit.

(2) Videnda sunt Excerpta ex Actis eruditorum Lipsiensibus anno 1687., scribente Joan. Brovum ad unum e Secretariis Societatis Regia Londini de Hepate quodam manifeste, & ad oculum glanduloso. Vide Bonettum, Posthium, Forestum: Glandulosa tamen hepatis natura solum clari-

ssimum Kerkringium contradictorem invenit. Malpighius in operibus posthumis pag. 31.

(3) Penduli extus ab hepate sacculi, sed vesica, figura exacte rotunda, multitudine, vel quinquaginta, magnitudine varia, a piso majore, ad ovum columbinum, & ultra, tactu molles, membrana tenui admodum, concludentes aquam limpidam, saporis expertem. Ibidem Volum. III. pag. 377.

is parendo jussibus , addam , me magnum audivisse in suggesto dicentem Vallisnerium , plures morbos a paulatim , aut protinus lapidescente in cysti fellea , aut vasis deferentibus bile , ortum suum trahere , ut sapiens vir D. Suardus de Suardis Collegii Nob. Medicorum Prior , & collega noster , sex abhinc annis nobis retulit , & observavit in muliere 27. annorum , quæ octavo gestationis mense vertiginosis insultibus , mox comitiali morbo de repente correpta , tandem omnibus remediis incassum adhibitis , cum spuma , stertore , ceterisque extremi epileptici agonis symptomatibus decessit ; in cujus cadavere , præter foetum mortuum , heparque consuetæ molis , & substantiæ , repertus est folliculus fellis , non pyriformis , sed inæqualis , ovalis , & quadruplo major , in cujus cavitate septem lapides (1) (2) in bilioso ichore innatabant , parvam nucem juglandem magnitudine sua æquantes . Quoniam vero cadaveris examen institutum fuit , mandantibus Medicis , ab experto Chirurgo Lælio Onori , ut si unquam adhuc extabant superstitis vitæ signa , Cæsariano (3) more , foetus servaretur , ad ulteriora , ad cranii nempe sectionem , chirurgica manus non processit ; ubi utique mortis causa expiscanda erat , quærendo , num morbus idiopathicus fuisset ab existente in supremis glandulis vitio , vel dependens a labe scilicet imorum viscerum , & præcipue hepatis , & uteri . Illud tamen plurimum admirari coacti sunt adstantes Professores , quod nempe jam pridem , & toto gestationis curriculo , mulier bonum habitum , bonamque nutritionem , & colorem præsetulerit . Ex quo arguendum est , quod , stantibus licet in cysti lapidibus , sanitas perdurare potest , aut quod lapides ictu oculi , & protinus concreverint , ita ut , accedentibus uterinæ ataxiæ concausis , junctæ ad nocendum vires Ægram jugulaverint .

Dominicus Brolarius Brixiani Xenodochii Chirurgus olim in milite vulnerato , nomine *Baruchela* , Waldzmik (4) auctoritate fultus , extrapendentem jecoris partem sex unciarum dissecuit , Ægro feliciter supervivente ; et loci Jatro Chirurgo

H h 2

Do-

(1) In fellea cysti triginta supra trecentos lapillos intra paucam flavamque bilem , olim reperit Joannes Baptista Morgagnus ; ut videre est in epistola ad perillustrem Lucam Schroeckium data , & in Actis Germaniæ posita .

(2) Histoire de l'Academie Royale des Sciences 1703. diverses observations anatomiques. I. pag. 44. On trouve assez souvent dans le vesicule du

fel de tous les animaux, des pierres poreuses &c.

(3) In Actis eruditorum Lipsiensibus adest epistola D. Godofredi . A Lanckisek Medicinæ Doctores , & Physici ordinarii Civitatis Litterariensis , in qua describitur Partus cæsareus notabilis in Margaretha Adami Scholzii conjuge vivente feliciter executus .

(4) In Notis Chirurgiæ Barbettæ .

Domino Tombino, nimis audacem manum impropere.

Adhuc susperstes est Nob. Olimpia de Gaifamis, quæ post diuturnam febrim, anorexiam, abdominalium viscerum dolores, & in dextero latere emphraxes, dum una cum clarissimo Viro Petro Galanti, qui nobiscum curationi adstabat, refrigerantibus, & humectantibus febrilem æstum compescere, bilem cicurare, & aperitivis medicaminibus inferius farcimen tollere curabamus, en repente minxit urinam non obscuram, sed penitus atram, adeout quamvis Georgius Henricus Beher historiam referat urinæ nigræ *singulis ferme quatuordecim diebus revertentis*; & in scholio notet observationem Zacuti Lusitani (1) de quodam Ægro, toto tempore vitæ suæ urinam nigram mingente, attamen ad magni mentem Hippocratis, ancipitis iudicii præmissio nuncio, ad deleterias particulas corrigendas, & blandis diureticis ad cœptum a natura motum promovendum incumbere opportunum duxerimus, & quidem cum optato juvenamine. Prosequente etenim ad multos dies nigerrimi lotii exitu, morbosa paulatim evanuerunt symptomata, Nobilisque Ægra optatæ incolumitati integre restituta est. Tu interim sancire poteris, num a latente hepatis, aut biliosi ichoris vitio (2), num vero ab offensis in tota liquidorum massa qualitatibus, & fermentationibus atra bilis surrexerit; cum intima particularum lotium componentium miscella, absque vel minimo renum, & vesicæ dolore, aperte docuerit, non in separatoriis imis incerniculis, eorundemque internis tunicis sphacelatis, atque corruptis, sed aut ab hepate, aut, ut ajunt, a toto atræ urinæ proventum pependisse. Sancire ulterius poteris, cur bilis ab hepate per porum biliarium, si ab ipsis, & folliculo in ductum choledochum defluens, nunquam fœces in casu nostro tinxerit, atroque colore imbuerit; cur, si in reliquo sanguine, ambitus corporis, cutisque ictero commaculata non fuerit; quomodo denique statis vicibus critice eruperit, & nunquam penitus atrum (3) amissum colorem in matula deposuerit.

Undecim excurrunt anni, ex quibus lecto affixa vivit Julia Meschina, quæ, vix superato adolescentiæ termino, repente dolo-

(1) Lib. III. Praxi Admirand. ob. CXXXVI.

(2) Autumat Vvillis cap. IV. & V. de Urinis, in omni bile particulas nigerrimas latere, & balnei calore excitari posse.

(3) De atra bile, ejusque differentiis legendum est opusculum, pag. 97., Bernardini Pa-

terni Salodiensis, de Literaria Republica, deque Patria sua optime meriti, qui in præcipuis Italia Gymnasiis, ac demum in Patavino, totos quinquaginta annos rem medicam ad veterem Hippocr. & Galen. disciplinam summa cum laude interpretatus est.

dolorifico dextero abdominis tumore correpta , dein accedente lipothymia , affectorum viscerum pulsatione , & feбри , ab egregiis Professoribus D. Petro scilicet Galanti , & D. Joanne Petro Borghetti instituta consultatione , statutum fuit , morbosa omnia symptomata ab orto in hepatis substantia tumore pendere . Cum autem summe aucta in dies totius abdominis durties , & magnitudo , affectiones epilepticæ , convulsiones , deliquia jam jam extremum minitarentur fatum , ex improvise aliquatenus in summa amplitudine mollis facta est hepatica regio , moxque præviis violentissimis tussibus , & respirandi difficultatibus , pus album , leve , & æquale miscella Patiens cructavit . Quia vero purulentæ expuitiones , spretis remediis omnibus , ipsoque aquarum Hirmentium Brixianarum potu , ad quatuor annos perseverarunt , quin unquam aut ventriculi labes , aut excretionum qualitas per choledochum ductum ad oesophagum ipsas deferri manifestassent , tota difficultas sita fuit in statuendo , per quas signanter vias , aut existentes , aut a natura fabrefactas , exitum per fauces sibi promoverent (1) . Frequentissimis deinde conflictata fuit inflammationibus , anginas , & pleuritides simulantibus ; & in præsens interdum uterina epilepsia laborat ; adeout , quando in consilium accersor , non de pristina recuperanda valetudine agatur , sed potius nostra studia , & meditationes versentur in agendo , ut Ægra cum superstitie morbo consenescere possit .

Sed quonam me trahunt tui jussus , meaque tibi parendi voluntas ? Parce , quæso , meæ prolixitati , epistolæ limites prætergredienti . Parce insuper meæ audaciæ tibi huic adjectas , & colligatas dono mittendi medico-physicas Dissertationes , quas tibi in primo nostræ amicitiae foedere promisi . Et si in ipsis aliqua (& utinam pauca) tibi occurrent , quæ a rectis institutionibus , aut bona praxi distare videantur , nos , oro , commonefacere ne pigeat . Non enim aliud abs te unquam petere decrevimus , nisi ut mandatis , & consiliis tuis amicitiam nostram ad necessitudinem perducere ne graveris . Vale .

C E-

(1) Legendi sunt Salmuth. observ. posthum. cent. I. observ. 27.3 & Paulinus , observ. rar. cent. II. obs. 4. exitum excretarum per os hepa-

tis particularum referens , qui etiam ingenue falsus est , adhuc latere vias , per quas illæ in altum ascenderint .

CAROLO FRANCISCO COGROSSIO

In Patavino Gymnasio Professori Celeberrimo.

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

POSTquam diu hæsissem incertus, cuinam nostrorum, nisi minus prospero fato, tribuendum esset tot annorum in scribendo silentium, effulsit tandem opportuna occasio publicæ lucis nostrarum medico-physicarum Dissertationum, quarum exemplar tibi non offerre, magnum piaculum nobis visum est. Quapropter illud huic adnexum epistolæ humiliter tibi exhibeo, & obsecro, ut antiquum illud nostræ amicitiae foedus revivifcat, & opus tuum de *Febribus non curandis*, si tibi præsto est, cujus argumentum in Venetis actis olim vidi, & in cujus themate nunc versor, quæso, mihi dare, aut commodare digneris. Interim non minus acerrimam tuam crifim super Dissertationibus nostris, ut te animadvertente docear, expectabo, quam jussiones, in quarum executione semper magis rata habere possis mea obsequia. Vale.

Brixiae XIII. Kal. Sextiles 1740.

FRANCISCO RONCALLI PAROLINO

In Brixiae Civitate doctissimo Philosopho, ac Medico.

CAROLUS FRANCISCUS COGROSSIUS

S. D.

Dluturni silentii moras ab literis tuis humanissimis, quæ me plurimum semper recreant, abruptas esse, vehementer gaudeo; eoque magis, quo me adhuc vivum post geminata familiæ funera in Amicorum memoria video. Elapso proxime Februario vix amiseram M. Antonium Patrem optimum; quum interjecto, heu! IV. dierum spatio M. Antonium Filium, ipsumque unicum, XVII. ætatis annum agentem, effusis lacrymis profecutus sum. Natus hic Patavii, valetudinarium Genitorem secutus, Avi, cujus gesta-

bat nomen , pene dixerim , fato est raptus . Quis
taliam fando

Temperet a lacrymis ?

Si me Filium simul , & Patrem inter duas funebres faces constitutum consideraveris , nihil dubito , quin geminatum dolorem justa commiseratione respicias . Sed

Satis est orare Deum , qui donat , & aufert .

Elucubratas Dissertationes tuas a nostro Antistite mihi traditas , quamlibenter acceperim , & legerim avide , facile reputabis , si diuturna nostra amicitia memor fueris , & argumenti certe non obvii , quod novitatem præferebat , elegantique stylo exaratum est , conditionem attenderis . Ad I. Dissertationem quod attinet , utinam ceteri Medici , in sua quisque regione , aeris constitutionem pensitarent sedulo , antequam ad cathartica , eorumque usum descenderent . Hac enim ratione Italorum Medicorum methodus fabulam , ut solet , suppeditare minime posset comædiis Gallicis , a quibus ridenti populo Medicus purgator egregius exhibetur . Est modus in rebus . Utinam vero & purgantium abusus , qui longe , lateque dominatur , & vesicantium quoque solemnitas administratio , sine quibus adaperitis adhuc , & sanioso talo manantibus , quasi totidem tesseris , ager vix ad Charontis cymbam audet accedere , intra justos moderationis cancellos cohiberetur . Habeo de natura , effectibus , usu , & abusu vesicantium jam elaboratam Dissertationem I. , in qua , dimissis partium , aut sectarum studiis , quid reapse efficiant , ad rationis , & experientie trutinam exigo . In altera vero , quibus in morbis , quorum certe exiguus est numerus , adhibenda sint , & in quibus eliminanda , peculiari ordine disquirendum assumpsi . Quando vero hanc alteram Dissertationem scripturus sim , plane nescio . Est mihi corpus fatigatum adeo , dejectusque animus , ut non modo de futuris laboribus quidquam audeam polliceri , sed ne haviolari quidem .

Curiosum sane argumentum habes in II. Dissertatione , cujus utilitas , ac necessitas in aere præsertim Brixiano plumbeis grandinibus , & procellis obnoxio , satis patet . Video , quam apte , quam tute , quam fortiter obluenteris adversus flagitiosum errorem quorundam , qui se præstigiis , & nescio quibus characteribus , & iconibus invulnerabiles jactitant . Poteras in medium asferre , præter Redianas Observationes , illas etiam , easdemque accuratas , quas jampridem in Academia (1) Regia Scientiarum instituit D. Car-

rè ,

(1) *Histoir. de l'Accad. Royal. an. 1707. pag. m. 4. & 5.*

re , qui fallaciam sitam esse luculenter ostendit in ferreis explosivis tubis peculiari artificio pyrio pulvere instructis , & pila plumbea . In prefata Academia Historia hæc leguntur , quæ Redianis observationibus consonant adamussim : Sur les armes a feu différemment chargées . Que le feu de la poudre , qui est sous la balle , communique avec celle , qui est dessus , même quoique la balle soit de calibre , & qu' elle soit entre deux borres . Cela paroît par la grande augmentation du bruit . Qu' en prenant une balle , qui ne soit point de calibre , en mettant peu de poudre dessous , & beaucoup par dessus , on peut tirer avec un grand bruit , & sans aucun effet sensible . Ceux , a qui on a vendu des secret pour être invulnérables , ou durs , & qui ont eu la précaution d' en vouloir voir des épreuves , ont apparemment été trompez par ce tour de mains , dont ils ne se sont pas appercus . Ceterum humaniter , ut soles aliis , ita etiam Astrologis morem geris , quibus ego nihil plane concederem , ubi de influxibus agitur , quam generalem quemdam , eundemque promiscuum luminis , & caloris motum , citra tot postulata absurda , & a ratione abhorrentia , quæ ipsi querunt . Adeant Geminianum Montanarium (1) nebulones , & videant , quid respondere possint in posterum , arte fallacissima a tanto Viro profligata , ac dejecta . Ridenda potius , si Diis placet , hujusmodi sententiæ sunt , quam serio confutanda . Præterquamquod

ridiculum acri

Fortius , & melius plerumque secat res .

Ita sane rem habui cum agyrta quodam , qui Venetiis colcotaris , pulvere urinae egrotantis insperso , morborum curationem audacissime machinabatur sympathicam ; quamobrem , arrepta occasione , Anno MDCCXXVII. VII. Idus Novembris studiorum solemnem instaurationem auspicatus in Academia Patavina de Medicinæ sympathica verba feci , cujus prælectionis exemplar præstat in Tom. XVII. Collectionis Opusculorum P. Calogerà Venetis Typis edito . Legere , quaeso , ne pigeat fragmentum de annulo quodam sympathico a Petro Aponensi descripto . Petrus Aponensis Hippocratis , & Galeni eximius Conciliator , Vir alioqui doctissimus , quantum ferebat suorum temporum conditio , hujusce prænobilis Civitatis decus , & ornamentum , mirum est , quot quantaque congerat in Libello , quem de venenis inscripsit . Inter cetera arcanum illud ex Libro Regum Persarum depromptum tradit . (2) Si sculpere

fecce-

(1) L' Astrologia convinta di falso ec. (2) Lib. IV.

feceris , ait ille , in lapide hematitis virum cinctum serpente , cuius caput teneat dextera manus , & caudam sinistra , posuerisque lapidem hunc in aureo annulo , & sub lapide posueris radicem serpentaria tritam , portaverisque hunc annulum , ab omni veneno præservat . Quod quidem ego quandoque preparari feci , & ad prædictum usum servavi . Hæc ille , cui si quis fidem habere voluerit , is profecto in subsidium vocabit insignia effluviolorum examina ex hoc ipso annulo , tamquam ex arce quadam , turmatim erumpentia , quæ irruentes venenorum internecinas atomos arceant , propulsent , profligent ; quinimo , si Diis placet , plane , ac prorsus exterminent . Nec in ipsis recentiorum libris aliqua desiderantur miracula , quæ a dislitis regionibus delata curiosis Lectoribus venditantur . Inter cetera videatur monstrum immane , horrendum , ingens , quod jam dudum narravit Italus peregrinator (1) egregius , cuiusdam serpentis enormi mole , ac forma præditi in Insulis Philippinis dictis degentis , qui cauda ex arbore pendulus prætereuntes cervos , apros , quin etiam homines ipsos , inspirato affatim aere , attrahit , & integros devorat . Quid infelicibus illis hominibus præfatum Petri Aponensis annulum , si gestarent , creditis profuturum ? Num forte truculentis magneticis illis uncis , quos anguis immanissimus jaculatur , tantula alexipharmaci annuli corpuscula reluctari posse putatis ? Hisce , & similibus rebus , quas supra naturæ vires posuit quorundam hominum aut fortis imaginatio , aut calliditas , aut credulitas , scatet ars medica ; addo etiam in re , de qua agis , humana societas .

Singularem , & admiratione dignissimam describis historiam in III. Dissertatione prænobilis sacra Virginis Capuccina , in cuius cadavere , post multiformem symptomatum scenam , in diuturna agritudine complicata , ferrea , multaque acus tum in capite , tum sub mendosis costis , tum in utroque femore infixæ compertæ sunt . Merito inquiris , ac disputas , qui fieri potuerit , ut tot undique adactis stimulis viveret , ageret , rigidique Instituti labores , atque officia sustineret . Hic mihi hæret aqua , neque quid sentiam , ac iudicem , dicere ausim .

Quæris demum a me jamdudum propositum Opus de Febribus non curandis , cuius argumentum in Venetis Actis te olim vidisse scribis . Hujusce argumenti specimen jampridem Typis editum extat in Tom. XV. præfata Collect. Opusc. in quadam habita præ-

I i

lectio-

(1) Giro del Mondo del Gemelli Tom. V. cap. III. pag. 157.

lectione , quum solemnīs studiorum Instauratio in Academia Patavina recurreret . Opus vero , inter tot alia , quæ ultimam manum desiderant scripta , eaque bene multa cum blattis , ac tineis luctantia , jacet adhuc , & jacebit in posterum , nisi D. O. M. labentem tot pathematibus animum , fatifcente jam corpore , in perpendiculum aliquando restituat , quod optandum mihi videtur potius , quam sperandum . Tu interim vale , & vegetiori , quo polles , animo , & corpore , Patriæ huic tuæ , quæ felicibus non caret ingeniis , novis elucubratīs operibus , nova in dies ornamenta ne desinas addere ; & eximio Co: Mazzuchelli , cujus nomen iusta æstimatione suspicio , plurimam dic salutem .

P. S. De Ægagropilis mentionem habet amicissimus , dum viveret , Vallisnerius in suo Dictionario Historiæ Naturalis , in quo nihil , aut certe parum , quod attinet ad rem medicam , iisdem tribuere visus est .

Crema III. Idus Augusti 1740.

S A P I E N T I V I R O

A N D R E Æ P A S T Æ

Medico inter Bergomates celeberrimo

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

ORaveram equidem egregium Virum Christophorum Giuponi , olim Venetæ centuriæ ducem , nunc ad majorem Brixienſis oppidi præfecturam evectum , ut occasione ſui in patriam itineris , ſi quod in publicis officiis extabat tuarum Epistolarum exemplar , aut emptum transſmittere , aut in reditu ſecum ferre dignaretur . Cum enim jampridem ipſarum ſpecimen in Venetis actis obſervaſſem , tuique nominis fama in dies hic etiam increbriſceret , non potui , quin mihi parandum ſollicitarem , ex tuæ eruditionis penu , quos poſſem , floſculos delibaturus . Verum tu , & humanitate , & generoſitate abundans , illud dono mihi miſiſti , gratiſſque , & beneficiis voluiſti immerentem cumulare . Placuit ſummopere utrumque argumentum , ſed multo magis tua argumentandi methodus , ſanioribus Medicinæ doctrinis innixa , & anatomicis obſervationibus ſuffulta , adeo ut ambabus ulnis amplecti debeam , quæ pro-

proponis in prima epistola, hoc est summa cum circumspeditione statuendum esse, num in demortuis sanguis potius in venis, quam in arteriis concreascit, proindeque varios motus tunc etiam subire possit: quandoquidem, si diversæ sunt mortis causæ, si multigena est sanguinum indoles, si exta in tanta similitudine sunt semper dissimilia, sique demum cadaver diversimode flectitur, & vertitur, & sanguis *modo sursum pellitur, modo ruit deorsum*, nil mirum, quod in uno, vel altero loco magis congestus concreascere possit. Ulterius præter a te exaratas, & a nobis delibatas, & reliquas, quæ supersunt rationes, adde illam unam, quæ ex sanguinis constitutione, tum ad lentorem, tum ad diorosis inclinante, hauriri potest. Nonne in primo casu ob conicam arteriarum productionem, semperque magis ob auctam angustiam, obstantibus ipsarum parietibus, sanguinis unda lentescere cogitur, ita ut pedetentim progressivo pereunte motu, ab immixtis heterogeneæ, acidæ, & viscidæ naturæ particulis, totus cruor, quasi dixerim, solidi indolem induens, ad funestam cum coagulatione statim disponatur? Profecto si his accesserit ex fatiscentibus probabiliter, quando extremum instat fatum, primarii musculi lacertis, infirmior, & enervis systole; si os aortæ, aut quasi osseum, aut infarctum, aut polyposum, aut a causis morbofis compressum, & irradianti spiritu orbem, impressum, qualiscumque sit, a corde motum non suscipiet, susceptumque oblungatæ arteriæ, peristalticum pulsum, & undulationem promovendo, non tradet; si denique in lateralibus diramationibus, aut in extremis appendicibus, & arteriolarum finibus, utpote angustissimis, concreascens ipse sanguis, aut lentor, aut convulsio, aut ariditas transitum in venas intercipient, & in hoc rerum statu præscriptum omnibus exitum Patiens obeat, quis erit tam fatuus, & demens, qui neget, in cadavere magnam sanguinis partem in arteriis inventam fuisse? Sin vero ex maligna, & hectica feбри, aut alia de causa, dialysis in liquidis dominetur, perque patentes anastomoses sanguis in venas introeat, quot quæso causæ, & effectus in iisdem verificari non possunt, ex quibus cruor coagulari dein in ipsis debeat; scilicet vel ex fermentatione, vel ex acidissimarum particularum occurſu, ex lymphæ, feri per lymphaticos tubos, & membranarum porositates diversione, ex varicosæ nodositatis obstaculo, ex valvularum inertia, ne dicam flacciditate,

exque tot ægrotantis naturæ characteribus ; quibus intestinus , & progressivus motus sufflaminatur , necessariumque intercipitur æquilibrium ? Quibus in proxime morituro suppositis , ubi dissoluto spiritu , cadaver incipit frigescere , sanguis non solum ob externa , ut tu docte memoras , accidentia , sed interne indita , & mechanica vi , loco moveri , & poterit , & probabiliter debet . Primo enim quiescente cordis motu , sublato in cruorem impulsu , arteriæ omnes in axim niti , & coire debent , proindeque contentus sanguis in magis hiantes , proximiores canales exprimetur , vel retrogrado itinere caput , aut cor ipsum petet , vel proximas subibit venas , illosque morbos simulabit , quos ante obitum factos , ut ais , autumant nimis creduli sectatores . Secundo , in capite , in thorace , in artubus , ubi alioquin viscera , glandulæ , utriculi , & muscoli omnes , ab æthereæ , flatulentæ , & nitrosæ indolis spiritibus distendebantur , non oculi ictu , præcipue in morte violenta , aut sollicita , dissipabuntur , sed pedetentim , & a parte post partem , superstite post mortem motu , ut in mutilatis flutis , & viperis , earundemque fibris solemne est ; ideoque in proximis , in collateralibus partibus aliæ , atque aliæ adhæssiones , & contactus efficientur ; ob quos invios ipsos locos sanguis subire , ne dicam quærere poterit . Tertio , affectum aliquod in prævia jam ægritudine viscus , aut ex e longo materiæ peccantis decubitu , aut ex jam abrasis , & diloricatis ab acrescente sanguine vasorum tunicis , tabescere , & marcescere poterit , tantummodo tot post mortem horis ; ideo fractis hic illinc corruptorum solidorum repagulis , & sufflaminibus , multi fieri possunt secundum mechanicas leges sanguinis motus , qui iterum ratione impetus quietum alibi sanguinem commoveant : quod quidem apertum fit ex liquidorum gurgite , qui post mortem per œsophagum , aut asperam arteriam eructatur , aut ex fractis ipsius feretri clavis , ob enormem externam totius corporis enflationem , & tumefactionem ; aut denique ab effossis ex humo cadaveribus ; in quibus multæ novitates conspiciuntur , quas quies , varii putrefactionis gradus , & tumulus produxerunt .

Ex his etiam perbelle fluit rationum apparatus ad statuendam tuam hypothesim , in secunda epistola expositam ; num scilicet polyposa congeries , præcipue circa cordis thalamum , etiam post mortem cumulari , & firmari possit : ruente doctrina tot celeberrimorum Virorum , qui sibi , & bonis pecudibus in verba

ba magistri jurantibus , suaferunt hunc vel illum polypum , dum Æger vivebat , aut ab utero contractum , aut florente ætate genitum , fati vadimonium accersisse . Circa quod , ut candidè , Vir ornatissime , opinionem meam tibi aperiam , utique sentirem , utrumque effectum posse contingere ; ita tamen ut Clinicus , qui & ægritudini , & sectioni cadaveris interfuit , probabiliter citra erroris periculum decernere possit , num polypus morbum produxerit , concomitatus fuerit , aut mortem secutus sit . Etenim , quis non videt , a variis pulsuum anomalis , a lipothymiis , a cordis palpitatione , & tremore , ex crurum œdemate , ceterisque solidorum vitio symptomatis , cuilibet remedio reluctantis , nulla intercedente liquidorum dyscrasia , contumacem , & in dies auctum morbum , singulari illa accedente signorum syndrome , quam graphice delineavit magnus Macoppe , non nisi a solidata , magnisque vasis adhærente , polyposa concretione , sanguinis commercium intercipiente , vitæque fontem suffocante , pendere ? Hæc itaque omnia si præcesserint , sique polypus pertinaciter adhærendo , altas jecit radices , si canaliculis variegatur tunicatis in ipsas arterias , aut venas hiantibus , si communes habeat cum canali , aut viscere , cui affigitur , membranas , & fibras analogo concentu distributas , si defunt pone corrivata sanguinis quantitas , ejusdemque grumi , potiusque in distans idem concreverit , si ad naturam carnis , aut calli accedat , si propinqua vasa in amplitudinem extensa , corrosa , aut quomodocumque modo violata fuerint ; si adstantes membranosæ partes diu compressæ loco cesserint , sique ante , vel post polyposum impedimentum , solidus alioquin canalis læsus fuerit , novumque iter hæma sibi paraverit , si denique totum vas non occupet , & cum colore rubello macerationi integer resiliat ; tunc certe ante obitum extitisse statuentum est (1) . Sin vero tempore ægritudinis nulla unquam cordis anxietas , & morbosa vicissitudo contigerit , & concretio veluti insulata sit , aut saltem parum adhærens , membranosis quidem filamentis variegata , & albis tunicis divisa , aut cooperta , sed tamen intersint sanguinis grumi , iique obscuri , & friabiles , ideoque levi frictione a reliquo concreto abscedant , & reli-

(1) Polyporum generationem ante postremos vitæ dies (quibus excitari tantum putant) enatam abunde demonstrant symptomata , & læsiones , longo etiam tempore ante factum manifestata , præcordiorum scilicet angustia ,

pulsus vibratus , & intermittens , vasa in jugulo dilatata , frequens animi defectus , brachii torpor , pulsus obscuritas in eodem , & in stereno spasmodicus dolor non semel observatus &c. Marcelli Malpighii Opera postuma pag. 45.

& reliquo proxime circumstanti sanguini similes sint, & albidiusculæ tunicæ, & pelliculæ in reliquo etiam sanguine appareant, & dum extremus instabat dies, acidum in sanguine dominatum habuerit, tunc & eo casu suspicandum summopere est pseudo-polyposam molem tantummodo post obitum coagulata fuisse; licet non iri possit inficias, præcedenti mortem polypo posteriorem polypum subinde adjunctum etiam fuisse, & vivam olim concretionem cum mortua repente facta coalescere, quo casu perfecte constare etiam possent differentiæ omnes, quæ utramque concretionem circumscribunt (1).

Quod autem etiam sine vita polypea moles solidari in vasis possit, præter tot experimenta, & clarissimorum Virorum effata, quæ apte in eruditissimo opere adducis, apprime confirmatur, sumto documento ex mustaceis, vinosis, lacteis, ceterisque bene multis, media pyrofi, fermentationibus, quibus, sublata ignis vita, quiescentibus, secundum mechanicas effervescentiæ, putrefactionis, & separationis periodos, illic offa separatur, illic nubecula ascendit, & subtilior tela totum operit liquorem, illic crystalli, & caput mortuum deponuntur. Quia vero & in sanguine multigena latet particularum indoles, cur dissipato jam spiritu, ex superstite in venis sulphure, salibus, acido, lentore, tartaro, aut quacumque alia hujusce farinæ vi, ubique, sed præcipue in vasis majoribus, non poterit sanguis tali modo coacervari, ut, concurrentibus enunciatis causis, solidi naturam acquirat, & polyposam molem repræsentet?

Si quis autem aut præconceptis doctrinis obcoecatus, aut a naturæ miraculis alienus, pervicaciter adhuc hæreret, num hæc fieri possint, adeat Nosodochia, sequatur Phlebotomos; videbit enim ex icta vena profluentem sanguinem, licet in subiecto vase aqua calente dilutum, & vitæ usura privatum, attamen hinc inde congregari, & in mucosa, alba, nunc varie colorata filamenta coire, nunc in catarrhales, & gummosas massulas, pressioni resistentes, abscedere. Videbit aliquando in inflammationibus, in plethora, inque cacochymiis albam illam crustam, in matula supra sanguinem coacervatam, ad flavum, & viridiusculum colorem interdum inclinantem, quæ ipsos utres interdum superat in duritie, ut paucis abhinc annis

(1) Videndæ sunt super hac re Observationes Pathologico-Therapeuticae Christiani Friderici Joerdens.

nis nobis observare contigit in sanguine ex vena Patricii Veneti Jo: Aloyfii Falieri, dira arthritide laborantis, in quo cumulata in superficie crusta, ad tantam firmitudinem solidata pervenit, ut, licet calami medietatem in magnitudine non superaret, attamen in argenteo catino cultro scindi vix potuerit; nobiscum stupente docto Viro Joanne Paulo Guadaneo, qui curationi adstabat.

Quoties igitur exposita principia, & effectus in sanguine latent, eaque majora a postrema ægritudine, aut a violenta mortis causa producuntur: quoties non ab aere, qui semper, aut frequentius crustam produceret; sed ab inditis, & latentibus in hæmate causis, tot metamorphoses excitantur, fateri necesse est, posse etiam mucosa illa, albaque filamenta in arteriis, & venis congregi, crassamentosas sanguinis massulas allicere, & irretire; ita ut concurrente loci, & circumstantium solidorum aptitudine, & in liquidis fermentationis, & putrefactionis gradu, novum, duriusculum productum efficiatur ad polyposam naturam accedens.

Parce interea, Vir eruditissime, si epistolæ limites transgressus sum. Nec credas, hoc ab addendi, aut innovandi ardore evenisse; sed potius ab instante propensione, & vi tibi morem gerendi, & confirmandi propositiones tuas.

Si vero serotinæ meæ perveniunt grates, adjectam, & colligatam habes rationem, meas dissertationes nempe, quas acri judicio tuo submitto; non enim æquum mihi videbatur, sola pagella beneficium rependere, sed publicam expectare lucem opusculi mei satius duxi, illudque dono dare; ut quamvis mea, incomposito stylo scriptitata, a tuis graphice, & summa cum doctrina exaratis, summopere differant; attamen servaretur debitum saltem in donorum specie, & pondere, æquilibrium. Pereat tamen hæc lex, & mercatoribus relicta imposterum a nobis procul abeat; imo Coelites faxint, ut ipse primus in re magni momenti tuis jussibus parere possim, ac tibi jugia, & si fas est dicere, in æternum duratura, meæ observantiæ testimonia præstare. Vale.

Præclarissimo Medico

FRANCISCO RONCALLI
PAROLINO

ANDREAS PASTA

S. P. D.

O Gratas mihi tuas literas ! O elegantiam ! O amorem , & miram humanitatem ! Quibus sane neque me quid unquam delectavit magis , neque libentius legi . Quid enim mihi jucundius accidere poterat , quam a Francisco Roncalli laudari , cujus nomen non modo in urbe Brixia , sed etiam in aliis florentissimis urbibus celebratur ? Quas utique laudes etsi mihi non deberi certo sciam , tibi tamen habeo gratias de ista tam liberali erga me voluntate , quam in animo assidue feram , dum spiritu fruor . Verum , ut de meo libro loquar , nihil in eo præclarum esse cognosco , nihil singulare , nihil laude dignum , mendosa & obscura inesse plurima ; ingenium plane desiderari , atque doctrinam . Interim , Vir doctissime , me perite , ornatæque scripsisse dicis . Tu quidem vel officiose admodum dicis , vel

ut pueris olim dant crustula blandi

Doctores , elementa velint ut discere prima .

Id , quidquid est , me fecisse non pœnitet ; nec si essem facturum ab incæpto desisterem . Siquidem placuit conatus hic meus sapientissimo Viro Joanni Baptista Morgagno Præceptori quondam meo ; placuit doctissimo Petro Antonio Michelotto , mihiq; , dum in vivis esset , amicissimo ; neque displicuisse reor Friderico Ottoni Menckenio , Viro eruditissimo , studiorum æstimatori æquissimo , dum opusculi mei in Actis Lipsiensibus specimen summa fide , diligentia , atque humanitate confectum præbuit . Quid multis opus ?

Venio nunc ad ea , quæ non minus doctè , quam humaniter partim addis , partim obiicis primis meis , & alteris literis . Velim tamen intelligas , me ideo ad hæc respondere , quod vereor , ne tibi plus tacendo displiceam , quam scribendo . Mihi igitur liceat duo tanquam postulata præmittere , quorum primum erit : vitam consistere in projectili circularique motu sanguinis ope musculi cordis , & arteriarum sic , ut , cessante hujusmodi motu , vita quoque

que finiatur. Alterum : venarum sanguinem ab arterioso sanguine ita versus cor urgeri , ut sine arteriosi sanguinis impulsu sanguis venarum ad cor redire non possit .

His positis , vix ac ne vix quidem assequor , cur maxima pars sanguinis , si crassus fuerit , immorari post mortem in arteriis debeat : secus in venis , si tenuis . Nam si in evanescentibus arteriis , ita vis cogi sanguinem , ut obturatis earundem extremitatibus , nullus in venas aditus sanguini pateat , venarum sanguis non redibit ad cor ex postul. 2. : ideoque nec exhaurientur venæ sanguine : interim sublata sanguinis circuitione , morietur extemplo animal ex postul. 1. Sin a concrecente in arteriis sanguine , sic dimidium orificii coni verticis obstruatur , ut dimidia dumtaxat pars sanguinis ex arteriis pellatur in venas , quis non videt , dimidiato impulsu latum in venis sanguinem , effundi quoque in cordis ventriculos debere quantitate impulsui proportionali : indeque nec exhauriri venas , nec impleri arterias maxima parte sanguinis ? Eisdemque rationibus , atque argumentis utendum arbitror , si vel propter convulsionem , vel ariditatem , vel compressionem , & similia , minimarum arteriarum oscula impervia omnino fuerint , aut fere impervia transeunti sanguini ex arteriis in venas . Quod si accidat , ut os aortæ sit quasi osseum , aut infarctum , aut compressum , & irradianti spiritu orbem , impressum , qualiscumque sit , a corde motum non suscipiat , susceptumve oblongatæ arteriæ peristalticum pulsum , & undulationem promovendo non tradat : si , inquam , os aortæ sit quasi osseum , alterum duorum sequi oportere crediderim : nimirum vel sanguinem a solo cordis motu circumagi (quemadmodum sibi persuasum habuit ille , qui dixerat : sanguinem , etiam feriantibus arteriarum pressuris , non interrupto adhuc flumine per solam cordis virtutem , minori quamquam passu commeari posse , non secus ac navim medietate subtracta remorum impellentium ,) vel ex pulsationis arteriarum cessatione motum sanguinis circularem cum vita finiri . Quod pariter eventurum suspicarer , si propter infarctum , compressumve os aortæ , arteriarum pulsatio desinat .

At si velimus , pertenuem dissolutumque esse sanguinem , inertes venarum valvulas , varicesque adesse insignes , quid tum postea ? Nunquid universus sanguis profluet per patentes , ut inquis , anastomoses , ex arteriis in venas ? Mea quidem sententia , nequaquam . Quippe nihil plus sanguinis mihi videtur ferri ex arteriis in venas debere , quam quod una arteriarum contractione expelli

potest , aliter implerentur rursus arteria sanguine , ut initio editæ primæ epistolæ conatus sum probare . Id autem sanguinis , quod una tantum contractione excluditur , si partem maximam sanguinis non constituit in sanis , quanto minus in morientibus , tibi considerandum relinquo .

Quin jam ea ipsa contractione fortasse minus sanguinis expelletur in venas , quum διάλυσις in sanguine fuerit . Equidem ad projectilem sanguinis motum non modo cordis , arteriarumque actionem conducere censeo , sed etiam renixum partium sanguinis , quem cum fibra sanguinis potissimum præstent , eaque in tenui dissolutoque sanguine , si non desunt , certe exiles admodum sunt , & minime elastica ; manifestum est , cordis , arteriarumque actioni vix reniti posse sanguinem , cui insit διάλυσις . His si accesserit valvularum venarum inertia , varicumque magnitudo , ac numerus , minus adhuc in arteriis moveri sanguinem , æquum est arbitrari , eo quia arterias tum venosi sanguinis resistantiam , tum valvularum in venis , varicumque momentum superare necesse sit .

Sed rationi quoque experimenta respondent . Nam eorum qui ex pleuriticis , aut peripneumoniacis morbis intereunt ; quorum quidem sanguis crassus admodum est , & polyposus , fere polypea frustula glomeresque oblongos tam in arteriis cordi proximis , quam in venis offendimus . Idque commune esse plerumque deprehendi iis quoque , qui crustosum nacti sanguinem , aliis affecti morbis perierunt . Sic grassantibus annis proxime præteritis mali moris febribus , atque variolis fateri possum , me nunquam tantum sanguinis in venis cadaverum sectione vidisse , ut partem sanguinis maximam constitueret , quamvis summa διάλυσις in sanguine dominaretur .

Pergis : ubi dissoluto spiritu cadaver incipit frigescere , sanguis non solum ob externa , ut tu docte memoras , accidentia , sed interne indita , & mechanica vi loco moveri & poterit , & probabiliter debebit . Equidem cum in ea sententia fuerim , ut crederem , ea contractione , quæ circulari sanguinis motui finem imponit , vitam etiam extinguere ; id antequam cadaver frigescere incipiat accidere (nisi eo morbo pereat , in quibus æger , antequam moriatur , frigere solet) corque potius ultimo contrahi , quam arterias , credidi , quæ neque cum cordis robore , neque crassitie sunt conferenda .

Verum sit ultima arteriarum contractio , qua perit animal ; eaque sanguis sursum deorsum proiciatur , ante , retro , in proximas ,
aut

aut longinquas partes, nam hæc nihil moror; at si sanguis ea ipsa contractione sursum versum pellatur in vasa plano perpendiculariter insistentia, aut quoquomodo elevata, haudquaquam ibi consistere, aut ibi concreescere, ajo, quo projectus pervenerat, sed deorsum prius fluere motione naturali a gravitate pendente, quam coagulari, & frigesceat incipiat. Cumque in vasa desluat omni prorsus renixu expertia, aut fere omni, nihil subest mirari, eadem ipsa vasa, ac præsertim venas, cordisque auriculas a sanguinis proruentis vi, ac pondere sæpe adeo dilatari post mortem, ut plerisque dilatata multo ante obitum fuisse videantur.

Ceterum haudquaquam mihi in animo fuerat, in contractiori epistola, in qua vides, experimenta, & observationes non esse paucas, verba vero, & rationes sæpe consulto prætermittas, de omnibus motibus agere, quibus sanguis post mortem, cum antequam coeat, tum postquam coiverit, cieri potest; neque causas percurrere singulas, quæ gignunt motus. Quid enim aliud esset, quam crambem recoquere, longioremque epistolam fere sine ulla utilitate facere? Id erudite ab aliis præstitum, iisque præcipue, qui de cadaverum cruentatione scripsere. Placuit enim mihi, motum sanguinis post mortem detegere, qui, ut fiat, neque certa quadam indiget constitutione sanguinis, neque aeris qualitate, neque materierum peccantium decubitu: neque necesse est, viscus aliquod inflammari, mole augeri, aut contra tabescere: neque malignos morbos præcedere, neque ad fermentationes, neque ad putrefactiones confugere, sed semper eodemque modo fieri deprehenditur. Hunc igitur motum brevibus illustrare, ejusdemque utilitates adducere, conatus sum: tum eorum meminisse, quæ sanguinis descensum post mortem sæpe in quibusdam vasis minuire, interdum quoque ex toto prohibere consueverunt. Ex his autem, quas enarravi, causis vasa sanguinis comprimentibus, facilem fore aditum ad plerasque alias eruendas existimaui: nimirum materierum supra vasa aggregationem, veluti puris, effusi sanguinis, aquarum; viscerum incrementum, ossa, lapides, & alia permulta.

At tu interim causam aliam enumeras, sanguinis descensum alicubi impediens, ubi ais: in plerisque partibus non ictu oculi, præcipue in morte violenta, aut sollicita, dissipari puto spiritus, sed pedetentim, & a parte post partem, superstitæ post mortem motu, ut in mutilatis, flutis, & viperis, earundemque fibris, solemne est: hinc adhesiones, & contactus effici delabenti restituros sanguini. Ego quidem agre admodum intelligo, quo-

modo quidam fibrarum motus , vel potius tremores naturalem ultimam cordis contractionem secuti (cujusmodi sunt , quos Harvejus in dextera cordis auricula , in vena cava Lovverus deprehendit .) Quomodo , inquam , possint vim atque pondus descendantis sanguinis superare ? Equidem pluribus dissectis canibus , laqueo enectis , nunquam hac de causa prohibitum sanguinis descensum fuisse memini , sic ut verisimile esse dixerim , concuti quidem sanguinem , at sursum pelli his fibrarum tremoribus , aut prohiberi ne descendat , difficulter posse . Id dictum esse volo de vasis majoribus , qui oculorum aciem non effugiunt , subiicique cultro possunt : Nam de sanguinis descensu in vasa minima , inque sanguiferas fibras , præstans ob oculos quotidie fere exemplum habemus apud culinarias mulierculas , coquosque , qui , ut albidioribus carnibus mensas ornent , gallinas enectas , seque se concutientes suspendunt pedibus : quo fit ut universus sanguis circa caput collumque congeratur : quamvis , si eodem supplicii genere homo , vel quadrupes necaretur , dicere ausim , in his fibrarum motus post mortem longe minores fore , quam gallinarum .

Non enim is sum qui credam , dormientem Hispanum abscisso capite surrexisse , ensẽ enudasse , bisque , aut ter circumduxisse , priusquam in terram concideret : neque quendam alium extracto corde caput expedite movisse , adstantes torvo vultu inspexisse , & cor suum accuratius contemplatum esse , donec caput amputaretur : neque divisos supplicii causa Ægyptios , ignique impositos per horæ quadrantem vixisse , agnovisse , & responsa dedisse : neque vervecem obtruncato capite progressum fuisse ; neque ex aris victimas eductis visceribus . Nam inter miracula pono , quæ refert Surius de D. Proculo Bononiensi milite , de D. Dionysio Areopagita , & D. Albano Kornmannus , de D. Domneone nostro Mutius , aliisque , qui recisum proprium caput manibus tulisse dicuntur : sint licet , qui existiment id non divinitus factum esse , sed ex Galliis profectum fuisse . Mos enim fuerat apud pictores , sculptoresque Gallos recisum caput in trunci manibus ponere , uti Itali palmam solent , tanquam signum martirii .

Ceterum anguillas , viperasque in frustra dissectas , scolopendras , stelliones , polypos , cyprinosque pisces , aliosque diutius moveri , verissimum est . Quin recisum viperae caput non aliter mordere , ac si corpori conjungeretur Reditus tradidit , quod Charas quoque observavit in descriptione viperae . Crabrones vero ablato capite volare , muscasque quasdam majores non volare modo , sed etiam genera-

nerare : testudines terrestres per plures menses ambulare , credant , qui volunt .

Ventum modo est ad alteram epistolam meam , in qua mihi tuam , Vir doctissime , sententiam aperis , ratus cordis polypos tum ante , tum post mortem fieri . Quis , enim inquis , non videt a variis pulsuum anomaliis , a lipothymiis , a cordis palpitatione , & tremore , nulla intercedente liquidorum dyscrasia , contumacem morbum a polyposa concretione pendere ? Dic mihi sodes , cur rebus sic stantibus pendere nequit morbus ab anevrismate aortæ , cordisve ? An num quia magnus Macoppe sic graphice polypi signa descripserit , ut anevrismati aortæ convenire non possint ? Legas , obsecro , Roncalle humanissime , quæ literis tradidi §. V. mea , de qua agitur , epistola pag. 21. & seq.

Nulla , addis , intercedente liquidorum dyscrasia . Utinam adeo exploratam & perspectam fluidorum naturam haberemus , ut eorundem *ἰνυρσία* innotesceret . At quomodo in particulis fluida componentibus pares proportionibus , & vires agnoverimus , si pleraque earum sunt impervia sensibus ; neque satis convenit inter Physiologos aliarum , quæ sunt sensibus obvia , de natura & viribus ? Sin nulla intercedente liquidorum dyscrasia , velis intelligam , sanguinem nulla per morbum crusta obduci , adeoque affirmare non dubites , crusta in sanguine non apparente , ortum ante mortem fuisse polypum , quid tum prohibet , quominus respondeam , aut forte non eductum sanguinem iis cautionibus , aut iis similibus , quas recensui §. XV. pag. 61. & seq. , aut semel tantum fuisse elicitum ? Nam fieri omnino potest , ut , adhibitis licet cautionibus , crusta sanguinis interdum fallat , præcipue cum parca fuerit , cum permulta sint , dum sanguis mittitur , quæ eandem impediunt , quæ in cadavere quieti tradito desiderantur : ut enim non elicitur crustosus per morbum sanguis , quin occurrant in cadaveribus polypi ; quemadmodum §. XVI. ejusdem epistola adnotavi , ita vix unquam offendi eductum sine crusta sanguinem , in quorum cadaveribus apparuerint polypi : qua sane crusta laborasse Patini quoque sanguinem in morbo missum legimus in fine §. III. epistola cl. Macoppe .

Transis deinde ad polypum ipsum , ejusdemque naturam circumscribens , eum primo existimas ante mortem natum , qui præter enarrata superius symptomata , pertinaciter adhærendo altas jecit radices . Hoc equidem tum accidere arbitror , cum is cordis positus fuerit , ut elata sursum e sanguine calens adhuc , & fluens crusta ;

sta ; quippe , τὴν μὲν αὖ Τριπλὴν ἦ , in libro qui περὶ σαρκῶν inscribitur , legimus , ὑπὸν ἔχει τὸ ἄμα ; se se intra cordis columnas , lacertulos parietumque forveas infert , aut intra arteriarum asperitates : ubi mox fortiori nexu coit , utique si robustis fibris composita fuerit , contentumque intus serum expresserit ; non aliter atque in educto sanguine facere consuevisse , dictum est in epistola .

Post addis , si canaliculis variegatur tunicatis &c. ; tum , si communes habeat cum canali , aut viscere cui affigitur , membranas , & fibras analogo concentu distributas . Ad canaliculos quod attinet , cum tunicatos appellaveris , valde vereor , ne inter vasa sanguinis sint enumerandi ; quæ nec in polypis unquam vidit Malpighius ipse , neque Morgagnus , uti videre est in *Adversar. Anat. V. animad. 27. pag. 40.* Ad alterum autem & hic valde metuo , ne polypus communes habens cum canali , aut viscere cui affigitur membranas , & fibras &c. amplius polypus sit appellandus , sed vera canalis , aut visceris excrescentia , qua de non agimus , quamque canaliculis gaudere tunicatis hic illic hianti- bus , ultro concederem .

Tum , si defunt , sequeris , pone derivata sanguinis quantitas , ejusdemque grumi ; potiusque in distans idem concreverit . Fateor , me nunquam vidisse polypos ut ut fibrosos , tunicatos , & duros , cui grumi sanguinis , seu omnis omnino pars grumi , deessent ; licet interdum sanguinis quantitas pone , vel ante delitesceret . Ubi namque polypus grumo laxè adhaeret , nullo negotio ab eodem disjungitur , sedemque mutat ; dum cadaver e lecto aufertur , diversimode flectitur , supra tabulam proicitur , ac parum diligenter diffecatur ; ita tamen ut facile sit intelligere , qua parte grumus a polypo secesserit , cum ejusdem vestigia semper in polypo appareant . *Vid. §. XXII. pag. 73.*

Deinde , si ad naturam , inquis , carnis , aut calli accedat polypus . Profecto mihi certo constat saepe missi sanguinis crustam ad carnis , aut calli naturam accessisse . Hujusmodi fuit , quam clar. Mangettus descripsit in adnotationibus dissertationis Malpighianæ de Polypo cordis , quamque transcriptam leges in §. XX. epistola mea pag. 69. & seq. Quin tu quoque similem mihi visus es deprehendisse in sanguine Patricii Veneti Falieri , in quo cumulata in superficie crusta ad tantam firmitudinem solidata pervenit , ut scindi vix potuerit , atque interdum crustam , parum ante inquis , tibi accidisse mirari , quæ utres ipsos duritie superaret .

Tum , si propinqua vasa , inquis , in amplitudinem extensa
corro-

corrofa , aut quoquomodo violata fuerint ; si adstantes membranofæ partes , diu compressæ , loco cesserint , sique ante vel post polyposum impedimentum solidus alioquin canalis læsus fuerit , novumque iter hæma sibi paraverit . Si propinqua vasa , intelligis , ut arbitror , vasis sectionem , quam polypus obsidet , hujus amplitudo naturali major , hoc est anevryisma si arteria , varix si vena fuerit , mihi videtur signum polypi perquam ambiguum . Quippe isthæc vasorum vitia sine ullo polypo oriri posse manifestum est a fluido erodente , a vi cunei ejusdem impellentis intus contenti , a fibrarum paralyfi , convulsione , contusione &c. Quin Lancisius non polypos statuit causam anevrysmatum , sed magna anevrysmata causam polypi . Idem dicendum arbitror , si vasa corrofa fuerint , aut quoquomodo violata , aut læsa : sin adstantes membranofæ partes diu compressæ loco cesserint , id non posse tribui , nisi arteriarum anevrysmati , aut varicibus venarum intelligo . De sanguine autem novum iter sibi parante , si quis mihi polypum ostenderit iter sanguini præcludentem sic , ut nihil sanguinis trans polypum offenderim , tum universos & singulos polypos ante mortem gigni , jurejurando asseram , dummodo ne vasis positus uti polypus hæserit obliquus fuerit , unde existimare necesse sit , polypum esse crustam sanguinis in suprema grumi parte constitutam . Sed hoc opus , hic labor est .

Si denique , inquis , totum vas non occupet , & cum colore rubello macerationi integer refiliat . Si quod argumentum probat , nullum esse discrimen inter crustam educti sanguinis & cordis polypum , hoc certe , ni fallor , est . Nam in his polypus maxime morem crustæ sequitur . Et primum hæc ubi concreverit , totum vas occupat , quo excipitur : mox in singulas horas contrahitur , quousque contentum intus serum expresserit , propiusque ad centrum accedit . Sic eo crassior deprehenditur polypus , quo propius abest ab interitu sectio cadaveris ; quæ quidem narrata sunt §. XXIII. epistola , pag. 74. Deinde crustam omnem , quæ speciem carnis exhibet , integram macerationi restitisse novi , factò periculo macerationis quadraginta dierum in aqua simplici , addita ebullitione in singulos dies quatuor horarum : coloremque rubrum ex punctis sanguineis profectum non prius amisisse , quam polypus fecerat , ex cadavere sumptus , cujus crusta sanguinis fuerat , eodemque modo atque igne affectus . Quæ confirmare videntur Malpighii sententiam dicentis , crustam missi sanguinis persimilia habere polypi phænomena ; & Villisii , consimilem omnino substantan-

stantiam nancisci cum concretionibus polyposis ; quæ literis tradita sunt in §. XVIII. epistola pag. 66.

His igitur satis arbitror , me tuis respondisse difficultatibus : sed interim manent , quæ de acido in sanguine dominante , polypumque post mortem interdum creante dicis ; quæque insuper adducis argumenta ex mustaceis desumpta , vinosis , lacteis , ceterisque fermentationibus . Ad primum quod attinet , non indigna prorsus existimo , quæ reposui in §. X. epistola pag. 37. 38. 39. Quæque humaniter , ut soles , legas velim . Ad alterum , quod spectat , respondeo : naturam in efficiendis polypis nihil omnino indigere , neque uti chymicis viribus . Et quamvis adsint in sanguine pleræque crassa , tartarea , sulphurea , salinaque particula , harum vires in polypis constructione natura non adhibet . Sola partium a partibus secessione negotium perficitur , sola lege tutissima gravium . Quæ sane secessio partium a partibus tum incipit in sanguine fieri , cum ejusdem projectitius motus a corde arteriisque profectus , uti & is , quem fluminis diximus , deserint . Vid. §. XVI. pag. 63. & seq. Quod si sola partium a partibus secessione crustam in misso sanguine fieri nemo ibit inficias ; quid causa est , cur non velis , eadem prorsus arte fieri polypos in cadaverum venis , arteriisque ? Gaudet namque maxime simplicitate natura ; quæque demonstrari queunt datis notis æque , ac simplicibus , non sunt exponenda ignotis , atque obscuris .

Ut autem certo scias hoc uno modo , neque aliter excitari in cadaveribus polypos , præter enarratam ante , & a summis Viris comprobata similitudinem inter crustam educti sanguinis , & cordis polypum , inspice situm polypi in cadaveribus reperti , cujuscumque sit indolis , duritiei , ac roboris ; cernes profecto semper occupare supremam grumi sedem , non positui in quo cadaver dissectatur respondentem , sed ei in quo mortuus homo fuerit re ferme refrigeratus . Vid. §. XXII. pag. 73. Quid quæris ? Certe aut falsa loquor ; aut si vera , fatearis necesse est , polypum cujuscumque generis , quocumque prægresso morbo , semper supremam grumi sedem occupantem , crustam esse sanguinis in cadaveribus coacti , vasorum figuram nactam , in quibus eadem ipsa coiverit .

Ac si forte accadat , ut propter ea , quæ scripta sunt §. XXII. hujus rei veritas in humanis cadaveribus non semper , nec ubique statim appareat , scias velim , eam in canibus , qui crustosum habent sanguinem , elucescere , modo capite suspendantur , aut pedibus . In utroque enim corporis positu nullo negotio statim invenies oculis-

oculisque palpabis polypos in suprema grumi sede sitos tum in arteriis, tum in venis. Hæc si minus vera esse comperies, me malum hominem, me impostorem, si dixeris, non erubescam, nec moleste feram.

En absoluta tota pagina, Roncalle humanissime: si difficultates minus sunt absolute, fortasse dies ipsa faciet, ut dilucide pateant, quæ satis explicare non valui. Responsiones autem meas multum fuisse prorogatas non e re mea fuit, sed inclyta Monialis Erminia Panzerina, quæ me gravibus ærumnis tuis adeo percussit, ut irrigarem lacrymis, quæ nunc scribo. Quamobrem, ne tristitia tua longius ducatur, quæ salutem quoque tuam magno Reipublicæ literariæ damno in discrimen adduceret, tibi a Cælesti Medico auxilia primum exopto; deinde a virtute tua, quæ cum in omnibus scriptis tuis emineat, tum vel maxime in editis postremis dissertationibus mihi dono missis, elucet: pro quibus sane, & pro ea, quæ me in eo opere nominare dignatus es humanitate, gratias ago maximas, semperque agam, quoad vita perfruar. Eximiam autem eruditionem tuam in medicis, & philosophicis rebus acerrimo, ac severissimo judicio conjunctam mirari non desinam. Vale; tuamque valetudinem, meque addictissimum famulum, diligenter cura.

Bergomi Idibus Novembris 1740.

JOANNI BAPTISTÆ MORGAGNI

In Patavino Gymnasio Primario Anatomes Professori,
& Præfidi

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

MAGNI tui nominis fama, Vir Illustrissime, summa tua humanitas, qua olim nostras, qualescumque fuerint, elucubrationes comiter suscepisti, tuisque literis probare dignatus es, prompta demum, & sapientissima responsa, ne dicam oracula, quoties de difficillimo aliquo morbo agebatur, licet huic munusculo viam quodammodo sternere videantur; attamen si te primariam olim fuisse Bononiensis Instituti columnam, nunc vero magnum esse decus memineris, si epistolam nuncupatoriam nostri operis fronti præpositam inspicias, ne hilum quidem dubitabis, non alio mea consilia spectare, nisi ut tibi soli, & domino, & sodali privatis hisce literis facrem, & voveam, quod dudum publico testimonio in grati animi, &

L 1

obse-

obsequii tesseram omnibus ex Academia obtuli. Quoniam vero rationum momenta, quæ me ad id faciendum impulerunt jam in ipsa dedicatione explicata sunt, quin illa tibi refricem, aperte vides singulariter a te, qui in physicis es omniscius, expectari de dissertationibus meis iudicium posse. Ad tertiam tamen quod attinet, anatomicis experimentis, & doctrinis, in quibus principatum tenes, quodammodo exaratam, non me credas, ad canenda miracula proclivem, neque mearum hypothesium adeo philautum, ut illas ampullose extra naturæ regna, & Physices confinia novatoris, & portentiferi Viri nomen affectans, transducere velim, a qua potius propensione toto cœlo alienus, ab ipsa natura comparatus sum; sed ex animi sententia dicere debui, non cur, quomodo, aut quando acus intrusæ fuerint, sed dicere, inquam, debui, quod vidi, quodque hisce manibus tetigi. Tu, qui tot cadavera secasti, totque sectionibus præfuisi, nihilque, quasi dixero, ignoras, quod veterum anatomicorum solertia detexit, me docere poteris, num obvia, aut rarissima sint, quæ reperi, num vera, quæ exposui, numque amicum adeo fœdus cum musculosarum partium villis, tenuibusque nervearum fibellarum ordinibus, rubiginosum ferrum ineat, ut non uno, vel duobus locis secubare, (quod de extraneis corporibus in corpore quandoque visum est,) sed centenis, vel decussatim quiescere, absque vel minimo communium integumentorum, & musculorum abdominis vitio, tam facili negotio possit (1).

Faxint interea Superi, ut, qualiacumque sint, nostra tibi arrideant meditamina, & velint, ut diu omnium votis sis superstes. Vale.

FRAN-

(1) Nam tantum abest, ut hoc fieri possit, ut natura ne pilum quidem, aut minutulum quodvis aliud corpusculum cicatrice inclusum tolerare, aut pati possit. Nec vero par ratio est globuli plumbei, qui in corpus impulsus ille ad multos annos cunctari cernitur sine Ægri noxa: nam & familiaritas qua-

dam plumbo cum humano corpore intercedit, & tamen id tandem nisi opposita carnis, aut ligamenti, aut tendinis, aut similis alterius substantia densitas impediatur, a natura peregrini omnis corporis impatiens foras protrahitur. Ambrosius Paræus. Lib. IX. pag. 295.

FRANCISCO RONCALLI PAROLINO

Viro Clarissimo

JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS

S. P. D.

R Eddite mihi sunt literæ , & Dissertationes tuæ , Vir clarissime , summa illa erga me humanitate plena , hæc vero , quantum adhuc potui ex tertia cognoscere , non vulgaria , imo rarissima quædam , & fortasse inaudita complectentes . Etsi enim non tantum mihi sumo , ut quæ ad meam facultatem attinent , omnia & legisse , & meminisse me , credam ; at pleraque certe ut mihi ne incognita essent , multam ab adolescentia usque operam posui . Tamen quæ de istis acubus scribis , sive numerum , sive sedes , sive cetera attendam , non modo ipse non inveni ; sed neque alium quenquam legisse videor , qui ab se inventa commemoraverit . Quo magis tibi & gratulor , & gratias ago , hasque eo cumulatiores , quod amicum tuum de me iudicium cum publicis , tum privatis scriptis , quæ tua est humanitas , significaveris . Deumque Opt. Max. veneror , ut te incolumem servet , faxitque , ut quam diutissime & rem medicam ornare , & me redamantem amare possis .

Patavio XIII. Kal. Sextiles 1740.

ILLUSTRISSIMO , DOCTISSIMOQUE VIRO
PHILIPPO DE VIOLANTI
REGII POLONIARUM PRINCIPIS &c.

Medico , & Consiliario .

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

POSTquam Venetiis te comiter alloquentem audivi , teque , & præcipue Illustrissimo , & Excellentissimo Comite Joseph Cabaleoni de Wackerbart Serenissimi Principis Poloniae primario institutore annuente , Regiam manum mihi fauste (o dies non lapillo , sed adamante obsignanda) deoscu-

lari datum est , semper magis cogitare non destiti , quomodo & factis , & promissis mihi a te in literario commercio officiis respondere , aut exsolvere possem . Sed mea me tenuitas deterrebat , quippe cui adversus tuorum meritorum amplitudinem nunquam paria posse rependere videbatur . Inter has hæsitantis animi difficultates effulsit tandem spes , quod nempe assolent magni Viri humaniter suscipere , & versari in iis , quæ non solum , utpote perfecta , ad bonarum artium propagationem pertinent , verum etiam omnibus acquiescunt , & primo saltem obtutu delectantur , quæ literarium aliquod specimen cum novitate conjunctum habeant . Ideo cum in præsens primum videant lucem Dissertationes nostræ Miscellanæ , æquum duxi illarum exemplar ad te transmittere . Nemo enim magis quam tu judicium ferre potest : cum concredita tibi a Rege Augusto Patre Serenissimi Principis salus & vita jam satis ostendat te in latissimis Germaniæ , Saxonæ , & Poloniarum ditionibus jam jam ad medicæ facultatis apicem evectum , ad quem nil aliud , quam virtus , & doctrina iter aperiunt : adeoque de omni scientia non tantum differere , verum etiam citra erroris periculum recte sancire potes . Et quoniam jam proximum audio ab urbe Veneta discessum tuum , tibi comitem addere nobis placuit Opusculum , ut nunquam penes te deesset meæ observantiæ testimonium . Si in tuis apud exterarum gentes itineribus , præcipue ad rem medicam , quod spectat , aliquid occurreret , quod a vetere praxi , aut a notis inventis distare , & cum artis decore , vel ægrotantium utilitate increbrescere videatur , nos quæso , ut oretenus decrevimus , commonefacere ne pigeat . Sicuti enim singulari regioni singularis competit medendi , ideoque , & purgandi methodus , ut in adjecta prima Dissertatione exposuimus ; ita non adeo erga nostram Italiam philauti sumus , ut dispari argumento libenter non assentiamur , Deum Optimum Maximum multis regnis , populisque sub diverso cœlo peculiaria concessisse , semperque innovari , & florere ingenia , ex quorum mutuis monitis , & reciproca , vel interdum critica vicissitudine ars medica illustratur , atque perficitur . Per me sane dum mens , viresque adierunt , nec summæ tuæ humanitatis obliviscar , nec desinam tua mandata flagrantissime percipere , & ubicumque locorum te certiores de meis obsequiis facere . Vale .

VIRO

VIRO CLARISSIMO

FRANCISCO RONCALLI
PAROLINO

JOANNES BAPTISTA MAZINI

S. D.

DUm sedulo legerem ea, quæ de usu purgantium in aere Brixiano doctè, eleganterque edidisti, & mihi singulari humanitate tribuisti, Vir clarissime, recordatus sum eorum, quæ olim Brixia, medicam Praxim agens, pluries expertus sum: cande itaque, & brevibus refero. Cum res medica postularet expendere massam sanguinis, ut plurimum mihi se obtulit ejusdem crassamentum tenuibus fibrillis compositum, subtilitate quidem, fragilitate, & raritate admirandum. Brixia etenim aquilonem versus altissimis montibus munita frequentissimis nivibus albescit; ab his, quibus prope est civitas, aereo-nitrosa effluvia, quæ frigida aromata a Verulamio de historia vitæ, & mortis dicta sunt, feroci impetu frequenter efflantur: cum vero mechanicae leges doceant effluvia emissa a corporibus suas vires, ac momenta exercere in ratione reciproca quadratorum distantiarum a corporibus, a quibus emanant, nemini obscurum esse poterit, ea densitate, eaque copia aereo-nitrosa elementa Brixianam atmosphæram implere, eaque vi, ac potentia motus, & elateris Brixianorum œsophagum, & pulmones ingredi, & ingressu factò arietare, qua reciproce Brixiani cives aquilonaribus montibus sunt viciniore. Ingressa itaque massam sanguinis occupant, factoque fœdere cum particulis sulphureis, quibus Brixianorum humores ob vina nimis sulphurea eminenter abundant, tota fluidorum massa aquabili, ac naturali quidem, sed majori gradu movetur, ex motu attenuatur, ex attenuatione rarefcit, talique motu, subtilitate, & raritate ut plurimum conservatur.

In hac communi tenuium humorum constitutione, Brixiani æstivis temporibus copiose transpirant, propterea majori, & frequentiori egent alimento, ne languidi collabescant. Si ergo hujusmodi temperies hominum inedia, aut tenuem cibum ferre non possunt sine deliquio, quomodo purgantia ferre poterunt sine periculo? Hisce phenomenon conspirant ulterius aquæ nitrosis particulis frigidissime, quibus potissimum utuntur illi, qui sub aquilonari Brixia plaga vivere

vivere consuescunt ; hæc enim nitrosarum aquarum indoles salinos ventriculi solventes cuneos alte acuit , & auget , ut has aquas cum Hippocrate lib. 6. de Morbis popularibus voraces essem dicturus . Quaso non tadeat vocare pariter in judicium ventriculum , & intestina : hæc habebis plerumque levi muco vestita , ut ab his clare intelligas , cur necessario a purgantibus ladi debeant . Queris majora ? Quis est , qui in aere Brixiano repetitas sustineat phlebotomias , ut sine detrimento , imo cum utilitate ferunt Patavini ? Verum in his frequentissime massa sanguinis alba crusta quodammodo solidescit , quam raro in Brixiano sanguine eris visurus . Purgantia ergo a Brixianis recedant , quorum fluida tenuia , ac fragilia admiramur .

Denique ne pigeat ulterius audire , quæ pluries in ipsis Brixianorum febribus observaveram . Fateor , usum ipsum corticis Peruviani in Brixianis febribus felicem esse solum in iis , in quibus massa sanguinis fibrosa , ac densa magis fuerit ; inanem vero , imo nocuum , ut plurimum esse futurum , in quibus massa sanguinis tenuitate , ac raritate peccaverit ; cum vero massa sanguinis Brixianorum tenuis , ac rara esse soleat , habes , quam raro etiam cortex Peruvianus Brixianorum febribus convenire videatur . Ab his itaque , quæ aeri Brixiano communia sunt , & experta , tanta esse puto verborum tuorum pondera , ut existimem , te contra purgantia cujuscumque generis , quæ solum opportuna sunt , esse consequuturum . Utinam quacumque regione aer , venti , aquæ , herbe , fructus , hominum temperies , artes , & exercitia possent dimetiri , profecto Praxis medica non claudicaret , sed tuto pede iret feliciter , apto Ægrotantium auxilio , & summo Medicorum ornamento . Vale .

JOANNI MARIÆ FINONI

Medicæ Artis candidato

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

QUamvis argumenta , & rationes , quas mihi nudius quartus oretenus graphice exarasti , dulcissime Finone , circa di-
ram ægritudinem , qua sex abhinc mensibus torquetur egregia
mulier N. N. , & tuæ mentis acumini , & ingeniolo meo quo-
dam-

dammodo quadrare visæ sint , attamen post quam mecum ipse iterum cogitavi (ob Patientis merita cogito autem sæpiissime) temperiem , symptomata , terque jam innovatas violentissimarum exacerbationum periodos , semper magis pertimesco ne tantummodo induciæ , non pax fida , obtentæ sint . Ideo paulo fusius tibi nostram aperire sententiam hac epistola volumus , simulque tuam in rusticano aere minervam excitare , ut ab attentiori instituto examine , exque opposita dicendi ratione , tutior semita ad morbi cognitionem pateat .

Nec vero fervidam hepatis constitutionem , irrequieta sulphura , calidumque Patientis , multoties enixæ , temperamentum , perpetratos in victus regimine errores , aut miram , & subitanæ in omnibus peragendis spirituum animalium promptitudinem tibi recinam ; cum hæc omnia a te multoties jam audita , & visa sint , dum necessitudinis erga amicam domum tuæ , & medica optimi Patris munia complebas : sed potius historiam morbi repetendo , pro therapœja illustranda , en habere , quæ meæ menti infideant .

Non ignoras elapsa hyeme , & ingruente , ni fallor , Februario egregiam Patientem correptam repente fuisse quadam cordis suffocatione , lipothymia , & vomitu , primo amurcosi ciborum resstantis in ventriculo farciminis , mox porraceæ & flavæ bilis , ex cujus exitu licet acutus morbus quodammodo mitescere visus fuerit , attamen succedens anorexia , oris amaritudo , sitis , vigiliæ , virium debilitas , dolores abdominis , præcipue circa ventriculi regionem , continua denique continens febris , tertianario interdum rhythmico stipata , nuncque magis , aut minus excandescens , medicam opem postularunt . Qua quidem præstita purgantibus , & per epicrasim aperitivis medicaminibus , mox diluentibus , cichoraceis , & bilem cicurantibus , tandem sanguinis missione , & amygdalarum dulcium succo ad pacandos fermentantium particularum tumultus , tantum abfuit , ut eadem omnia , licet secundum rationem adhibita , optati essent juvaminis , quin potius damna tulerint , & fibrarum omnium irritamentum produxerint . Omissis propterea , volente fato , & jubente Ægra , remediis , & resstantibus solius naturæ viribus delegato curationis opere , transactisque inter januam , & cubiculum Majo , & Aprili , jam scis , quod indefinenter febricitavit , semperque in visceribus latitavit causa , & fermentum illud , quod in liquidis dyscrasiam , in sanguine effer-

effervescentiam , si mavis cum Erasistrato , systema nervosum afficientem , produxit .

Te itaque ulterius non morabor in enumerandis remediis , quæ elapso nuper vere instituta fuere , non rhacoma , non oxymel B. Quercetani , non ammoniaci pilulas , non cordialia temperata memorabo , quæ nunc adhibita , nunc intermissa nullius fuerunt juvaminis ; adeo elapso antea mense ex pedetentim collecto flavæ bilis apparatu , cruda diarrhæa surrexerit , cum torminibus abdominis , deliquiis , lassitudine , semperque magis auctis seroso-flavis dejectionibus , laboriosa profunda respirandi difficultate , vigiliis , bisque in die repetentibus cum aliqua horripilatione paroxysmis , una cum liquidorum omnium dissolutione , ita ut ad compescendum sanguinis motum , & ad spirituum animalium perturbationem moderandam , ad opiata transitus factus fuerit . Quibus obtento somno , & quiete , & aliquatenus domitis violentissimorum symptomatum insultibus (nunquam tamen penitus soluta febre , quæ semper perduravit) dum præteritis diebus e lecto surgit , deambulat , alimenta saltem non odit , & ad oblata se paratam exhibet ; de improvviso sopita jam crudelius revirescunt symptomata , linqui animo incipit , bilis cruda frequentissime deiecitur , & interdum , nobis stupentibus , pura puta , tamquam immediate a cysti fellea proveniens , eructatur , ventriculus iterum cibos abhorret , & juscula tantum admittit , molestam Patienti dolorificam sensationem circa mucronatam infert , abdominalia viscera Medici manui crispata , non sensibilibus obstructa , renituntur , intestina obmurmurant , dolor capitis , cutis ariditas , sitis , lingua aspera , respiratio anhelosa , urina crocea , & quod magis æstimandum , ardens , & peracuta febris nobilis Ægræ vitam ponit in ancipiti . Quoniam vero ob res natas difficillima nobis videbatur eradicativa curatio , & aliqui imorum artuum rigores ab auctis morbosis causis febri le incendium intendi suadebant , ad usum corticis Peruviani , tanquam ad solam sacram anchoram , ventum est , ex cujus mirabili , & specifica vi crudelia symptomata mitescere visa sunt ; superstita tamen levissima febris , quæ nunquam penitus solvitur , & timorem incutit , ne rebellis morbi semina iterum , & crudelius reviviscant .

In arduo autem hoc rerum statu tota difficultas in eo sita est , ut determinetur morbi sedes , ejusque primaria causa nosca-

scatur : in quem finem haud equidem diffitebor , me pluries varia scriptorum systemata circa febrium essentiam ad examen revocasse , methodum illam laudare , & in usum ponere paratus , quæ menti meæ , & Ægrotantis indigentia satisfacere videretur . Et primum vetus humorum in corpore quaternio se obtulit , in quibus licet sanguis culpari posset ; attamen cum febrilis æstus statis horis non semper augeretur , sanguis ab icta vena profiliens pulcher fuerit , sique labefactus alios etiam humores inficere debuisset ; pituita , nec melancholia unquam dominatæ sint , ut multæ circumstantiæ morbum concomitantes , docuerunt , non omnimode Galenica via exarata phænomena explicari , & æquas indicationes erui posse , pro certo habuimus . Hinc ad Helmontianum Gas , ad Archeum irritatum , ad alkali cum acido effervescentiam , ad gastrici ; & pancreatici ichoris fermentantem miscellam , ad naturæ conamen , materiæ morbificæ exterminationem in Ægri salutem omni ope molientis ; denique ad motum asymmetrum mixtionis elementorum massæ sanguinis transitum fecimus (1). Verum enimvero cum omnes hi feбриendi , & febris explicandæ modi quodammodo fluida a naturali crasi abscedentia præcipue respiciant , non adamussim casui nostro , & morbosis explicandis causis apta nobis visa sunt . Etenim si in ventriculo , & mesentericis viis noxia acida latebant , imo adhuc latet amurca , cur tot humectantibus , totque specificis , & moderate extorforiis pharmacis diluta , & exterminata non fuit ? Si sanguis , & quælibet ipsius principia a statu naturali aberrant , ita ut intestino motu peccans ad tarditatem , aut velocitatem inclinet , cur tot remediis nulla unquam quies in liquidis , nulla crisis fuit producta ? cur , si in sanguine , & cum ipso circulantibus fluidis , quinimo ab ipso exeuntibus (*omnia enim unum*) labes est , urina sedimine non oppletur ? cur ad emunctoria , ad cutim , ad fauces , ad cetera omnia excretiones non corrivant ? cur extra acutas , jamque explicatas exacerbationes , viribus pollebat , non admodum excarnis , non enervis , ita ut sanam se dixisset , nisi Medicus , & remota morbi sensatio eandem subjectam tenuisset ? Si demum in sanguine , & humoribus , cur extra acutas periodos , per menses febricula eundem semper ordinem fervavit , quinimo , & dum hæc scribo , servat , absque ulla

M m

exacer-

(1) Ad febris etymologiam , originem , & symptomata quod attinet , videnda est dissertatio Romæ , & Neapoli expensis Bernardini Gessani , nuper scilicet 1740. cusa .

exacerbatione? Profecto ubi humores vel fermentatione, vel miscella peccant, necesse est, ut promiscue se prodant ægrotantis naturæ phænomena, atque ab hac, vel illa circumstantia, & afficiendi modis lumen tandem pro curatione instituenta coruscet.

His omnibus pro veris habitis, ubinam pertinacis chronicæ febris sedes statuetur? Fateor lubens, me supra exaratas liquidorum effervescentias, tanquam vel causam, vel essentiam hujusce febris exhibuisse; sed negare non possum, unicæ bili, ejusdemque particulis, sui juris nimis factis, tot fortasse ærumnas esse referendas. Cum enim ipsa in hoc microcosmo dominatum habeat, & per totum ægritudinis curriculum, nunc concocta, nunc flava, nunc cruda, nunc aliis mixta fœcibus per imos tramites exierit, & occasione paroxysmorum undique in immensam quantitatem exundaverit, non potest, quin tunc totum corpus infecerit, & si morbus non est domitus, etiam nunc inficere possit, simulque fateor, ab hoc præcipue fonte medica nostra tentamina usque in præsens eruta, & in usum posita fuisse.

Sed penitus non acquiesco, iterumque hæreo incertus, Vir humanissime, num ulterius aliquod solidorum vitium lateat. Id enim maxime suadere videtur pertinacia morbi ab adhibitis remediis in pejus ruentis, obtentaque olim quies ab usu opiatorum, oleo amygdalarum dulcium, & china china, quæ ferre semper morbum non curant, sed incantando placant; ex quo fit, ut solida, & fibræ omnes, si vitium habent, ad oscillationis motum faciliores evadant. Ansam huic nostræ assertioni dederunt extispicia, totque observata ab Anatomicis vitia, signanter in multis, ubi dum vivebant, & ægrotabant inter Adstantes Professores ad ravim usque de medicis doctrinis disputatum est, nunc bilem, nunc sanguinem suspectum habendo, quando morbus a vitiata organorum symmetria pendebat.

Idcirco numquam penitus exclusa liquidorum, & præcipue bilis dyscrasia, putarem & in casu nostro solida minoris usus (nulla enim hæcenus pulsuum intermissio, inæqualitas, quæ prope cordis thalamum vitia latere ostendant) hoc est, præcipue circa ventriculum, pancreas, mesenterium, & hepar, vel laxitatem, (sed illa ætas non est), vel potius rigidam duritiem, crispaturam, ne dicam siccitatem, contraxisse; ideoque

que impedito peristaltico , circumpressorio scilicet , canalium motu , mox fatisciente fibrarum , & contractilium villorum vi , nec pari momento , & lege liquidorum motui vivis respondentibus tubis , pereat æquilibrium , febris perseveret .

Num autem præter hæc , jam nimis obvia , & frequentia , mala insit viscerum , & solidorum proportio , ita ut vel canales infarcti , cocuntes , compressi , uno verbo , varicosi , & hydatide laborantes , aut obstructi , & clausi liquidorum com-
meatum difficilem reddant , aut cum violentissimorum paroxysmorum productione penitus intercipient ; vel succrescens polyposa caro , vel aucta glandularum congeries , vel quodcumque aliud extraneum alicui canali adhærens , aut circa fellis folliculum , aut in ipso productum impedimentum , & circuitum , & separationes retardet , & per invios , & præternaturales locos liquida ire cogat , dubitandum non est ; cum tot enata phænomena etiam a solo , sed diverso bilis itinere , & exaltatione pendere probabiliter possint .

At inquires fortasse : quid ergo agendum est ? Agendum , ut morbus semper magis noscatur , *si morbi cognitio primus gradus ad salutem est* . Hujusce enim epistolæ finis non fuit , ut immensam remediorum struem , quod nonnulli faciunt , hinc inde raptam , tibi apponerem , multoque minus te docerem , quem consulere , & venerari gloriatur ; sed potius , ut animum adderem , & incitamentum , quo simul ad majora , ad scientiam scilicet de præsentī morbo , properemus . Age igitur , perge , & elucubrare ne desinas : & si tibi lubet , quando patrios redibis ad lares , in Medico-Physicorum Diatriba , quam nunquam satis laudato consilio , ad Medicinæ cultores optime instituendos , nuper domi suæ erexit Nobilis Vir Aloysius Garbellus Sodalīs noster , & dudum Collegii Medicorum Prior , molestum , atque arduum casum excutiendum propone . Videat urbs , videat amica Patiens nostra molimina ; atque in difficillima arte , nisi quod volumus , saltem quod possumus , grati & solliciti præstemus . Meæ interim tu parce prolixitati , & scias , me nunquam ea , quæ tibi grata erunt , prætermis-
sum . Vale .

Brixia 3. Augusti 1740.

G A S P A R O C U C C H O

FRANCISCUS RONCALLI PAROLINUS

S. P.

EN tandem aliquando, doctissime Cucche, Dissertationes Medico-Physicas ad umbilicum perductas, quarum huic epistolæ adnexum exemplar in obsequii tesseram humillime tibi fisto. Quamvis enim præteritis diebus de fato, deque te ipso summopere conquestus sim (momento enim temporis tuum audiui versus Brixianam urbem adventum, & decessum, quin oretenus potuerim antiquæ nostræ amicitiae foedus confirmare, & de te, carissimo hospite, convictando gaudere) attamen postquam dolens animus, rationibus aditum permisit, tuasque salutationes Nob. Comes Bevilaqua Lazizius nobis porrexerat, & postquam in mentem venit, te esse magni nominis Medicum, ideoque in patria tua urbe a tot Ægrotantibus fortasse expectatum, paulatim me cohibui, artis potius nostræ conditionem deplorans, in qua qui magis ad sciendi apicem pergunt, tanto magis a commoditatibus, & interna pace distant, adeout vix sciamus, quæ optanda sint. Hisce propterea de causis indignatio, quam de te nimis cito abeunte concepi, penitus soluta est, nihilque aliud superest, nisi ut comiter munusculum nostrum suscipias, & subsecivis horis perspicere ne graveris, iussibusque, & mandatis tuis nostræ expectationi satisfacias. Vale.

I N D E X

R E R U M.

A	
A Bortendi proclivitas .	Pag. 97.
Abortus causæ .	ibid.
Abfynthii decoctum curat luem veneream.	71.
Academicus Medicorum congressus in domo Nob. Viri Aloysii Garbelli .	275.
Accessiones vespertinae tabidorum .	129.
Accipiter in oleo succino decoctus, & inunctus suffusionem, & caliginem discutit .	235.
Acetum, & vini spiritus in scirrhis non adhibenda sunt .	39.
Acori semen curat luem veneream .	74.
Acrimonia liquidorum quomodo corrigenda.	78.
Acta Academiae Regiae Parisiensis referunt casum concretionis glandularum intestinum jejunum penitus obstruentis .	172.
Acta Germaniae mentionem faciunt ventriculi penitus scirrhi .	172.
Æger cuncta, quæ scit, circa morbi causas Medico narrare debet .	26.
Ægrorum error in optandis refrigerantibus.	29.
Ægri ab intrusione catheteris abhorrent.	198.
Aer selectus epilepsiam curare potest .	21.
Aer septentrionalis noxius Asthmaticis .	117.
medicatus in Asthmaticis .	122.
quomodo faciendus .	ibid.
ex balsamo <i>Mecca</i> .	ibid.
Aeris selectus in tabidis .	142.
subtilitas in pectoris morbis vitanda.	133.
Ætas Asthmaticorum .	117.
Affectus pruriginosus .	222.
Alimentorum descensus præpeditus .	171.
Alkalia utrum cancrum curare valeant.	151.
Alliot sine ferro cancrum curabat .	ibid.
Parisiis accitus .	ibid.
Allium foeminarum secundas evocat .	87.
Alpago Antonius Medicus Patavii laudatus.	77.
Alaudæ utrum noxiæ .	180.
Alvus lubrica a calculo præservat .	179.
Amarum os signum futuri cancri .	150.
Ammoniacum utile in affectu Asthmatico.	124.
Anglica avena, vulgo, <i>pilata d'Annoyer</i> .	136.
Anglicum sal in ischiadicis laudatum .	160.
Ani sphincter morbo laborans .	215.
Annulus sympathicus .	248.
Antystericum Macoppe .	91.
Apnoea in comitialibus facilis .	10.
Apoplexia in hemiplexiam desinens .	1.
affectæ partes fricandæ .	2.
oleum ruthaceum, & de capparibus partibus syderatis aptandum .	3.
unguentum saponis .	ibid.
Apoplexia, balnea calentia utilia .	3.
a flatibus .	6.
purgantia adhibenda .	3.
futura coronalis quinta essentia rorismarini tangenda .	ibid.
pinguedo muris montani utilis .	ibid.
aqua stibio confecta laudatur .	4.
cornacchini pulvis .	ibid.
mixture Langii antiploetica .	ibid.
absque pulsus mutatione .	5.
Apopletici insultus ab antiquis tibiæ ulceribus exsiccatis .	139.
Aqua antimonialis in impetigine .	32.
ad curationem luis Gallicæ .	63.
lactis in febre hectica .	126.
Aquarum Masini potus .	97.
montanarum qualitates .	133.
Aquæ minerales in affectu pruriginoso laudatæ .	223.
destillatæ ex catellis in scirrbo .	39.
Patavinæ in Asthmaticis .	112.
Arcanum ad curandam ischiadem .	160.
Fulvii Gherli pro curandis scrophulis a Vallisnerio Auctori significatum.	42.
Stephens pro solvendo calculo .	139.
Arena maris in hydropicis laudatur .	112.
Aretæi signa Tabidorum .	128.
Ari radix magnum stomachicum .	111.
Arnaldi de Villanova remedium in epilepsia.	18.
Articulatio nova admirabilis in fracturæ loco nata .	208.
Asthma .	111.
causæ asthma irritantes .	112.
partim siccum, partim humorale .	ibid.
noctis tempore sævit .	ibid.
Patavinæ aquæ in illius cura laudantur.	ibid.
curatio quomodo instituenda .	ibid.
lac suspectum .	ibid.
decoctum utile .	ibid.
herbæ in Asthmaticis adhibendæ.	ibid.
sanguinis missio ex sedalibus venis laudatur .	ibid.
errhina laudantur .	113.
quando ex convulsione, quid agendum.	114.
emulsiones adhibendæ .	ibid.
Asthmaticus sequatur bubulcum necesse est .	115.
boli utiles in Asthmate .	116.
quando sæviat .	117.
diuretica utilia .	123.
remedia Asthmaticum affectum curantia .	124.

Astruc

- Astruc Joannes Gallus de Auctore locutus est . 76.
 Atrabilis micta . 244.
 Avanzini Joseph Florentinus Lectionem Academicam de origine Fontium Auctori misit . 166.
 Auctores, dum vivunt, propria opera corrigere deberent . 60.
 Auctoris methodus in curandis carunculis, & fistulis urethrae, quando laudanda . 59.
 quando suspecta . ibid.
 ejusdem methodus in praescriptione curationis ulcerum antiquorum . 139.
 Auctor super difficili casu ad scribendum excitatur . 53.
 Augustinus se retractavit . 60.
 Avicenna, & Galenus mercurio non utebantur . 70.
 Auris ulcus . 43.
 ex contusione . ibid.
 curatio quomodo facienda . 44.
 Auster mille damna infert . 167.
- B**
- BAlnea calentia in apoplexia laudantur . 4.
 in Asthmaticis utilia . 112.
 Balsiocchi Dominicus laudatus . 207. 221.
 Bello Antonius laudatus . 218.
 ejusdem methodus in curandis ani fistulis, Venetiis oretenus Auctori proposita, suspecta . ibid.
 Belloste pilulae . 62. 174. 210.
 Belzoinum in Asthmaticis . 122.
 Berzi Franciscus laudatus . 218.
 quaedam ipsius non probata . ibid.
 Bertaldi pilulae ad curandam luem veneream . 52.
 menstrua educunt . 87.
 Betonice folia oculorum morbis utilia . 237.
 Betulae succus in fluore albo laudatus . 115.
 Bezoartica in apoplexia . 4.
 Bezoarticum joviale in affectibus hystericis . 99.
 Bilis interdum apoplexiae causa . 1.
 particulis nigris semper scatet . 244.
 longae febris causa . 274.
 variae metamorphoses . ibid.
 Bombycum sericum, arcanum curativum in epilepsia . 21.
 Borghettus Petrus laudatus . 245.
 Bougeaille aquae calculum solvunt . 187.
 Boyle curat fluorem album vitriolo . 178.
 Brisianus Hieronymus Medicus Brixianus . 159.
 Brixiani ubi degere debeant ad salutem comparandam . 20.
 aëstivis temporibus copiose transpirant . 269.
 Brixiani aeris constitutio . 166.
 Brixianae constitutiones annorum 1648. & 49.
 a Hieronymo Ochi descriptae . 167.
 Constitutio altera, quae anno 1730. grata est . 269.
- Brixianorum sanguinis constitutio . 269.
 Buffinus Joannes Andreas Castelli Brixiani Chirurgus laudatus . 102.
- C**
- Cachexia . 119.
 Cadaveris sectio Patavio executae, docente Clarissimo Morgagno . 22.
 Calzavelia Medicus Brixianus scripsit de usu theriacae . 140.
 Callus in fistulis ante sectionem corroden- dus . 217.
 Calomelanos in Asthmaticis . 124.
 in lue venerea . 71.
 Camphora utrum in scirrho adhibenda . 39.
 Canes crustosum habent sanguinem . 264.
 Cancer in utero . 148.
 Sartin Arabes dicunt . 149.
 indicationes in cancerosis affectibus ex- quenda . 149.
 remedia interna . 149. 151.
 Quomodo excindendus . 150.
 Capsula lignea in fractis suspecta .
 Cancro quomodo succurrendum . 42.
 Carvus curat adematofos affectus . 120.
 Caruncularum in urethra curandi modus . 58.
 Cassetti Jovita Chirurgus Brixianus . 42.
 Cataplasma ischiadicis utile . 163.
 Catechu stomachi fibras roborat . 84.
 Catheteris usus periculosus . 198.
 Catellus Melitæus in obstructionibus viscerum utilis . 220.
 Causa uterini fluoris . 90.
 abortus . 97.
 Causae sanguinei sputi . 135.
 apoplexiam producentes . 1. 4.
 ubi lateant . 5. 24.
 Cauterium actuale interdum adhibendum . 137.
 rationes . ibid.
 suspectum in sanguinem vomentibus . 135.
 Cephalalgia mercurio curata . 49.
 Cephalica in epilepsia . 13.
 Cerebrum lapidifacium . 188.
 Ceratum in scirrho . 39.
 Cerevisia Germanica . 87.
 in morbis stomachi laudatur . 108.
 Chalybeata in apoplexia laudantur . 4.
 in acrimonia sanguinis . 81.
 in chlorosi, seu febris alba . 104.
 curant affectiones hystericas . 99. 102.
 spiritus vivificant . 175.
 China china quando suspecta . 24.
 caute Brixiae administranda . 271.
 curat hystericas . 102.
 per os sumpta gangrenam curat . 25.
 si febre non sanat, damna non producit . 25.
 quae animadvertenda circa illius usum . 26.
 in morbis chirurgiae subjectis suspecta . 26.
 ejus usus in febre habituali . 126.
- Chirur-

- Chirurgiæ operationes in ulcere auris . 45.
 Chirurgorum error in affectionibus cutis . 33.
 Coena an prandio major esse debeat . 115.
 Cochiae pilulae in curatione luis venereae . 73.
 Colluvies serosa in abdomine retenta . 171.
 Collyria ex aere , & nitro in affectibus oculorum . 48.
 Claudicatio . 161.
 remedia . 122.
 Claudus ad milliaria incedit . 202.
 Climatis mutatio morbos facit . 98.
 Cogrossius Carolus Franciscus Professor Emeritus Patavinus laudatus . 123. 101. 246.
 Coldonenses aquae . 14.
 Commodus Imperator a Galeno vulgare remedium petiit . 209.
 Conceptus in Tuba Fallopiana . 101.
 Contagium Gallicum quomodo a Macoppe nuncupatum . 50.
 Convulsivis affectibus quomodo succurrendū . 86.
 Conserva utilis in epilepsia . 8.
 in raucedine . 31.
 Cordis palpitatio . 65.
 Cornacchini pulvis in apoplexia a Lancisio laudatur . 4.
 Corpora ante apoplexiam praeservanda . 6.
 Corporis plenitudo . 32.
 Couphè in affectionibus ventriculi a Macoppe propositus . 109.
 Crurum ulcera Podagricis utilia . 136.
 Cucchi Gaspar laudatus . 125. 276.
 Cucurbitula bis in occipite scarificata apoplexiam curat . 2.
 Cura epileptici . 18.
 Cutaneae affectiones non reperiendi . 33.
 earum distinctio . ibid.
 quando curandae . 34.
 Cutis impetigo . 27.
 interdum a causa interna . 28.
- D**
- Darfienses aquae in valle Camunorum Brixiani Agri . 36.
 Decoctio in affectione Hysterica . 99.
 Decoctum in acrimonia sanguinis . 79. 81.
 in fluore albo . 91.
 Macoppe in morbis ventriculi . 109.
 Sancti Ambrosii curat luem veneream . 75.
 in asthmaticis . 112.
 in hydropicis . 120.
 in febre hectica . 127.
 Septalii in tabe . 128.
 in emaciato . 136.
 in phthisi . 143.
 in fluore albo . 157.
 in ulcere vesicae . 196.
 Vvulnerarium in ulcere auris . 44.
 pro balneo adhibendum in apoplexia . 3.
 in epilepsia . 9.
- Dejanenses acidulae . 133.
 Destillatum ex vegetabilibus in tabido . 133. 136.
 in dolore nephritico . 179.
 in asthmate . 119.
 in oculorum morbis . 236.
 Diabeticus fluxus in Aegypto . 190.
 Vide urinae profluvium .
 Diabetes feliciter curatus . 192.
 Dialysis in sanguine effectus . 251.
 Difficultas in adhibendo mercurio , in quo consistat . 72.
 Diuresis in asthmaticis utilis . 119.
 Diuretica . 31.
 in morbis urinae vitanda . 188.
 Dolor interdum nullus in luxato . 201.
 Dolores pacat ceratum ex torpedine . 157.
 a lue venerea lenit oleum ruthaceum . 51.
 hypochondriaci . 168.
 Donati Marcelli opinio circa causam apoplexiae . 4.
 Donzellinus Hieronymus Med. Brixianus . 157.
 Durities sub maxilla medio arcano feliciter soluta . 43.
- E**
- Ebrietas causa mortis . 8.
 Effumationes in Aegrorum cubiculis instituendae . 141.
 Emeticum in affectione hysterica . 93.
 in asthmaticis non adhibendum . 112.
 Emplastrum ex alliis ruptorium . 138.
 tabaci in hydropicis . 120.
 Endemica constitutio , quae Brixiae grassata est anno 1730 . 164.
 Enulacampana in asthmate . 124.
 Epileptici affectus descriptio . 7.
 Epilepsia ex vino . ibid.
 symptomata . ibid.
 tempora curationis . ibid.
 diata in epileptico quae . ibid.
 remedia . ibid.
 a nimia ingluvie . 10.
 symptomata . ibid.
 a carie cranii . 72.
 ab utero . 80.
 Epileptici muti fiunt . 1.
 Epilepsiae signum . 11.
 Epileptici cadaver sectum . 22.
 Equi saliva tabidis utilis . 132.
 Erysipelas tangendum pluries non est . 34.
 remedia irrita . 35.
 ejusdem distinctio . ibid.
 solvuntur objecta . ibid.
 quando sanguis mittendus . ibid.
 Errhina in apoplexia laudantur . 3.
 Errores in medicina facienda . 60.

F

F aita Thomas, dum viveret, Auctoris amicus .	231.
Fallopia Tuba .	101.
Febris lenta in Adolescente .	23.
continua in asthmatico .	114.
quid efficiat .	271.
variae circa eandem opiniones .	273.
lenta cum macie .	133.
Femoris fractura .	198.
Capsula lignea in fractis suspecta .	ibid.
fracti caute movendi .	199.
partis affectae tumor .	ibid.
causae .	ibid.
Fistula urethrae .	58.
in scroto, & perineo .	211.
eiusdem causae quomodo avertendae .	219.
curationis methodus .	ibid.
mechanico-anatomicum partis affectae examen .	213.
remedia .	ibid.
ferrum adhibendum est .	ibid.
examen faciendum, ut morbus noscatur .	ibid.
Instrumentum a Paræo descriptum, & curationibus faciendis aptum .	ibid.
Fistula ani .	215.
methodus noscendae fistulae .	ibid.
non unguentorum farrago, sed Chirurgi manus, & ferrum eisdem sanat .	217.
callus ante sectionem corrodendus .	ibid.
totus sphincter non secandus .	ibid.
sectio ad aperta tenenda est .	218.
nova methodus pro curandis ani fistulis .	ibid.
utrum curari debeant .	219.
Flatus interdum apoplexiæ causa .	6.
Fluor albus uterinus .	88.
remedia fluorem curantia .	175.
lac utile .	ibid.
caute adstringentia administranda .	176.
specificæ suspecta .	ibid.
suffitus .	177.
Fluxum uterinum sistens remedium .	175.
Fœces stercorariae per apertum lateris abscessum exeuntes, Ægra sanata .	211.
Fœminæ potius propriae venustati, quam proli conservandæ student .	97.
Fœtus monstruosus in tuba conceptus .	101.
Fogarius Joseph Medicus Brixianus .	42.
Fomentationes in asthmaticis .	121.
Fomentum tabido applicitum .	132.
Fonticuli interdum utiles .	156.
P. Fortunatus a Brixia Ordin. Minor. Ref. laudatus .	173.
Fracassinus Joannes Maria Medicus Veronensis laudatus .	127.

G

G alantus Petrus Medicus Brixianus laudatus .	244. 245.
Galeardus Paulus Canonicus Brixianus laudatus .	167.
Galli litem Veneream dicunt Parthenopeam .	70.
Galenii opinio circa epilepsiam .	14.
Gallica lues, vide venerea lues .	
Garbellus Philippus Pontificali Abbas laudatus .	231. 237.
Garbellus Aloysius Medicus Brixianus laudatus .	181. 275.
Gargnani felix aer .	98.
Gibbi ex asthmate moriuntur .	124.
Gingivis affectis quomodo succurrendum .	79.
Gonorrhææ remedia .	73.
purgantibus interdum utendum .	ibid.
Gravidarum hysterica affectio .	101.
Guadaneus Joannes Paulus Medicus Brixianus laudatus .	210. 255.
Guadaneus Franciscus Med. Brix. laudatus .	43.
Gulæ partes in raucedine læsæ .	29.
ulcus quomodo curandum .	73.
Gutta serena .	47.
Gutturis tumor .	85.

H

H æmorrhagia sanguinis per nares cutaneo affectui utilis .	28.
Hæctica febris .	124.
causæ, indicationes, remedia .	ibid.
Hæmorrhoides in epilepsia utiles .	21.
suppressas tabaci placenta excitat .	39.
suppressis, scirrhus in lingua .	36.
in ischiade aperiendæ .	160.
dolorificæ .	214.
Helleborum album in affectibus cutis .	33.
Hemiplexia quomodo producatur .	2.
curatio, & remedia .	ibid.
Hepatis morbi .	242.
scirrhus, tuberculorum, glandulosorum .	ib.
eiusdem tumor per os suppuratus .	245.
eiusdem substantia per os excreta .	ibid.
Herbæ antimelancholicæ .	63.
Herpes in capite .	30.
Hippocrates se retractavit .	60.
apoplecticos fortiter purgabat .	3.
Hippocratis quoddam non probatum .	163.
Hirudines venis sedalibus applicitæ pro curanda apoplexia .	2.
non aptandæ emaciatis .	135.
Hirudo semel in mense adhibita .	30.
Historia Academiae Regiæ Parisiensis refert fontem utilissimum pro solvendis calculis in corpore humano .	187.
demortui ab inunctione mercurii .	69.
Hollandi lumbagini subiecti .	158.
Hydrocephalon in substantia cerebri .	120.
Hypochondriaca affectio in asthmatico .	119.

Hypo-

Hypopyon in oculo ex causa Gallica . 27.
 Hysterica passio . 94.
   symptomata , indicationes , curatio . 95.
   pacativa . ibid.
   sanguinis missio primum remedium . 99.
   ordo in curatione servandus . 100.
   remedia . ibid.

I

Iecoris pars secta , Ægro supervivente . 243.
 Impetiginis causa . 30.
   interdum diuresis promovenda . ibid.
 Indicationes pro curanda apoplexia . 4.
   in epilepsia . 8.
   in hydropo . 120.
   in acrimonia sanguinis . 81.
   in tabido . 133.
   in melancholico mulierum affectu . 86.
 Inflammatio capitis . 23.
 Injectiones in ulcus auris . 45.
 Intestinum penitus infarctum , & obstru-
   ctum . 172.
 Inunctiones in asthmaticis . 112.
 Jovis Bezoar laudatus in curatione hysterica-
   rum . 102.
 Ischiadicus dolor . 159.
   remedia . 160. 162.
   balnea cum formicis . ibid.
   bethæ succus prodest . ibid.
   remedia secundum Hippocratem . 163.
   externa . ibid.
   Æginetæ . ibid.
 Juniperus curat luem veneream . 74.
 Jubaba cortex in asthma laudatur . 114.

L

Lac in asthmatico suspectum . 112.
   palmarium in morbis pectoris re-
   medium . 143.
   cum mineralibus aquis sumptum . 31.
   in morbis stomachi laudatur . 108.
   ejus serum in impetigine . 32.
   tigrinum . 138.
 Lactea diata . 143.
   in fluore albo . 175.
 Lacti præmittendus pulvis Baglivi . 89.
 Laccæ tinctura ad gingivarum vitia . 78.
 Lancellotti pilulæ . 30.
 Lancisus libellum meditabatur de non curan-
   dis humani corporis ægritudinibus . 139.
 Langii mixtura antipoplectica . 4.
 Lapides bene multi in cythi fellea reperti . 243.
   ut in corpore colliquantur . 180.
   quomodo ad renes deferantur . 177.
   cibus alaudarum utrum nephriticis suf-
   pectus . 180.
   lac coctum cum theæ utile . 179.
   parti affectæ quæ remedia . 180.
   perficaria primum remedium . 179.

Lapides dum sunt in corpore molles . 188.
   corporis motus calculos descendere facit , &
   morbos in urinæ viis auget . 178.
 Vegetabilia nephritidi medentia . 180.
 signa diagnostica calculosæ affectionis . 187.
 aquæ Milzanelli utiles in nephritide . ibid.
 alvus lubrica prodest . 179.
 arcanum pro solvendo calculo . 189.
 laxandum est . ibid.

Lapsana elixa in affectionibus hysteris . 101.
 Laudanum in morbis pectoris quomodo ad-
   hibendum . 143.
   utrum in hecticis &c. 127.
   & sequentibus .

Lavizarius Petrus Angelus laudatus . 210.
 Lemery tinctura martis aperitiva . 86.
 Leprotus Antonius Clementis XII. Archia-
   ter laudatus . 238.

Ligustri succus ulcera venerea sanat . 69.
 Linguae scirrhus . 37.
   papillæ . 38.

Lingua flavis vestigiis cooperta . 82.
   ita & stomachus . 83.

Lippitudinem solvit venæ sectio . 47.
 Literarii commercii utilitas . 231. 268.

Literati oculorum imbecillitati obnoxii . 237.
 Lithontriptica in paroxysmo obsunt . 189.

Lotii exitus per vias breves . 185.
 Lucenses aquæ in oculorum affectibus . 49.

Lumbago . 152.
   hereditaria . ibid.

ex liquore genituræ . ibid.
 ex melancholia . 153.

a partium soliditate . ibid.
 a semine genita . 158.

iliaca , aut cholica passio lumbaginem
   producit . 154.

remedia . 157. 158.
 sanguinis missio . 158.

Lusitanus Zacutus vidit Ægrum toto tempore
   vitæ suæ urinam nigram mingentem . 244.

Luta Divæ Helenæ in apoplexia laudatur . 3.
 Luxatio pedis . 200.

luxationis modi . 201.
 nullus interdum dolor . ibid.

Luxatis quid contingat . 203.

M

Macoppe Alexander Professor Primarius
 Patavinus laudatus . 50. Vide 66.
   79. 82. 90. 108. 167.

Massejus Marchio Scipio laudatus . 137.
 Magnesia alba in cancerosis affectibus lauda-
   tur . 148.

Magnolus e Burno Medicus Brixianus . 126.
 Malagma ex stercore caprino Oribasii in af-
   fectis ex hydropo artubus utile . 120.

Malpighius docet , podagram esse promoven-
   dam . 138.

- Malpighius scripsit de polypis cordis . 253.
 Mammæ tumores , suppressis menstribus ,
 augentur . 146.
 Mammæ tumor utrum cancerosus . 145.
 benignus . ibid.
 Mandini Pompejus Chirurgus Brixianus lau-
 datus . 170. 211.
 Martiales aquæ in affectionibus ventriculi . 109.
 Martis tinctura tartarea laudatur in epilep-
 sia . 8.
 Masini aquæ in affectu hysterico . 99.
 Mazinus Joannes Baptista Brixianus, Professor
 Patavinus laudatus . 37. 182. 210.
 Mazzuchelli Comes Joannes Maria Brixianus
 laudatus . 200. Vide Præfationem .
 Medica in re quid optandum . 60.
 Medicæ artis conditio . 276.
 Medici quid agere deberent . 166.
 quæ sciunt reticere non debent . 45.
 gaudent , & sibiipsis gratulantur de cura-
 tionibus mercurio præcipue executis . 70.
 in propria regione aeris constitutionem
 examinare deberent . 247.
 Medicinæ finis . 141.
 Medicorum error in curatione erysipelatis . 34.
 Mel Hispanicum in asthma . 114.
 Melancholica affectio quomodo curanda . 84.
 aquis mineralibus . ibid.
 cum lue Gallica in viro &c . 107.
 ubi incipiat . 109.
 symptomata . 82.
 Melancholici facile atrabiles . ibid.
 sanguinis effectus . 62.
 Membranarum cerebri flacciditas epilepsie cau-
 sa . 22.
 Menkenius Otto Fridericus in actis Lipsien-
 sibus dignam mentionem facit epistolarum
 Andreae Pastæ . 256.
 Menstrua promovet conserva borraginis . 86.
 Menstruorum imminutioni quomodo succur-
 rendum . 85.
 quæ damna fuscitentur . 86.
 quomodo movenda . ibid.
 Mercurius in epilepsia infanrum adhibendus
 non est . 13.
 salivatio in affectibus oculorum . 49.
 dulcis suaviter agit . 66.
 activitas . 68.
 ad annos in corporibus humanis subsi-
 stens . 69.
 semper ad nocendum aptus . ibid.
 princeps remedium . 70.
 admirabilis , & potens in suis effecti-
 bus . ibid.
 ab ipso quando fieri potest abstinendum . 70.
 inunctio ceteris præstantior . ibid.
 rationes . ibid.
 ejusdem particulæ . 211.
 Massa curabat gravidas . ibid.
 Mercurius calculum solvit . 189.
 concreciones solvit . 211.
 dulcis in asthma utilis . 124.
 post mercurii usum , quæ agenda . 76.
 Methodus nova pro curandis ani fistulis . 218.
 Methodus Auctoris in curandis crurum pla-
 gis . 139.
 Milii in lacte cocti cataplasma in scirrhus . 39.
 Milzanelli aquæ in agro Brixiano scaturien-
 tes , quibus viribus polleant . 134.
 nephriticis utiles . 187.
 Minerales aquæ adhibendæ in curatione af-
 fectionis melancholicæ . 84.
 quando suspectæ . 133.
 Mira ingenia in exteris regionibus . 268.
 Modus antiqua , & nova explicandi febrem ,
 non semper quadrat . 273.
 Mola . 96.
 Mompianus Hiacythus Medicus Brixianus
 laudatus . 207.
 Morbi interdum pendent a vitio solidorum . 274.
 interdum optandi . 138.
 plures a lapidescente bile . 243.
 cognitio morbi primus gradus ad salu-
 tem . 275.
 Morborum curatio colchotaris pulvere pertentata . 248.
 Morgagnus Joannes Baptista in Patavino Gym-
 nasio Primæ Sedis Anatomicus laudatus . 22.
 203. 208. 265.
 Motus , & exercitationes in affectibus hyste-
 ricis . 101.
 Motus partium quomodo fiat . 1.
 in homine utilitates . 4.
 Mulieres mammæ cancro subjectæ . 145.
 Mulierum quærelis non semper credendum . 144.
 Muris montani pinguedo in apoplexia , quam
 maxime laudata . 3.
 Musculorum ferratorum , & levatorum vi-
 tium causa asthmatis . 121.
 Mustela ruthæ esu munita basiliscum aggre-
 ditur . 75.
- N
- Narcotica in curatione luis venereæ cau-
 te adhibenda . 76.
 Narium , & aurium expurgationes in inflam-
 matorio capitis morbo utiles . 23.
 Nasturtium Indicum tabidis utile . 143.
 Natura morborum medicatrix . 139.
 ne pilum quidem in cicatrice inclusum pa-
 ti potest . 266.
 Navigatio in tabidis utilis . 134.
 Nephritica affectio : Vide lapis .
 Nephriticus dolor cum exitu calculorum . 177.
 Nervi convulsi , crus brevium . 201.
 Nervorum debilitati apprimè succurrit pingue-
 do ursi , taxi , & hominis , si lubet , cum
 aqua reginæ Hungaricæ malaxata . 220.
 Nicolinus Franciscus laudatus . 19. 170.
 Obesita-

- O** Besitates damnum inferunt . 121.
 Obstructionum ratio, & causæ . 209.
 remedia . ibid.
 Ochi Medicus Brixianus scripsit de Febri-
 bus . 145. 167.
 Oculorum affectus . 233.
 videndi vis imminuta . 234.
 causæ examinandæ . ibid.
 quæ vitanda . 235.
 non semper purgandum corpus . 236.
 remedia . 235.
 cathartica laudantur . ibid.
 lambendi sunt . ibid.
 aquæ Lucenses prosunt . 49.
 Oedema pedum . 119.
 cachexiæ, ne dicam hydropis, signum . ibid.
 cura . 120.
 Oesophagi contractio . 102.
 Omentum arenulis refertum . 183.
 infarctum glandulosis concretionibus . 171.
 Onori Lælius Chirurgus Brixianus cadaver se-
 cat . 171. laudatus . 243.
 Opiata mentem serenant . 126.
 Organicus morbus pharmacis tolli nequit . 172.
 Orientale balsamum pro faciendis suffitibus . 123.
 Oris ablutiones in scirrhus linguæ . 37.
 Ortophnoica pectoris angustia sæviante, lau-
 datur sanguinis missio . 135.
 Os aortæ osseum . 15.
 Ostrearum usus hæcticis saluberrimus . 136.
 Oxymel B. Quercetani cur in febre ab Au-
 ctore propositum . 26.
 scilliticum in asthma laudatum . 124.
 Ozæna . 224.
 signa ozænæ . ibid.
 remedia . ibid. 225.
 Celsus ignem laudat . ibid.
 suffitus ozænam curantes . ibid.
 a lue Gallica . 225.
 arcanum ad curandas ozænas . ibid.
- P**
 Panacea mercurialis . 49. 71.
 Panis nauticus utrum ischiadicis exhi-
 bendus . 161.
 Papilionis descriptio a doctissimo Viro Phi-
 lippo Garbello facta . 229.
 Paralyfis succus in epilepsia laudatus . 19.
 Passio hysterica . 101.
 Vide hysterica passio .
 Pars laxata decurtatur . 200.
 Pasta Andreas Med. Bergomas laudatus . 5. 250.
 Pastorinus Joannes Baptista Mediolanensis Me-
 dicus laudatus . 145.
 Patavinæ aquæ in affectionibus hystericis . 96.
 Patavini phlebotomias sustinent . 270.
 Paternus Bernardinus Salodienensis scripsit de
 atra bile . 244.
- Patinus Medicus Brixianus . 69.
 Pedis distorsio . 220.
 Pedis pars affecta in plano horizontali fer-
 vanda est . ibid.
 Peoniæ radix in epilepsia . 9.
 Perniones erysipelatosi . 31.
 causæ . ibid.
 Persicaria primum in nephritide remediū . 179.
 Peruvianus cortex in curatione hystericarū . 102.
 Phthiæ contagium, & propagatio . 140.
 Patavini parum timentes . ibid.
 Riverius facillimam propagationem mi-
 nitatur . ibid.
 non semper metuendum contagium . ibid.
 quando pertimescendum . 141.
 tunc aniculæ capulares ad stare debent . 141.
 remedia . ibid.
 rotulæ utiles . 142.
 lac sulphuris . ibid.
 Pilulæ specificæ ad curandam luem venereā . 52.
 Plebani S. Fosca . 87.
 in hæctica febre . 127.
 in tabido . 133.
 utiles in ulcere vesicæ . 196.
 Pifo Homobonus in Patavina Academia Pra-
 cticæ Medicinæ Professor laudatus . 60. 69. 72.
 Plagæ in cruribus non semper curandæ . 136.
 sed promovendæ . ibid.
 Plagæ, hoc est profundi abscessus in abdomine,
 stercoreos ichores fundentis, curatio admi-
 randa . 211.
 Planerius Quintianus Medicus Brixianus . 75.
 Plempius se retractavit . 60.
 Pleuritides endemicæ . 164.
 Pleuriticorū, & peripneumoniorū sanguis . 258.
 Pluda Antonius Medicus Brixianus lauda-
 tus . 170. 207. 221.
 Podagra laboranti plagæ in cruribus promo-
 vendæ . 136.
 Polypi in vasis majoribus utrum ante mor-
 tem, aut post concreverint . 252.
 rationes cognoscendi concretionis tem-
 pus . ibid.
 quando efformentur . 255.
 Pontedera Julius Professor Patavinus laudat . 167.
 Porculus lactans in tabidis utilis . 136.
 Potulentorum ad renes iter . 186.
 rationes . ibid.
 Prandium an cœna debeat esse major . 115.
 Ptarmica in oculorum morbis prosunt . 137.
 Ptyalismus in muliere . 173.
 caute mercurialibus promovendus . 178.
 Pulli gallinæ contriti cancro medentur . 151.
 Pulmonum morbus . 164.
 tuberculi . 133.
 Pulmo vulpis in affectibus pectoris . 114.
 Pulmonicæ labis signa . 131.
 Purgantia in apoplexia adhibenda . 3.
 Purgationibus humectatio præmittenda . 114.

Purgantia, & vomitoria adhibenda in asthmaticis .	121.
in macie consumptis damnantur .	135.
raro pectoris morbis proficua .	136.
ab extra applicita .	179.
curant luem veneream .	75.
delicata .	136.
Puris per os eructatio ab hepate .	245.
per quas vias .	ibid.
Pus in urina utrum ab urethra, aut vesica .	55.
Pustula supra linguam quomodo curanda .	82.

R

R Aparum decoctum in affectibus pectoris præcipue asthmaticis laudatur .	114.
Raphanorum succus in asthmate .	124.
Raucedo in gutture .	27.
Recobarii aquæ in morbis pectoris suspectæ .	133.
Redi lacteam describit dietam .	143.
Remedia apoplexiam curantia .	2.
epilepsiam .	8.
alia magis specifica .	21.
in affectibus hysteris .	95.
asthmaticum affectum curantia .	124.
phthisim curantia .	141.
ad cancrum .	151.
ad curandam luem Gallicam .	74. 75.
sanguinis acrimoniam, & scorbuticam affectionem temperantia .	80.
externa in affectu hysterico .	99.
in asthmaticis .	121.
interna in hæcticis .	126.
stomachi morbos curantia .	169.
pro morbis oculorum .	233.
Remediorum damna .	36.
Respiratio anhelosa sanguinis missione curatur .	112.
difficilis quomodo fiat .	117.
Respirationis necessitas .	102.
Retia Chirurgus Mediolanensis .	144.
Rorismarini quinta essentia in apoplexia .	3.
Rosarum conserva in phthisi .	143.
Rotarius Medicus Veronensis laudatus .	6.
Rotulae admirabiles in phthisi .	142.
Ructuosus morbus Hippocratis .	83.

S

S Acer morbus ab obstructionibus .	16.
Sachetti Hieronymus Medicus Brixianus scripsit de podagricis, & arthriticis morbis .	162.
Sal prunellæ in asthmate .	114.
Saliva dulcis .	82.
Sambuga Antonius Eminentissimi Cardinalis Quirini a Secretis .	238.
Sambucus in apoplexia .	4.
Sanguis multis abundat particulis .	254.
in cadaveribus ubi magis resideat .	251.
post mortem movetur .	ibid.

Sanguinis fluxus proficius in epilepsia .	8.
missio in epilepsia laudatur .	12.
spumans venit a pectore .	141.
in hysteris non semper mittendus .	101.
aliquando mittendus .	99.
in statu etiam naturali quiescit .	121.
dissolutus, & coagulatus .	165.
Sanguinem temperantia, & dulcificantia in impetigine .	223.
Saponacea stomacho utilia .	169.
Sapores diversi in virgine .	82.
Scabies interdum promovenda .	138.
Scabies, & impetigo non sunt morbi .	29.
Scirrhusa durities perfecte curata .	43.
Scirrhusi in ore tumoris admiranda amputatio a Pompeo Mandini Chirurgo Brixiano executæ .	149.
Scirrhus in lingua .	36.
eiusdem signa pathognomonica .	37.
in quibus temperamentis efformetur .	38.
quando exulcerationi proximus .	ibid.
quo tempore fiat .	ibid.
emplastrum utile .	ibid.
causæ .	40.
in quo differat a scrophulis .	ibid.
interdum dolens .	ibid.
in cancrum transit .	ibid.
a Galeno curabatur .	ibid.
historia scirrhi suppurati .	41.
historia altera .	ibid.
quomodo tractandus .	ibid.
tangendus non est .	ibid.
Scorbutum .	80. 89.
Scriptores præcipui de lue venerea .	76.
Scrophulae quando curandæ .	42.
arcanum Fulvii Gherli pro curandis scrophulis .	ibid.
Hieronymi Mercurialis .	ibid.
Scytæ lactis potatores nunquam luem veneream passi .	74.
Seba Alberti methodus curandæ luis Gallicæ .	ibid.
Sebesten electuarium purgans delicatum .	175.
Serum lactis in mammarum tumore .	146.
Severinus ait, ulcera crurum non esse sananda .	139.
Signa futuri cancri .	150.
Signum primarium affectionis hysterico-hypochondriacæ .	100. 101.
Simplicia in affectionibus mulierum melancholicis adhibenda .	84.
Solidorum vitium pro causa cuiusdam febris penitus exclusum .	275.
Somnus humectat, virtutes omnes instaurat .	126.
Specificæ suspectæ in fluore albo .	176.
oculorum morbos curantia .	235.
in phthisi .	143.
Sperma ceti utile in asthmaticis .	116.
Spina celtica urinam movet .	197.

Spu-

Sputum sanguinis quotannis in fene nonagenario . 132.
 Sputum sanguinis . 116. 134. 136.
   in muliere . 96.
 Stibiata aqua in hydropicis . 120.
   in uteri fluore a Macoppe proponitur . 91.
 Stibium diaphoreticum in asthma . 114.
   in apoplexia laudatum . 4.
 Stidumea hysterice affectionibus laborans ab Hippocrate sanguinis missione curatur . 99.
 Stimuli in apoplexia aliquando vitandi . 3.
 Stomachica juxta mentem Macoppe . 110.
   alia . 108. 169. 210.
   sunt calida . 29.
 Stomachi morbosa affectio . 169.
   saponacea utilia . ibid.
 Stomachus quomodo roborandus . 175.
 Strumæ quomodo fiant . 43.
   in stomacho repertæ . 171.
 Suardus de Suardis Medicus Brixianus laudatus . 243.
 Succinus laudatur in fluore albo . 175.
   in affectibus hysterice . 95.
   in affectibus capitis . 24.
 Succis depurati in affectibus stomachi . 108.
 Succus bellidis in asthma . 124.
 Sudor in apoplecticis vitandus . 4.
   in ulcere auris promovendus . 44.
 Suffocationes uterine . 92.
 Suffitus in asthmaticis . 123.
   in lue venerea , quia utilis . 70.
 Sulphur mercurii antidotum . 74.
   curat luem veneream . ibid.
 Sydenham curabat gonorrhæam purgantibus validis . 73.
 Symptomata affectionis hypochondriacæ . 85.
   92. 96.
   hecticæ febris . 125.
 Syringa vermicularis quando suspecta . 56.
   quando laudanda . ibid.
 Syrupus de spina cervina in hydropse laudatus . 120.
   ex foliis tabaci in asthma . 114.
   in habituali febre adhibendus . 126.

T

TAbacum apoplexias , & paralyses producit . 237.
 Tabes tertii gradus . 127.
   difficilis curationis . ibid.
   aeris subtilitas vitanda . 133.
 Tabidi rheda vehendi . 141.
   Indicum emplastrum aptandum . 132.
 Tamarindi purgant , & corroborant . 138.
 Tamarisci doliola in hydropicis . 120.
 Tantz bilis acrimoniam temperat . 94.
 Temperamenti pichrocholi similitudo . 25.
 Temperamentum ad febrim proclive . 271.
 Temperies originaria consideranda est . 97.

Tensio in abdomine . 208.
   causæ . ibid.
 Tetanus facultates principes lædit . 11.
 Tetutii aqua in ulcere vesicæ laudata . 195.
 Theriacalis aqua in asthmaticis . 124.
 Thermales aquæ ad temperandam sanguinis acrimoniam . 81.
 Thimiana in asthmaticis . 123.
 Tombinus Bernardinus Medicus Brixianus . 106.
 Tonolius Antonius Chirurgus Brixianus , & majoris Xenodochii lithotomos laudatus . 43.
 Transpirationis præpeditæ damnum . 65.
 Tuberculi pulmonum crudi . 140.
 Tumor carcinomatofus in mamma . 74. 145.
   scirrhuso-carcinomatofus feliciter averruncatus . 140.
   ulcerofus . 221. 222.
   quando non tangendus . 222.
 Tumores in mamma semper existimandi . 146.
   facile evadunt strumosi . 147.
   cancerosi semper palliative tractandi . 148.
   in abdomine media suppuratione feliciter sanati . 211.
   artuum quomodo resolvendi . 207.

V

VAlcarengus Paulus Medicus Cremonensis laudatus . 5. 167. 243.
 Valdanius Joseph Brixie olim medicinam faciens . 75.
 Valeriana in visu debili laudata . 237.
 Vallisnerius laudatus . 66.
 Vasa semen deferentia ubi excurrunt . 153.
 Vegetabilia pectori amica . 143.
 Vella Auctor Brixianus . 72.
 Venæ frontis in epilepsia an incidendæ . 9.
   sectio in inflammatione capitis laudanda . 23.
   jugulares secandæ in epilepsia . 9.
 Venenum Gallicum exprimendum est . 73.
 Venerea lues cur non domita . 51.
   cum melancholia , & doloribus . 61.
   gonorrhoea . ibid.
   vinum medicatum . 63.
   aqua antimonialis . ibid.
   Gallico-hectica febris . 65.
   non pendet a seminum miscella . 67.
   non a phagedenica plaga . ibid.
   non ab intrinseca alteratione . ibid.
   non a Tyberis tumefactione . ibid.
   levissimo contactu contrahitur . ibid.
   nunc mitior est . 68.
   in quibus sæviat . ibid.
   post triginta annos recrudescit . 69.
   in curatione adest periculum suffocationis . ibid.
   eventus infelix post inunctionem . ibid.
   signum luis Gallicæ . ibid.
   sudor quia utilis . 70.

Vene-

- Veneræ lues post salivationem aucta . 71.
 Archibaldi Pitcarnii monitum in luis curatione . 72.
 purgantibus gonorrhæa curanda . 73.
 sulphur optimum remedium . 74.
 vipera . ibid.
 saponaria . ibid.
 juniperus . ibid.
 purgantia . ibid.
 cardiaca . ibid.
 alexipharmaca . ibid.
 theriacalia . ibid.
 vitriolum . ibid.
 ambra grisea . ibid.
 cocheinilla . ibid.
 cantharides . ibid.
 saccharum Saturni . ibid.
 arsenicum . ibid.
 decoctum Sancti Ambrosii . ibid.
 bardana . ibid.
 pulvis ex carne bubula . ibid.
 ex baccis maturis hederæ arboreæ . ibid.
 pitifana sudorifera . ibid.
 cataputia minor . ibid.
 fonticuli . ibid.
 antimonium . ibid.
 nitrum . ibid.
 pilulæ alexiteriæ . ibid.
 ex nucleis Indicis . ibid.
 rheu Lithuanicum . ibid.
 syrupus de pomis . ibid.
 ruthæ succus . ibid.
 narcotica caute adhibenda . 78.
 post mercurii usum, quæ agenda sint . ibid.
 Venti aquilonares vitandi . 20.
 Ventriculi morbus . 168.
 Ventriculus scirrhus in muliere . 172.
 Ventriculi morbose affectio . 106.
 ab usu viperini remedii quiescit . 111.
 vomituritiones . 108.
 cerevisia laudata . ibid.
 Vesica scabiosa . 193.
 Vesicæ lapis . 56.
 Vesicantium usus, & abusus . 247.
 Vinum meracum calidum additis baccis lauri, juniperi, foliis rorismarini in apoplexia . 3.
 calculos producit . 187.
 abstinencia præcipuum in epilepsia remedium . 7.
 mictum . 192.
 externus usus in apoplexia . 3.
 medicatum in hydrope . 120.
 tenue in podagricis damnum . 138.
 medicatum in ischiadico . 160.
 album in ischiadicis suspectum, contra mentem Hippocratis . 163.
 in affectibus oculorum . 47.
 Violanti Philippus Regii Poloniarum, & Electoralis Saxonie Principis Medicus, & Consiliarius laudatus . 267.
 Viperina in apoplexia laudata . 4.
 in affectibus stomachi . 84. 109.
 in fibrarum laxitate . 86.
 in senectute . 132.
 Virgine Andreas Brixianus Xenodochii incubilium Chirurgus . 211.
 Virgines magis affectioni hysterice obnoxie . 100.
 Viri magni interdum se retractarunt . 60.
 Viri interdum aucta mammarum magnitudine laborant . ibid.
 Vita a respiratione pendet . 112.
 in quo consistat . 256.
 Vitra pro medicati aeris suffutibus . 123.
 Vitriolum in aquis montanis . 133.
 martis in morbis cutis suspectum . 139.
 Viva, an mortua sit mulier . 100.
 Ulceribus oris quomodo succurrendum . 71.
 73. 107.
 Ulcus auris . 43.
 cura interna . ibid.
 cura externa . 45.
 injectiones . ibid.
 Galeni remedium . ibid.
 balsamum Arcaei . ibid.
 spiritus terebinthinæ . ibid.
 suffumigia . ibid.
 troscisci Andronii pro curatione . 46.
 Ulcus vesicæ . 193.
 signa . ibid.
 causæ . ibid.
 cataplasma utile . 195.
 linimentum . ibid.
 sudores promovendi . 196.
 modus . ibid.
 pilulæ utiles . ibid.
 remedia . ibid.
 liquores medicati in vesicam non trudenti . 197.
 diuretica vitanda . ibid.
 humores alio avocandi . ibid.
 cancerosum difficillime operitur . 146.
 dyssepulotum . 221.
 Ulmus Joannes Medicus olim Brixianus . 146.
 Ulmi cortex curat hydropicos . 120.
 Unctiosa in morbis cutis vitanda . 139.
 Unguenta in epilepsia . 19.
 Vomitus . 106.
 tenacis lymphæ . 173.
 Vomitus sedat aqua menthæ . 108.
 Vomitoria in morbis pectoris suspecta . 142.
 Urethræ ulcus . 54.
 Urina potus per quas vias deferatur . 185.
 Urinæ profluvium . 190.
 causæ . 191.
 purgandum non est . ibid.
 lac utile . ibid.
 Urinæ

Urinæ profluvii signum .	191.	Uterus non semper laborat in hystericis. 100.
remedia .	192.	venæ, & arteriæ per uterū excurrentes. 101.
observationes .	ibid.	Vvackerbart Joseph Comes Cabaleoni Pri-
quando infcio Ægroto exit, quodnam fi-	ibid.	marius Regii Poloniarum Principis &c. In-
gnum sit .	ibid.	stitutor . 267.
penitus atra .	244.	
Urtica curat ischiadem .	162.	
Urticationes in apoplexia .	3.	
Uteri cum ceteris partibus consensus .	101.	

Z

Zona lethalis ex antiquo ulcere cruris fanato . 139.

F I N I S .

